

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету
Протокол № 9 від 29.05.2008 р.

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

ВНЕСЕНО
Кафедрою фінансів

СХВАЛЕНО
Вченою радою фінансово-
економічного факультету

Протокол № 11 від 05 травня 2008 р. Протокол № 7 від 03 червня 2008 р.

Магістерська програма «Фінансовий ринок»: Навчально-методичний комплекс / Кол авт. під кер. В. М. Федосова. — К.: КНЕУ, 2008. — 448 с.

ISBN 978-966-483-151-9

Магістерську програму розроблено на основі концепції, створеної під науковим керівництвом доктора економічних наук, академіка АПН України *А. Ф. Павленка* та кандидата економічних наук, професора *С. В. Степаненка*.

Керівник магістерської програми
В. М. Федосов, доктор економічних наук, професор

Укладачі:

Опарін В. М., д-р екон. наук, проф.,
Леонов Д. А., д-р екон. наук, проф.,
Тимченко О. М., канд. екон. наук, проф.,
Дегтярьова Н. В., канд. екон. наук, доц.,
Радзієвська В. М., канд. екон. наук, доц.,
Стеценко Б. С., канд. екон. наук, доц.,
Бабенко А. С., канд. екон. наук, доц.,
Шапран Н. С., канд. екон. наук, ст. викл.

*Рекомендовано до друку Вченою радою КНЕУ
Протокол № 9 від 29.05.08*

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ: «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»	7
1.1. Загальна інформація про спеціальність і магістерську програму	7
1.1.1. Шифр і назва спеціальності, напрям підготовки, освітній рівень, кваліфікація випускника, узагальнений об'єкт діяльності, нормативний термін навчання	7
1.1.2. Сфера діяльності випускника	7
1.1.3. Первинні посади на ринку праці, які мають право обіймати випускники	8
1.1.4. Класи професійних завдань	11
1.1.5. Професійні компетенції випускників освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за спеціальністю.	12
1.1.6. Професійні компетенції випускників магістерської програми «Фінансовий ринок»	13
1.2. Навчальний план магістерської програми «Фінансовий ринок»	23
1.3. Графік організації навчального процесу за магістерською програмою «Фінансовий ринок» для всіх форм навчання	26
Розділ II. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»:	
А) нормативних дисциплін спеціальності:	
Менеджмент персоналу	30
Фінансовий менеджмент	31
Ринок фінансових послуг	108
Податковий менеджмент	149
Страховий менеджмент	188

Б) дисциплін магістерської програми:

Корпорації на фінансовому ринку	236
Держава на фінансовому ринку	277
Управління фінансовими активами	303
Інфраструктура фінансового ринку	343

Розділ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ЩОДО ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

СТУДЕНТІВ:	373
-------------------------	-----

3.1. Методичні матеріали щодо організації проведення та критеріїв оцінювання міжпредметного тренінгу	373
3.2. Програма, методичне забезпечення та критерії оцінювання проведення практики	378
3.3. Тематика магістерських дипломних робіт	417
3.4. Методичні рекомендації щодо підготовки та захисту магістерської дипломної роботи	421

ПЕРЕДМОВА

Магістерську програму «Фінансовий ринок» сформовано на підставі чинних освітніх стандартів України та «Положення про магістерську програму» ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, затвердженого Вченою радою університету (протокол № 10 від 29 березня 2007 р.).

Головною метою магістерської програми є формування у студентів компетенцій, необхідних для виконання фахових завдань за первинними посадами професіоналів.

Компетенції — це сформовані на основі знань, умінь, навичок та їх практичного застосування здатності особи виконувати завдання визначені стандартом професійної діяльності; це здатності, що підлягають вимірюванню та оцінюванню. Набуті випускниками університету професійні якості стають основним критерієм визначення результативності діяльності кафедр, факультетів та навчального закладу загалом.

Компетенції відображають вимоги робочого місця, особисті якості випускника і відрізняються за своїм змістом у бакалаврів та магістрів. Бакалаврська програма формує компетенції фахівців, а магістерська — професіоналів. У компетенціях бакалаврів закладено здатності виконувати прості, елементарні, початкові професійні завдання. Компетенції магістра орієнтовані на завдання вищого рівня і пов'язані з функціонуванням підрозділу в цілому. Іншими словами, компетенції бакалаврів орієнтовні на виконання операцій, а магістрів — на забезпечення процесів у певній сфері професійної діяльності. Професійні завдання з кожної спеціальності, які повинні виконувати фахівці та професіонали, є відправною точкою у формуванні компетенцій бакалаврів та магістрів.

Магістерська програма призначається для використання її у навчальному процесі:

- випусковою кафедрою;
- викладачами, які ведуть заняття за навчальним планом магістерської програми;

- керівником магістерської програми;
- державною екзаменаційною комісією;
- внутрішніми та зовнішніми органами контролю якості підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Зі змістом магістерської програми можуть ознайомлюватися працівники служби персоналу організацій-замовників випускників.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

1.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО СПЕЦІАЛЬНІСТЬ І МАГІСТЕРСЬКУ ПРОГРАМУ

1.1.1. Спеціальність «Фінанси»

Шифр і назва спеціальності: 8.050104 — Фінанси.

Напрямок підготовки: 0501 — Економіка і підприємництво.

Освітній рівень: повна вища освіта.

Кваліфікація випускника: магістр з фінансів.

Узагальнений об'єкт діяльності: мобілізація, розподіл та використання фінансових ресурсів. Його складовими є:

- формування й реалізація стратегії і тактики фінансування на макро- та мікрорівні;
- управління емісійною діяльністю економічних суб'єктів;
- управління інвестиційною діяльністю економічних суб'єктів;
- організація та проведення контролю в процесі мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів;
- фінансове планування та прогнозування на макро- та мікрорівні;
- регулювання й регламентування відносин між суб'єктами фінансового ринку.

Нормативний термін навчання: один рік для денної форми на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» однойменної спеціальності.

1.1.2. Сфера діяльності випускника

Магістр спеціальності 8.050104 — «Фінанси» підготовлений до виконання професійних завдань за кількома видами економіч-

ної діяльності відповідно до «Класифікації видів економічної діяльності ДК 009: 2005», затвердженої наказом Держспоживстандарту України від 26.12.05 № 375.

— **Фінансова діяльність: J 65** — Грошове та фінансове посередництво; **J 66** — Страхування; **J 67** — Допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва та страхування.

— **Дослідження і розробки: K 73.20.2** — Дослідження і розробки в галузі суспільних наук (економічні науки); **K 74.12.0** — Діяльність у сфері бухгалтерського обліку та аудиту; **K 74.14.0** — Консультування з питань комерційної діяльності та управління; **K 74.15.0** — Управління підприємствами.

— **Державне управління: L 75.11** — Державне управління загального характеру; **L 75.12.0** — Управління в соціальній сфері; **L 75.13.0** — Регулювання та сприяння ефективному веденню економічної діяльності; **L 75.14.0** — Допоміжна діяльність у сфері державного управління; **L 75.30.0** — Діяльність у сфері обов'язкового соціального страхування (страхування від хвороб, нещасних випадків на виробництві, від безробіття; пенсійне забезпечення за віком та у випадку виходу у відставку).

— **Освіта: M 80.21.1** — Загальна середня освіта (викладання економічних дисциплін); **M 80.22.0** — Професійно-технічна освіта (викладання економічних дисциплін); **M 80.30.0** — Вища освіта (викладання економічних дисциплін; науково-методичне забезпечення навчального процесу); **M 80.42.0** — Освіта дорослих та інші види освіти (викладання економічних дисциплін та науково-методичне забезпечення навчального процесу).

— **Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту: O 91.1** — Діяльність організацій промисловців та підприємців, професійних організацій; **O 91.20.0** — Діяльність професійних спілок.

1.1.3. Первинні посади на ринку праці, обіймати які мають право випускники

Магістр з фінансів здатний виконувати професійні роботи й обіймати первинні посади, перелік яких наведено в табл. 1 (за Державним класифікатором професій ДК 003:2005).

Назви інших первинних посад визначаються у варіативних компонентах ОКХ згідно з галузевими нормативними документами або штатними розписами підприємств та установ певної галузі з урахуванням вимог до формування назв посад, передбаче-

них чинними нормативними актами щодо регулювання соціально-трудових відносин у суспільстві та кадрової політики.

Магістр з фінансів на первинних посадах самостійно виконує переважно евристичні та частково діагностичні професійні й соціально-виробничі завдання, здійснює складні економічні розрахунки, керує фахівцями нижчого посадового рівня.

Таблиця 1

**ПРОФЕСІЙНІ НАЗВИ РОБІТ, ЯКІ ЗДАТНИЙ ВИКОНУВАТИ ФАХІВЕЦЬ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»**

№ з/п	Код і назва професійної групи	Професійна назва роботи (посада)
1	2	3
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)		
1	1231. Керівники фінансових, бухгалтерських, економічних, юридичних та адміністративних підрозділів	Головний економіст Головний касир Головний ревізор Директор з економіки Директор фінансовий Завідувач каси Керівник (директор, начальник та ін.) департаменту Начальник контрольно-ревізійного відділу Начальник планово-економічного відділу Начальник управління Начальник фінансового відділу
2	1462. Менеджери (управителі) у сфері фінансового лізингу	Менеджер (управитель) у сфері фінансового лізингу
3	1463. Менеджери (управителі) у сфері надання кредитів	Менеджер (управитель) у сфері надання кредитів
4	1464. Менеджери (управителі) в інших видах фінансового посередництва	Менеджер (управитель) в інших видах фінансового посередництва
5	1465. Менеджери (управителі) у сфері страхування життя та накопичення	Менеджер (управитель) у сфері страхування життя та накопичення
6	1466. Менеджери (управителі) у сфері пенсійного страхування	Менеджер (управитель) у сфері пенсійного страхування
7	1467. Менеджери (управителі) в допоміжній діяльності у сфері фінансів	Менеджер (управитель) в допоміжній діяльності у сфері фінансів

Продовження табл. 1

№ з/п	Код і назва професійної групи	Професійна назва роботи (посада)
1	2	3
8	1468. Менеджери (управителі) в допоміжній діяльності у сфері страхування	Менеджер (управитель) в допоміжній діяльності у сфері страхування
Професіонали		
9	2310.2. Інші викладачі університетів та вищих навчальних закладів	Асистент Викладач вищого навчального закладу
10	2320. Викладачі середніх навчальних закладів	Викладач професійного навчально-виховного закладу Вчитель середнього навчально-виховного закладу
11	2351.2. Інші професіонали в галузі методів навчання	Викладач (методи навчання) Методист з економічної освіти
12	2411.2. Аудитори та кваліфіковані бухгалтери	Аудитор Бухгалтер Бухгалтер-експерт Бухгалтер-ревізор Консультант з податків і зборів
13	2414.2. Професіонали з фінансово-економічної безпеки	Професіонал з фінансово-економічної безпеки
14	2419.1. Наукові співробітники (маркетинг, ефективність підприємництва, фінансова діяльність , раціоналізація виробництва, інтелектуальна власність)	Науковий співробітник (маркетинг, ефективність підприємництва, фінансова діяльність , раціоналізація виробництва, інтелектуальна власність)
15	2419.2. Професіонали у сфері маркетингу, ефективності підприємництва, фінансової діяльності, раціоналізації виробництва, інтелектуальної власності	Відповідальний працівник банку (філії банку, іншої фінансової установи) Економіст зі збуту Консультант з ефективності підприємництва Фахівець з державних закупівель Фахівець з ефективності підприємництва
16	2419.3. Професіонали державної служби	Державний соціальний інспектор Спеціаліст державної служби Спеціаліст-бухгалтер
17	2441.1. Наукові співробітники (економіка)	Науковий співробітник (економіка)

№ з/п	Код і назва професійної групи	Професійна назва роботи (посада)
1	2	3
18	2441.2. Економісти	Економіст Економіст з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності Економіст з планування Економіст з фінансової роботи Економіст з договірних та претензійних робіт Економічний радник Консультант з економічних питань Оглядач з економічних питань Член правління акціонерного товариства Член спостережної ради

1.1.4. Класи професійних завдань

Кваліфікаційні характеристики, визначені Міністерством соціальної політики України, сучасна практика діяльності підприємств та організацій, досвід зарубіжних країн дозволяють визначити класи професійних завдань, які виконують фахівці у сфері економіки та менеджменту. Для фахівців бакалаврського рівня до них відносять:

- соціально-комунікативні та особистісно-поведінкові навички, які формуються на бакалаврському рівні і потім розвиваються у процесі подальшого навчання;
- завдання з виконання обліково-статистичних операцій;
- завдання з аналізу первинної інформації та виконання розрахункових операцій;
- завдання з накопичування, систематизації інформації та виконання технологічних операцій з нею.

Випускники освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» підготовлені до виконання значно складніших класів професійних завдань:

- аналітичних;
- планово-проектних;
- організаційних;
- контрольних;
- інформаційно-технологічних;
- навчально-методичних та науково-дослідницьких.

1.1.5. Професійні компетенції випускників освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за спеціальністю «Фінанси»

Для спеціальності «Фінанси» узагальнений об'єкт діяльності «формування, розподіл і використання фінансових ресурсів на макро- та мікрорівні» є досить широким, він охоплює 18 назв первинних посад, зареєстрованих класифікатором професій ДК 003:2005 (табл. 1).

З метою індивідуалізації навчання та спеціалізації випускників у складі узагальненого об'єкта діяльності можна виокремити спеціалізовані напрями:

- державний фінансовий менеджмент;
- фінансовий ринок;
- фінансовий менеджмент у сфері бізнесу;
- страховий менеджмент.

Відповідно до цих спеціалізованих напрямів діяльності є можливість сформулювати і запропонувати студентам чотири магістерські програми.

**ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИПУСКНИКІВ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ МАГІСТР ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ФІНАНСИ»**

Об'єкт професійної діяльності	Класи професійних завдань	Компетентії фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
І. Узагальнений об'єкт професійної діяльності для спеціальності «Фінанси»: формування, розподіл і використання фінансових ресурсів на макро- та мікрорівні	І.1. Аналітичні завдання	1.1.1. Здійснювати моніторинг ринку фінансових послуг, позиціонування фінансових послуг різних фінансових інститутів на фінансовому ринку в цілому і на окремих його сегментах 1.1.2. Здійснювати порівняльний аналіз в галузі фінансових послуг та визначення конкурентних переваг та недоліків окремих видів послуг 1.1.3. Аналізувати державне регулювання ринку фінансових послуг в цілому та окремих його сегментів 1.1.4. Аналізувати показники функціонування ринку внутрішніх бортових зобов'язань, ліквідність і дохідність державних цінних паперів 1.1.5. Аналізувати фактори впливу на формування доходів бюджету відповідного рівня та цільових фондів держави 1.1.6. Аналізувати макрофінансові показники та систему оподаткування, зокрема — податків на доходи, внутрішнє споживання та експортно-імпортні операції 1.1.7. Здійснювати моніторинг платників податків та обов'язкових платежів до бюджету і цільових фондів держави 1.1.8. Аналізувати ефективність роботи фінансових і податкових органів держави на усіх рівнях 1.1.9. Аналізувати грошові потоки підприємства 1.1.10. Виявляти вплив на кінцевий фінансовий результат облікової політики підприємства, вибір методів нарахування амортизації основних засобів, створення резервів, оцінки запасів 1.1.11. Аналізувати забезпечення оптимального рівня фінансової стійкості та фінансової рівноваги, що дасть змогу визначити збалансованість структури джерел фінансування та напрямків ефективного їх використання 1.1.12. Виявляти вплив зміни фінансових ресурсів підприємства на фінансову стійкість на основі використання системи показників для оцінки фінансової рівноваги 1.1.13. Розробляти систему критеріїв з метою визначення оптимального співвідношення власних та запозичених джерел фінансових ресурсів підприємства, враховуючи специфіку діяльності

Об'єкт професійної діяльності	Класи професійних завдань	Компетентнісний фахівець освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
	1.2. Планово-проектні завдання	1.1.14. Аналізувати вплив інфляції на основні статті бухгалтерського балансу, виявляти залежність показників фінансової стійкості, платоспроможності від співвідношення власних та запозичених коштів, визначати структуру джерел фінансових ресурсів, що сприяє досягненню стратегічних цілей діяльності підприємства 1.1.15. Управляти фінансовими ризиками, здійснюючи аналіз та оцінку можливих їх наслідків на основі вибору відповідних методів управління, оцінки тривалості періоду ризику, суми коштів, що знаходяться під загрозою ризику, визначення обсягу збитків за відповідними зобов'язаннями, що можуть виникати у майбутньому 1.1.16. Здійснювати ретроспективний, оперативний та перспективний цільовий аналіз, спрямований на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та можливостей подолання кризи з урахуванням послідовності антикризових заходів 1.1.17. Здійснювати комплексну оцінку фінансової стійкості підприємства на основі удосконалення системи фінансових показників та схем аналізу, що враховували б особливості економічного розвитку та галузеву специфіку діяльності підприємства на основі розрахунку показників тривалості операційного та фінансового циклу, синхронності надходжень та витрат грошових коштів 1.1.18. Аналізувати: • наявний потенціал страховика та ефективність його використання; • структуру управління страховою організацією; • страховий портфель страхової організації у розрізі страхових сум та виплат страхового відшкодування; • фактори впливу на встановлення рівня власного утримання страховика; • поточний фінансовий стан страховика, його фінансове забезпечення; • правові документи страхової компанії на відповідність страховому законодавству України та ефективність організації претензійної роботи у страховій компанії. 1.1.19. Визначати достатність коштів страхових резервів страховика для забезпечення виконання зобов'язань перед страхувальниками.

	1.2. Планово-проектні завдання	1.2.1. Планування процесів формування та розвитку ринку фінансових послуг та його окремих сегментів та інститутів 1.2.2. Розрахунок основних економічних параметрів фінансових послуг та нормативів діяльності різних фінансових інститутів. 1.2.3. Прогнозувати наслідки державного регулювання ринку фінансових послуг в цілому та окремих його сегментів 1.2.4. Здійснювати обґрунтування інвестиційних проєктів 1.2.5. Прогнозувати результати фінансової діяльності страховика. Вміння визначити прибуток страхової організації 1.2.6. Планувати доходи і видатки страхових компаній 1.2.7. Прогнозувати наслідки податкових реформ для фінансової системи і економіки 1.2.8. Розробляти зведений регіональний баланс фінансових ресурсів 1.2.9. Здійснювати прогнозування грошових потоків з метою забезпечення стабільного функціонування підприємств 1.2.10. Забезпечувати якість фінансового менеджменту через належне планування і прогнозування, що відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. За допомогою реалізаційних функцій фінансового менеджменту визначати стратегічну діяльність підприємства з метою зростання прибутку та забезпечення фінансової стійкості 1.2.11. Забезпечувати розробку стратегії фінансового управління, на основі вибору та обґрунтування політики ефективного розміщення фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, тактики управління та конкретизації поставлених цілей у формі системи планів та їх ресурсного забезпечення 1.2.12. Запобігати негативному впливу фінансових ризиків на фінансовий стан підприємства розробляти схему послідовності дій управління ризиками, що сприятиме своєчасному здійсненню заходів щодо зниження рівня фінансових витрат 1.2.13. Підтримувати достатню фінансову стійкість підприємства, враховуючи його фінансову стратегію, визначати серед стратегічних цілей підприємства напрями діяльності на перспективу: підвищення якості продукції та ефективності виробництва при найменших витратах 1.2.14. Прогнозувати фінансовий стан підприємства та визначати шляхи забезпечення беззбитковості діяльності та запобігати банкрутству, на основі очікуваних показників оцінки фінансового стану виявляти резерви зміцнення фінансової стійкості
--	--------------------------------	---

Об'єкт професійної діяльності	Класи професійних завдань	Компетентний фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
	1.2. Планово-проектні завдання	1.2.15. Розробляти: • оптимальну структуру управління страховою організацією; • маркетинговий план; • проект програми перестраховального захисту страхового портфеля компанії; • стратегію та бізнес-план страхової організації; • тарифну та перестраховувальну політику; • фінансову політику діяльності страховика; • договори (страхування, перестрахування, посередництва, асистансу, експертизи тощо), внутрішню нормативно-правову базу страховика. 1.2.16. Планувати: • доходи та витрати від основної, інвестиційної та фінансової діяльності; • потреби структурних підрозділів у навчанні персоналу; • витрати на розвиток персоналу; • витрати на проведення маркетингових досліджень страхового ринку. 1.2.17. Здійснювати обґрунтування інвестиційних проєктів.
	1.3. Організаційні завдання	1.3.1. Організація фінансового моніторингу на ринку фінансових послуг 1.3.2. Організовувати фінансові послуги на грошовому ринку 1.3.3. Організовувати фінансові послуги на валютному ринку 1.3.4. Організовувати діяльність з адміністрування податків 1.3.5. Організовувати виконання відповідного бюджету за доходами 1.3.6. Організовувати діяльність з послуг фінансових небанківських установ 1.3.7. Організовувати фінансові послуги на ринку позик 1.3.8. Організовувати фінансові послуги на фондовому ринку 1.3.9. Вдосконалювати методику оцінки фінансової стійкості підприємства на основі аналізу та оцінки грошових потоків, наявних грошових коштів, що дозволяє вирішувати завдання забезпечення операційної діяльності, доцільності капітальних та фінансових інвестицій 1.3.10. Забезпечувати формування амортизаційної політики на підприємстві враховуючи основні фактори, які визначають перелумови її проведення, вибір та застосування раціональних методів нарахування амортизації, цільового використання амортизаційних відрахувань

	1.3.11. Приймати на основі розрахунків та оцінки показників фінансової стійкості оперативні і обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення ефективності виробництва, забезпечення конкурентоспроможності підприємства, виявляти причини погіршення фінансової стійкості, визначати масштаби кризового стану, розробляти заходи щодо покращення діяльності підприємства з метою уникнення банкрутства 1.3.12. Забезпечувати впровадження і застосування прогресивної управлінської технології — бюджетування, розробляти послідовність його здійснення на основі сучасного менеджменту 1.3.13. Організовувати бюджетування в компанії 1.3.14. Вміти здійснити комплекс заходів щодо емісії цінних паперів 1.3.15. Організовувати фінансові послуги з управління ризиком 1.3.16. Спрямувати діяльність з управління фінансовими ризиками на макрорівні 1.3.17. Керувати фінансовими активами державних і недержавних грошових фондів 1.3.18. Організовувати: • роботу страховика по розробці нових послуг; • ефективну систему продаж; • проведення андеррайтингу; • врегулювання страхових претензій; • збір, монторинг та аналіз вихідних статистичних даних необхідних для розрахунку страхових тарифів, премій, анутетів, резервів та інших актуарних величин; • інвестиційну діяльність страховика; • діяльність з управління страховими, інвестиційними і фінансовими ризиками страхової компанії; • роботу бухгалтерської служби страхової організації; • проведення фінансового моніторингу в страховій організації. 1.3.19. Управляти: • витратами на розробку і реалізацію страхової послуги; • посередницькою діяльністю в страхуванні; • відбором ризиків на страхування; • врегулюванням страхових виплат; • грошовими потоками страховика; • процесом розподілу прибутку; • інвестиційним портфелем. 1.3.20. Формувати і вести електронний персоналізований облік договорів зі страхування життя.

Об'єкт професійної діяльності	Класи професійних завдань	Компетентії фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
	1.4. Контрольні завдання	1.4.1. Контролювати роботу фінансово-банківських установ з питань фінансового моніторингу 1.4.2. Нагляд за дотриманням фінансового законодавства, правил надання фінансових послуг 1.4.3. Контролювати проведення розрахунків платників податків і платежів із бюджетом 1.4.4. Здійснювати податковий контроль і податкове рахівництво 1.4.5. Контролювати проведення розрахунків з страхувальниками, перестраховиками та іншими організаціями і установами 1.4.6. Здійснювати виконання бюджетів за доходами 1.4.7. Контролювати процес формування, розміщення і використання страхових резервів 1.4.8. Здійснювати контроль за забезпеченням ефективної системи антикризового фінансового управління на основі показників, які відповідають наступним вимогам: забезпечують достовірну інформацію про вплив антикризових заходів на основні фінансові параметри підприємства; стимулюють управлінські рішення щодо виконання плану антикризових заходів 1.4.9. Контролювати впровадження прогресивних підходів щодо методичного забезпечення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства. Контролювати використання системи оціночних показників — індикаторів кризового стану та загрози банкрутства 1.4.10. Контролювати загострення ризикової ситуації для підприємства з метою вдосконалення процесу оцінки та управління фінансовою стійкістю 1.4.11. Здійснювати контроль за управлінням запасами з урахуванням специфіки діяльності підприємств, розробляти з метою забезпечення управлінських процесів відповідні механізми, застосовувати логістичні підходи до контролю за обсягами запасів, розмежувати між структурними підрозділами підприємства функції щодо управління запасами, визначати роль відділів маркетингу, пролаку, логістики, виробничого та фінансового в управлінні запасами 1.4.12. Забезпечувати контроль за управлінням дебіторською заборгованістю підприємств, використовуючи методику управління портфелем дебіторської заборгованості, з метою визначення індивідуальних умов кредитування покупців, забезпечувати контроль за поточними обсягами дебіторської заборгованості, обґрунтовувати можливість її рефінансування, попереджувати виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості

	1.4. Контрольні завдання	1.4.13. Контролювати: • процес укладання й виконання договорів страхування (перестрахування), допоміжних у страхуванні (перестрахування) договорів та інших договорів; • проведення розрахунків зі страховальниками, перестраховиками та іншими організаціями і установами; • процес формування, розміщення і використання страхових резервів; • платоспроможність страховика відповідно до вимог законодавства 1.4.14. Проводити дослідження щодо вибору оптимальної перестраховувальної програми захисту страхового портфеля. 1.4.15. Оцінювати: • ресурсний потенціал страхової організації; • ризики змін страхового законодавства на діяльність страховика (перестраховика), страхового посередника (брокера, агента), аварійного комісара, асистансу; • ефективність управління інвестиційним портфелем; • структуру розміщення та інвестування коштів страхових резервів; • структуру активів та пасивів страховика. 1.4.16. Удосконалювати управління бізнес-процесами страховика.
	1.5. Навчально-методичні та науково-дослідницькі завдання	1.5.1. Розробляти навчально-методичне забезпечення викладання економічних дисциплін. 1.5.2. Організовувати командну роботу студентів (слухачів) під час проведення інтерактивних навчальних занять. 1.5.3. Організовувати самостійну, індивідуально-консультативну роботу студентів (слухачів) над програмним навчальним матеріалом 1.5.4. Організовувати проведення інтерактивних занять з працівниками підприємства на актуальну тематику. 1.5.5. Аналізувати статистичну інформацію, наукові публікації, практичний досвід підприємств у галузі фінансів 1.5.6. Проводити експертизу соціально-економічних наукових проєктів і програм 1.5.7. Вивчати потреби організації у проведенні прикладних наукових досліджень 1.5.8. Обґрунтовувати вибір теми та методологію наукового дослідження 1.5.9. Складати план, програму та формувати гіпотези дослідження обраної теми 1.5.10. Розробляти теоретичну базу дослідження обраної теми 1.5.11. Узагальнювати отримані результати наукового дослідження, готувати наукові огляди, доповідні записки, статті 1.5.12. Надавати консультації працівникам організації з фінансових питань

Об'єкт професійної діяльності	Класи професійних завдань	Компетентнісний фахівець освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
II. Спеціалізований об'єкт професійної діяльності для магістерської програми «Фінансовий ринок»: мобілізація, розподіл та використання фінансових ресурсів	2.1. Аналітичні завдання	2.1.1. Здійснювати фундаментальний та технічний аналіз при прийнятті рішень щодо управління фінансовими активами; 2.1.2. Визначати вартість та дохідність фінансових активів; 2.1.3. Оцінювати ризики й ефективність управління активами; 2.1.4. Здійснювати моніторинг операцій суб'єктів інфраструктури, проводити позиціонування їх послуг на фінансовому ринку в цілому і на окремих сегментах; 2.1.5. Здійснювати порівняльний аналіз ефективності операцій інститутів інфраструктури та визначення конкурентних переваг та недоліків їх окремих видів; 2.1.6. Аналізувати державне регулювання операцій суб'єктів інфраструктури фінансового ринку; 2.1.7. Аналізувати вплив операцій суб'єктів інфраструктури на розвиток фінансового ринку; 2.1.8. Аналізувати фінансову звітність корпорації; 2.1.9. Аналізувати фінансове навіколишнє середовище функціонування корпорації; 2.1.10. Діагностувати особливості впливу «середовища інтересів» та фінансового навіколишнього середовища на корпорацію; 2.1.11. Аналізувати регуляторну політику держави на фінансовому ринку; 2.1.12. Здійснювати порівняльний аналіз використання різних інструментів держави на фінансовому ринку; 2.1.13. Здійснювати моніторинг ефективності і відповідності дій держави як суб'єкта фінансового ринку конкретним вимогам часу. 2.1.14. Здійснювати моніторинг операцій суб'єктів інфраструктури, проводити позиціонування їх послуг на фінансовому ринку в цілому і на окремих сегментах;
	2.2. Планово-проектні завдання	2.2.1. Прогнозувати вартість фінансових активів; 2.2.2. Складати інвестиційні декларації, формувати інвестиційний портфель; 2.2.3. Планувати розвиток окремих інститутів інфраструктури фінансового ринку та їх операцій; 2.2.4. Розраховувати основні економічні параметри послуг суб'єктів інфраструктури та нормативи їх діяльності;

		2.2.5. Розробляти оптимальні стратегії надання послуг інститутами інфраструктури; 2.2.6. Планувати розвиток та вдосконалення політики розкриття інформації АТ, напрямів діяльності корпорації на фінансовому ринку; 2.2.7. Прогнозувати вплив на корпорацию факторів «середовища інтегресів» та фінансового навколишнього середовища; вплив державного регулювання на діяльність корпорації; 2.2.8. Розробляти та обґрунтовувати корпоративні стандарти; систему збалансованих показників діяльності корпорації; 2.2.9. Розробляти оптимальні стратегії державного втручання у діяльність фінансового ринку; 2.2.10. Планувати розвиток регулятивної інфраструктури фінансового ринку.
	2.3. Організаційні завдання	2.3.1. Ознайомлюватися з організаційною структурою та взаємодією структурних підрозділів професійних учасників, що здійснюють управління фінансовими активами; 2.3.2. Розробляти положення про провадження професійної діяльності щодо управління фінансовими активами; 2.3.3. Укладати договори щодо управління активами; 2.3.4. Здійснювати реєстрацію ІСІ, випусків цінних паперів; 2.3.5. Організовувати фінансовий моніторинг суб'єктами інфраструктури фінансового ринку; 2.3.6. Організовувати надання послуг суб'єктами Національної депозитарної системи; 2.3.7. Організовувати надання послуг торговцями цінними паперами; 2.3.8. Забезпечувати надання послуг організаціями торгівлі цінними паперами; 2.3.9. Організовувати взаємодію з органами державного регулювання фінансового ринку; 2.3.10. Організовувати раціональні форми діяльності корпорації на фінансовому ринку, економіко-правові механізми антирейдерського захисту АТ, регламенти роботи з інсайдерською інформацією; 2.3.11. Організовувати ефективне використання усіх видів фінансових ресурсів в корпорації; 2.3.12. Організовувати операції на відкритому ринку; 2.3.13. Організовувати надання консультативних послуг щодо розкриття цілей діяльності держави на фінансовому ринку; 2.3.14. Організовувати взаємодію з органами державного регулювання фінансового ринку;

Об'єкт професійної діяльності	Класи професійних завдань	Компетентії фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
	2.4. Контрольні завдання	2.4.1. Проводити внутрішній моніторинг фінансових операцій професійних учасників фінансового ринку; 2.4.2. Складати звітність про управління активами; 2.4.3. Контролювати діяльність суб'єктів інфраструктури фінансового ринку з питань фінансового моніторингу; 2.4.4. Наглядати за дотриманням фінансового законодавства, правил надання послуг суб'єктами інфраструктури; 2.4.5. Контролювати ефективність та якість послуг суб'єктів інфраструктури фінансового ринку; 2.4.6. Здійснювати моніторинг досягнення цілей та реалізацію інтересів акціонерів з використанням інструментів контролінгу, розрахунків з акціонерами щодо корпоративних операцій з цінними паперами АТ, повноти виплати дивідендів; 2.4.7. Оцінювати ефективність діяльності; 2.4.8. Забезпечувати звітність про діяльність корпорації; передачу звітної інформації заінтересованим особам (відповідно до визначеного регламенту). 2.4.9. Здійснювати нагляд за дотриманням правил за дотриманням правил та законодавства всіма суб'єктами фінансового ринку; 2.4.10. Контролювати ефективність дій держави на фінансовому ринку.
	2.5. Інформаційно-технологічні завдання	2.5.1. Виконувати техніко-технологічні операції пов'язані з організаційно-технічним забезпеченням руху капіталів на фінансовому ринку; 2.5.2. Виконувати прикладні дослідження та впроваджувати їх результати у сфері діяльності суб'єктів інфраструктури фінансового ринку; 2.5.3. Використовувати програмні продукти при здійсненні діяльності з управління активами; сучасні інформаційні технології; 2.5.5. Використовувати в процесі діяльності професійних учасників ринку та державних органів сучасні інформаційні технології; 2.5.6. Розробляти та впроваджувати програму змін у діяльності корпорації на фінансовому ринку; 2.5.7. Забезпечувати проведення наукових досліджень в діяльності корпорації на фінансовому ринку.

1.2. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ

Робочий навчальний план магістерської програми «Фінансовий ринок» наведено у табл.

Таблиця

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК» (ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ)

Навчальні дисципліни	Кількість кредитів	Кількість годин					Форма підсумкового контролю
		Разом	Заняття з викладачем	у тому числі:			
				СРС	Аудиторних годин на тиждень	Підсумковий контроль	
1	2	3	4	5	6	7	8
Перший семестр							
1. Нормативні дисципліни спеціальності							
1.1. Менеджмент персоналу	4	144	51	90	5	3	Іспит
1.2. Фінансовий менеджмент	4	144	51	90	5	3	Іспит
1.3. Ринок фінансових послуг	4	144	51	90	5	3	Іспит
1.4. Податковий менеджмент	4	144	51	90	5	3	Іспит
1.5. Страховий менеджмент	4	144	51	90	5	3	Іспит
Разом:	20	720	255	450	25	15	х
Другий семестр							
2. Дисципліни спеціалізованої підготовки							
2.1. Корпорації на фінансовому ринку	4	144	54	90	6		ПМК
2.2. Держава на фінансовому ринку	4	144	54	90	6		ПМК
2.3. Управління фінансовими активами	4	144	54	90	6		ПМК
2.4. Інфраструктура фінансового ринку	3	108	38	70	6		ПМК
Разом:	15	540	200	340	24		х
3. Практична підготовка							
3.1. Практика	10	360	20	340	—	—	ПМК
3.2. Міжпредметний тренінг	2	72	36	36	—	—	ПМК
3.3. Попередній захист магістерської дипломної роботи	1	36	3	33	—	—	Захист на кафедрі
3.4. Магістерська дипломна робота	12	432	27	405	—	—	Захист на ДЕК
Разом:	25	900	86	814	—	—	—
В цілому за рік:	60	2160	541	1604	49	15	—
Державна атестація: захист магістерської дипломної роботи							

(ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ)

Навчальні дисципліни	Кількість кредитів	Кількість годин					Форма підсумкового контролю
		Разом	Заняття з викладачем	у тому числі:			
				СРС	Аудиторних годин на тиждень	Підсумковий контроль	
1	2	3	4	5	6	7	8
Перший семестр							
1. Нормативні дисципліни спеціальності							
1.1. Менеджмент персоналу	4	144	71	70	3	3	Іспит
1.2. Фінансовий менеджмент	4	144	71	70	3	3	Іспит
1.3. Ринок фінансових послуг	4	144	71	70	3	3	Іспит
1.4. Податковий менеджмент	4	144	71	70	3	3	Іспит
1.5. Страховий менеджмент	4	144	71	70	3	3	Іспит
Разом:	20	720	355	350	15	15	x
Другий семестр							
2. Дисципліни спеціалізованої підготовки							
2.1. Корпорації на фінансовому ринку	4	144	56	82	6		Іспит
2.2. Держава на фінансовому ринку	4	144	56	82	6		Іспит
2.3. Управління фінансовими активами	4	144	56	82	6		Іспит
2.4. Інфраструктура фінансового ринку	3	108	56	70	6		Іспит
Разом:	15	540	224	316	24		x
3. Практична підготовка							
3.1. Міжпредметний тренінг	1	36	36	—	—	—	—
3.2. Попередній захист магістерської дипломної роботи	1	36	3	33	—	—	Захист на кафедрі
3.3. Магістерська дипломна робота	23	828	27	801	—	—	Захист на ДЕК
Разом:	25	900	66	834	—	—	—
В цілому за рік:	60	2160	645	1500	39	15	—
Державна атестація: захист магістерської дипломної роботи							

(ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ)

Навчальні дисципліни	Кількість кредитів	Кількість годин					Форма підсумкового контролю
		Разом	Заняття з викладачем	у тому числі:			
				СРС	Аудиторних годин на тиждень	Підсумковий контроль	
1	2	3	4	5	6	7	8
Перший семестр							
1. Нормативні дисципліни спеціальності							
1.1. Менеджмент персоналу	4	144	51	90	—	3	Іспит
1.2. Фінансовий менеджмент	4	144	51	90	—	3	Іспит
1.3. Ринок фінансових послуг	4	144	51	90	—	3	Іспит
1.4. Податковий менеджмент	4	144	51	90	—	3	Іспит
1.5. Страховий менеджмент	4	144	51	90	—	3	Іспит
Разом:	20	720	255	450	—	15	х
Другий семестр							
2. Дисципліни спеціалізованої підготовки							
2.1. Корпорації на фінансовому ринку	4	144	51	90	—	3	Іспит
2.2. Держава на фінансовому ринку	4	144	51	90	—	3	Іспит
2.3. Управління фінансовими активами	4	144	51	90	—	3	Іспит
2.4. Інфраструктура фінансового ринку	3	108	45	60	—	3	Іспит
Разом:	15	540	198	330	—	12	х
3. Практична підготовка							
3.1. Міжпредметний тренінг	1	36	36	—	—	—	—
3.2. Попередній захист магістерської дипломної роботи	1	36	3	33	—	—	Захист на кафедрі
3.3. Магістерська дипломна робота	23	828	27	801	—	—	Захист на ДЕК
Разом:	25	900	66	834	—	—	—
В цілому за рік:	60	2160	519	1614	—	27	—
Державна атестація: захист магістерської дипломної роботи							

1.3. ГРАФІК ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА МАГІСТЕРСЬКОЮ ПРОГРАМОЮ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 8.050104 — «ФІНАНСИ»,
ПО ПРОГРАМІ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»
НА 2008 — 2009 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Період	Зміст діяльності
9 семестр	
1 — 30 вересня 2008 р.	Організаційно-ознайомча сесія. Забезпечення студентів повним комплектом навчально-методичних та інструктивних матеріалів на 9-й семестр. Оглядові лекції по дисциплінах. Затвердження студентам баз практики, тем дипломних робіт і наукових керівників. Оформлення документів на практику. Підготовка і затвердження наказу щодо проходження практики
1 жовтня — 8 грудня 2008 року	Виробнича практика, теоретичні заняття на засадах індивідуальних консультаційних технологій навчання. Підготовка першого розділу дипломної роботи.
11 жовтня — 8 грудня 2008 року	Самостійна теоретична підготовка студентів під керівництвом викладача за навчальним планом 9-го семестру. Виконання практичних завдань з дисциплін, що вивчаються у 9-му семестрі.
18 вересня — 20 листопада 2008 року	Проміжний контроль виконаних студентами індивідуальних завдань відповідно до графіка контролю з дисциплін 9-го семестру. Графік проведення проміжного контролю за дисциплінами:
18—23 жовтня	Менеджмент персоналу
25—30 жовтня	Фінансовий менеджмент
1—6 листопада	Податковий менеджмент
8—13 листопада	Ринок фінансових послуг
15—20 листопада	Страховий менеджмент
8 грудня	Проміжний захист звіту про проходження I етапу практики і I розділу дипломної роботи.
10 — 30 грудня 2008 р.	Екзаменаційна сесія за розкладом
31 грудня — 13 січня 2009 року	Канікули

Продовження табл.

Період	Зміст діяльності
10 семестр	
14 січня — 2 лютого 2009 року	Організаційно-ознайомча сесія. Забезпечення студентів повним комплектом навчально-методичних та інструктивних матеріалів на 10-й семестр. Оглядові лекції по дисциплінах. Уточнення індивідуальних завдань для виконання на базах практики. Консультації по виконанню дипломних робіт тощо
4 лютого — 30 травня 2009 року	Переддипломна практика
4 лютого — 30 травня 2009 року	Самостійна теоретична підготовка студентів під керівництвом викладача за навчальним планом 10-го семестру. Виконання практичних завдань з дисциплін, що вивчаються у 10-му семестрі. Підготовка II і III розділу дипломної роботи магістра
13 — 26 квітня 2009 р.	Міжпредметний тренінг. Графік проведення проміжного контролю за дисциплінами:
Підготовлено керівником курсу	Інфраструктура фінансового ринку
	Корпорації на фінансовому ринку
	Держава на фінансовому ринку
	Управління фінансовими активами
30 травня 2009 року	Захист звіту з виробничої та переддипломної практики
1 — 5 червня 2009 року	Оформлення, попередній захист, допуск і рецензування дипломних робіт магістра
16 червня — 1 липня 2009 р.	Державна атестація випускників (захист дипломних робіт магістра)

ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ

Період	Зміст діяльності
1 вересня — 30 грудня 2008 р.	Згідно навчального плану лекції по слідуючим дисциплінам: 1. Менеджмент персоналу 2. Фінансовий менеджмент 3. Ринок фінансових послуг 4. Податковий менеджмент 5. Страхувий менеджмент Забезпечення студентів повним комплектом навчально-методичних та інструктивних матеріалів та затвердження тем дипломних робіт і наукових керівників

Продовження табл.

Період	Зміст діяльності
3 30.12.08 по 13.01.09	Канікули
3 14.01.09 по 30.01.09	Екзаменаційна сесія і підготовка I-го розділу дипломної роботи магістра
3 04.02.09 по 05.04.09	Згідно навчального плану лекції по слідуючим дисциплінам: 1. Корпорації на фінансовому ринку 2. Держава на фінансовому ринку 3. Управління фінансовими активами 4. Інфраструктура фінансового ринку 5. Міжпредметний тренінг
3 07.04.09 по 03.05.09	Екзаменаційна сесія за розкладом
3 05.05.09 по 29.06.09	Підготовка дипломних робіт
05.06.09 р.	Здача науковому керівнику другого розділу дипломної роботи магістра
До 04.09.09 р.	Здача науковому керівнику 3-го розділу дипломної роботи магістра
26.09.09 р.	Попередній захист і допуск дипломної роботи магістра
До 01.10.09 р.	Подання завершеної роботи науковому керівнику для оформлення відзиву

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Період	Зміст діяльності
3 09.01. по 18.01.2008 р.	Згідно навчального плану лекції по слідуючим дисциплінам: 1. Менеджмент персоналу 2. Фінансовий менеджмент 3. Ринок фінансових послуг 4. Податковий менеджмент 5. Страховий менеджмент Забезпечення студентів повним комплектом навчально-методичних матеріалів та збір заяв для затвердження тем дипломних робіт і наукових керівників
3 12.05. по 31.05.2008 р.	Екзаменаційна сесія і лекції по слідуючим дисциплінам: 1. Корпорації на фінансовому ринку 2. Держава на фінансовому ринку 3. Управління фінансовими активами 4. Інфраструктура фінансового ринку Затвердження тем дипломних робіт і наукових керівників. Підготовка наказу.

Закінчення табл.

Період	Зміст діяльності
З 01.09. по 12.09.08 р.	Екзаменаційна сесія за розкладом. Міжпредметний тренінг
До 10.09.08 р.	Подання 1-го розділу дипломної роботи магістра науковому керівнику
18.12.09 р.	Подання 2 розділу дипломної роботи магістра науковому керівнику
10.01.09 р.	Подання 3 розділу дипломної роботи науковому керівнику
22.01.09 р.	Попередній захист, допуск дипломної роботи магістра
До 1 лютого	Подання завершеної роботи науковому керівнику для оформлення відзиву
З 09.02.09 р.	Державна атестація: захист дипломної роботи

РОЗДІЛ II

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН
МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ
«ФІНАНСОВИЙ РИНОК»**

НОРМАТИВНІ ДИСЦИПЛІНИ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛУ»**

Укладачі:

*В. М. Данюк, канд. екон. наук, проф.,
С. О. Цимбалюк, канд. екон. наук, доц.*

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Тематичний план вивчення дисципліни
3. Програма дисципліни та рекомендована література
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять
5. Організація самостійної роботи студентів:
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань
6. Система поточного і підсумкового контролю якості знань студентів з дисципліни:
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. ВСТУП

За сучасних умов забезпечення організації висококваліфікованим персоналом, формування згуртованих трудових колективів є вирішальним чинником конкурентоспроможності будь-якої організації на ринку. У зв'язку з цим керівники всіх рівнів управління повинні уміти забезпечувати організацію компетентним персоналом, розробляти ефективні методи матеріальної та нематеріальної мотивації працівників, створювати умови для їхнього всебічного розвитку та реалізації здібностей на користь організації та кожного працівника.

Знання основ теорії та практичних навиків у галузі управління персоналом є особливо цінними для студентів, які навчаються за магістерськими програмами, оскільки саме вони — це майбутні професіонали та керівники. Саме від умінь грамотно управляти людьми залежатиме як ефективність функціонування відповідних структурних ланок і організації в цілому, так і реалізація ними (теперішніми студентами, а в майбутньому професіоналами та керівниками) особистого життєвого плану та програми службово-професійного зростання.

Мета: сформувати у студентів систему теоретичних та прикладних знань у галузі управління персоналом організацій різноманітних форм власності та видів діяльності, що функціонують у сфері економіки України.

Завдання: сформувати у студентів компетенції за таким переліком:

1. Розуміти:

- сутність, значення та зміст менеджменту персоналу;
- сутність та завдання політики менеджменту персоналу, механізм її залежності від генеральної стратегії розвитку організації;
- соціально-психологічні механізми, які зумовлюють трудову поведінку персоналу;
- значення якісного підбору, об'єктивного й достовірного оцінювання та справедливої мотивації персоналу для забезпечення ефективної діяльності організації;
- значення розвитку персоналу для забезпечення конкурентоспроможності організації на ринку.

2. Знати:

- зміст, принципи та напрямки реалізації стратегії і політики менеджменту персоналу;

— ресурсне забезпечення менеджменту персоналу: нормативно-правову та інформаційну базу, науково-методичне, кадрове, матеріально-технічне й фінансове забезпечення;

— методи визначення потреб організації у працівниках різних категорій;

— технології аналізу робіт й розроблення вимог до претендентів на вакантні посади, методи пошуку, залучення та оцінювання кандидатів на вакантні посади;

— технології використання аутсорсінгових та лізингових послуг у управлінні персоналом;

— технологію планування та організації розвитку персоналу;

— види, фактори, показники, основні процеси руху персоналу та способи пристосування його до економічних змін;

— засоби регламентування діяльності структурних підрозділів та посадових осіб;

— засоби регламентації робочого часу працівників за різноманітних умов його використання та методи аналізу ефективності його використання;

— види, функції, методи та процедуру оцінювання персоналу, напрями використання його результатів у практиці менеджменту персоналу;

— теоретичні засади мотивації трудової діяльності, складові компенсаційного пакету та методи нематеріальної мотивації персоналу;

— види, причини виникнення, функції та наслідки конфліктів у організації; інструменти, процедури й методи управління конфліктами;

— технології управління поведінкою персоналу при розробці й реалізації проектів та в умовах організаційних змін;

— технологію формування корпоративної культури.

3. Уміти:

— розробляти основні контури стратегії та політики менеджменту персоналу в організації залежно від конкретної ситуації;

— оцінювати соціально-психологічний клімат, який панує у колективі, розробляти пропозиції щодо його поліпшення;

— визначати потребу у персоналі різних функціональних категорій;

— використовувати різні методи підбору кандидатів на вакантні посади та оцінювати їхню ефективність;

— обґрунтовувати економічну доцільність використання аутсорсінгових і лізингових послуг у галузі управління персоналом та виведення персоналу із штату організації;

— визначати доцільність використання різних форм та методів навчання і підвищення кваліфікації, оцінювати їхню ефективність;

- формувати резерв на заміщення вакантних посад керівників та організовувати підготовку резерву до зайняття керівної посади;
- управляти процесами руху персоналу, розробляти заходи пристосування персоналу до економічних змін в організації, оцінювати витрати, пов'язані із заміною працівників;
- розробляти правила внутрішнього трудового розпорядку;
- розробляти раціональні режими праці та відпочинку, проводити фотографію робочого дня, виявляти причини втрат робочого часу та розробляти рекомендації щодо продуктивнішого його використання;
- формувати зміст, обґрунтовувати доцільність вибору різних методів, розробляти процедуру оцінювання персоналу, використовувати результати оцінювання у менеджменті персоналу;
- ефективно використовувати різні методи управління конфліктними ситуаціями та поведінкою персоналу при розробці й реалізації проектів та в умовах організаційних змін;
- розробляти корпоративні стандарти та правила поведінки;
- аналізувати структуру витрат на персонал та оцінювати ефективність менеджменту персоналу.

4. Володіти стійкими навичками:

- розподілу завдань менеджменту персоналу між службою персоналу, лінійними керівниками та іншими суб'єктами менеджменту персоналу;
- аналізу чисельності та структури персоналу організації;
- аналізу робіт і розроблення вимог до претендентів на вакантні посади, пошуку та залучення кандидатів на вакантні посади;
- підготовки та проведення структурованого інтерв'ю з кандидатами на вакантні посади;
- визначення потреби у професійному навчанні та підвищенні кваліфікації персоналу;
- розрахунку та аналізу показників обороту, плинності та стабільності персоналу;
- розроблення положень про структурні підрозділи та посадових інструкцій;
- розроблення комплексної методики оцінювання персоналу;
- проведення мотиваційного моніторингу, аналізу стану матеріальної та нематеріальної мотивації трудової діяльності в організації та розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Предметом навчальної дисципліни є процес відтворення й ефективного використання персоналу організацій у сфері фінансової діяльності.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом, бюджет навчального часу на вивчення дисципліни становить 144 години.

Форма підсумкового контролю — іспит

Тематичний план навчальної дисципліни наведено у табл. 1.

Таблиця 1

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Кількість годин											
	Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	лекції	практичні заняття	ІКР ¹	самостійна робота студентів	лекції	практичні заняття	ІКР ¹	самостійна робота студентів	лекції	практичні заняття	ІКР ¹	самостійна робота студентів
1. Методологічні аспекти менеджменту персоналу	1	—	1	4	1	1	1	4	1	—	1	4
2. Стратегія та політика менеджменту персоналу організації	1	—	2	6	1	1	2	5	1	—	2	6
3. Ресурсне забезпечення менеджменту персоналу	1	—	1	4	1	2	1	4	1	—	1	4
4. Служба персоналу й кадрове діловодство	1	—	2	6	1	2	1	4	1	—	1	6
5. Професійний підбір персоналу	2	—	3	7	2	2	2	6	2	2	2	7
6. Використання аутсорсінгових та лізингових послуг в управлінні персоналом	2	—	2	6	2	2	2	5	2	—	2	6
7. Розвиток персоналу	1	—	3	7	2	2	2	6	1	—	2	7
8. Управління процесами руху персоналу	1	—	2	6	2	2	2	4	1	—	2	6
9. Регулювання трудової діяльності персоналу	1	—	2	6	1	1	1	4	1	—	2	6
10. Управління робочим часом працівників	1	—	2	6	1	1	1	4	1	—	2	6
11. Оцінювання персоналу	2	—	3	7	2	2	2	6	2	2	2	7
12. Мотивація та стимулювання персоналу	2	—	3	7	2	2	2	6	2	2	2	7
13. Управління конфліктами	2	—	2	6	2	2	2	4	2	—	2	6
14. Управління поведінкою персоналу	1	—	2	6	2	1	1	4	1	—	1	6
15. Ефективність менеджменту персоналу	1	—	1	6	2	1	1	4	1	—	1	6
Разом годин	20	—	31	90	24	24	23	70	20	6	25	90

¹ІКР — індивідуально-консультативна робота

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Методологічні аспекти менеджменту персоналу

Метод, методологія, методика.

Сутність менеджменту персоналу й напрями його розвитку.

Менеджмент персоналу як об'єктивне соціальне явище та сфера професійної діяльності. Цілі, об'єкти, суб'єкти, функції, принципи та засоби менеджменту персоналу. Зв'язки менеджменту персоналу з внутрішнім і зовнішнім середовищем організації. Продукт (результат) менеджменту персоналу.

Менеджмент персоналу як навчальна дисципліна. Мета, завдання, предмет, об'єкт навчальної дисципліни «Менеджмент персоналу». Взаємозв'язки дисципліни «Менеджмент персоналу» з іншими навчальними дисциплінами.

Менеджмент персоналу як предмет наукових досліджень. Актуальні проблеми, які потребують постійного науково-методичного супроводження.

Ключові поняття менеджменту персоналу: менеджмент, персонал, організація. Організація як соціальний інститут і об'єкт менеджменту. Спільна праця в організації. Об'єктивна необхідність управління спільною працею.

Персонал організації та його структура. Основні якісні характеристики персоналу.

Тема 2. Стратегія та політика менеджменту персоналу організації

Зміст і завдання стратегії та політики менеджменту персоналу організації. Пасивна, реактивна, превентивна та активна політика менеджменту персоналу. Відкрита та закрита політика менеджменту персоналу.

Зовнішні та внутрішні чинники стратегії та політики менеджменту персоналу.

Механізм реалізації стратегії та політики менеджменту персоналу. Сфери та підсистеми менеджменту персоналу організації, стосовно яких розробляється політика.

Принципи стратегії та політики менеджменту персоналу.

Залежність стратегії та політики менеджменту персоналу від генеральної стратегії розвитку організації. Генеральні стратегії: лідерство в низьких витратах, диференціація, фокусування, зростання, помірного зростання, скорочення масштабів діяльності, комбінована й відповідні їм функціональні стратегії менеджменту персоналу.

Характеристика та відмінності політики менеджменту персоналу в умовах бюрократичної та патерналістської моделей ринку праці.

Тема 3. Ресурсне забезпечення менеджменту персоналу

Нормативно-правова база менеджменту персоналу. Кодекс законів про працю України, Закон України «Про зайнятість населення», Закон України «Про колективні договори і угоди», Закон України «Про оплату праці», Закон України «Про охорону праці», Класифікатор професій ДК 003-2005 та інші законодавчі акти, які регулюють трудову діяльність. Документи, які розробляються і затверджуються керівництвом організації для внутрішнього використання: Правила внутрішнього трудового розпорядку, колективний договір, положення про структурні підрозділи організації, посадові інструкції.

Науково-методичне забезпечення менеджменту персоналу. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Міжгалузеві норми та нормативи. Конвенції та рекомендації Міжнародної організації праці.

Інформаційна база менеджменту персоналу. Відмінність між даними та інформацією. Вимоги, яким повинна відповідати інформація. Інформаційна система менеджменту персоналу.

Кадрове забезпечення менеджменту персоналу. Розподіл ролей між лінійними керівниками та службою персоналу у вирішенні завдань менеджменту персоналу. Основні тенденції у галузі менеджменту персоналу, характерні для зарубіжних фірм та компаній.

Матеріально-технічне забезпечення менеджменту персоналу. Прості пристрої і знаряддя праці, організаційна техніка та обчислювальні машини.

Фінансове забезпечення менеджменту персоналу. Джерела коштів на оплату праці та інші форми матеріального заохочення найманих працівників.

Тема 4. Служба персоналу й кадрове діловодство

Специфіка діяльності служб персоналу у ринкових умовах. Роль служби персоналу у формуванні конкурентоспроможного персоналу. Структура, функції та завдання служби персоналу. Співробітництво служби персоналу з іншими структурними ланками організації. Права, обов'язки й відповідальність керівника служби персоналу. Професійно-кваліфікаційні вимоги до сучасного керівника служби персоналу.

Номенклатура справ з кадрового діловодства. Склад кадрової документації та її призначення. Документаційне забезпечення руху кадрів. Ведення особових справ. Облік особового складу організації. Особові картки, штатно-посадова книга, алфавітна книга.

Використання інформаційних технологій в управлінні персоналом. Сутність та основні складові інформаційних систем управління персоналом. Принципи вибору програмного забезпечення для вирішення різних завдань управління персоналом. Використання інформаційних систем для вирішення завдань, пов'язаних з підбором працівників. Ведення обліку кандидатів, вакансій, витрат на підбір. Автоматизація публікації оголошень про наявні вакантні посади в Інтернеті. Автоматизація пошуку кандидатів у базі даних організації та в Інтернеті. Автоматизація проведення конкурсного відбору. Використання пакетів програм для тестування кандидатів.

Тема 5. Професійний підбір персоналу

Об'єктивні й суб'єктивні чинники зміни потреб організації у персоналі. Аналіз наявної чисельності та структури персоналу. Методи визначення потреб організації у персоналі різних функціональних категорій.

Сутність, призначення та етапи аналізу робіт. Характеристика інформації, отриманої у результаті аналізу робіт. Методи збору інформації для аналізу робіт: опитування, спостереження. Використання кількісних методів аналізу.

Розроблення критеріїв підбору претендентів на вакантні посади. Урахування кваліфікаційних вимог під час розроблення критеріїв підбору.

Технології пошуку та залучення кандидатів на вакантні посади. Зовнішній та внутрішній ринки праці як джерела поповнення й оновлення персоналу. Переваги та недоліки зовнішніх і внут-

рішних джерел. Фактори, які впливають на вибір джерел підбору персоналу. Маркетинг ринку праці та ринку освітніх послуг.

Використання послуг служб зайнятості, приватних агентств, навчальних закладів у підборі персоналу. Рекрутмент як особливий вид послуг у підборі персоналу. Стандартний та прямий пошук персоналу. Технології роботи рекрутингових агентств у підборі персоналу: хедхантинг (headhunting), екзек'ютів сеч (executive search), аутплейсмент (outplacement), рекрутмент (recruitment).

Рекламні оголошення у засобах масової інформації як метод залучення претендентів. Використання Інтернет-технологій для підбору персоналу.

Технології збору та аналізу інформації про претендентів на вакантні посади. Вивчення документів та інших письмових джерел. Перевірка рекомендацій.

Інтерв'ю як метод оцінювання претендентів. Види інтерв'ю. Процедура проведення інтерв'ю. Підготовка до проведення інтерв'ю. Збір інформації про претендента під час інтерв'ю. Типи питань, які використовуються під час інтерв'ю. Технології використання проєктивних методик під час проведення інтерв'ю. Ситуаційне інтерв'ю. Технології перевірки навичок, цінностей, поглядів та особистісних якостей претендентів з допомогою кейсів. Оцінювання невербальної поведінки претендента під час інтерв'ю. Підведення підсумків інтерв'ю.

Тестування як метод оцінювання претендентів. Види тестів. Основні правила тестування. Технологія проведення тестування. Надійність тестів.

Практика використання нетрадиційних методів оцінювання претендентів на вакантні посади: графологічної експертизи, поліграфа («детектора брехні»), фізіогномічного аналізу.

Рішення про прийняття претендента на роботу. Відмова у прийнятті претендента на роботу.

Тема 6. Використання аутсорсінгових та лізингових послуг в управлінні персоналом

Передумови використання організаціями аутсорсінгових послуг в управлінні персоналом. Форми, види та переваги аутсорсінгу. Основні етапи розроблення та реалізації аутсорсінг-проєкту. Аналіз ринку послуг аутсорсінгу. Критерії вибору постачальника послуг. Загальні положення та типовий зміст контракту з аутсорсінгу. Відповідальність сторін, які уклали контракт. Гарантії безпеки, захист інформації та комерційних інтересів сторін.

Передумови використання підприємствами лізингових послуг у практиці управління персоналом. Види лізингових послуг у галузі управління персоналом. Технологія взаємодії лізингодавця та лізингоотримувача щодо задоволення тимчасової потреби у персоналі. Документальне оформлення лізингодавцем тристоронніх лізингових відносин з лізингоотримувачем і фахівцем. Формування лізингового штату організації-лізингодавця. Обґрунтування економічної доцільності залучення персоналу з допомогою лізингових відносин.

Передумови використання організаціями схем виведення персоналу зі свого штату (аутстафінгу). Відмінності між технологіями аутсорсингу, лізингу та аутстафінгу.

Переваги використання організаціями схем виведення персоналу зі свого штату. Переваги зайнятості на умовах аутстафінгу для різних категорій персоналу. Вірогідні проблеми юридичного та управлінського характеру, пов'язані з виведенням персоналу зі штату організації. Технологія виведення персоналу із штату організації. Основні положення договору щодо надання послуг аутстафінгу. Обґрунтування економічної доцільності виведення персоналу зі штату організації.

Тема 7. Розвиток персоналу

Розвиток персоналу як засіб забезпечення його конкурентоспроможності. Сутність, соціально-економічне значення і завдання розвитку персоналу. Основні положення концепції людського капіталу.

Первинна професійна підготовка персоналу у профтехучилищах, вищих навчальних закладах та на виробництві.

Підвищення кваліфікації та перепідготовка персоналу. Післядипломна освіта керівників, професіоналів і фахівців. Програми «Магістр бізнес-адміністрування» (МБА). Система неперервного навчання персоналу.

Технології визначення потреби у навчанні. Вибір методів та форм навчання. Переваги та недоліки різних методів навчання. Методичні підходи до оцінювання ефективності навчання персоналу.

Сутність, значення та організація планування трудової кар'єри. Професійна кар'єра та кар'єра в організації.

Створення й підготовка резерву на заміщення вакантних посад керівників. Етапи роботи з кадровим резервом: визначення ключових посад і плану їхнього заміщення; визначення вимог до керівників; відбір кандидатів до резерву; визначення потреб у роз-

витку; підготовка індивідуальних планів розвитку; реалізація планів розвитку; оцінювання працівників, які перебувають у резерві; призначення на посаду вакантних посад керівників.

Тема 8. Управління процесами руху персоналу

Поняття руху персоналу в організації. Види та фактори руху персоналу. Показники обороту, плинності та стабільності персоналу, методи їх визначення.

Основні процеси руху персоналу: введення в посаду, адаптація, професійні переміщення, підвищення по службі, пониження посади, звільнення.

Абсентеїзм, його причини, наслідки та методи регулювання.

Підстави для припинення трудової угоди. Наслідки та практичні дії роботодавців за умов скорочення працівників. Система заходів пристосування персоналу до економічних змін. Практика пристосування персоналу до економічних змін у зарубіжних фірмах та компаніях.

Методи розрахунку втрат від надмірного руху та звільнення працівників.

Тема 9. Регулювання трудової діяльності персоналу

Значення та завдання регулювання трудової діяльності персоналу організації. Чинники ефективності діяльності організації.

Створення умов для ефективної діяльності персоналу. Визначення мети діяльності організації. Планування діяльності трудового колективу. Кадрове забезпечення ефективної діяльності організації. Нормативно-правове, організаційно-економічне та інженерно-технічне забезпечення трудової діяльності персоналу.

Ресурсне забезпечення трудової діяльності персоналу, поточне обслуговування та оперативне регулювання виробничих і трудових процесів, облік та контроль результатів діяльності.

Адміністративні, економічні, правові та соціально-психологічні методи управління персоналом.

Засоби регламентування діяльності першого керівника організації, його заступників, структурних підрозділів та посадових осіб.

Типова структура положення про структурний підрозділ.

Кваліфікаційні характеристики професій працівників. Категоріювання професіоналів, фахівців та технічних службовців.

Структура посадової інструкції. Порядок розроблення посадових інструкцій.

Правила поведінки й дисциплінарні процедури. Зміст і призначення Правил внутрішнього трудового розпорядку.

Тема 10. Управління робочим часом працівників

Поняття робочого часу як універсальної міри кількості праці.

Законодавство України про регулювання робочого часу. Регулювання робочого часу протягом тижня.

Обмеження роботи в нічний час, у вихідні та святкові дні. Робота в надурочний час.

Регулювання тривалості відпусток. Види відпусток та їхня тривалість.

Ненормований робочий час. Регулювання праці персоналу, що працює на умовах ненормованого робочого часу.

Правила внутрішнього трудового розпорядку як засіб регулювання робочого часу в конкретній організації.

Регулювання режимів праці й відпочинку протягом зміни, доби, тижня та року. Гнучкі режими праці.

Методи аналізу ефективності використання робочого часу. Табельний облік використання робочого часу. Фотографія робочого дня.

Тема 11. Оцінювання персоналу

Об'єктивна необхідність та значення оцінювання персоналу. Сутність, цілі та завдання оцінювання персоналу. Показники та критерії оцінювання персоналу. Оцінювання персоналу за ключовими компетенціями. Поняття «компетентність» та «компетенції». Формування змісту оцінювання персоналу. Фактори, які впливають на вибір показників оцінювання персоналу.

Процес оцінювання: характеристика його основних елементів. Місце проведення оцінювання. Періодичність оцінювання. Суб'єкти оцінювання: керівники, співробітники служби персоналу, колеги, підлеглі, незалежні експерти. Самооцінювання, його переваги та недоліки. Зарубіжний досвід використання атестації «360°». Визначення відповідальних осіб за проведення оцінювання. Оформлення результатів оцінювання. Використання спеціальних бланків, форм і листів. Методичні аспекти розроблення оцінювальних форм.

Методи збору інформації про працівника: вивчення документів та інших письмових джерел, співбесіда та опитування керівників, підлеглих, колег по роботі, клієнтів, постачальників, спостереження за працівником, анкетування, тестування.

Методи оброблення інформації (виміру показників): описові характеристики, методи бальної оцінки, коефіцієнтні методи. Методи порівняння: ранжирування, парне порівняння, порівняння з еталоном. Метод розподілу працівників усередині групи в межах заданих інтервалів. Методи шкалування. Методичні аспекти розробки шкали оцінювання. Варіанти побудови оціночних шкал. Технологія оцінювання персоналу за досягненням поставлених цілей.

Центри оцінки (Assessment Center) як комплексний діагностичний метод оцінювання персоналу. Програми роботи центрів оцінки. Зарубіжний та вітчизняний досвід використання центрів оцінки.

Атестація керівників, професіоналів і фахівців: періодичність, види, функції, документація, процедура проведення та використання результатів.

Сертифікація персоналу.

Тема 12. Мотивація та стимулювання персоналу

Місце мотивації персоналу в системі ринкових відносин. Потреби людини як провідна ланка мотивації персоналу, їх класифікація. Сутність, значення і взаємозв'язок категорій «мотив», «інтерес», «стимул» і «стимулювання». Сучасні трактування сутності мотивації персоналу.

Матеріальна мотивація трудової діяльності: сутність, основні положення і значення. Чинники, які впливають на рівень матеріальної мотивації.

Компенсаційний пакет. Гарантований посадовий оклад (тарифна ставка). Чинники диференціації посадових окладів та тарифних ставок.

Системи преміювання персоналу. Преміальне положення: структура, вимоги до побудови. Доплати та надбавки до заробітної плати.

Системи участі персоналу у прибутках компанії. Системи Скенлона, Ракера та Імпрошеар.

Використання комісійних систем оплати праці.

Системи участі в акціях.

Програми соціального страхування.

Зміни у структурі мотивів як об'єктивна закономірність. Методи нематеріальної мотивації трудової діяльності: збагачення змісту праці, розвиток колективних форм, удосконалення умов

праці, розвиток виробничої демократії, запровадження гнучких графіків роботи, підвищення інформованості персоналу.

Напрями розвитку виробничої демократії. Економічні та соціальні аспекти розвитку виробничої демократії. Актуальні проблеми розвитку виробничої демократії на підприємствах України за сучасних умов.

Тема 13. Управління конфліктами

Види та типи конфліктів. Причини виникнення, функції та наслідки конфліктів в організації. Роль керівника в умовах конфлікту. Учасники конфлікту. Вплив конфлікту на соціальне оточення і його учасників.

Передумови виникнення конфлікту. Умови переростання протиріччя в конфліктну ситуацію. Статична модель конфлікту. Визначення конфліктної ситуації. Визначення інциденту. Взаємозв'язок між спірною ситуацією, конфліктною ситуацією, інцидентом і конфліктом. Основні ознаки зовнішнього прояву конфлікту. Типи конфліктогенів. Поняття структури конфлікту.

Інструменти, процедури та методи управління конфліктами. Модель організаційного механізму управління конфліктами. Профілактика та запобігання виникненню конфліктів.

Вирішення конфліктів. Способи та етапи процесу вирішення конфлікту. Технології вирішення конфлікту. Стратегія виходу з конфлікту та її види. Умови застосування співробітництва, компромісу та пристосування. Доцільність застосування стратегії «відходу від вирішення проблеми». Застосування методу «принципових переговорів» при вирішенні конфлікту.

Безконфліктне спілкування в процесі проведення професійних переговорів і нарад. Безконфліктна взаємодія сторін у дискусіях і спорах. Безконфліктна взаємодія в процесі нововведень.

Закономірності формування позитивного соціально-психологічного клімату. Соціально-психологічні резерви колективу і методи їх використання для підвищення ефективності діяльності організації.

Тема 14. Управління поведінкою

Поведінка особистості у групі. Фактори, які впливають на поведінку людини. Фактори, які впливають на ефективність групи.

Управління персоналом при розробці та реалізації проектів. Формування проектних груп.

Управління персоналом в умовах організаційних змін. Технологія вибору стратегії змін. Розроблення плану запровадження організаційних змін. Аналіз ресурсів. Моніторинг та контроль процесу змін. Причини опору персоналу організаційним змінам. Методи подолання опору персоналу організаційним змінам. Розроблення системи мотивації персоналу до змін. Залучення співробітників до процесу прийняття рішень під час організаційних змін. Розроблення та реалізація програм навчання персоналу в умовах організаційних змін.

Корпоративна культура як об'єкт управлінської діяльності. Типи корпоративної культури та їхня характеристика. Органічна, підприємницька, бюрократична й партисипативна корпоративна культура. Управління корпоративною культурою. Технологія формування корпоративної культури. Розроблення корпоративних стандартів та правил поведінки. Технологія урахування корпоративної культури під час підбору персоналу.

Тема 15. Ефективність менеджменту персоналу

Загальні засади ефективності в економіці та управлінні. Головне економічне завдання виробничого підприємства, будь-якої комерційної організації. Принцип економічної доцільності в менеджменті персоналу. Сутність понять «ефект», «ефективність» та «ефективність менеджменту персоналу». Чинники, які визначають ефективність менеджменту персоналу.

Витрати на персонал. Групи витрат роботодавців на персонал. Пряма оплата, оплата за невідпрацьований час, премії та нерегулярні виплати, витрати на соціальне забезпечення працівників, витрати на професійне навчання, витрати на утримання громадських служб та їхні елементи.

Аудит як інструмент дослідження ефективності управління персоналом.

Сутність та показники організаційної ефективності менеджменту персоналу.

Сутність та показники економічної ефективності менеджменту персоналу. Сутність методу порівняння в аналізі економічної ефективності менеджменту персоналу.

Сутність та показники соціальної ефективності менеджменту персоналу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні джерела

Закони України

1. Конституція України. — К.: Преса України, 1997. — 80 с.
2. Кодекс законів про працю України // Закони про працю. — К., 1997. — С. 3—83.
3. Про вищу освіту: Закон України // Голос України. — 2002. — № 43.
4. Про зайнятість населення: Закон України // Закони України. Т.1. — К., 1996. — С. 252—268.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України // Закони України. Т. 6. — К., 1996. — С. 5—11.
6. Про оплату праці: Закон України // Закони України. Т. 8. — К., 1997. — С. 210—218.
7. Про охорону праці: Закон України // Закони України. Т. 4. — К., 1996. — С. 114—133.
8. Про професійно-технічну освіту: Закон України // Урядовий кур'єр. Орієнтир. Інформаційний додаток. — 1998. — № 48—49.

Інші нормативні акти

1. Класифікатор професій ДК 003-2005. — К.: Соцінформ, 2005.
2. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1919—1956. — Женева: Міжнародне бюро праці, 1991. — Т. 1. — 776 с.
3. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1957—1990. — Женева: Міжнародне бюро праці, 1991. — Т. 2. — 784 с.
4. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 1. Професії працівників, які є загальними для всіх видів економічної діяльності.

Розділ 1. Професії керівників, професіоналів, фахівців та технічних службовців, які є загальними для всіх видів економічної діяльності.

Розділ 2. Професії робітників, які є загальними для всіх видів економічної діяльності. — Краматорськ: Центр продуктивності, 2005.

Навчальні посібники та підручники

1. *Егоришин А. П.* Управление персоналом: Учебник для вузов. — Н. Новгород: НИМБ, 2005.
2. *Колот А. М.* Мотивація персоналу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2002.
3. Менеджмент персоналу: Навч. посібник / За заг. ред. В. М. Дянюка, В.М. Петюха. — К.: КНЕУ, 2004.
4. *Савченко В. А.* Управління розвитком персоналу: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002.
5. Управление персоналом организации: Учебник / Под ред. А. Я. Кибанова. — М.: ИНФРА — М, 2004.

Додаткові джерела

1. Аникин Б. А., Рудая И. Л. Аутсорсинг и аутстафтинг: высокие технологии менеджмента: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М, 2007.
2. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. — СПб.: Питер, 2004.
3. Десслер Г. Управление персоналом. — М.: Лаборатория Базовых Знаний, 2004.
4. Иванова С. В. Кандидат, новичок, сотрудник: Инструменты управления персоналом, которые реально работают на практике. — М.: ЭКСМО, 2005.
5. Кибанов А. Я. Управление персоналом организации: отбор и оценка при найме, аттестация: Учеб. пособие / А.Я. Кибанов, И.Б. Дуракова. — М.: Экзамен, 2003.
6. Магура М. И., Курбатова М. Б. Оценка работы персонала. — М.: ООО «Журнал «Управление персоналом», 2005.

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Заняття 1. Методологічні аспекти менеджменту персоналу. Стратегія та політика менеджменту персоналу організації

Питання, що виносяться на розгляд:

- Сутність менеджменту персоналу та напрями його розвитку.
- Менеджмент персоналу як об'єктивне соціальне явище та сфера професійної діяльності.
- Об'єкти та суб'єкти менеджменту персоналу.
- Менеджмент персоналу як навчальна дисципліна та предмет наукових досліджень.
- Організація як соціальний інститут і об'єкт менеджменту.
- Персонал організації та його структура.
- Зміст, завдання, принципи й механізм реалізації стратегії та політики менеджменту персоналу організації.

Теми дискусій:

- Зв'язки менеджменту персоналу з внутрішнім і зовнішнім середовищем організації.
- Спільна праця в організації, її переваги та недоліки у порівнянні з індивідуальною працею.
- Об'єктивна необхідність управління спільною працею.

— Чинники, які визначають кількість і структуру персоналу організації.

— Основні якісні характеристики персоналу.

— Характеристика та відмінності політики менеджменту персоналу в умовах бюрократичної та патерналістської моделей ринку праці.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

— усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 20 хв.);

— дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);

— виконання міні-кейсу: розроблення стратегії та політики менеджменту персоналу залежно від генеральної стратегії розвитку організації (до 30 хв.).

Заняття 2. Ресурсне забезпечення менеджменту персоналу

Питання, що виносяться на розгляд

— Нормативно-правова база менеджменту персоналу.

— Науково-методичне забезпечення менеджменту персоналу.

— Інформаційне забезпечення менеджменту персоналу.

— Кадрове забезпечення менеджменту персоналу.

— Матеріально-технічне та фінансове забезпечення менеджменту персоналу.

Теми дискусій

— Завдання менеджменту персоналу, вирішення яких ґрунтується на використанні норм Кодексу законів про працю України.

— Призначення Класифікатора професій ДК 003-2005 та напрями його використання в менеджменті персоналу.

— Призначення Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників та напрями його використання в менеджменті персоналу.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

— усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 10 хв.);

— дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);

— доповіді з визначеної тематики (до 10 хв.);

— виконання міні-кейсів: визначення категорії персоналу відповідно до Класифікатора професій ДК 003-2005, утворення похідних назв професій, розширення та уточнення професійних назв робіт; розподіл ролей між лінійними керівниками та службою персоналу у вирішенні завдань менеджменту персоналу (до 30 хв.).

Заняття 3. Служба персоналу й кадрове діловодство

Питання, що виносяться на розгляд

- Місце та роль служби персоналу в організації.
- Структура, функції та завдання служби персоналу.
- Права, обов'язки й відповідальність керівника служби персоналу.
- Номенклатура справ з кадрового діловодства.
- Документаційне забезпечення обліку та руху кадрів.
- Облік особового складу організації.
- Використання інформаційних технологій у управлінні персоналом.

Теми дискусій

- Роль служби персоналу у формуванні конкурентоспроможного персоналу.
- Співробітництво служби персоналу з іншими структурними ланками організації.
- Принципи вибору програмного забезпечення для вирішення різних завдань управління персоналом.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- письмовий вхідний/вихідний контроль на предмет виявлення знань основних понять і категорій (до 10 хв.);
- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);
- виконання міні-кейсів: розроблення структури служби персоналу; формування професійно-кваліфікаційних вимог до керівника служби персоналу (до 40 хв.).

Заняття 4. Професійний підбір персоналу

Питання, що виносяться на розгляд

- Аналіз наявної чисельності та структури персоналу.
- Методи визначення потреб організації у персоналі.
- Сутність, призначення та етапи аналізу робіт.
- Розроблення критеріїв підбору претендентів на вакантні посади.
- Технології пошуку та залучення кандидатів на вакантні посади.
- Рекрутмент як особливий вид послуг у підборі персоналу.
- Технології збору та аналізу інформації про претендентів на вакантні посади.
- Види, процедура та технології проведення інтерв'ю з кандидатами на вакантні посади.

— Технологія проведення тестування.

Теми дискусій

— Переваги та недоліки зовнішніх і внутрішніх джерел поповнення й оновлення персоналу.

— Використання послуг служб зайнятості, приватних агентств, навчальних закладів у підборі персоналу.

— Технології роботи рекрутингових агентств у підборі персоналу.

— Рекламні оголошення у засобах масової інформації як метод залучення претендентів.

— Використання Інтернет-технологій для підбору персоналу.

— Практика використання нетрадиційних методів оцінювання претендентів на вакантні посади.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

— усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 10 хв.);

— дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);

— виконання міні-кейсів: розроблення вимог до претендентів на вакантні посади; розроблення опитувального листа для проведення інтерв'ю з кандидатами на вакантну посаду; прийняття рішень щодо надання переваги одному з кандидатів на вакантну посаду (до 40 хв.).

Заняття 5. Використання аутсорсінгових та лізингових послуг в управлінні персоналом

Питання, що виносяться на розгляд

— Форми, види та переваги аутсорсінгу.

— Основні етапи розроблення та реалізації аутсорсінг-проекту.

— Технологія взаємодії лізингодавця та лізингоотримувача щодо задоволення тимчасової потреби у персоналі.

— Обґрунтування економічної доцільності залучення персоналу з допомогою лізингових відносин.

— Технологія виведення персоналу із штату організації.

— Обґрунтування економічної доцільності виведення персоналу із штату організації.

Теми дискусій

— Передумови використання організаціями аутсорсінгових та лізингових послуг в управлінні персоналом.

— Передумови використання організаціями схем виведення персоналу зі свого штату (аутстафінгу).

— Відмінності між технологіями аутсорсінгу, лізингу та аутстафінгу.

— Переваги використання організаціями схем виведення персоналу зі свого штату.

— Переваги зайнятості на умовах аутстафінгу для різних категорій персоналу.

— Вірогідні проблеми юридичного та управлінського характеру, пов'язані з виведенням персоналу зі штату організації.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

— усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 10 хв.);

— дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);

— виконання міні-кейсів щодо обґрунтування економічної доцільності використання аутсорсінгових послуг, залучення працівників на умовах лізингу та виведення персоналу із штату організації (до 40 хв.).

Заняття 6. Розвиток персоналу

Питання, що виносяться на розгляд

— Сутність, соціально-економічне значення і завдання розвитку персоналу.

— Основні положення концепції людського капіталу.

— Первинна професійна підготовка персоналу у профтехучилищах, вищих навчальних закладах та на виробництві.

— Підвищення кваліфікації та перепідготовка персоналу.

— Технології визначення потреби у навчанні.

— Сутність, значення та організація планування трудової кар'єри.

— Створення й підготовка резерву на заміщення вакантних посад керівників.

Теми дискусій

— Розвиток персоналу як засіб забезпечення його конкурентоспроможності.

— Напрями забезпечення відповідності змісту програм навчання та підвищення кваліфікації персоналу стратегічним цілям організації.

— Основні риси та специфічні особливості навчання за програмами «Магістр бізнес-адміністрування» (МБА).

— Система неперервного навчання персоналу.

— Взаємозв'язок між плануванням потреби у персоналі, професійним підбором та формуванням резерву на заміщення вакантних посад керівників.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 10 хв.);
- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);
- виконання міні-кейсів: визначення потреби у навчанні працівників та ефективності навчання персоналу (до 40 хв.).

Заняття 7. Управління процесами руху персоналу

Питання, що виносяться на розгляд

- Поняття, види, фактори та показники руху персоналу в організації.
- Основні процеси руху персоналу.
- Припинення трудової угоди.
- Пристосування персоналу до економічних змін.
- Методи розрахунку втрат від надмірного руху персоналу та звільнення працівників.

Теми дискусій

- Економічне та соціальне значення плинності персоналу.
- Показники, які характеризують соціально-економічну ефективність від скорочення плинності.
- Абсентеїзм, його причини, наслідки та методи регулювання.
- Наслідки та практичні дії роботодавців за умов скорочення працівників.
- Практика пристосування персоналу до економічних змін у зарубіжних фірмах та компаніях.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- письмовий вхідний/вихідний контроль на предмет виявлення знань основних понять і категорій (до 10 хв.);
- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);
- доповіді з визначеної тематики (до 10 хв.);
- розв'язання задач щодо визначення показників обороту, плинності та стабільності (до 30 хв.).

Заняття 8. Регулювання трудової діяльності персоналу. Управління робочим часом працівників

Питання, що виносяться на розгляд

- Значення та завдання регулювання трудової діяльності персоналу організації.
- Засоби регламентування діяльності першого керівника організації, його заступників, структурних підрозділів та посадових осіб.
- Типова структура положення про структурний підрозділ.

- Порядок розроблення та структура посадових інструкцій.
- Правила поведінки й дисциплінарні процедури.
- Законодавче регулювання робочого часу та тривалості відпусток.

- Регулювання режимів праці й відпочинку протягом зміни, доби, тижня та року.

- Гнучкі режими праці.

- Методи аналізу ефективності використання робочого часу.

Теми дискусій

- Чинники ефективності діяльності організації.

- Кадрове, нормативно-правове, організаційно-економічне та інженерно-технічне забезпечення ефективної діяльності персоналу.

- Значення адміністративних, економічних, правових і соціально-психологічних методів управління персоналом.

- Значення робочого часу як універсальної міри кількості праці.

- Специфічні особливості роботи в умовах ненормованого робочого часу.

- Значення Правил внутрішнього трудового розпорядку у регулюванні робочого часу в організації.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 10 хв.);

- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);

- виконання міні-кейсів: розроблення посадових інструкцій; обґрунтування доцільності використання гнучких режимів праці за різних організаційно-економічних умов (до 40 хв.).

Заняття 9. Оцінювання персоналу

Питання, що виносяться на розгляд

- Сутність, цілі та завдання оцінювання персоналу.

- Формування змісту оцінювання персоналу.

- Етапи процесу оцінювання персоналу.

- Методи збору інформації про працівника.

- Методи виміру показників оцінювання.

- Методи порівняння: ранжирування, парне порівняння, порівняння з еталоном.

- Методи шкалування. Методичні аспекти розроблення шкали оцінювання.

- Модель комплексного оцінювання персоналу.

- Атестація керівників, професіоналів і фахівців.

- Сертифікація персоналу.

Теми дискусій

- Об'єктивна необхідність та значення оцінювання персоналу.
- Оцінювання персоналу за ключовими компетенціями.
- Переваги, недоліки та практичні аспекти використання самооцінювання.

— Технологія оцінювання персоналу за досягненням поставлених цілей.

— Центри оцінки персоналу, їх переваги у порівнянні з іншими методами оцінювання персоналу.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- письмовий вхідний/вихідний контроль на предмет виявлення знань основних понять і категорій (до 10 хв.);
- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);
- огляд прореферованої літератури (до 10 хв.);
- розв'язання задач та виконання міні-кейсу з оцінювання персоналу (до 30 хв.).

Заняття 10. Мотивація та стимулювання персоналу

Питання, що виносяться на розгляд

- Мотивація персоналу: сутність і значення.
- Матеріальна мотивація трудової діяльності: сутність, основні положення і значення.

— Компенсаційний пакет.

— Організація преміювання персоналу.

— Системи участі персоналу у прибутках компанії.

— Програми соціального страхування.

— Комісійні системи оплати праці.

— Методи нематеріальної мотивації трудової діяльності.

Теми дискусій

- Місце мотивації персоналу в системі ринкових відносин.
- Потреби людини як провідна ланка мотивації персоналу.
- Взаємозв'язок категорій «мотив», «інтерес», «стимул» і «стимулювання».

— Сучасні трактування сутності мотивації персоналу.

— Чинники, які впливають на рівень матеріальної мотивації.

— Чинники диференціації посадових окладів та тарифних ставок.

— Економічні й соціальні аспекти та напрями розвитку виробничої демократії.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 10 хв.);

- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);
- розв'язання задач щодо визначення розмірів премій, розподілу прибутку, участі в акція (до 20 хв.);
- виконання міні-кейсу: розроблення анкети для проведення мотиваційного моніторингу, апробація в групі та аналіз результатів опитування (до 20 хв.).

Заняття 11. Управління конфліктами

Питання, що виносяться на розгляд

- Види, функції, передумови виникнення та учасники конфліктів в організації.
- Статична модель конфлікту.
- Профілактика та запобігання виникненню конфліктів.
- Взаємозв'язок між спірною ситуацією, конфліктною ситуацією, інцидентом і конфліктом.
- Інструменти, процедури та методи управління конфліктами.
- Технології вирішення конфлікту.
- Управління конфліктною ситуацією.
- Закономірності формування позитивного соціально-психологічного клімату.

Теми дискусій

- Наслідки конфліктів в організації.
- Умови переростання протиріччя в конфліктну ситуацію.
- Профілактика та запобігання виникненню конфліктів.
- Безконфліктне спілкування у процесі проведення професійних переговорів і нарад.
- Безконфліктна взаємодія сторін у дискусіях і спорах.
- Безконфліктна взаємодія у процесі нововведень.
- Соціально-психологічні резерви колективу та методи їх використання для підвищення ефективності діяльності організації.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- усне опитування на предмет виявлення знань основних понять і категорій з теми заняття (до 10 хв.);
- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);
- виконання міні-кейсів: аналіз конфліктних ситуацій, прийняття та обґрунтування рішень у конкретних ситуаціях (до 20 хв.);
- презентація студентами результатів оцінювання соціально-психологічного клімату колективу, де вони навчаються або працюють, та пропозицій щодо його поліпшення (до 20 хв.).

Заняття 12. Управління поведінкою персоналу. Ефективність менеджменту персоналу

Питання, що виносяться на розгляд

- Фактори, які впливають на поведінку людини.
- Фактори, які впливають на ефективність групи.
- Управління персоналом при розробці та реалізації проєктів.
- Управління персоналом в умовах організаційних змін.
- Управління корпоративною культурою.
- Загальні засади ефективності в економіці та управлінні.
- Витрати на персонал.
- Організаційна ефективність менеджменту персоналу.
- Економічна ефективність менеджменту персоналу.
- Соціальна ефективність менеджменту персоналу.

Теми дискусій

- Формування проєктних груп.
- Причини опору персоналу організаційним змінам.
- Методи подолання опору персоналу організаційним змінам.
- Розроблення плану запровадження організаційних змін.
- Розроблення корпоративних стандартів та правил поведінки.
- Технологія урахування корпоративної культури під час підбору персоналу.
- Аудит як інструмент дослідження ефективності управління персоналом.

Організація заняття (види робіт, що підлягають оцінюванню)

- письмовий вхідний/вихідний контроль на предмет виявлення знань основних понять і категорій (до 10 хв.);
- дискусія з проблемних питань (до 20 хв.);
- огляд прореферованої літератури (до 10 хв.);
- розв'язання задач щодо визначення ефективності менеджменту персоналу (до 30 хв.).

Для студентів заочної форми навчання практичні заняття № 4, 9 і 10, передбачені для студентів денної та вечірньої форм навчання.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5.1. Карта самостійної роботи студентів

Таблиця 2

**КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА
З ДИСЦИПЛІНИ «МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛУ»**

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів		
			ден-на ф.н.	вечір-ня ф.н.	за-очна ф.н.
1	2	3	4	5	6
1. Обов'язкові завдання					
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до розкладу занять	Активна участь на практичних заняттях	—	15	5
1.2. Підготовка до модульних (контрольних) завдань	Відповідно до розкладу занять	Перевірка результатів виконання модульних (контрольних) завдань	—	5	5
Виконання завдань для самостійного опрацювання					
1.3. Виконання індивідуальних самостійних завдань за місцем роботи	V—XV тиждень	Перевірка правильності виконання завдань	20	—	20
1.4. На основі кваліфікаційної характеристики професії керівника (професіонала чи фахівця) ¹ розробити: а) посадову інструкцію; б) компетенції, якими повинен володіти кандидат на дану посаду	I—VI тиждень	Перевірка якості розроблених матеріалів	10	10	—
Бали за обов'язкові види CPC			30	30	30
2. Вибіркові завдання					
2.1. Розробити опитувальний лист для проведення інтерв'ю з кандидатом на певну посаду (з урахуванням матеріалів, виконаних за п.1.4)	I—VI тиждень	Перевірка якості розроблених матеріалів	10	10	—

¹ З урахуванням спеціальності, за якою навчається студент

Продовження табл. 2

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів		
			ден-на ф.н.	вечір-ня ф.н.	за-очна ф.н.
1	2	3	4	5	6
2.2. Провести аналіз рекламних оголошень про вакантні посади працівників певної професійної групи у різних ЗМІ, розробити портрет «ідеального кандидата»	I—VI тиждень	Перевірка якості розроблених матеріалів	10	10	10
2.3. Провести моніторинг ринку рекрутингових послуг у певному регіоні. Охарактеризувати види послуг, які пропонують агентства, проаналізувати терміни виконання замовлень і вартість послуг	I—VI тиждень	Перевірка якості розроблених матеріалів	10	10	10
2.4. Провести моніторинг ринку тренінгових послуг у певному регіоні за різними навчальними програмами. Зіставити зміст, тривалість і вартість навчання	I—VI тиждень	Перевірка якості розроблених матеріалів	10	10	10
2.5. Провести моніторинг ринку лізингових послуг у галузі управління персоналом в Україні. Описати схеми, за якими здійснюється залучення персоналу на умовах лізингу, проаналізувати вартість послуг та категорії персоналу, які користуються попитом	I—VI тиждень	Перевірка якості розроблених матеріалів	10	10	10
Разом за вибіркові види CPC			10	10	10
Разом балів за CPC			40	40	40
3. Семестровий контроль					
Підготовка до іспиту	До початку екзаменаційної сесії	Письмовий іспит	60	60	60
Разом			100	100	100

² Завдання 2.2, 2.3 і 2.4 виконуються з урахуванням спеціальності, за якою навчається студент.

5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни

Самостійна робота студентів — один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно з графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота студентів над навчальною дисципліною «Менеджмент персоналу» включає такі форми:

- самостійна робота з літературними джерелами з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій;
- підготовка до практичних занять (для студентів вечірньої та заочної форм навчання);
- підготовка до виконання модульних завдань (для студентів вечірньої та заочної форм навчання);
- практична підготовка на базах практики або за місцем роботи (для студентів денної та заочної форм навчання);
- виконання обов'язкових та вибірових завдань, поданих у карті самостійної роботи студента;
- систематика вивченого матеріалу курсу перед іспитом.

Всі завдання самостійної роботи студентів поділяються на обов'язкові та вибірові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання. Обов'язкові завдання має виконати кожен студент у процесі вивчення дисципліни, вибірові завдання є альтернативними.

Перелік завдань для самостійної роботи поданий у Карті самостійної роботи студентів, яка включається до «Методичних матеріалів щодо змісту та організації самостійної роботи студентів, поточного і підсумкового контролю їх знань», що розміщується на сайті КНЕУ.

Кожен студент повинен роздрукувати для себе Карту самостійної роботи та на власний розсуд визначитись з вибіровим елементом самостійної роботи, щоб набрати необхідну кількість балів.

Після виконання обов'язкових та вибіркових завдань у встановлені терміни студент звітує викладачеві. Набрані ним бали враховуються як кількість балів за поточну успішність у навчальній роботі.

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Індивідуальні самостійні завдання для виконання на базі практики або за місцем роботи для студентів денної та заочної форм навчання (п. 1.3 табл. 2).

Завдання № 1

Дати коротку загальну характеристику організації:

- повна назва організації;
- галузева належність;
- форма власності;
- основні види продукції, що виробляється, виконувани послуги;
- загальна чисельність персоналу (включаючи чисельність працівників територіально відокремлених частин: філій, відділень, цехів, інститутів тощо);
- показники обсягів діяльності за минулий звітний рік: товарна продукція, обсяги продажу, вартість наданих замовникам послуг, вартість виконаних науково-дослідних робіт і т. п.

Для характеристики чисельності персоналу та обсягів основної діяльності використати табличні форми та доповнити їх відповідним коментарем.

Завдання № 2

ВАРІАНТ 1

1.1. Описати чинний порядок і процедури планування поточних і перспективних потреб у персоналі різних функціональних категорій. Хто в організації за це відповідає, яка використовується інформація, звідки вона береться?

1.2. Вивчити та описати сучасні методи стимулювання персоналу, які застосовуються в організації, оцінити ефективність та розробити пропозиції щодо їх вдосконалення.

ВАРІАНТ 2

2.1. Вивчити і описати планування і організацію розвитку персоналу (професійна підготовка, підвищення кваліфікації, перепідготовка, стажування тощо), проілюструвати це кількісними показниками.

2.2. З'ясувати, якими методами, засобами забезпечується диференціація індивідуальних трудових доходів (заробітної плати) в організації, навести конкретні приклади для ілюстрації різного рівня заробітної плати з відповідним коментарем.

ВАРІАНТ 3

3.1. Вивчити і описати методи професійного підбору різних категорій персоналу, які застосовуються в організації, оцінити їхню ефективність.

3.2. З'ясувати, чи є в організації кадровий резерв на заміщення ключових посад, як він формується; чи практикується планування трудової (ділової, службової) кар'єри. Заповнити табл. 3.

Таблиця 3

КАДРОВИЙ РЕЗЕРВ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ЗАМІЩЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПОСАД

№ з/п	Посада, на яку формується резерв	Особа, яка працює на посаді				Особа, яка зарахована до кадрового резерву					
		прізвище, ім'я, по батькові	рік народження	освіта, коли і що закінчив, спеціальність	стаж роботи на посаді	прізвище, ім'я, по батькові	дата, з якої перебуває у кадровому резерві	рік народження	освіта, коли і що закінчив, спеціальність	посада, яку займає, місце роботи	стаж роботи на посаді
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.											
2.											
3.											
...											

Примітка. За наявності наукового ступеня або вченого звання дані заносяться до стовпців 5 і 10.

ВАРІАНТ 4

4.1. Вивчити і описати порядок, форми, методи визначення посадових обов'язків, завдань, відповідальності на прикладі конкретних структурних підрозділів, категорій персоналу та посадових осіб. Навести зразки документів.

4.2. Описати, якими методами, засобами регулюється використання робочого часу в організації, включити до звіту фактичний баланс використання робочого часу за минулий звітний рік.

ВАРІАНТ 5

5.1. Проаналізувати чинну систему оцінювання різних категорій персоналу: періодичність, методи, процедуру. Зробити висновки щодо її об'єктивності. Навести конкретні приклади.

5.2. Розрахувати за фактичними даними та проаналізувати показники обороту, плинності та стабільності персоналу.

5.4. Перелік індивідуальних завдань

1. Технології розроблення стратегії у галузі управління персоналом.
2. Використання професійних назв робіт відповідно до Класифікатора професій ДК 003-2005 на вітчизняних підприємствах та організаціях.
3. Сучасні технології проведення інтерв'ю з кандидатами на вакантні посади.
4. Забезпечення кадрової безпеки в організації.
5. Розвиток віртуального ринку праці в Україні.
6. Розвиток рекрутингових послуг в Україні.
7. Розвиток ринку аутсорсінгових послуг в Україні.
8. Розвиток лізингових послуг у галузі управління персоналом в Україні.
9. Практика використання підприємствами схем виведення персоналу із штату.
10. Інвестування коштів у персонал.
11. Розвиток ринку тренінгових послуг в Україні.
12. Проблеми оцінювання ефективності навчання персоналу в організації.
13. Зарубіжний та вітчизняний досвід створення організацій, які «самонавчаються».
14. Розвиток інформаційних технологій у галузі управлінні персоналом.
15. Проблеми закріплення персоналу в організації.
16. Зарубіжний та вітчизняний досвід використання центрів оцінювання персоналу.
17. Технології оцінювання персоналу за ключовими компетенціями.
18. Зарубіжний та вітчизняний досвід сертифікації персоналу.
19. Технології управління персоналом в умовах організаційних змін.
20. Технологія формування корпоративної культури.
21. Компенсаційний пакет: структура і технологія розроблення.
22. Диференціація заробітної плати на підприємствах та в організаціях.
23. Зарубіжний та вітчизняний досвід використання систем участі персоналу в прибутках.
24. Зарубіжний та вітчизняний досвід використання систем участі персоналу в акціонерному капіталі.
25. Розвиток виробничої демократії на підприємствах України.

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни

Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни різного характеру і рівня складності, засвоєння якого перевіряється під час поточного контролю і на іспиті.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, умінь аналізувати відповідні явища та процеси, що стосуються системи управління персоналом в організації, й розробляти рекомендації щодо їхнього покращання, навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою на основі результатів поточного і підсумкового контролю знань.

Завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів (включно).

Порядок поточного контролю знань студентів передбачає оцінювання *обов'язкових* та *вибіркових завдань*. Перелік обов'язкових і вибіркових завдань для студентів різних форм навчання подано у карті самостійної роботи (див. табл. 2). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за обов'язкові завдання — 30 балів, за вибіркові — 10 балів.

Для студентів денної та заочної форм навчання обов'язковим завданням є виконання індивідуальних самостійних завдань на базі практики або за місцем роботи.

Завдання №1 містить загальну інформацію про організацію, де студент проходить практику або працює, тому конкретній бальній оцінці воно не підлягає, але у разі відсутності інформації, передбаченої завданням, робота до розгляду кафедрою не приймається.

Оцінка виконання кожного з двох пунктів завдання № 2 може мати три рівні: 0; 5; 10 балів.

Кожен пункт практичного завдання оцінюється за такими критеріями:

- 10 балів — студент бездоганно виконав пункт завдання і належним чином його оформив у своєму звіті. Інформацію добре ілюстровано фактичними даними.
- 5 балів — пункт завдання у цілому виконаний, але мають місце окремі недоліки: частини інформації бракує або вона є суперечливою на різних сторінках звіту, відсутні необхідні ілюстрації чи пропозиції студента.
- 0 балів — пункт завдання не виконано або виконано з іншого варіанта.

Поточний контроль *студентів вечірньої та заочної форм навчання* здійснюється на практичних заняттях. **Обов'язковим завданням** є підготовка та активна робота на практичних заняттях.

Максимальна кількість балів за **активність роботи на практичних заняттях для студентів вечірньої форми навчання** — 15 балів.

Якщо студент протягом семестру продемонстрував високий рівень знань у виступах, брав активну участь в обговоренні проблемних питань і отримав 3 і більше позитивних оцінок³, то він отримує 15 балів, 1—2 позитивні оцінки — 10 балів.

За умови якщо студент протягом семестру отримував лише задовільні оцінки⁴ або мав негативні оцінки⁵ поряд з позитивними, то він отримує 5 балів.

У разі, коли студент не працював протягом семестру, отримав лише негативні або не отримав жодної оцінки, то він отримує 0 балів.

Для *студентів заочної форми навчання* робота на практичних заняттях оцінюється у 5 балів.

Студенти вечірньої та заочної форм навчання виконують модульне завдання. При виконанні модульного завдання оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування навчальної дисципліни. Модульний контроль проводиться у формі відповідей на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань. Модуль містить три теоретичні питання та два практичних завдання.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за виконання модульних завдань складає 5 балів.

При цьому кожне питання теоретичного блоку та завдання практичного блоку оцінюється за шкалою: 0; 0,5; 1 бал.

³ Позитивними оцінками вважаються оцінки «4», «5» за чотирибальною шкалою оцінювання знань.

⁴ Задовільною оцінкою вважається оцінка «3» за чотирибальною шкалою оцінювання знань.

⁵ Негативною оцінкою вважається оцінка «2» за чотирибальною шкалою оцінювання знань.

Критерії оцінювання знань студентів під час виконання модульних завдань:

- 1 бал — студент отримує, коли дав правильну й вичерпну відповідь на поставлене запитання, показав високі знання понятійного апарату і літературних джерел, вміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ. Правильно виконав практичне завдання і пояснив відповідь.
- 0,5 бали — студент отримує, коли в цілому відповів на поставлене запитання, виконав практичне завдання, але не спромігся аргументувати свою відповідь, не дав чіткого пояснення щодо вирішення практичного завдання, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання літературних джерел.
- 0 балів — студент отримує, якщо дав неправильну відповідь на запитання, не вирішив практичне завдання, ухилився від аргументувань, показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури чи взагалі нічого не відповів.

До *обов'язкових завдань*, які виконують студенти *денної та вечірньої форм навчання* також відносяться завдання, подані у п. 1.4 табл. 2. Максимальна кількість балів за кожне завдання (а і б) — 5 балів. Критерії оцінювання практичних завдань:

- 5 балів — студент отримує у випадку, якщо якісно виконав завдання, показав високі знання понятійного апарату, вміння аналізувати інформацію та розробляти відповідні документи.
- 2,5 бали — студент отримує, коли завдання у цілому виконав, але мають місце окремі недоліки: помилився у використанні понятійного апарату, не зумів належним чином проаналізувати інформацію та використати її при розробці відповідних документів.
- 0 балів — студент отримує у випадку, якщо показав незадовільні знання понятійного апарату, неякісно виконав аналіз, допустив грубі помилки, належним чином не оформив розроблені документи, або взагалі не виконав завдання.

Крім обов'язкового завдання для *студентів усіх форм навчання* передбачені *вибіркові завдання*. Студенти мають вибрати одне із запропонованих вибірових завдань. Максимальна кількість балів за вибірове завдання — 10 балів.

10 балів за дане завдання студент отримує у випадку, якщо якісно виконав його, показав високі знання понятійного апарату, вміння аргументувати своє ставлення до відповідних процесів, виявляти тенденції та робити висновки.

5 балів отримує студент, коли завдання у цілому виконав, але мають місце окремі недоліки: помилився у використанні понятійного апарату, аналіз та висновки зробив поверхово.

0 балів отримує студент у випадку, якщо показав незадовільні знання понятійного апарату, неякісно виконав аналіз, допустив грубі помилки, не зробив висновки, або взагалі не виконав завдання.

Граничний термін подання робіт з виконаними обов'язковими та вибірковими завданнями для самостійної роботи на кафедрі управління персоналом та економіки праці — за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії. Роботи, що надійдуть на кафедру пізніше встановленого терміну, не розглядаються і не оцінюються.

Одержані кафедрою завдання студентів оцінюються викладачем у семиденний термін. Про одержану оцінку студент може дізнатись у викладача під час щотижневої консультації на кафедрі.

Загальна сума балів за поточний контроль складається із балів, які отримав студент за обов'язкові види робіт, та балів, отриманих за виконання одного з вибірових завдань.

Додаткові бали, за рішенням кафедри, можуть присуджуватись за позанавчальну наукову діяльність студентів — участь у конференціях, підготовку наукових публікацій. При цьому загальна кількість балів, що вносяться до відомості обліку поточної і підсумкової успішності за поточну роботу не може перевищувати 40 балів.

Результати поточного контролю знань студентів заносяться до відомості обліку поточної і підсумкової успішності й враховуються при виставленні підсумкового балу за опанування дисципліни.

6.2. Порядок підсумкового контролю знань

Підсумковий контроль знань студентів усіх форм навчання з дисципліни «Менеджмент персоналу» здійснюється у вигляді письмового іспиту.

Завданням іспиту є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет містить 6 завдань: 4 теоретичних питань та 2 практичних завдання. Відповідь з кожного завдання оцінюється за шкалою 10; 5; 0 балів.

Викладач оцінює відповіді на питання за такими критеріями:

10 балів	студент отримує, коли дав правильну і вичерпну відповідь на поставлене запитання, при цьому показав високі знання понятійного апарату і літературних джерел, уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ. Правильно виконав практичне завдання і пояснив відповідь.
5 балів	студент отримує, коли у цілому відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав незадовільні знання літературних джерел. Виконав практичне завдання, але не дав чіткого пояснення щодо його вирішення.
0 балів	студент отримує, якщо він дав неправильну або неповну відповідь на запитання, ухилився від аргументації, показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури чи взагалі нічого не відповів. Не вирішив практичне завдання.

Примітка. У разі використання заборонених джерел, підказок студент повинен залишити аудиторію та одержує нульову оцінку за іспит.

Результати іспиту оцінюються у діапазоні від 0 до 60 балів (включно).

У разі, коли відповіді студента оцінені менше, ніж у 30 балів (0, 5, 10, 15, 20, 25), він отримує незадовільну оцінку за іспит (тобто 0 балів).

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Менеджмент персоналу» складається з суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит (за умови, що студент набрав не менше 30 балів).

Якщо на іспиті студент набрав менше 30 балів, а отже отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

До відомості обліку поточної і підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах поточного контролю та іспиту.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу ECTS здійснюється у такому порядку:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка за 4-бальною шкалою оцінювання та за шкалою ECTS виставляється у відомості обліку поточної і підсумкової успішності поряд із загальною підсумковою оцінкою за 100-бальною шкалою.

6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. Навести характеристику нормативно-правового забезпечення регулювання робочого часу і відпусток.

2. Дати порівняльну характеристику зовнішніх та внутрішніх джерел поповнення й оновлення персоналу.

3. Розкрити порядок розроблення та структуру посадових інструкцій.

4. Охарактеризувати чинники, траєкторії та наслідки руху персоналу в організації.

5. Практичне завдання:

Розрахувати показники руху персоналу для організації, кадровий склад якої характеризується наступними даними:

а) обліковий склад на початок звітного періоду — 2824 особи;

б) прийнято на роботу протягом року за джерелами: випускники вищих навчальних закладів — 53 особи; переведення з інших організацій — 4 особи; за направленням органів працевлаштування — 29 осіб; прийняті самою організацією — 249 осіб;

в) звільнилось протягом року: завершення терміну дії трудового договору — 12 осіб; у зв'язку з виходом на пенсію, призовом на військову службу та вступом до навчальних закладів — 22 особи; за власним бажанням — 233 особи; за прогули та інші порушення трудової дисципліни — 19 осіб; з них звільнилось 37 осіб, які не перебували у списках організації на початок календарного року;

г) середньооблікова чисельність працівників за рік — 2842 особи.

6. Практичне завдання:

Визначити розміри премій (у відсотках до посадового окладу) керівників, професіоналів і фахівців акціонерного товариства за виконання ними кожного показника преміювання. Основними показниками преміювання для даних категорій персоналу є наступні: підвищення продуктивності праці, забезпечення нормативного рівня якості, підвищення прибутковості однієї акції. Попередня експертна оцінка показала, що співвідношення трудових зусиль, необхідних для досягнення даних показників, складає 0,5 : 0,25 : 0,25.

У поточному періоді заплановано підвищити продуктивність праці на 3 % проти попереднього періоду, прибутковість однієї акції — на 5 %.

Фонд оплати праці за посадовими окладами керівників, професіоналів і фахівців складає 48 000 грн. На поточне преміювання заплановано 30 % фонду оплати праці.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

Укладач:

М. Д. Білик, д-р екон. наук, проф.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Тематичний план дисципліни
3. Програма дисципліни та рекомендована література
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять вечірньої форми навчання
5. Організація самостійної роботи
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів по магістерській програмі «Фінансовий менеджмент в сфері бізнесу»
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни.
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань (контрольних робіт для студентів заочної форми навчання)
6. Система поточного і підсумкового контролю
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни (за формами навчання)
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань.
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білету

1. ВСТУП

Фінансовий менеджмент — нормативна дисципліна, яка вивчається при підготовці фахівців магістерського рівня з галузі «Економіка і підприємництво».

Невід’ємною складовою соціально орієнтованої ринкової економіки є ефективно функціонуюча ланка фінансової системи — фінанси підприємств. Формування та забезпечення конкурентоспроможності української економіки та її ефективне інтегрування у світове економічне співтовариство неможливе без ефективного фінансового управління господарською діяльністю підприємств.

Фінансове управління діяльністю підприємства має створювати умови для приросту достатку власників такого підприємства, забезпечуючи при цьому ефективний перерозподіл капіталу в межах національної економіки та формування середнього класу власників. Розв’язання цих та інших завдань безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки фахівців з фінансового менеджменту, рівня їх компетенції, вміння обґрунтовувати та приймати правильні управлінські фінансові рішення.

Мета дисципліни — дати студентам теоретичні знання та практичні навички управління фінансами суб’єктів господарювання.

Завданнями вивчення дисципліни є: з’ясування суті фінансового менеджменту; впливу факторів на фінансовий результат і ринкову вартість підприємства; опанування методами фінансового забезпечення підприємницької діяльності; вивчення механізму державного регулювання фінансової діяльності суб’єктів господарювання; з’ясування особливостей фінансового менеджменту суб’єктів підприємництва різних організаційно-правових форм та форм власності; визначення пріоритетних напрямів управління фінансами.

Предметом дисципліни є специфічна сфера фінансових відносин, що виникають у процесі управління фінансами підприємств.

Професійні компетенції, що формуються в процесі вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Аналітичні компетенції

— Здійснювати аналіз грошових потоків: абсолютної величини грошових потоків та їх структури; системи показників, що їх характеризують.

— Виявляти вплив факторів на кінцевий фінансовий результат підприємства: облікової політики підприємства, методів нарахування амортизації основних засобів, створення резервів, оцінки запасів.

— Виявляти вплив зміни фінансових ресурсів від операційної та інших видів діяльності підприємства на його фінансову стійкість, визначати цільову структуру джерел фінансових ресурсів.

— Аналізувати вплив інфляції на основні статті балансу та виявляти залежність показників фінансової стійкості, платоспроможності, економічної і фінансової рентабельності від співвідношення власних та запозичених коштів.

— Аналізувати фінансові ризики: тривалість періоду ризику; ризиковані суми коштів; обсяги збитків за відповідними зобов'язаннями, які можуть виникати у майбутньому.

— Здійснювати оперативний і перспективний цільовий аналіз, спрямований на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та можливостей подолання кризи.

Планово-проектні

— Здійснювати прогнозування грошових потоків з метою забезпечення стабільного функціонування підприємств.

— Забезпечувати розробку стратегії управління ефективним розміщенням фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

— Удосконалювати нормативне забезпечення планування витрат підприємства і його структурних підрозділів на основі систематизації діючих норм, визначення їх функціонального призначення при розробці бюджетів.

— Розраховувати показники надлишку (дефіциту) грошових коштів, з метою забезпечення оптимального рівня фінансової стійкості та фінансової рівноваги підприємства.

— Розробляти нові підходи щодо методики діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства, визначати принципи формування системи оціночних показників-індикаторів.

— Розробляти схему послідовності дій з управління ризиками з метою запобігання негативного впливу на фінансовий стан підприємства, що сприятиме своєчасній реалізації заходів по зниженню рівня фінансових втрат.

— Визначати напрями діяльності підприємства на перспективу: підвищення якості продукції, досягнення ефективності виробництва при найменших витратах, підвищення рентабельності виробництва, зниження собівартості продукції.

— Прогнозувати фінансовий стан підприємства, визначати шляхи забезпечення беззбиткової діяльності та запобігання банкрутству.

Організаційні

— Вдосконалювати методику оцінки фінансової стійкості підприємств, визначати обсяги коштів від основної діяльності, доцільність здійснення капітальних та фінансових інвестицій, необхідність запозичення коштів та напрями ефективного використання прибутку.

— Уточняти систему фінансових показників та схему аналізу економічного розвитку підприємства, показники тривалості операційного та фінансового циклу, синхронності надходжень та витрат грошових коштів.

— Забезпечувати реалізацію амортизаційної політики на підприємстві на основі вибору методу нарахування амортизаційних відрахувань та забезпечення їх цільового використання.

— Приймати оперативні і обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення ефективності виробництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції.

— Забезпечувати впровадження управлінської технології (бюджетування) з метою підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємств.

Контрольні

— Забезпечувати ефективне управління дебіторською заборгованістю підприємств: розробляти індивідуальні умови комерційного кредитування підприємств, оцінювати вплив чинників на обсяги дебіторської заборгованості, здійснювати контроль за поточними обсягами дебіторської заборгованості, обґрунтовувати можливості її рефінансування.

— Управляти запасами ураховуючи специфіку функціонування підприємств: застосовувати логістичні підходи до контролю за обсягами запасів, розмежовувати функції між структурними підрозділами підприємства щодо управління запасами.

— Здійснювати контроль за ефективністю системи антикризового фінансового управління, визначати вплив антикризових заходів на основні фінансові параметри підприємства.

— Контролювати відповідність стимулів менеджерів рівню виконання плану антикризових заходів та прийняття ними оптимальних управлінських рішень.

Обліково-статистичні

— Застосовувати методичні прийоми перерахунку статей балансу з метою їх аналізу і порівняння, що дозволяє виявляти вплив окремих факторів на структуру майна та джерела його фінансування на підприємствах.

— Використовувати багатфакторні кореляційно-регресійні моделі, які дозволять здійснювати оперативне регулювання структури витрат загального бюджету підприємства.

— Здійснювати систематичну вибірку показників з метою виявлення закономірностей формування типів фінансової стійкості підприємства за наявної комбінації різних факторів.

Науково-дослідницькі та навчально-методичні

— Розробляти альтернативні стратегії управління грошовими потоками підприємства — агресивну, консервативну та помірну та здійснювати прогнозування грошових потоків з метою забезпечення стабільного функціонування підприємств.

— Обґрунтовувати управлінські рішення щодо оборотних активів за наступними напрямками: управління дебіторською заборгованістю, управління грошовими коштами та їх еквівалентами, управління запасами.

— Застосовувати розроблені методики оцінки вартості кредиторської заборгованості для розрахунку ефекту фінансового ліверджу.

— Розробляти навчально-методичне забезпечення для викладання дисципліни «Фінансовий менеджмент».

— Організовувати самостійну індивідуально-консультативну роботу студентів над програмним навчальним матеріалом.

— Організовувати проведення занять по фінансовому менеджменту з використанням активних методів.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Назва теми	Кількість годин											
	Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	Лекції	С (П, Л)	ІКР	СРС	Лекції	С (П, Л)	ІКР	СРС	Лекції	С (П, Л)	ІКР	СРС
1. Теоретичні та основи і фінансового менеджменту	2		2	4	2	2	2	4	2	—	2	4
2. Система забезпечення фінансового менеджменту	1		2	4	1	2	2	4	2	—	2	4
3. Управління грошовими потоками на підприємстві	2		4	6	2	2	2	4	2	—	2	6
4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	2		2	6	4	2	2	4	2	1	2	6
5. Управління прибутком	2		2	8	2	2	2	8	2	2	2	8
6. Управління активами	2			10	2	2	2	8	2		2	10
7. Вартість і оптимізація структури капіталу	2		2	10	2	2	1	6	2	2	2	10
8. Управління інвестиціями	1		2	10	1	2	2	6	1	—	3	10
9. Управління фінансовими ризиками	2		2	8	2	2	2	6	2	—	2	8
10. Аналіз фінансових звітів	1		4	4	1	—	2	4	1	—	2	4
11. Внутрішнє фінансове прогнозування та планування	2		6	12	4	4	2	10	1	2	2	12
12. Антикризове фінансове управління підприємством	1		3	8	1	2	2	6	1	—	2	8
Усього	20	—	31	90	24	24	23	70	20	6	25	90

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність фінансового менеджменту. Складові фінансового менеджменту. Матеріальна основа фінансового менеджменту. Структурно-логічна схема фінансового менеджменту. Мета і завдання фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту, їх зміст та прояв у фінансовому управлінні фінансами.

Організація фінансового менеджменту. Об'єкти фінансового менеджменту та їх класифікація за окремими ознаками. Методи та прийоми фінансового менеджменту.

Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Фінансова стратегія як система довгострокових цілей діяльності підприємства. Формування фінансової стратегії та його етапи. Фінансова політика як складова фінансової стратегії.

Організаційно-економічні заходи забезпечення реалізації фінансової стратегії. Оцінка ефективності фінансової стратегії. Стратегічний фінансовий менеджмент. Оперативно-тактичний фінансовий менеджмент.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Організаційне забезпечення фінансового менеджменту як сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розроблення і прийняття управлінських рішень. Принципи організаційного забезпечення фінансового менеджменту. Принципи формування фінансових служб управління підприємством.

Формування системи організаційного забезпечення фінансового управління на основі центрів відповідальності.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Класифікація інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Звітна та оперативна інформація. Інформативна та інструктивна інформація. Планово-прогнозна інформація. Довідково-аналітична інформація.

Вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Значення та вимоги до фінансової звітності. Принципи побудови фінансової звітності.

Система показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формується із зовнішніх джерел, їх класифікація.

Система показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формується із внутрішніх джерел, їх класифікація.

Тема 3. Управління грошовими потоками

Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту. Поняття грошового потоку. Грошові потоки як основа самофінансування суб'єкта підприємництва. Формування грошового потоку як результат прояву сукупності фінансово-економічних відносин при здійсненні господарських операцій, пов'язаних з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю. Основні функціонально-організаційні характеристики грошових потоків.

Класифікація грошових потоків суб'єкта господарювання. Класифікаційна сукупність видів грошових потоків суб'єкта господарювання. Узгодження вхідних та вихідних грошових потоків. Типова сукупність вхідних грошових потоків суб'єкта господарювання. Типова сукупність вихідних грошових потоків суб'єкта господарювання.

Структурування грошових потоків за видами діяльності. Грошові потоки суб'єкта господарювання за видами діяльності та джерелами формування. Грошовий потік від операційної діяльності. Алгоритм розрахунку операційного грошового потоку суб'єкта господарювання. Грошовий потік від фінансової діяльності. Чистий грошовий потік. Прямий та непрямий методи розрахунку операційного CASH flow. Розрахунок чистого грошового потоку підприємства.

Інструментарій управління грошовими потоками. Необхідність управління грошовими потоками та принципи його організації. Політика управління грошовими потоками: її обґрунтування та реалізація. Детермінанти політики управління грошовими потоками. Кількісна оцінка грошових потоків.

Моделювання управління грошовими потоками як цілісна система. Структура моделі управління грошовими потоками. Основні етапи управління грошовими потоками підприємства, характеристика їх змісту та задач. Управління операційними грошовими потоками, та його особливості. Управління операційними грошовими потоками підприємства на основі касового розриву. Управління інвестиційними та фінансовими грошовими потоками та їх його особливості.

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Методичний інструментарій оцінювання вартості грошей у часі та його застосування у фінансовий розрахунках. Зв'язок між теперішньою і майбутньою вартістю грошей. Методичний інструментарій оцінки вартості грошей за складними процентами. Завдання щодо визначення зміни вартості грошей у часі.

Визначення майбутньої вартості грошей у фінансових розрахунках. Моделі, що використовуються для аналізу грошових коштів. Оцінка майбутньої вартості наявних грошових коштів на основі використання складного процента. Ануїтет: звичайний та авансовий. Розрахунок майбутньої вартості звичайного ануїтету. Розрахунок майбутньої вартості авансового ануїтету.

Визначення теперішньої вартості грошей у фінансових розрахунках. Дисконтування як форма визначення вартості грошових потоків в часі. Моделі дисконтування та їх характеристика. Дисконтування майбутніх грошових потоків з використанням простого і складного процентів.

Тема 5. Управління прибутком

Прибуток як об'єкт фінансового менеджменту. Особливості моделі управління прибутком підприємства. Функціонально організаційна структура управління прибутком. Структурні елементи цілісної системи управління прибутком. Мета і завдання управління прибутком.

Організація та інструментарій управління прибутком. Стратегія управління прибутком. Концепції обґрунтування стратегії управління прибутком. Критерії організації управління прибутком підприємства. Основні фінансові індикатори для обґрунтування фінансових рішень щодо управління прибутком: економічна, ринкова та грошова вартість додана.

Управління формуванням доходів. Основні складові та завдання управління формуванням доходів суб'єкта підприємництва. Управлінські фінансові рішення щодо визначення обсягів реалізації та формування цінової політики підприємства. Фактори, що впливають на рівень попиту.

Цінова політика суб'єкта підприємництва як елемент моделі управління прибутком. Функції ціни. Масштаб цін та система показників, що визначають ціну продукції.

Зміст та роль управління витратами підприємства у формуванні прибутку. Ефективність управління витратами підприємства. Класифікація витрат підприємства, порядок їх визнання та відображення у фінансовому обліку. Калькуляція собівартості продукції.

Управління використанням прибутку. Використання прибутку підприємства залежно від організаційно-правової форми та форми власності. Вплив використання прибутку на забезпечення фінансової стійкості та розвиток підприємства. Дивідендні виплати та дивідендна політика. Капіталізація прибутку підприємства.

Тема 6. Управління активами

Активи підприємства як об'єкт фінансового менеджменту. Сутність та структура активів підприємства. Класифікація активів підприємства. Управління оборотними активами.

Управління виробничими запасами та запасами готової продукції. Операційний цикл та його вплив на обсяг, структуру й ефективність використання товарно-матеріальних цінностей.

Управління операційним циклом. Прискорення оборотності матеріальних цінностей у процесі виробництва продукції. Методичні підходи щодо визначення оптимального розміру замовлень матеріальних цінностей.

Управління грошовими коштами. Визначення оптимальної потреби в грошових коштах.

Управління дебіторською заборгованістю. Розробка кредитної політики щодо покупців продукції.

Стратегія фінансування оборотних активів. Моделі фінансування поточних активів.

Мета та завдання управління необоротними активами. Механізми управління необоротними активами з урахуванням вимог П(С)БО. Особливості управління окремими видами оборотних активів.

Оцінювання ефективності управління оборотними і необоротними активами. Показники оцінки. Напрями удосконалення ефективності управління.

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу.

Сутність капіталу та його роль у діяльності підприємства. Капітал підприємства як об'єкт фінансового менеджменту. Характеристика капіталу суб'єкта господарювання. Види капіталу під-

приємства. Принципи формування капіталу підприємства. Класифікація капіталу підприємства та її роль в управлінні капіталом.

Управління власним капіталом. Форми власного капіталу та їх характеристика. Особливості управління власним капіталом підприємств різних організаційно-правових форм та форм власності.

Дивідендна політика, її типи та формування капіталу підприємства. Роль дивідендної політики в управлінні економічними інтересами учасників. Класифікації дивідендних виплат. Внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на дивідендну політику. Дивідендна політика підприємства та можливості її вибору.

Оцінювання вартості власного капіталу. Особливості та методи оцінювання вартості власного капіталу. Політика управління власним капіталом як частина загальної фінансової стратегії підприємства.

Управління позичковим капіталом. Форми позичкового капіталу. Оцінка вартості позичкового капіталу. Мета та задачі управління позичковим капіталом. Політика управління позичковим капіталом. Оцінка ефективності використання позичкового капіталу.

Вартість і структура капіталу. Визначення вартості капіталу. Поняття структури капіталу її характеристика та оптимізація.

Ліверидж в управлінні активами підприємства. Види лівериджу та їх характеристика. Роль лівериджу в управлінні активами підприємства. Теорії структури капіталу (традиційний, компромісний та сигнальний підходи).

Тема 8. Управління інвестиціями

Мета та завдання інвестиційної діяльності, підприємства. Економічна сутність інвестицій та їх класифікація. Визначення поняття «інвестиційна діяльність підприємства» та «інвестиції». Забезпечення розробки інвестиційної стратегії. Інвестиційні потреби підприємства. Класифікація інвестицій. Інвестиційна політика підприємства. Суб'єкти інвестиційної діяльності та їх роль в управлінні інвестиціями.

Управління реальними інвестиціями. Управління інвестиціями на рівні підприємства. Аналіз інвестиційного клімату країни та вибору напрямів інвестиційної діяльності. Оцінка інвестиційної привабливості галузі. Вибір конкретних об'єктів інвестування. Визначення ліквідності інвестицій. Визначення обсягу інвести-

ційних ресурсів та джерел їх формування. Інвестиційний портфель та його формування. Управління інвестиційними ризиками.

Інвестиційні проекти, їх класифікація та методи оцінювання. Значення інвестиційного проекту в управлінні капітальними інвестиціями. Вибір інвестиційних проектів. Оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Прогнозування ефективності довгострокових інвестицій та методи їх оцінки (розрахунок строку окупності, розрахунок індексу рентабельності, визначення чистого приведенного ефекту, визначення внутрішньої норми дохідності).

Управління джерелами фінансування реальних інвестицій. Централізовані та децентралізовані джерела фінансування інвестиційних проектів. Внутрішні джерела фінансування (прибуток та амортизаційні відрахування). Зовнішні джерела фінансування інвестиційних проектів (залучення додаткового акціонерного капіталу, продаж пакетів акцій, кредитування, фінансовий лізинг, іноземні інвестиції).

Управління фінансовими інвестиціями. Фінансові інвестиції як форма використання тимчасово вільного капіталу. Форми здійснення фінансових інвестицій.

Портфель фінансових інвестицій як об'єкт управління. Типи портфельів інвестицій, Завдання, способи управління портфелем інвестицій. Методичні підходи та моделі оцінки фінансових інвестицій.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Сутність фінансових ризиків. Місце ризиків у фінансовому менеджменті. Використання моделі управління фінансовими ризиками. Види ризиків та їх характеристика. Класифікація ризиків. Сукупний ризик.

Критерії прийняття управлінських фінансових рішень в умовах невизначеності. Концепції організації управління ризиками. Оцінка максимального можливого рівня негативного відхилення. Оцінка найбільш імовірного негативного відхилення. Оцінка відхилення, приведенного на ризик.

Модель управління фінансовими ризиками та її сутність. Фактори формування моделі управління фінансовими ризиками. Структура моделі управління ризиками. Ідентифікація ризиків. Фактори, що визначають базові характеристики операційних, інвестиційних, фінансових ризиків. Системний ризик як результат впливу окремих факторів: ринок цінних паперів, варіаційний

фактор; ринкова капіталізація; зміна процентних ставок; імовірність дефолту. Кількісні показники, що використовуються в моделі управління ризиками.

Тема 10. Аналіз фінансових звітів

Фінансова звітність, її склад та характеристика як основи прийняття фінансових рішень. Аналіз основних її показників.

Основні індикатори — балансу підприємства, звітів про фінансові результати, про рух грошових коштів, про власний капітал — в управлінні фінансами суб'єктів господарювання.

Консолідована фінансова звітність. Аналіз основних її показників для фінансового менеджменту.

Тема 11. Внутрішньофірмове прогнозування та планування

Фінансове планування як основа фінансового механізму управління підприємством. Методи фінансового планування та їх класифікація. Фактори, які впливають на вибір метода планування. Системи внутрішньофірмового фінансового планування: прогнозування фінансової діяльності, поточне та оперативне планування.

Прогнозування — початковий етап планування. Роль прогнозів у фінансовому плануванні. Методи фінансового прогнозування: експертних оцінок; оброблення просторових і часових сукупностей; ситуаційного аналізу і прогнозування.

Стратегія як функція управління. Стратегічне планування на підприємстві. Стратегічне планування — основа прийняття управлінських рішень.

Стратегії розвитку підприємства та їх роль у формуванні стратегічного плану. Роль фінансової стратегії у розробці стратегічного плану. Основні стратегічні завдання розроблення фінансової політики підприємства. Основні напрями розробки фінансової політики.

Поточне фінансове планування та його сутність. Фактори, що впливають на поточне фінансове планування. Задачі і принципи поточного фінансового планування. Методичні підходи до визначення поточних доходів і витрат. Моніторинг виконання поточних фінансових планів та його використання в фінансовому плануванні.

Бюджетування в управлінні підприємством. Сутність бюджетування як управлінської технології розробки планів підприємства. Організаційна і фінансова структура підприємства та їх вплив на бюджетування. Формування центрів фінансової відповідальності.

Використання операційних та фінансових бюджетів підприємством (основні операційні, допоміжні та спеціальні бюджети). Розробка фінансових бюджетів на підприємстві.

Зведений бюджет — основний фінансовий план підприємства. Розробка зведеного бюджету. Система контролю за формуванням і використанням зведеного бюджету підприємства.

Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством

Сутність та основні елементи антикризового фінансового управління. Функціональні та методологічні особливості антикризового фінансового менеджменту. Постановка цілей та розроблення антикризової стратегії. Прийняття рішень та реалізація запланованих заходів.

Інституційні аспекти антикризового фінансового менеджменту. Вибір інституцій, які здійснюють антикризові функції. Керуючі санацією, їх завдання і права. Роль банків в забезпеченні антикризового менеджменту. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства. Моніторинг фінансового стану підприємства. Оцінювання ймовірності фінансової кризи підприємства на основі дискримінантного аналізу та інших методів.

Фінансова санація як складова антикризового управління. Мобілізація внутрішніх і зовнішніх фінансових джерел оздоровлення підприємств. Санаційна спроможність підприємства та її критерії. Санаційний аудит його мета та завдання. Структурно-логічна схема плану санації. Контроль за реалізацією плану санації.

Реструктуризація підприємств у системі антикризового фінансового управління. Реструктуризація управління. Реструктуризація пасивів. Реструктуризація виробництва та активів. Корпоративна реструктуризація і реорганізація підприємств. Напрями реорганізації підприємства.

Оцінка ефективності антикризового фінансового управління. Прогнозна та фактична ефективність антикризового фінансового управління.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. *Бланк И. А.* Финансовый менеджмент. — К.: Ника-Центр, Эльга, 1999.
2. *Бригхем Ю., Эрхардт М.* Финансовый менеджмент: 10-е изд. // Пер. с англ. к.э.н. Е.А. Дорофеева. — СПб.: Питер, 2007. — 960 с.
3. *Бригхем Е. Ф.* Основы фінансового менеджменту. — К., 1997.
4. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. кол. авторів і науковий редактор проф. А. М. Поддєрьогін. — К.: КНЕУ, 2005. — 536 с.
5. Финансовый менеджмент для неспециалистов / Под ред. Е. Н. Бондаревского. — СПб.: Питер, 2006. — 608 с.
6. *Крамеаренко Г. О., Чорна О. Є.* Фінансовий менеджмент: Підручник. — К.: Центр навч. літератури, 2006. — 520 с.
7. *Савчук В. П.* Управление финансами предприятия. — М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2004. — 480 с.
8. *Савчук В. П.* Практическая энциклопедия финансовый менеджмент. — Максимум, 2006. — 884 с.
9. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / Вид. третє, перероблене, доповнене. — К.: Центр навч. літ., 2004. — 531 с.
10. Финансовый менеджмент, теория и практика: Ученик / Под ред. Е. С. Стояновой. — 4-е изд. перераб. и допол. — М.: Перспектива, 1999. — 656 с.
11. Финансовый менеджмент: Ученик / Под ред. д.э.н., проф. А. М. Ковалевой. — М.: ИНФРА-М, 2003. — 284 с.
12. *Шелудько В. М.* Фінансовий менеджмент: Підручник.— К.: Знання, 2006. — 439 с.

Додаткова література

1. Конституція України. Затверджена ВРУ 28.06.1996 р. №254/96-ВР //Відомості ВРУ. — 1996. — №30.
2. Господарський кодекс України // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2003. — №4.
3. Цивільний кодекс України // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2003. — №5.
4. *К., Сигел Джоел Г.* Финансовый менеджмент. — К.: ИТД «Филин». — 1995.
5. *Этрилл П.* Финансовый менеджмент для неспециалистов: 3-е изд. / Пер. с англ. под ред. Е. Н. Бондаревской. — СПб.: Питер, 2006. — 608 с.
6. *Кузьменко А. В., Кузьмін В. В., Шаповалові В. М.* Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. — Херсон: Онді-плюс, 2003. — 256 с.
7. *Матюшенко І. Ю.* Основы фінансового менеджменту: Навч. посіб. — К.: Центр навч. літ., 2003. — 220 с.

8. Павлова Л. Н. Финансовый менеджмент: Учебник для вузов. — 2-е изд., перероб. и допов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 269 с.

9. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. — К.: Издательский дом «Максимум», 2001. — 600 с.

10. Салига С. Я., Дацїй Н. В., Корецький С. О., Нестеренко Н. В., Салига К. С. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. — К.: Центр навч. літ., 2006. — 274 с.

11. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / Вид. третє, перероблене; доповнене. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 531 с.

12. Финансовый менеджмент, теория и практика: Учебник / Под ред. Е. С. Стояновой. — 4-е изд. перераб. и допол. — М.: Перспектива, 1999. — 656 с.

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

ТЕМА 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

1. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємств.

2. Функції фінансового менеджменту і їх сутність.

3. Об'єкти і базові показники фінансового менеджменту і методика їх визначення.

4. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.

ТЕМА 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

1. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.

2. Сутність і класифікація зовнішньої інформації і її застосування в фінансовому менеджменті.

3. Внутрішня інформаційна база для прийняття управлінських рішень.

4. Користувачі внутрішньої інформації.

ТЕМА 3. Управління грошовими потоками

1. Сутність і класифікація грошових потоків.

2. Вхідні грошові потоки, їх класифікації і задачі управління.

3. Вихідні грошові потоки, їх склад і особливості у управлінні.

ТЕМА 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

1. Сутність визначення вартості грошей у часі.
2. Майбутня вартість грошей, її визначення і застосування у фінансових розрахунках.
3. Теперішня вартість грошей, її визначення.
4. Ануїтет, сутність, види, особливості у визначенні.

ТЕМА 5. Управління прибутком

1. Прибуток як об'єкт фінансового менеджменту. Задачі управління прибутком.
2. Управління операційним прибутком.
3. Управління операційними витратами.
4. Ціна як фактор формування поточних грошових витрат і формування фінансових результатів.
5. Гранична корисність товару і ціна підприємства.
6. Управління прибутком від інвестиційної діяльності.

ТЕМА 6. Управління активами

1. Активи підприємства як об'єкт фінансового менеджменту.
2. Необоротні активи, їх класифікація і політика управління.
3. Оборотні активи, джерела формування і політика управління.
4. Управління оборотними запасами.
5. Управління дебіторською заборгованістю.
6. Управління грошовими коштами.

ТЕМА 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

1. Капітал підприємства як об'єкт фінансового менеджменту.
2. Види капіталу підприємства та їх характеристика.
3. Власний капітал підприємства, його форми, їх характеристика і політика управління.
4. Позичковий капітал і політика управління.
5. Вартість і структура капіталу.
6. Оптимізація структура капіталу.

ТЕМА 8. Управління інвестиціями

1. Сутність інвестицій та їх класифікація.
2. Управління реальними інвестиціями.
3. Управління фінансовими інвестиціями.

ТЕМА 9. Управління фінансовими ризиками

1. Поняття ризику, види ризиків і їх класифікація.
2. Вимірювання ризику.
3. Методи управління ризиком і їх сутність.

ТЕМА 10. Аналіз фінансових звітів

1. Фінансова звітність як основа прийняття фінансових рішень.
2. Бухгалтерський баланс, його значення та роль у фінансово-му менеджменті.
3. Аналіз основних показників консолідованої фінансової звітності.

ТЕМА 11. Внутрішньофірмове прогнозування

1. Прогнозування — основа фінансового планування на підприємстві.
2. Сутність стратегічного планування на підприємстві.
3. Бюджетування в фінансовому управлінні підприємством.

ТЕМА 12. Антикризове фінансове управління підприємством

1. Сутність та основні елементи антикризового фінансового управління.
2. Фінансова санація як складова антикризового фінансового управління.
3. Оцінка ефективності антикризового фінансового управління.

По темах навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» передбачається розв'язання практичних завдань запропонованих викладачем.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

5.1. Карта самостійної роботи студентів магістерської програми «Державний фінансовий менеджмент»

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ДЕННА ФОРМИ НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові			
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1. Виконання індивідуального завдання	Протягом семестру	Перевірка правильності виконаних завдань	35
2. захист індивідуального завдання.	Після виконання індивідуального завдання, до екзаменаційної сесії.	Прийом захисту завдання	5

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
2. Вибіркові			
1. Огляд наукових публікацій з конкретної теми	Протягом семестру	Обґрунтування власних точок зору з досліджуваних питань	5
2. Оцінка фінансово-економічної ситуації в Україні по вибраній темі індивідуального завдання	Протягом семестру	Пошук альтернативних шляхів прийняття управлінських рішень	5
3. Дослідження зарубіжного досвіду управління фінансами підприємства	Протягом семестру	Обґрунтування доцільності використання зарубіжного досвіду в Україні	5
Всього балів за самостійну роботу студентів			40

***Карта самостійної роботи студентів
магістерської програми
«Державний фінансовий менеджмент»***

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ВЕЧІРНЯ ФОРМИ НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові			
За систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу і підготовка до семінарських (практичних) занять	Протягом семестру	Активна участь у семінарських (практичних) заняттях	5
1.2. Розв'язання типових задач з дисципліни і підготовка до самостійного їх вирішення в аудиторії на практичних заняттях	Протягом семестру	Активна участь у семінарських (практичних) заняттях	5
За виконання модульних (контрольних) завдань			
1.3. Підготовка до модульних (контрольних) робіт	На 6-му і 11-му практичному занятті	Перевірка правильності виконання модульних контрольних робіт	10 балів за 1 модуль 10*2 = 20

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.4. Виконання домашніх (розрахункових) завдань	Протягом семестру	Перевірка правильності виконання завдань	5
1.5. Вивчення окремих тем і питань, що передбачені для самостійного опрацювання	Протягом семестру	Обговорення підготовлених питань під час аудиторних занять	5
2. Вибіркові			
2.1. Складання задач із різних тем дисципліни	Протягом семестру	Презентація задач під час аудиторних занять	5
2.2. Написання реферату з конкретної теми	Протягом семестру	Захист матеріалів реферату під час ІКР	5
2.3. Огляд наукової літератури із конкретної тематики дисципліни.	Протягом семестру	Обґрунтування власної точки зору студента з досліджуваних питань	5
2.4. Дослідження зарубіжного досвіду управління фінансами підприємства	Протягом семестру	Обґрунтування доцільності використання зарубіжного досвіду в Україні	5
Всього балів за СРС			40

Примітка Максимальна кількість балів, що наведена в Kartі самостійної роботи за всіма її видами (крім п. 1.3 та п. 1.6), визначена за 4-бальною системою.

Карта самостійної роботи студентів магістерської програми «Державний фінансовий менеджмент»

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові			
1.1. Написання поза аудиторної контрольної роботи	Міжсесійний період	Перевірка правильності виконання роботи	30
1.2. Захист контрольної роботи	Екзаменаційна сесія	Прийом захисту контрольної роботи	10
Всього балів за СРС			40

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
2. Вибіркові			
2.1 Написання реферату з конкретної теми дисципліни	Протягом семестру	Захист реферату	5
2.2. Огляд наукової літератури з конкретної теми дисципліни	Протягом семестру	Обґрунтування власної точки зору студента	5
Всього балів за СРС			40

5.2 Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни

Самостійна робота студентів — основна форма оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент», засвоєння як теоретичних знань, так і надбання практичних навичок. Вона є важливою складовою навчального процесу, що впливає на глибину та стійкість набутих знань і вмінь, які допомагають творчо їх застосовувати у майбутній професійній діяльності.

Метою самостійної роботи є оволодіння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування у студента самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця вищої кваліфікації.

Самостійна робота студентів розрізняють за їх видами. Орієнтовані витрати часу та види самостійної роботи за формами навчання наведені в таблиці.

Таблиця

Види самостійної роботи	Орієнтований час на самостійну роботу, акад. годин		
	Денна форма навчання	Вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
1. Самостійна робота зі спеціальною літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій (за всім темами)	20	28	54
2. Підготовка до аудиторних практичних занять за всіма темами	—	24	18
3. Практична підготовка на базах практики	40	—	—

Види самостійної роботи	Орієнтований час на самостійну роботу, акад. годин		
	Денна форма навчання	Вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
4. Оформлення звіту про виконання практичних завдань на базі практики або за місцем роботи	16	—	—
5. Систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед іспитом	8	10	12
6. Індивідуальні консультації у викладача	6	8	6
Усього	90	70	90

Самостійна робота студентів включає опрацювання спеціальної літератури, повторення і закріплення матеріалу, що був поданий викладачем на лекційних заняттях, засвоєння питань по темах, які визначено для самостійного вивчення, виконання письмових домашніх завдань.

Для студентів очної форми навчання, які проходять практику, важливою формою самостійної роботи є підготовка індивідуального завдання, яке має прикладний характер та виконується за переліком завдань розробленим кафедрою.

Значну частину часу відведеного на самостійну роботу студентам вечірньої і заочної форми навчання складають витрати на підготовку до семінарських занять.

За різних видів самостійної роботи студентів очної, вечірньої та заочної форм, спільним є опрацювання теоретичного матеріалу по дисципліні за наведеним переліком питань.

Перелік питань з дисципліни «Фінансовий менеджмент» для вивчення теоретичного матеріалу

1. Необхідність і сутність фінансового менеджменту.
2. Мета і завдання фінансового менеджменту.
3. Об'єкти фінансового менеджменту, їх класифікація за окремими ознаками.
4. Особливості фінансового менеджменту, обумовлені з формою власності і сферою здійснення бізнесу.
5. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
6. Функції та механізм фінансового менеджменту.
7. Прийоми фінансового менеджменту та їх характеристика.

8. Суб'єкти фінансового менеджменту та їх характеристика.
9. Обов'язки фінансового менеджера.
10. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємства.
11. Методи фінансового менеджменту.
12. Принципи фінансового менеджменту.
13. Загальна схема фінансового менеджменту.
14. Організаційно-економічні заходи забезпечення реалізації фінансової стратегії.
15. Стратегічний фінансовий менеджмент.
16. Оперативно-тактичний фінансовий менеджмент.
17. Принципи операційного забезпечення фінансового менеджменту.
18. Поняття системи організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
19. Ієрархічна і функціональна будови центрів управління підприємством.
20. Типова схема організаційної структури фінансового управління на великих підприємствах.
21. Поняття «центру відповідальності» на підприємстві. Види центрів відповідальності та їх характеристика.
22. Формування системи організаційного забезпечення фінансового управління на основі центрів відповідальності. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
23. Класифікація інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
24. Вимоги до інформаційного забезпечення.
25. Значення фінансової звітності та вимоги до її змісту. Принципи формування фінансової звітності.
26. Показники, що формуються із зовнішніх джерел інформації та їх характеристика.
27. Показники, що формуються із внутрішніх джерел інформації та їх характеристика.
28. Сутність фінансового контролю на підприємстві.
29. Система фінансового моніторингу та її значення.
30. Формування системи алгоритмів дій з усунення відхилень значень фактичних фінансових показників від планових.
31. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту. Поняття грошового потоку.
32. Грошові потоки як основа самофінансування об'єкта підприємництва.
33. Класифікація грошових потоків суб'єкта господарювання.

34. Типова сукупність вхідних грошових потоків суб'єкта господарювання.

35. Типова сукупність вихідних грошових потоків суб'єкта господарювання.

36. Структурування грошових потоків за видами діяльності. Грошові потоки суб'єкта господарювання за видами діяльності та джерелами формування.

37. Алгоритм розрахунку операційного грошового потоку суб'єкта господарювання.

38. Грошовий потік від фінансової діяльності.

39. Прямий та непрямий метод розрахунку грошового потоку.

40. Інструментарій управління грошовими потоками.

41. Політика управління грошовими потоками і її обґрунтування та реалізація.

42. Модель управління грошовими потоками та її структура.

43. Управління операційним грошовим потоком та його особливості.

44. Управління інвестиційними та фінансовими грошовими потоками та їх особливості.

45. Необхідність і сутність визначення часової вартості грошей. Основні причини зміни вартості грошей у часі.

46. Методичний інструментарій оцінювання вартості грошей у часі та його використання у фінансових розрахунках.

47. Зміна вартості грошей у часі: сутність та завдання її визначення.

48. Визначення майбутньої вартості грошей у фінансових розрахунках.

49. Моделі що використовуються для аналізу грошових потоків.

50. Визначення теперішньої вартості грошей у фінансових розрахунках.

51. Поняття і сутність компаундирування. Просте компаундирування. Компаундирування анuitетів (ренти). Поняття звичайної і вексельної ренти.

52. Поняття і сутність дисконтування. Моделі дисконтування та їх характеристика. Просте дисконтування. Дисконтування звичайної і вексельної ренти.

53. Оцінка майбутньої і теперішньої вартості грошей з урахуванням фактора інфляції.

54. Прибуток як об'єкт фінансового менеджменту.

55. Особливості моделі управління прибутком підприємства.

56. Організація і інструментарій управління прибутком.

57. Мета і завдання управління формуванням прибутку підприємства.

58. Управління формуванням доходів суб'єкта господарювання.
59. Цінова політика суб'єкта підприємництва як елемент моделі управління прибутком.
60. Зміст та роль управління витратами підприємства в формуванні прибутку.
61. Управління використанням прибутку.
62. Чистий прибуток підприємства. Фактори, що впливають на його формування.
63. Вплив використання прибутку на забезпечення фінансової стійкості та розвитку підприємства.
64. Податкове планування в управлінні формуванням і використанням прибутку підприємства. Активи підприємства як об'єкт фінансового менеджменту.
65. Сутність і класифікація активів підприємства.
66. Управління оборотними активами.
67. Управління виробничими запасами і запасами готової продукції.
68. Управління грошовими коштами.
69. Управління дебіторською заборгованістю.
70. Управління необоротними активами.
71. Оцінювання ефективності управління активами підприємства.
72. Капітал і його сутність.
73. Капітал підприємства як об'єкт фінансового менеджменту.
74. Класифікація капіталу підприємства та її роль в управлінні капіталом.
75. Дивідендна політика її типи і формування капіталу підприємства.
76. Роль дивідендної політики в управлінні економічними індексами учасників.
77. Класифікація дивідендних виплат.
78. Дивідендна політика підприємства та можливості її вибору.
79. Сутність власного капіталу підприємства.
80. Управління власним капіталом, оцінювання вартості власного капіталу.
81. Управління позичковим капіталом.
82. Вартість і структура капіталу.
83. Оптимізація структури капіталу.
84. Теорії структури капіталу.
85. Основи теорії Міллера—Модільяні.
86. Ліверидж в управлінні активами підприємства.
87. Вимірювання фінансового лівериджу.
88. Економічна сутність і класифікація інвестицій.
89. Інвестиційна політика підприємства.

90. Управління реальними інвестиціями.
91. Класифікація інвестиційних проєктів підприємства.
92. Методи оцінки ефективності реальних інвестиційних проєктів.
93. Управління фінансовими інвестиціями.
94. Портфель фінансових інвестицій як об'єкт управління.
95. Розробка політики управління фінансовими інвестиціями.
96. Методи оцінки ефективності фінансових інвестицій.
97. Сутність і класифікація фінансових ризиків.
98. Місце ризиків у фінансовому менеджменті.
99. Політика управління фінансовими ризиками.
100. Концепції організації управління ризиками.
101. Модель управління фінансовими ризиками та її сутність.
102. Структура моделі управління ризиками.
103. Ідентифікація ризиків.
104. Хеджування як інструмент нейтралізації ризиків.
105. Зовнішнє страхування фінансових ризиків.
106. Механізм диверсифікації фінансових ризиків.
107. Кількісні показники, що використовуються в моделі управління фінансовими ризиками.
108. Сутність, цілі та завдання аналізу фінансових звітів.
109. Звіт про фінансові результати та його роль у фінансовому менеджменті.
110. Бухгалтерський баланс, його характеристика як об'єкта фінансового менеджменту.
111. Аналіз звіту про рух грошових коштів в управлінні фінансами суб'єктів господарювання.
112. Аналіз основних показників консолідованої фінансової звітності.
113. Фінансове планування як основа фінансового механізму управління
114. Методи фінансового планування та їх класифікація.
115. Сутність і цілі внутрішньофірмового фінансового прогнозування і планування.
116. Роль прогнозів у фінансовому плануванні. Стратегічне планування на підприємстві.
117. Поточне фінансове планування: зміст, задачі, принципи. Оперативне фінансове планування.
118. Бюджетування в управлінні підприємством.
119. Операційні бюджети та їх значення в управлінні підприємством.
120. Характеристика фінансових бюджетів та їх значення в управлінні підприємством.

121. Сутність і значення бюджету грошових коштів в управлінні підприємством.
122. Значення прогностного бухгалтерського балансу в управлінні фінансами підприємств.
123. Зміст бюджету капітальних інвестицій та його роль у фінансовому менеджменті.
124. Зведений бюджет підприємства — основний фінансовий план.
125. Сутність та основні елементи антикризового фінансового управління.
126. Функціонування та методологічні особливості антикризового фінансового менеджменту.
127. Постановка цілей та розробка антикризової стратегії.
128. Нетрадиційні аспекти антикризового фінансового менеджменту.
129. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства.
130. Оцінювання ймовірності фінансової кризи підприємства на основі дискримінантного аналізу.
131. Фінансова санація як складова антикризового управління.
132. Реструктуризація підприємства в системі антикризового управління фінансами.
133. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств
134. Фінансова реструктуризація підприємства.
135. Оцінка ефективності антикризового фінансового управління.

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Складовою частиною навчального процесу підготовки магістрів очної форми навчання є виконання індивідуальних завдань на базах практики. *Мета індивідуального завдання* — поглибити теоретичні знання та придбати навички практичної їх реалізації студентом з дисципліни «Фінансовий менеджмент», навчити узагальнювати зібрану інформацію, обґрунтовувати висновки, розробляти пропозиції по вирішенню досліджуваних питань.

Студенти очної форми навчання виконують індивідуальні завдання за такою тематикою.

Тематика індивідуальних завдань

1. Управління формуванням доходів від операційної діяльності підприємства.

2. Управління витратами від операційної діяльності підприємства.
3. Управління прибутком від операційної діяльності підприємства.
4. Управління власним капіталом підприємства.
5. Управління позиковим капіталом підприємства.
6. Управління кредиторською заборгованістю підприємства.
7. Оцінка кредитоспроможності підприємства.
8. Фінансовий стан підприємства: оцінка та шляхи покращення.
9. Оцінка фінансової стійкості підприємства: прогнозування та зміцнення.
10. Управління активами підприємства.
11. Управління необоротними активами підприємства.
12. Управління прибутковістю підприємства.

Вимоги до виконання практичних завдань

Тему індивідуального завдання студент очної форми навчання вибирає за власним бажанням відповідно до їх переліку, та виконує його у письмовій формі. Інформаційну базу для виконання індивідуального завдання представляє фінансова звітність по ВАТ, ЗАТ та акціонерних товариствах з часткою держави у статутному капіталі.

Структура індивідуального завдання виконуваного студентом, має бути така:

Вступ.

Перша частина (де потрібно розкрити теоретичні основи з теми індивідуального завдання).

Друга частина (де на основі фінансової звітності ВАТ, ЗАТ, необхідно здійснити розрахунки фінансових показників (коефіцієнтів), які необхідні для виконання аналітичної частини індивідуального завдання).

Третя частина (де на основі проведеного аналізу основних показників необхідно обґрунтувати висновки щодо позитивних та негативних аспектів з теми індивідуального завдання та розробити пропозиції по вирішенню вказаних проблем).

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність теми індивідуального завдання, вказати мету та завдання, які потрібно розв'язати при виконанні цього завдання.

У першій частині індивідуального завдання студент повинен розкрити сутність основних понять категорій, термінів по вибраній темі, завдання сформулювати проблемні, питання.

У другій частині індивідуального завдання студент характеризує стан по темі вибраного індивідуального завдання в цілому по Україні на основі статистичних даних представлених студентом в таблицях. На основі фінансової звітності конкретного акціонерного товариства складає таблиці для здійснення аналізу основних фінансових показників, що необхідні для оцінки ефективності управління відповідними об'єктами фінансового менеджменту.

Перелік основних фінансових показників, що потрібно проаналізувати й оцінити з точки зору ефективності управління досліджуванним об'єктом фінансового менеджменту визначається специфікою діяльності підприємства та поставлених завдань у процесі дослідження (необхідності деталізованого дослідження).

Поглиблене дослідження по темі індивідуального завдання вимагає розширення стандартного переліку показників, які наведені в навчальних посібниках, виділення із загального переліку фінансових показників його складових.

У цій частині індивідуального завдання необхідно виявити основні фактори, що вплинули на конкретний об'єкт фінансового менеджменту — на фінансовий стан, фінансові результати, доходи, витрати, кредитоспроможність, оборотні та необоротні активи, капітал підприємства — та визначити їх кількісний вплив. На основі проведеного аналізу основних фінансових показників виявити практичні проблеми по темі індивідуального завдання.

У третій частині індивідуального завдання на основі проведеного аналізу основних фінансових показників конкретного підприємства по темі дослідження, обґрунтовують висновки і пропозиції щодо вирішення проблемних питань.

Виконане індивідуальне завдання подається студентом на кафедрі фінансів підприємств, оформлене таким чином:

- титульний лист (назва вузу; факультету; магістерської програми; дисципліни; прізвище студента; номер академічної групи; місце і рік виконання роботи; підпис студента);

- зміст індивідуального завдання (перелік питань, що розглядаються студентом);

- основна частина індивідуального завдання (відповіді на питання, завдання відповідно змісту);

- список джерел використаної літератури (основної спеціальної літератури, додаткові, нормативних та законодавчих актів).

Якість виконаного студентом індивідуального свідчить про:

1) рівень його знань теорії фінансового менеджменту, нормативних актів, та спеціальної літератури, опрацювання статистичних даних і даних бухгалтерського обліку;

2) володіння студентів методами аналізу та вміння їх застосовувати при аналізі практичного оперативного матеріалу, фінансової звітності, оцінюванні економічного середовища та впливу його на фінансові результати діяльності підприємства.

Обсяг індивідуального завдання має складати 30—35 сторінок рукопису формату А4, розмір кегля 12, міжрядковий інтервал — 1,4, поля — 2 см, нумерація сторінок під текстом з правого боку.

Індивідуальне завдання подається на кафедру фінансів підприємств для перевірки у встановлений строк. Завдання, яке не відповідає встановленим вимогам, повертається на доопрацювання.

Виконане індивідуальне завдання подається на кафедру фінансів підприємств, оформлене таким чином:

— титульний лист (назва вузу; факультету; магістерської програми; дисципліни; прізвище студента; номер академічної групи; місце і рік виконання; підпис студента);

— зміст завдання (перелік питань з індивідуального завдання);

— основна частина (відповіді на питання індивідуального завдання);

— список законодавчих і нормативних актів, використаної спеціальної літератури;

Виконане індивідуальне завдання студентом повинно показати:

1) рівень знань теорії фінансового менеджменту, нормативних актів, спеціальної літератури, опрацювання статистичних даних та даних фінансового і управлінського обліку;

2) володіння методами аналізу та вміння їх застосовувати при аналізі практичного оперативного матеріалу, фінансової звітності, оцінюванні економічного середовища та впливу його на фінансові результати діяльності підприємства.

Обсяг індивідуального завдання має складати 40—45 сторінок рукопису формату А4, розмір кеглю 12, міжрядковий інтервал — 1,4, поля — 2 см., нумерація сторінок під текстом з правого боку.

Індивідуальне завдання подається на кафедру фінансів підприємств для перевірки у встановлений строк. Завдання, яке не відповідає встановленим вимогам, повертається на доопрацювання.

Критерії оцінки індивідуального завдання

Індивідуальне практичне завдання може бути оцінено від 0 до 40 балів (35 балів без його захисту).

Захист індивідуального практичного завдання здійснюється у формі співбесіди з викладачем. Під час захисту студент має відповісти на запитання викладача стосовно виконання індивідуального практичного завдання.

Критерії оцінки захисту індивідуальних практичних завдань. Індивідуальне практичне завдання складається з 4 розділів. Кожний розділ може бути оцінено за шкалою 10, 5 або 0 балів.

10 балів — отримує студент, який дав повну та ґрунтовну відповідь на питання, що поставлені у відповідному розділі;

5 балів — отримує студент, який не дав повної відповіді на поставлені питання у відповідному розділі, допустив певні неточності у відповідях;

0 балів — отримує студент, який не підготував відповідний розділ завдання, або допустив грубі порушення в побудові розділу щодо встановлених вимог і помилки у викладенні матеріалу.

Самостійна робота студентів *вечірньої форми* навчання включає підготовку до семінарських занять за темами навчальної дисципліни виконання розрахункових та теоретичних завдань, написання модулів.

Самостійна робота з підготовки до семінарських занять здійснюється за відповідним планом, який включає по кожній темі перелік програмних питань, які мають бути обговорені на семінарському занятті. На основі прослуханого лекційного матеріалу, опрацьованої основної і додаткової літератури, ознайомлення із законодавчими і нормативними документами, студенти готують тези своїх виступів.

У процесі самостійної роботи студенти повинні використовувати:

- конспект лекцій;
- рекомендовану основну і додаткову літературу, законодавчі і нормативні документи;
- плани семінарських (практичних) занять;
- методичні вказівки щодо виконання студентами-заочниками індивідуальних завдань (контрольних робіт);
- перелік програмних питань.

Перелік завдань для самостійної роботи студента, форми її організації та звітності, терміни виконання та кількості балів, які можна отримати за виконання завдань включені до Карти самостійної роботи студентів.

5.4. Перелік індивідуальних завдань (контрольних робіт для студентів заочної форми навчання)

Студент заочної форми навчання виконує контрольну роботу. Завдання на виконання контрольних робіт щорічно оновлюються і розміщуються на сайті КНЕУ.

Виконання контрольної роботи студентом передбачає наступні цілі:

- оволодіння теоретичними основами фінансового менеджменту;
- придбання навичок збору, обробки, систематизації, аналізу та узагальнення бухгалтерської, фінансової, виробничої, нормативно-правової та іншої інформації;
- поглиблення практичних фахових знань з фінансового менеджменту;

Контрольну роботу необхідно виконати та подати до початку сесії.

Оцінювання контрольної роботи здійснюється таким чином. Максимальна кількість балів складатиме «30». Додатково студент може набрати 10 балів при здійсненні захисту контрольної роботи.

Контрольні роботи, які не відповідають встановленим повертають студентам для доопрацювання.

Результати підготовки і захисту контрольної роботи враховуються при визначенні загальної оцінки по дисципліні.

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.

6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни (за формами навчання)

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських (практичних) та виконання індивідуальних завдань і має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу дисципліни.

Під час проведення семінарських занять контроль знань студентів здійснюється у традиційній і нетрадиційній формах. Зокрема, застосовуються такі методи контролю, як усне та письмове

опитування студентів з питань, визначених планом семінарських занять, дискусійне обговорення проблемних питань з теми заняття, письмове складання студентами тестів.

Форми контролю і максимальна кількість балів, яку можуть отримати студенти всіх форм навчання (денної, вечірньої, заочної) наведені в поданій картах самостійної роботи з дисципліни.

Отже, студент денної і вечірньої форми навчання за виконання обов'язкових видів робіт, систематичну і активну роботу на семінарських (практичних) заняттях, виконання модульних завдань, завдань для самостійного опрацювання і вибіркові види робіт може отримати від 0 до 40 балів.

Особливості організації поточного контролю знань студентів заочної форми навчання пов'язані з виконанням індивідуального завдання у формі контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Перелік варіантів контрольних робіт та методичних вказівок до їх виконання розробляється кафедрою фінансів підприємств, розміщуються на сайті університету і надаються студентам під час оглядових лекцій.

Оцінка індивідуального завдання (контрольної роботи) здійснюється у балах. Кожне питання оцінюється: 0; 5 і 10 балів, тобто за безпомилкове виконання індивідуального завдання студент може отримати від 0 до 30 балів, а при захисті індивідуального завдання студент має можливість отримати ще 5 балів.

Результати поточного контролю знань студентів вносяться до заліково-екзаменаційної відомості до початку екзаменаційної сесії.

6.2 Порядок підсумкового контролю знань

Підсумкове оцінювання знань по дисципліні здійснюється у формі іспиту. Іспит проходить в письмовій формі в аудиторії за індивідуальним білетом, який включає 6 завдань, (зразок білету наведено в Додатку 3).

Кожне з 6 завдань оцінюється за шкалою 10, 5, 0 балів отже завдання, які виносяться на залік оцінюються від 0 до 60 балів. Критерії вказаних оцінок у балах, щодо програмних питань, тестових завдань і рішень задач розроблюються кафедрою і доводяться до студентів лектором потоку.

У разі, коли відповідь студента за індивідуальним білетом оцінено менше, ніж у 30 балів, він отримує незадовільну оцінку за результатами заліку та незадовільну загальну підсумкову залікову оцінку.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами виконаного індивідуального завдання (від 0 до 30 балів), захисту індивідуальної роботи (0—10 балів) і підсумкового (від 0 до 60 балів), тобто оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою, яке переводиться в 4-бальну в такому порядку та за системою ECTS. В екзаменаційній відомості виставляються підсумки за 100-бальною та 4-бальною системами та за системою ECTS.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в шкалу за системою ECTS здійснюється в наступному порядку:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6.3. Зразок екзаменаційного білету

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ
ДИСЦИПЛІНА «Фінансовий менеджмент»

Зав. кафедри

Екзаменатори:

БІЛЕТ _____

1. Функції фінансового менеджменту та їх характеристика.
2. Управління вихідними грошовими потоками.
3. Управління кредиторською заборгованістю.

Задачі:

4. Підприємство виготовляє запасні частини до легкових автомобілів (масляні фільтри) і реалізує по ціні 3 грн за фільтр. Змінні витрати на одиницю продукції за звітний період склали 1 грн 20 коп. Постійні витрати на весь випуск продукції склали 4,9 тис. грн. У звітному кварталі випуск масляних фільтрів становив 7000 штук. Надійшла комерційна пропозиція продати додатково 2000 штук масляних фільтрів за ціною 2 грн 40 коп. Обґрунтуйте необхідність прийняття рішення щодо виконання цієї пропозиції. Реалізація додаткових фільтрів відділом маркетингу гарантується.

5. За даними балансу підприємства станом на початок року грошові кошти склали 52, 2 тис. грн, обсяг реалізації продукції за минулий рік — 783 тис. грн. У плановому періоді передбачається довести обсяг реалізації продукції до 900 тис. грн. Визначити суму грошових коштів, яка вивільняється в плановому періоді в результаті збереження залишку грошових коштів на початок року.

6. Тести:

Головна мета фінансового менеджменту

- А) Оптимізація грошового обороту підприємства.
- Б) Забезпечення максимізації добробуту власників підприємства.
- В) Мінімізація ризиків.
- Г) Підвищення фінансової стійкості підприємства.
- Д) Максимізація прибутку підприємства.

Інвестиції являють собою

- 1. Вкладення капіталу у всіх його формах з метою отримання доходу в майбутньому або поточному періоді.
- 2. Переміщення капіталу із одних активів в інші більш ефективні активи.
- 3. Вартість грошових коштів, спрямованих на формування активів підприємства.

Автономна санація підприємства передбачає

- 1. Фінансування оздоровлення підприємства за рахунок його власних ресурсів.
- 2. Оздоровлення за рахунок коштів, наданих власниками та іншими особами.
- 3. Відмову від використання зовнішніх джерел фінансових ресурсів.
- 4. Оздоровлення за рішенням арбітражного суду.

**Прийміть рішення про напрямок
фінансових інвестицій підприємства, який забезпечить
найбільш прискорене надходження доходу**

1. Придбати облігації державної позики.
2. Придбати облігації відкритого акціонерного товариства.
3. Розмістити кошти на депозитному рахунку в комерційному банку.
4. Придбати облігації місцевої позики.

**Назвіть фактори, що впливають
на розмір прибутку від реалізації продукції**

1. Зниження собівартості і реалізованої продукції.
2. Зміна обсягу нарахованих амортизаційних відрахувань.
3. Збільшення обсягу виробництва продукції.
4. Підвищення ставок акцизного збору.
5. Зниження ставки ПДВ на продукцію підприємства.

Затверджено на засіданні кафедри фінансів підприємств

Протокол № _____ від _____

***Примітка.** Аналоги тестів і задач по дисципліні «Фінансовий менеджмент» приведені у: Фінансовий менеджмент: Нав.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. — К.: КНЕУ, 2001.*

Критерії оцінки програмних питань

10 балів — студент дає обґрунтовані, глибокі та теоретично правильні відповіді на поставлені питання; демонструє здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, робити логічні висновки та узагальнення; здатність висловлювати та аргументувати власне становлення до альтернативних поглядів на певне питання; використовує фактичні та статистичні дані, які підтверджують тези відповіді на питання; демонструє знання законодавчих та нормативних актів України, підручників, посібників.

5 балів — студент володіє знаннями матеріалу на рівні вимог, наведених вище, але у розкритті змісту питань були допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій, використанні цифрового матеріалу, посиланні на конкретні періоди і дати; питання викладено недостатньо глибока, у занадто стислій формі.

0 балів — студент зовсім не відповідає на поставлене питання або відповідає неправильно. У відповіді відсутні необхідні докази та аргументи. Зроблені висновки не відповідають загальновизнанним, є помилковими. Відповідь містить зайві матеріали, що не відповідає змісту

питання і свідчить про те, що студент не розуміє питання. Відповідь є повністю ідентичною тексту підручника чи конспекту або повністю ідентичною відповіді іншого студента на це ж саме питання.

Критерії оцінки рішення задач

10 балів — студент дає повну, вичерпану відповідь. Вона складається з правильного арифметичного результату; доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розрахунків; правильного посилання (за необхідністю) на відповідні законодавчі та нормативні акти.

5 балів — студент розв'язує задачу без теоретичного обґрунтування виконаних розрахунків; теоретичне обґрунтування зроблене, хід розв'язання правильний, але є арифметична помилка у розрахунках.

0 балів — студент зовсім не розв'язує задачі або розв'язує її неправильно; опис та розв'язок є повністю ідентичним опису і розв'язку задачі іншим студентом.

Критерії оцінки виконання тестових завдань

Кожне тестове завдання оцінюється як окреме питання білета таким чином.

10 балів — студент дав правильну відповідь на три питання тестового завдання.

5 балів — студент дав правильну відповідь на два питання тестового завдання.

0 балів — студент не дав правильних відповідей на жодне питання тестового завдання або відповів лише на одне з них.

Загальне оцінювання результатів екзаменування

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною системою із подальшим переведенням у традиційну 5-бальну систему. В екзаменаційній відомості виставляються підсумки за 100-бальною та 5-бальною системою, у заліковій книжці — лише за 5-бальною системою.

Переведення даних 100-бальної системи на 5-бальну систему з відповідей на 10 запитань здійснюється у такий спосіб:

<i>відмінно</i>	— 90—100 балів;
<i>добре</i>	— 70—85 балів;
<i>задовільно</i>	— 50—65 балів;
<i>незадовільно</i>	— 0—45 балів.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ»**

Укладач:

Д. А. Леонов, канд. екон. наук, доц.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Тематичний план вивчення дисципліни
3. Програма дисципліни та рекомендована література
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять
5. Організація самостійної роботи студентів
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань
6. Система поточного і підсумкового контролю якості знань студентів з дисципліни:
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. ВСТУП

«Ринок фінансових послуг» — спеціальна дисципліна, *мета* вивчення якої — формування знань з теоретичних та практичних аспектів управління фінансами за допомогою послуг фінансових посередників, функціонування ринку фінансових послуг та аналізу цих послуг.

«Ринок фінансових послуг» — це спецкурс прикладного характеру, який базується та тісно пов'язаний з дисциплінами: «Фінанси», «Маркетинг», «Фінансовий ринок», «Страховання», «Банківські операції», «Фінансовий менеджмент» тощо.

Завдання вивчення дисципліни

- ◆ формування комплексного розуміння взаємозв'язків суб'єктів фінансових відносин на ринку фінансових послуг;

- ◆ вивчення підходів до визначення потреб споживачів у фінансових послугах та можливостях задоволення цих потреб різними фінансовими установами;

- ◆ характеристика позиціонування фінансових послуг різних фінансових установ на фінансовому ринку в цілому і на окремих його сегментах;

- ◆ формування навичок порівняльного аналізу фінансових послуг та визначення конкурентних переваг та недоліків окремих видів послуг;

- ◆ висвітлення основних напрямків державної політики в галузі регулювання фінансових відносин, які виникають на ринку фінансових послуг.

Предметом даної дисципліни є специфічна сфера відносин, які виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними і фізичними особами, що опосередковується спеціалізованими фінансовими установами.

Об'єктом дисципліни є фінансові послуги, які надаються спеціалізованими фінансовими установами, як засіб управління фінансами юридичних та фізичних осіб, а також держави.

В процесі вивчення курсу охоплюється велике коло питань, у тому числі: ринок фінансових послуг та його роль в економіці; суб'єкти ринку фінансових послуг; поняття і класифікація фінансового посередництва; інституційна структура ринку фінансових послуг; сегментарна структура ринку фінансових послуг; фінансові послуги на грошовому ринку; фінансові послуги на валютному ринку; фінансові послуги на ринку позик; фінансові послуги на фондовому ринку; фінансові послуги з управління ризиком; інфраструктура ринку фінансових послуг; державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг.

Дисципліна зорієнтована на формування наступних *компетентцій фахівця*:

1. Аналізувати:

- економічний зміст та схеми надання окремих фінансових послуг;
- фінансовий механізм функціонування фінансових установ різних видів;
- порівняльні характеристики фінансових послуг та конкурентні переваги та недоліки окремих видів послуг;
- позиціонування фінансових послуг різних фінансових інститутів на фінансовому ринку в цілому і на окремих його сегментах;
- роль та функції держави у регулюванні ринку фінансових послуг у цілому та окремих його сегментів.

2. Контролювати та здійснювати фінансовий моніторинг:

- руху фінансових потоків при використанні фінансових послуг;
- руху фінансових потоків при наданні фінансових послуг.

3. Вивчати та оцінювати:

- ефективність використання фінансових послуг суб'єктами господарювання, фізичними особами та державними установами;
- резерви підвищення ефективності управління фінансовими активами та фінансовими зобов'язаннями за допомогою фінансових послуг різних категорій споживачів цих послуг;
- економічну та соціальну ефективність використання фінансових послуг в управлінні соціально-економічними процесами суб'єкта господарювання;
- стан розвитку ринку фінансових послуг у цілому та окремих його сегментів.

4. Розраховувати:

- обґрунтовані моделі використання фінансових послуг для різних сфер господарської діяльності, фінансів домогосподарств та державних фінансів.

5. Складати і обґрунтовувати плани:

- фінансової діяльності суб'єктів господарювання та інших суб'єктів з використанням фінансових послуг;
- розвитку окремих видів фінансових установ.

6. Розробляти:

- пропозиції щодо вирішення проблем управління фінансовими ресурсами споживачів фінансових послуг у контексті міжнародного досвіду;
- заходи щодо запобігання фінансовим ризикам;
- критерії оцінки ефективності використання фінансових послуг;

- направи державної політики в галузі розвитку ринку фінансових послуг та його окремих сегментів;

- заходи держави щодо підвищення конкурентоспроможності ринку фінансових послуг та фінансових установ;

- критерії та показники оцінювання діяльності фінансових установ.

7. Формувати:

- ефективну фінансову політику для різних категорій споживачів фінансових послуг;

- маркетингові стратегії фінансових установ різних видів;

- державну політику регулювання та розвитку окремих сегментів ринку фінансових послуг.

8. Організовувати:

- діяльність фінансових підрозділів суб'єктів господарювання, які відповідають за управління фінансовою діяльністю;

- роботу підпорядкованих фахівців з фінансів;

- командну роботу з вирішення завдань з розробки та впровадження моделей використання фінансових послуг.

9. Координувати:

- діяльність фінансових та інших економічних підрозділів суб'єкта господарювання щодо аналізу, оцінки, моделювання, придбання та використання фінансових послуг.

10. Ефективно використовувати сучасні інформаційні технології для:

- розрахунку обґрунтованих параметрів фінансових послуг;

- оптимізації фінансових планів;

- ведення бази даних умовно постійної інформації з руху фінансових активів та зобов'язань у режимі реального часу.

- формування масиву статистичної та оперативної інформації щодо діяльності фінансових установ.

- ведення моніторингу рівня розвитку ринку фінансових послуг та його окремих сегментів на рівні країни, регіону, міста, району.

11. Проводити навчально-методичну та наукову роботу:

- розробляти навчально-методичне забезпечення викладання економічних дисциплін;

- організовувати командну роботу студентів (слухачів) під час проведення інтерактивних навчальних занять;

- організовувати самостійну, індивідуально-консультативну роботу студентів (слухачів) над програмним навчальним матеріалом;

- організовувати проведення інтерактивних занять на актуальну тематику;

- аналізувати статистичну інформацію, наукові публікації, практичний досвід у галузі ринку фінансових послуг;

- проводити експертизу економічних наукових проєктів і програм;
- вивчати потреби організацій у проведенні прикладних наукових досліджень;
- обґрунтовувати вибір теми та методологію наукового дослідження;
- Скласти план, програму та формувати гіпотези дослідження обраної теми;
- розробляти теоретичну базу дослідження обраної теми;
- узагальнювати отримані результати наукового дослідження, готувати наукові огляди, доповідні записки, статті;
- надавати консультації з питань ринку фінансових послуг.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Назва модулю, теми	Денна форма навчання			Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	Л	ІКР	СРС	Л	С(П)	ІКР	СРС	Л	С(П)	ІКР	СРС
Тема 1. Поняття фінансових послуг та ринку фінансових послуг	2	2	4	2	4	2	2	2	1	1	4
Тема 2. Поняття фінансового посередництва, його класифікація	1	2	4	2	2	3	2	2	1	3	6
Тема 3. Інституційна структура ринку фінансових послуг	1	3	4	1	4	2	2	1		2	4
Тема 4. Сегментарна структура ринку фінансових послуг	1	3	6	1	2	2	4	1		2	2
Тема 5. Фінансові послуги на ринку грошей	3	3	10	4	4	2	10	3	1	3	10
Тема 6. Фінансові послуги на валютному ринку	2	2	10	1	2	2	8	2		2	8
Тема 7. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу	2	3	12	2	2	2	10	2	1	2	12
Тема 8. Фінансові послуги на фондовому ринку	3	3	12	4	2	2	10	3	1	2	16
Тема 9. Фінансові послуги з управління ризиком	1	3	12	1	2	2	8	1		2	10
Тема 10. Інфраструктура ринку фінансових послуг	2	3	8	1	2	2	6	1		2	8
Тема 11. Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг.	2	4	8	2	2	2	6	2	1	2	10
Разом годин: 144	20	31	90	20	28	23	70	20	6	25	90

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Поняття фінансових послуг та ринку фінансових послуг

Предмет дисципліни «Ринок фінансових послуг».

Передумови виникнення фінансового посередництва та ринку фінансових послуг. Рух фінансових потоків в економіці. Первинні суб'єкти фінансового ринку (домогосподарства, підприємства, держава та органи місцевого самоврядування). Попит і пропозиція фінансових ресурсів. Фінансові активи та фінансові зобов'язання. Основні різновиди взаємовідносин між первинними суб'єктами фінансового ринку щодо руху фінансових активів та виникнення фінансових зобов'язань. Основні проблеми функціонування фінансових ринків за відсутності фінансових посередників.

Роль та функції ринку фінансових послуг. Ринок фінансових послуг та його роль в економіці. Макро- та мікроекономічний ефект від функціонування ринку фінансових послуг.

Особливості реалізації розподільчої функції фінансів у системі економічних відносин на ринку фінансових послуг. Перерозподіл фінансових фондів. Забезпечення та прискорення руху фінансових потоків в економіці. Перетворення заощаджень в інвестиції. Зниження ризиків по операціям з фінансовими активами. Зменшення витрат на забезпечення руху фінансових потоків в економіці.

Особливості реалізації контрольної функції фінансів у системі економічних відносин на ринку фінансових послуг. Прямий та опосередкований контроль за фінансовими операціями. Делегування функцій державного фінансового контролю фінансовим посередникам. Валютний контроль. Фінансовий моніторинг.

Тема 2. Поняття фінансового посередництва, його класифікація

Поняття фінансового посередництва. Спрощене поняття фінансового посередництва. Комплексне поняття фінансового посередництва. Виникнення та розвиток фінансового посередництва.

Класифікація послуг фінансових посередників.

Транзакційні (трансляційні) послуги та їх характеристика. Функції та зобов'язання фінансового посередника при наданні транзакційних послуг.

Трансформаційні послуги фінансових посередників та їх характеристика. Функції та зобов'язання фінансового посередника при наданні трансформаційних послуг. Порівняльна характеристика транзакційних та трансформаційних послуг.

Фінансові послуги з управління ризиком. Види ризиків по операціям з фінансовими активами. Переїняття ризиків по фінансових операціях. Функції та зобов'язання фінансового посередника при наданні послуг з управління ризиком. Порівняльна характеристика страхових послуг та послуг з хеджування ризиків.

Додаткові послуги. Види додаткових послуг та їх зв'язок з основними фінансовими послугами. Функції та зобов'язання фінансового посередника при наданні додаткових послуг. Особливості регулювання надання додаткових послуг.

Склад суб'єктів ринку фінансових послуг.

Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг: за формою (фізичні особи, підприємства, держава); за функціями (емітенти, інвестори, фінансові установи, інститути інфраструктури ринку фінансових послуг). Споживачі та оференти фінансових послуг. Класифікаційні ознаки суб'єктів ринку фінансових послуг та їх застосування для визначення умов їх діяльності на ринку.

Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг.

Тема 3. Інституційна структура ринку фінансових послуг

Поняття інституційної структури ринку фінансових послуг та основи її побудови. Історичні, економічні та правові фактори формування інституційної структури ринку фінансових послуг. Системоутворюючі фінансові послуги.

Банківська система. Універсальні банки. Фактори обмеження обсягів операцій універсальних банків на ринку фінансових послуг. Спеціалізовані банки. Причини та напрямки спеціалізації банківських установ.

Небанківські фінансові установи. Кредитні спілки. Факторингові компанії. Лізингові компанії. Ломбарди. Фінансові компанії. Компанії з управління активами. Інвестиційні трасти. Інвестиційні фонди. Пенсійні фонди. Страхові компанії. Інші види небанківських фінансових інститутів.

Інститути інфраструктури ринку фінансових послуг. Специфічні фінансові послуги суб'єктів інфраструктури ринку фінансових послуг. Фінансові послуги депозитарних установ. Фінансові послуги організаторів торгівлі (бірж та торговельно-інформаційних систем).

Значення та цілі інституційного структурування ринку фінансових послуг. Інституційне структурування ринку фінансових послуг як основа регулювання діяльності надавачів фінансових послуг. Принципи обмеження поєднання діяльності з надання різних фінансових послуг.

Тема 4. Сегментарна структура ринку фінансових послуг

Сегментарна структура ринку фінансових послуг. Сек'юритизовані та несек'юритизовані фінансові послуги.

Фінансові послуги на ринку грошей. Суб'єкти ринку грошей. Інструменти ринку грошей. Функції ринку грошей. Потреби споживачів послуг на ринку грошей.

Фінансові послуги на валютному ринку. Суб'єкти валютного ринку. Поняття валюти. Функції валютного ринку. Потреби споживачів послуг на валютному ринку.

Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу. Суб'єкти ринку позичкового капіталу. Інструменти ринку позичкового капіталу. Роль ринку позичкового капіталу в процесі трансформації накопичень в інвестиційні ресурси. Потреби споживачів послуг на ринку середньо та довгострокових кредитів.

Фінансові послуги на фондовому ринку. Суб'єкти фондового ринку. Інструменти фондового ринку. Значення фондового ринку в процесі накопичення капіталу. Потреби споживачів послуг на фондовому ринку.

Фінансові послуги з управління ризиком. Суб'єкти ринку послуг з перейняття ризику. Ринок страхових послуг. Інструменти ринку страхових послуг. Місце та роль страхового ринку в процесі руху фінансових фондів. Ринок послуг з хеджування ризику. Інструменти ринку послуг з хеджування ризику. Місце та роль ринку послуг з хеджування ризику в процесі руху фінансових фондів та в структурі грошового, валютного, кредитного та фондового ринків.

Додаткові фінансові послуги. Інформаційно-аналітичне та консультативне забезпечення суб'єктів ринку фінансових послуг. Вплив інформації на рух фінансових активів на грошовому, валютному, кредитному та фондовому ринках.

Значення та цілі сегментарного структурування ринку фінансових послуг.

Сегментарне структурування ринку фінансових послуг як основа здійснення регуляторного впливу, спрямованого на задоволення потреб споживачів фінансових послуг.

Тема 5. Фінансові послуги на ринку грошей

Структура грошового ринку. Паралельні ринки. Дисконтний ринок.

Обслуговування розрахункових операцій фінансовими посередниками. Розрахунки платіжними інструментами. Види рахунків. Форми розрахунків. Платіжні системи. Платіжні картки.

Поміщення капіталу в фінансово-кредитних установах. Депозитні послуги. Ощадні послуги. Особливості депозитних послуг кредитних спілок. Послуги інвестиційних фондів грошового ринку. Послуги зі страхування життя як спосіб вкладання капіталу. Послуги недержавних пенсійних фондів.

Короткострокове кредитування. Види короткострокового кредитування. Міжбанківське та міжфірмове кредитування.

Операції з інструментами грошового ринку. Сек'юритизація фінансових послуг на грошовому ринку. Операції з комерційними векселями. Операції з банківськими металами.

Державні фінансові інститути на грошовому ринку. Державні фінансово-кредитні установи. Операції з державними платіжними інструментами.

Операції та ціноутворення на дисконтному ринку. Послуги з вторинного обігу несек'юритизованих фінансових активів. Факторинг. Вторинний ринок грошових цінних паперів та платіжних інструментів.

Тема 6. Фінансові послуги на валютному ринку

Валютні цінності. Визначення вартості валютних цінностей. Платіжні засоби. Платіжні інструменти деноміновані в іноземній валюті. Валютний ризик. Види валютного ризику.

Конверсійні операції на валютному ринку. Ринок операцій СПОТ. Операції на форвардному ринку. Валютні ф'ючерси. Валютні опціони. Операції СВОП. Валютний арбітраж.

Міжнародні розрахунки. Основні форми міжнародних розрахунків. Грошові перекази. Інкасо. Акредитивні розрахунки. Розрахунки за допомогою блок-рахунків. Валютні клірингові розрахунки. Особливості послуг з обслуговування розрахунків у валюті.

Тема 7. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу

Структура ринку позичкового капіталу. Критерії моделювання ринкової пропозиції на ринку середньо та довгострокових кредитів.

Банківський кредит. Види банківських кредитів.

Кредитні послуги небанківських кредитних установ. Послуги кредитних спілок, ломбардів, форфейтингових, лізингових, іпотечних компаній та інших небанківських кредитних установ. Критерії економічної оцінки послуг небанківських кредитних установ.

Тема 8. Фінансові послуги на фондовому ринку

Структура ринку послуг на фондовому ринку

Фінансування операцій з емісії цінних паперів. Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку. Андеррайтинг.

Емісійна діяльність держави на фондовому ринку. Обслуговування випуску та обігу облігацій державних позик та бюджетна політика держави.

Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери. Брокерські послуги торговців цінними паперами. Строкові операції з цінними паперами. *Управління інвестиціями в цінні папери.* Управління цінними паперами. Довірче управління фінансовими активами. Схеми колективного інвестування: інвестиційні та пенсійні фонди. Управління активами інвестиційних та пенсійних фондів.

Фінансові послуги депозитарних установ. Випуск та обіг депозитарних розписок. Посередництво при кредитуванні цінними паперами.

Фінансові послуги організаторів торгівлі на фондовому ринку. Ф'ючерсні та опціонні біржі.

Тема 9. Фінансові послуги з управління ризиком

Управління ризиком як вид фінансової послуги. Види ризику по фінансових операціях. Страхування та хеджування ризику.

Перейняття ризику страховими компаніями. Види страхування. Перестраховування. Посередницькі операції на страховому ринку. Страхові брокери.

Перейняття ризиків кредитними інститутами. Авальний і акцептний кредит.

Перейняття ризиків при гарантуванні зобов'язань. Банківські та небанківські фінансові гарантії.

Строкові фінансові інструменти як засоби управління ризиком.

Колективне інвестування як механізм управління інвестиційним ризиком.

Тема 10. Інфраструктура ринку фінансових послуг

Система інфраструктури ринку фінансових послуг. Поняття інфраструктурної послуги. Принципи обмеження поєднання діяльності з надання інфраструктурних та фінансових послуг.

Організаційно оформлені ринки (біржі, торговельно-інформаційні системи). Інфраструктурні послуги організаторів торгівлі. Організація укладання та виконання угод з фінансовими активами. Вплив інфраструктурних послуг організаторів торгівлі на ефективність окремих фінансових послуг.

Депозитарна система. Депозитарні установи (депозитарії, розрахунково-клірингові установи, зберігачі, реєстратори, трансфер-агенти). Поняття кастодіальної діяльності. Інфраструктурні послуги депозитарних установ. Вплив інфраструктурних послуг депозитарних установ на ефективність окремих фінансових послуг. Чинники вибору споживачами послуг різних депозитарних установ.

Інформаційно-аналітичні та рейтингові системи. Види інформаційного забезпечення суб'єктів ринку фінансових послуг. Бюро кредитних історій. Кредитні рейтинги. Інвестиційне консультування. Інформаційні системи на ринку цінних паперів. Системи рейтингової оцінки фінансових установ.

Функції та взаємозв'язок окремих елементів інфраструктури фінансового ринку.

Тема 11. Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг

Основні завдання державного регулювання ринку фінансових послуг. Поняття ліквідності ринку та платоспроможності фінансових посередників.

Захист прав споживачів фінансових послуг.

Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні. Національний банк України. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Регулювання діяльності окремих видів фінансових інститутів.

Нормативи здійснення операцій комерційними банками. Регулювання діяльності кредитних спілок. Нормативи посередницької діяльності довірчих товариств. Регулювання операцій інвестиційних фондів. Регулювання операцій пенсійних фондів. Державне регулювання послуг страхових компаній. Державне регу-

лювання діяльності торговців цінними паперами. Державне регулювання діяльності фінансових компаній-кредитних установ та фінансових компаній-управителів ФОН та ФФБ. Державне регулювання ломбардів. Державне регулювання лізингових компаній.

Державне регулювання діяльності суб'єктів інфраструктури фінансового ринку. Вимоги щодо діяльності організаційно оформлених ринків (бірж, торгівельно-інформаційних систем). Вимоги до суб'єктів депозитарної системи.

Організація фінансового моніторингу на ринку фінансових послуг. Поняття фінансового моніторингу. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами

Саморегулівні організації фінансових посередників. Вимоги до саморегулівних організацій та делегування їм функцій регулювання професійної діяльності на фінансовому ринку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Законодавчі акти

1. Конституція України.
2. Цивільний Кодекс України.
3. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок».
4. Закон України «Про господарські товариства».
5. Закон України «Про приватизаційні папери».
6. Закон України «Про банки і банківську діяльність».
7. Закон України «Про страхування».
8. Закон України «Про заставу».
9. Закон України «Про державний внутрішній борг України».
10. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення».
11. Закон України «Про іпотеку».
12. Закон України «Про лізинг».
13. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)».
14. Закон України «Про кредитні спілки».
15. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».
16. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні».
17. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні».

18. Закон України «Про Національний банк України».
19. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств».
20. Закон України «Про податок на додану вартість».
21. Закон України «Про податок на доходи фізичних осіб».
22. Закон України «Про захист економічної конкуренції».
23. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».
24. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю».
25. Указ Президента України від 11 грудня 2002 року N 1153/2002 «Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України».
26. Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. №15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».
27. Декрет Кабінету Міністрів України від 17 березня 1993р. №23-93 «Про довірчі товариства».
28. Положення «Про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами», затверджене Розпорядженням Державної комісії з регулюванням ринків фінансових послуг України від 05.08.2003 р. № 25.

Підручники

1. *Аленичев В. В., Аленичева Т. Д.* Страхование валютных рисков, банковских и экспортных коммерческих рисков. — М.: ИСТ-Сервис, 1994
2. *Балабанов И. Т., Гончарук О. В., Савинская Н. А.* Деньги и финансовые институты. — СПб.: Питер, 2000
3. *Ван Хорн Дж. К.* Основы управления финансами — М.: Финансы и статистика, 1996.
4. *Габбард Глен Р.* Гроші, фінансова система та економіка: Підручник/Пер. з англ.; Наук. ред. пер. М. Савлук, Д. Олесевич. — К.: КНЕУ, 2004.
5. *Де Ковни Ш., Такки К.* Стратегии хеджирования — М.: Инфра-М, 1996.
6. Державне регулювання ринку цінних паперів (запитання та відповіді): Навчальний посібник (За редакцією Бірюка С. О., Бурмаки М. О., Зверякова М. І.) — Пальміра, 2006.
7. *Долан Дж. Э. и др.* Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика /Пер.с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. В. Лукашевича. — Л., 1991.
8. Кредитні спілки в Україні: основні засади діяльності: Навч. посібник (2-е вид., перероблене і доповнене, за ред. Оленчика А.Я.) — К.: УІРФР, 2006.
9. *Миркин Я.М.* Ценные бумаги и фондовый рынок. Профессиональный курс в Финансовой Академии при Правительстве РФ. — М.: Перспектива, 1995.
10. *Мишкін Фредерік С.* Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. — К.: ОСНОВИ, 1998.
11. *Михайлов Д.М.* Мировой финансовый рынок: тенденции и инструменты. — М.: Экзамен, 2000.

12. Михайлов Д. М. Международные расчеты и гарантии. — М.: ФБК-ПРЕСС, 1998.
13. Мозговий О. М. Фондовый рынок: Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 1999.
14. Поважний А. С. Ценные бумаги и фондовый рынок: Учебное пособие. — Донецк: Лебедь, 2000.
15. Професійна діяльність ломбардів (за загальною редакцією Леоннова Д.А.): Навчальний посібник. — К.: УІРФР, 2006
16. Рынок ценных бумаг / Под ред. В. А. Галанова, А. И. Басова/ — М.: Финансы и статистика, 1998.
17. Сутормина В.Н. Правовое обеспечение функционирования финансового рынка в Украине. — К.: НАУ, 1999.
18. Фінансові послуги України: Енциклопедичний довідник: (У 6 т.). — К.: Укрбланковидав, 2001.
19. Фінансовий моніторинг у небанківських фінансових установах: Навч. посібник / Леонов Д. А., Яровий С. М. — К.: УІРФР, 2006.
20. Финансовые институты, рынки и деньги / Кидуэлл Д. С., Петерсон Р. Л., Блэкуэлл Д. У. — СПб.: Питер, 2000.
21. Ходаківська В. П., Беляєв В. В. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2002.

Додаткова література

1. Алексеев М. Ю. Рынок ценных бумаг и организация работы на нем. — М.: Перспектива, 1991.
2. Алексеев М. Ю., Миркин Я. М. Технология операций с ценными бумагами. — М.: Перспектива, 1992.
3. Алехин Б. И. Рынок ценных бумаг. Введение в фондовые операции. — М.: Финансы и статистика, 1991.
4. Ачкасов А. И. Типы валютных операций и другие виды сделок на международных денежных рынках. — М., 1994.
5. Базарова Т. П. Чек. — М.: Перспектива, 1992.
6. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент. — М.: Финансы и кредит, 1996.
7. Балабанов И. Т. Валютный рынок и валютные операции в России. — М., 1994.
8. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. — К: Знання, 1997.
9. Банковское дело/Справочное пособие/ под ред. Бабичевой Ю.А. — М.: Экономика, 1993.
10. Биржевая деятельность / Под ред. проф. А.Г.Грязновой и др. — М.: Финансы и статистика, 1995.
11. Биржевое дело / Под ред. В.А.Галанова, А.И.Басова. — М.: Финансы и статистика, 2000.
12. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. — К.: МП «ИТЕМ ЛТД», Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995.
13. Брокерам и их клиентам: /Справ.-информ.материал, рекомендации и документы//Авт. и сост. К. А. Улыбин и др. — М.: Б.И., 1991.

14. Бункина М. К. Валютный рынок. — М., 1995.
15. Буренкин А. Н. Фьючерсные, форвардные и опционные рынки. — М., 1995.
16. Бухгалтерский, валютный и инвестиционный аспекты лизинга. — М., 1994.
17. Бухвальд Бруно. Техника банковского дела: Справочная книга и руководство по изучению практики банковских и биржевых операций. — М.: АО «ДИС», 1994.
18. Вавилов Ю. Я. Государственный кредит: прошлое и настоящее. — М.: Финансы и статистика, 1992.
19. Валютный рынок и валютное регулирование / Под ред. Платоновой И.Н. — М., 1996.
20. Вейсвеллер Р. Арбитраж. Возможности и техника операций на финансовых и товарных рынках: Пер. с англ. — М., 1994.
21. Газман В.Д. Лизинг: теория, практика, комментарии. — М.: Фонд «Правовая культура», 1997.
22. Головка А., Науменко О. Національна депозитарна система України. — К., 1999.
23. Гольцберг М.А. Акционерные товарищества. Фондовая биржа. Операции с ценными бумагами. — К.: РИА «Текст», Ділова Україна, 1992.
24. Ефимов С.Л. Деловая практика страхового агента и брокера. — М.: Страховой полис, 1996.
25. Журавлев Ю.Г., Секерж И.Г. Страхование и перестрахование /теория и практика/. — М., 1993.
26. Киячков А.А., Чалдаева Л.А. Практикум по российскому рынку ценных бумаг. — М.: БЕК, 1997.
27. Кузнєцова Н.С., Назарчук І.Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. — К.: ЮРІНКОН ІНТЕР, 1998.
28. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. — К.: Знання, 2001.
29. Масленченков Ю.С., Тавасиев А.М. Банк- партнер предприятия: расчетно-платежные операции и хеджирование: Учебное пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ –ДАНА, 2000
30. Миловидов В.Д. Паевые инвестиционные фонды. — М.: Анкил, Инфа-М, 1996.
31. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Под ред. Л. Н. Красавиной. — М., 1994.
32. Международные валютно-кредитные отношения: Учебное пособие для вузов / Шмырева А.И., Колесников В.И., Климов А.Ю. — СПб.: Питер, 2001.
33. Международная торговля: финансовые операции, страхование и другие услуги: Пер. с англ. — К., 1994.
34. Международные банки и страховые компании в мире капитала: Справочник. — М., 1988.

35. *Мертенс А.В.* Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. — К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997.
36. *Мозговой О.Н.* Фондовый рынок Украины. — К.: УАННП «Феникс», 1997.
37. *Мороз Ю.Н.* Вексельное дело. — К.: Наукова думка, Лад, 1996.
38. *Мусатов В.Т.* Фондовый рынок. Инструменты и механизмы. — М., 1991.
39. Настольная книга валютного диллера. — К., 1994.
40. *Носкова М.Я.* Международные валютно-кредитные отношения. — М., 1995.
41. *Озиус М.Е., Путман Б.Х.* Банковское дело и финансовое управление рисками. — Вашингтон, 1992.
42. *Панова Г.С.* Кредитная политика коммерческого банка. — М.: ИКЦ «ДИС», 1997.
43. *Пебло М.* Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с фр./ Общ. ред. Н.С. Бабинцевой. — М.: Прогресс, 1994.
44. *Петруня Ю.С.* Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України. — К.: Знання, 1999.
45. *Пискулов Д.Ю.* Теория и практика валютного дилинга. — М.: ИНФРА-М, 1995.
46. Практикум по биржевым играм и финансовой деятельности западных банков/ Ред. А. А Кузнецов и др. — М., 1992.
47. *Прилуцкий Л.* Финансовый лизинг. — М., 1997.
48. *Рэдхерд К., Хьюз С.* Управление финансовыми рисками. — М.: ИНФРА-М, 1996.
49. *Роде Э.* Банки, биржи, валюта современного капитализма /Пер.с нем.; Под ред. и с предисл. В.Н.Шенаева. — М.: Финансы и статистика, 1986.
50. *Рубцов Б.Б.* Зарубежные фондовые рынки. — М.: ИНФРА-М, 1996.
51. Словник фондового ринку. — К., 1999.
52. *Смирнов А.Л.* Международный кредит. Основные виды и условия. — М., 1993.
53. Страховое дело / Под ред. Рейтмана Л.И. — М.: Банковский и биржевой научно-консультационный центр, 1992.
54. *Сухов В.А.* Государственное регулирование финансовой устойчивости страховщиков. — М.: АНК ИЛ, 1995.
55. *Тьюлз Р., Брэдли Э., Тьюлз Т.* Фондовый рынок/ Пер. с англ. — М.: ИНФРА-М, 1997.
56. *Усоскин В.М.* Современный коммерческий банк: управление и операции. — М.: Все для Вас, 1993.
57. Финансовые фьючерсы: Сост. М.В. Кузнецов, Э.И. Малиничева. — М., 1993.
58. Фондовый портфель /Книга эмитента, инвестора, акционера. Книга биржевика. Книга финансового брокера / Отв. ред. Рубин Ю.Б., Солдаткин В.И. — М.: СОМИНТЭК, 1992.

59. Фондовый рынок Украины: навчальний посібник /Керівник авт. кол. В. В. Оскольський. — К.: УФБ-Скарбниця, 1994.
60. Черников Г.П. Фондовая биржа. Международный опыт. — М., 1991.
61. Чесноков А.С. Инвестиционная стратегия и финансовые игры. — М.: ПАИМС, 1994.
62. Чесноков А.С. Инвестиционная стратегия, опционы и фьючерсы. — М., 1993.
63. Четыркин Е.М. Пенсионные фонды. — М.: АО «АРГО», 1993.
64. Энциклопедия фондового рынка / Под общей ред. Ю.М.Лысенкова, А.И.Рымарука/ — Книга первая. — Фондовый рынок. Терминологический словарь-справочник. — К., 1997.
65. Энциклопедия фондового рынка /под общей ред. Ю. М. Лысенкова, А. И. Рымарука/ — Книга пятая. — Участники фондового рынка: функции, организация деятельности.. — К.: Вісник фондового ринку, 1998.
66. Adams A. Investment. — L.: Kluwer Law international, 1995.
67. Bitz M. Finanzdienstleistungen — Wien: Oldenbourg, 1993.
68. Campbell T.S. Money and capital markets. — Glenview (Ill) ets.: Scott, Foresman, 1988.
69. Elton E., Gruber M. Modern portfolio theory and investment analysis., 4th ed.-N.Y., John Wiley & Sons, Inc., 1991.
70. Eiteman D, Stonehill A., Moffett M. Multinational Business Finance — Sixth edition-Addison-Wesley Publishing Company —1992.
71. Johnson H.J. Financial Institutions and Markets. A Global Perspective. — N.Y. ets.: McGraw-Hill, Inc., 1993.
72. Rose P. The Financial System in the Economy. Business publications, INC. 1986. Part Eight. The International Financial System.
73. Rose P., Fraser D. Financial Institutions. Plano, Texas: Business Publications Inc., 1988.
74. Rodriguerz R., Carter E.. International Financial Management. Third ed. Prentice — Hall, INC., Englewood Cliffs, New Jersey 07362, 1976.

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. Поняття фінансових послуг та ринку фінансових послуг. (вечірня форма навчання)

Питання для обговорення

1. Предмет дисципліни «Ринок фінансових послуг», її зв'язок з іншими професійно орієнтованими дисциплінами спеціальності «Фінанси».
2. Передумови виникнення ринку фінансових послуг.
3. Попит і пропозиція фінансових фондів.
4. Роль та функції ринку фінансових послуг.

ТЕМА 2. Поняття фінансового посередництва, його класифікація (вечірня та заочна форми навчання)

Питання для обговорення

1. Поняття фінансового посередництва.
2. Функції фінансових посередників.
3. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг:
за формою,
за функціями,
за рольовою ознакою.
4. Взаємозв'язок систем класифікації суб'єктів ринку фінансових послуг.

ТЕМА 3. Інституційна структура ринку фінансових послуг (вечірня форма навчання)

Питання для обговорення

1. Фінансові інститути.
2. Фактори формування інституційної структури ринку фінансових послуг.
3. Структура ринку банківських послуг.
4. Структура ринку послуг небанківських фінансових установ.
5. Фінансові послуги суб'єктів інфраструктури.

ТЕМА 4. Сегментарна структура ринку фінансових послуг (вечірня форма навчання)

Питання для обговорення

1. Інструменти грошового ринку. Фінансові послуги на грошовому ринку та їх необхідність.
2. Фінансові послуги на валютному ринку та їх необхідність.
3. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу.
4. Інструменти фондового ринку. Фінансові послуги на фондовому ринку.
5. Фінансові послуги з хеджування ризиків. Інструменти ринку послуг з хеджування ризиків.

ТЕМА 5. Фінансові послуги на грошовому ринку (вечірня та заочна форми навчання)

Питання для обговорення

1. Поміщення капіталу в банківських установах.
2. Короткострокове фінансування через фінансових посередників.
3. Операції з інструментами грошового ринку.

ТЕМА 6. Фінансові послуги на валютному ринку (*вечірня форма навчання*)

Питання для обговорення

1. Фінансові послуги в сфері конверсійних операцій на валютному ринку.
2. Фінансові послуги як складовий елемент основних форм міжнародних розрахунків (Інкасо. Акредитив. Банківський переказ. Розрахунки за допомогою блок-рахунків. Валютні клірінгові розрахунки.)

ТЕМА 7. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу (*вечірня та заочна форми навчання*)

Питання для обговорення

1. Грошова позика та її форми.
2. Середньо- і довгострокове кредитне фінансування через фінансових посередників.

ТЕМА 8. Фінансові послуги на фондовому ринку (*вечірня та заочна форми навчання*)

Питання для обговорення

1. Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку.
2. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку.
3. Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери.
4. Біржові операції з цінними паперами.

ТЕМА 9. Фінансові послуги з управління ризиком (*вечірня форма навчання*)

Питання для обговорення

1. Посередницькі операції на страховому ринку.
2. Переїняття ризику страховими компаніями.
3. Хеджування ризиків неспеціалізованими фінансовими посередниками:

ТЕМА 10. Інфраструктура ринку фінансових послуг (*вечірня форма навчання*)

Питання для обговорення

1. Система інфраструктури ринку фінансових послуг.
2. Організаційно оформлені ринки.
3. Депозитарна система.

4. Інформаційно-аналітичні системи.
5. Функції та взаємозв'язок окремих елементів інфраструктури фінансового ринку.

ТЕМА 11. Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг (вечірня та заочна форми навчання)

Питання для обговорення

1. Основні завдання державного регулювання ринку фінансових послуг.
2. Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
3. Саморегулювні організації фінансових посередників.
4. Здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5.1. Карта самостійної роботи студентів

Карта самостійної роботи студента з дисципліни «Ринок фінансових послуг» для студентів всіх магістерських програм за спеціальністю «Фінанси»

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові завдання			
За виконання модульних (контрольних) завдань			
1.1. Написання реферату за заданою проблематикою	Друга половина жовтня.	Обговорення (захист) матеріалів реферату пі час ІКР	10
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка індивідуального завдання на базі практики	Друга половина жовтня — перша половина листопада.	Перевірка правильності виконання індивідуального завдання.	25
Разом балів за обов'язкові види СРС			35

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
2. ВИБІРКОВІ ЗАВДАННЯ			
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
2.1. Підготовка ситуаційного завдання на базі практики	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	5
2.2. Аналітичний огляд наукової публікації за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	5
2.3. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	5
2.4. Участь в науковій студентській конференції або семінарі	Протягом семестру	Доповіді на наукових студентських конференціях і семінарах	5
2.5. Підготовка наукових публікацій	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів викладачем, подача в друк	5
Всього балів за СРС			5
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана <i>лише один раз</i>. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамостійну роботу студент отримує 0 балів. Реферат (п.1.1) оцінюється в 10 балів, із яких: 5б. — за повноту викладення теоретичних основ об'єкту дослідження; 5б. — за висвітлення розвитку, поточного стану та проблематики об'єкту дослідження на ринку фінансових послуг України. Індивідуальне завдання (п.1.2) готується на матеріалах бази практики і оцінюється в 25 балів, в тому числі: — аналіз законодавчих та інструктивних матеріалів щодо визначеного завдання (оцінюється максимально у 5 балів); — розробка базової схеми операції (діяльності) визначеної в завданні (оцінюється максимально у 10 балів); — наведення конкретного прикладу та /або надання пропозицій щодо вирішення проблем щодо об'єкту дослідження (оцінюється максимально у 10 балів).			

**Карта самостійної роботи студента
з дисципліни «Ринок фінансових послуг»
для студентів всіх магістерських програм
за спеціальністю «Фінанси»**

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові завдання			
За виконання модульних (контрольних) завдань			
1.1. Написання реферату за заданою проблематикою	Друга половина жовтня-перша половина грудня.	Обговорення під час проведення семінарських занять	10
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка індивідуального завдання за заданою проблематикою	Друга половина жовтня — перша половина листопада.	Перевірка правильності виконання індивідуального завдання.	25
Разом балів за обов'язкові види СРС			35
2. Вибіркові завдання			
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
2.1. Аналітичний огляд наукової публікації за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час проведення семінарських занять	5
2.2. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час проведення семінарських занять	5
2.3. Участь в науковій студентській конференції або семінарі	Протягом семестру	Доповіді на наукових студентських конференціях і семінарах	5
2.4. Підготовка наукових публікацій	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів викладачем, подача в друк	5
Разом балів за вибіркові види СРС			5
Всього балів за СРС			40
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана лише один раз. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамостійну роботу студент отримує 0 балів. Реферат (п.1.1) оцінюється в 10 балів, із яких: 5б. — за повноту викладення теоретичних основ об'єкту дослідження; 5б. — за висвітлення розвитку, поточного стану та проблематики об'єкту дослідження на ринку фінансових послуг України. Індивідуальне завдання (п.1.2) готується за погодженням з викладачем проблематикою і оцінюється в 25 балів, в тому числі: — аналіз законодавчих та інструктивних матеріалів щодо визначеного завдання (оцінюється максимально у 5 балів); — розробка базової схеми операції (діяльності) визначеної в завданні (оцінюється максимально у 10 балів); — наведення конкретного прикладу та /або надання пропозицій щодо вирішення проблем щодо об'єкту дослідження (оцінюється у максимально 10 балів).			

**Карта самостійної роботи студента
з дисципліни «Ринок фінансових послуг»
для студентів всіх магістерських програм
за спеціальністю «Фінанси»**

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові завдання			
За виконання модульних (контрольних) завдань			
1.1. Підготовка до контрольної роботи	Під час сесії (відповідно до затвердженого навчального плану). Тривалість модуля — 1 академічна година	Написання письмової контрольної роботи і перевірка правильності її виконання.	35
Разом балів за обов'язкові види СРС			35
2. Вибіркові завдання			
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
2.1. Написання реферату за заданою проблематикою	До початку сесії	Розгляд підготовлених матеріалів викладачем.	5
2.2. Аналітичний огляд наукових публікацій за проблематикою, що визначена викладачем	До початку сесії	Розгляд підготовлених матеріалів викладачем	5
Разом балів за вибіркові види СРС			5
Всього балів за СРС			40
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана <u>лише один раз</u>. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамотійну роботу і використання недозволених джерел (списування) студент отримує 0 балів. Якщо з <i>поважних причин</i> студент був відсутнім на модульному контролі, він має право звернутися до викладача і написати відповідні контрольні завдання в інші дні, але до дня складання іспиту. Письмова контрольна робота (п.1.1) оцінюється в 35 балів: по 5б. за кожне із 7 тестових запитань.			

5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни

Самостійна робота студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни полягає у вивченні та опрацюванні відповідних літературних джерел, законодавчих та нормативних документів, виконанні індивідуальних навчальних завдань. В ході самостійної роботи студенту необхідно за допомогою рекомендованої літератури вивчити весь матеріал, передбачений програмою курсу по відповідній темі, виконати навчальні завдання.

Самостійна робота студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни передбачає наступні форми:

- написання рефератів,
- проведення колоквиумів.

Реферат — одна з основних форм самостійної роботи студентів. Мета реферату — закріплення та поглиблення теоретичних і практичних знань, отриманих студентом у процесі вивчення окремих тем.

Написання реферату дає можливість студенту навчитися самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, узагальнювати матеріали періодичної літератури, глибше вивчати основні проблеми щодо особливостей функціонування окремих сегментів та інститутів як вітчизняного так і зарубіжних ринків фінансових послуг. Результати самостійно проведеного дослідження студентом оформляються у вигляді реферату за однією з запропонованих тем на вибір студента (або викладача).

Підготовка реферату включає такі етапи: вибір теми, підбір спеціальних літературних джерел та фактичного статистичного матеріалу; консультація з викладачем; передача його викладачу для оцінювання або усний виступ перед студентами всієї групи на основі матеріалів реферату.

Літературу з теми реферату студент підбирає самостійно, використовуючи для цього бібліотечний каталог. Для підготовки реферату студент повинен використовувати спеціальну літературу, що стосується теми, періодичні видання (газети, журнали), наукові статті. Консультацію з питань підбору літератури студент може отримати у викладача чи у працівників бібліотеки.

Обсяг реферату становить 8—10 стандартних аркушів (А4) тексту набраного на комп'ютері (інтервал — 1,5; шрифт — 14; поля 2 см.)

Реферат повинен бути грамотно і охайно надрукований або написаний чітким розбірливим почерком. Слід уникати в роботі книжкових висловів і фраз. Необхідно самостійно формулювати свої думки, не допускати повторень та протиріч між окремими положеннями реферату. Реферати, які не відповідають встановленим вимогам, повертаються на доопрацювання.

Реферати обговорюються в ході проведення консультацій.

Проведення колоквиуму передбачає самостійну підготовку студентів до визначеної теми, виходячи з переліку питань для самостійного вивчення програмного матеріалу. Для підготовки до усного обговорення запропонованих тем студент повинен використовувати спеціальну літературу, що стосується теми, періодичні видання (газети, журнали), наукові статті. Статистичну інформацію можна знайти в спеціальних виданнях Мінстату України, Мінекономіки України, Мінфіну, Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, періодичних виданнях та звітах про господарсько-фінансову діяльність підприємств та фінансово-кредитних установ.

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Виконання індивідуальних завдань на базах практики є складовою частиною навчального процесу підготовки магістрів.

Виконане студентом індивідуальне завдання показує, наскільки глибоко студент засвоїв теоретичний курс та набув навичок у розв'язанні конкретних практичних питань з дисципліни «Ринок фінансових послуг».

Мета індивідуальних завдань полягає у закріпленні та поглибленні теоретичних і практичних знань, отриманих студентом у процесі вивчення курсу, розвитку навичок самостійного опрацювання навчальної, спеціальної літератури і статистичних матеріалів, узагальнення зібраної інформації та обґрунтування зроблених висновків, а також письмового викладу отриманих результатів.

Індивідуальне завдання виконується під час проходження практики та його результати використовуються потім для написання дипломної роботи магістра.

Результати виконання індивідуального завдання оформлюються окремим звітом.

Виконане студентом індивідуальне завдання покаже, наскільки глибоко студент засвоїв теоретичний курс та набув навичок у розв'язанні конкретних практичних питань з дисципліни «Ринок фінансових послуг».

Результати виконання індивідуального завдання оформлюються окремим звітом.

Звіт складається з:

- титульного аркуша;
- змісту звіту;
- текстової частини;
- списку використаної літератури;
- підпису студента та дати складання звіту.

У звіті про виконання індивідуального завдання студент повинен:

- визначити теоретичні та практичні аспекти функціонування відповідного сегменту ринку фінансових послуг
- показати добрі знання літературних джерел і нормативних актів, статистичних та інших матеріалів,
- всебічно і глибоко розкрити зміст обраної проблеми, відповідно до визначених у тексті завдання структури питань та вимог щодо їх розкриття.

Загальний обсяг звіту становить — 20—25 сторінок рукопису формату А4, розмір кеглю 12, міжрядковий інтервал 1.4, поля 2 см, нумерація сторінок під текстом з правого боку.

Звіт про результати індивідуальної роботи подається на кафедру фінансів для перевірки у встановлений термін.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА БАЗАХ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

І. Для студентів, які проходять практику в податкових органах

1. Оподаткування податком на прибуток емісійних операцій підприємств (завдання виконується за окремим видом цінного паперу, обраним студентом самостійно).

Визначити зміст емісійної операції підприємства. Визначити у емітента вплив емісійних операцій на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Розробити схему оподаткуван-

ня податком на прибуток підприємств емісії конкретного виду цінного паперу.

2. Оподаткування податком на прибуток підприємств юридичних осіб-власників корпоративних прав.

Визначити види доходів власника корпоративних прав. Визначити вплив інвестиційних операцій в корпоративні права на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Розробити схему оподаткування податком на прибуток підприємств — власників корпоративних прав.

3. Оподаткування податком на прибуток підприємств юридичних осіб — власників облігацій підприємств.

Визначити види доходів власника облігацій підприємств. Визначити вплив інвестиційних операцій в корпоративні облігації на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Розробити схему оподаткування податком на прибуток підприємств — власників корпоративних облігацій.

4. Оподаткування податком на прибуток підприємств юридичних осіб-власників державних облігацій.

Визначити види доходів власника державних облігацій. Визначити вплив інвестиційних операцій в державні облігації на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Розробити схему оподаткування податком на прибуток підприємств — власників державних облігацій.

5. Оподаткування податком на прибуток операцій з торгівлі цінними паперами

Визначити поняття торгівлі цінними паперами. Визначити вплив операцій з торгівлі цінними паперами на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Розробити схему оподаткування податком на прибуток підприємств торговців цінними паперами.

6. Оподаткування доходів фізичних осіб від володіння різними видами цінних паперів (завдання виконується за окремим видом цінного паперу, обраним студентом самостійно)

Визначити види доходів власника відповідного виду цінних паперів. Визначити вплив інвестиційних операцій в цінні папери на об'єкт оподаткування прибутковим податком з громадян. Розробити схему оподаткування прибутковим податком з громадян доходів власників відповідного виду цінних паперів. Описати контроль податкових органів за доходами громадян від володіння цінними паперами.

7. Оподаткування операцій з розрахунком векселями

Визначити вплив операцій з розрахунком векселями на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств та податком на додану вартість. Розробити схему оподаткування податком на прибуток підприємств та податком на додану вартість операцій з розрахунком векселями.

8. Оподаткування юридичних осіб-нерезидентів по операціях та доходах по цінних паперах

Визначити види доходів власника цінних паперів-нерезидента. Визначити вплив інвестиційних операцій в різні види цінних паперів на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств-нерезидентів. Розробити схему оподаткування податком на прибуток підприємств — нерезидентів власників цінних паперів.

II. Для студентів, які проходять практику в фінансових органах

1. Бюджетна політика в сфері випуску та обігу державних та муніципальних цінних паперів.

Дати визначення відповідного виду цінного паперу (одного з наведених нижче). Розробити схему випуску та обігу цього цінного паперу. Визначити вплив операцій з випуску та обігу цього виду цінних паперів на формування доходів та видатків бюджету відповідного рівня.

Це завдання виконується студентами у розрізі окремого виду державних або муніципальних цінних паперів за його вибором. Види цінних паперів, які можна вибрати, наступні:

1. облігації внутрішньої державної позики
2. облігації зовнішньої державної позики
3. казначейські векселі
4. облігації місцевих органів влади
5. векселі місцевих фінансових органів

III. Для студентів, які проходять практику в органах Державного казначейства

1. Вплив випуску та обігу державних та муніципальних цінних паперів на касове виконання бюджету відповідного рівня.

Це завдання виконується студентами у розрізі окремого виду державних або муніципальних цінних паперів за його вибором. Види цінних паперів, які можна вибрати, наступні:

1. облігації внутрішньої державної позики;
2. облігації зовнішньої державної позики;
3. казначейські векселі;

4. облігації місцевих органів влади;
5. векселі місцевих фінансових органів.

Дати визначення обраного виду цінного паперу (з наведених вище). Розробити схему випуску та обігу цього цінного паперу. Визначити вплив операцій з випуску та обігу цього виду цінних паперів на касове виконання бюджету відповідного рівня по доходах та видатках.

IV. Для студентів, які проходять практику в Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку

1. Державне регулювання операцій на ринку цінних паперів (завдання виконується за окремим видом суб'єкту ринку цінних паперів, обраним студентом самостійно)

Дати визначення відповідного суб'єкту ринку цінних паперів. Визначити основні операції цього суб'єкта на ринку цінних паперів. Описати завдання, спрямованість та форми державного регулювання діяльності цього суб'єкта на ринку цінних паперів (обмеження щодо залучення або розміщення коштів, фінансові нормативи, ліквідність тощо).

Види суб'єктів ринку цінних паперів, які можна вибрати, наступні:

- емітенти;
- торговці цінними паперами;
- реєстраторські установи;
- депозитарні установи;
- інвестиційні фонди;
- компанії з управління активами.

V. Для студентів, які проходять практику на підприємствах та в страхових компаніях

Виконуються індивідуальні завдання аналогічні завданням 1—5 для студентів, які проходять практику в податкових органах або завданням для студентів, які проходять практику в Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку.

5.4.Перелік індивідуальних практичних завдань (контрольних робіт)

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Передумови виникнення ринку фінансових послуг. Попит і пропозиція фінансових фондів.
2. Роль та функції ринку фінансових послуг.

3. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг:
4. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за формою,
5. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за функціями.
6. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за рольовою ознакою.
7. Взаємозв'язок систем класифікації суб'єктів ринку фінансових послуг.
8. Поняття фінансового посередництва.
9. Функції фінансових посередників.
10. Сегментарна структура ринку фінансових послуг.
11. Інституційна структура ринку фінансових послуг.
12. Функції послуг на валютному ринку.
13. Функції послуг на грошовому ринку.
14. Роль послуг на ринку позичкового капіталу.
15. Значення фінансових послуг на фондовому ринку.
16. Місце та роль ринку послуг з управління ризиками в процесі руху фінансових активів.
17. Розміщення капіталу в банківських установах.
18. Короткострокове фінансування через фінансових посередників.
19. Операції з інструментами грошового ринку.
20. Державні фінансові інститути на грошовому ринку.
21. Фінансові послуги недержавних пенсійних фондів.
22. Фінансові послуги з короткострокового кредитування.
23. Ринок послуг міжсуб'єктного кредитування.
24. Послуги зі страхування життя як форма здійснення заощаджень.
25. Фінансові послуги як складовий елемент інкасової форми розрахунку.
26. Фінансові послуги як складовий елемент акредитивної форми розрахунку.
27. Фінансові послуги як складовий елемент розрахунків за допомогою блокованих-рахунків.
28. Фінансові послуги як складовий елемент валютно-клірингових розрахунків.
29. Ринок операцій СПОТ.
30. Операції на форвардному валютному ринку.
31. Валютні ф'ючерси.
32. Валютні опціони.
33. Операції СВОП.
34. Банківський кредит (реферати за окремими видами банківського кредиту).

35. Факторинг.
36. Лізинг.
37. Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку.
38. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку.
39. Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери.
40. Біржові операції з цінними паперами.
41. Випуск облігацій державних позик та бюджетна політика держави.
42. Випуск та обіг ADR.
43. Управління портфелем цінних паперів.
44. Довірче управління фінансовими активами.
45. Послуги зі спільного інвестування.
46. Посередницькі операції на страховому ринку.
47. Переїняття ризику страховими компаніями.
48. Хеджування ризиків за допомогою послуг фінансових посередників.
49. Переїняття валютного ризику фінансовими посередниками.
50. Авальний і акцептний кредит як інструмент управління ризиком.
51. Форфетування як інструмент управління ризиком.
52. Переїняття ризиків при гарантуванні кредитів фінансовими посередниками.
53. Переїняття інвестиційного ризику фінансовими посередниками.
54. Система інфраструктури ринку фінансових послуг.
55. Організаційно оформлені ринки.
56. Національна депозитарна система.
57. Інформаційно-аналітичні системи.
58. Функції та взаємозв'язок окремих елементів інфраструктури фінансового ринку.
59. Вплив реєстраторської діяльності на ринок фінансових послуг.
60. Вплив депозитарної діяльності на ринок фінансових послуг.
61. Значення розрахунково-клірингової діяльності для розвитку ринку фінансових послуг.
62. Вплив діяльності інформаційно-аналітичних систем на ринок фінансових послуг.
63. Основні завдання державного регулювання ринку фінансових послуг.
64. Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
65. Саморегульвні організації фінансових посередників.
66. Захист прав споживачів фінансових послуг.

67. Взаємодія органів державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

68. Регулювання діяльності фінансових посередників (реферати за окремими видами фінансових посередників).

69. Державне регулювання діяльності організаторів торгівлі на фінансовому ринку.

70. Державне регулювання діяльності учасників Національної депозитарної системи (реферати за окремими видами учасників).

71. Здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами.

ТЕСТОВІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПИСЬМОВОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Коротка позиція за фінансовою операцією полягає в тому.....

2. Професійна діяльність, яка передбачає обслуговування руху фінансових ресурсів суб'єктів фінансового ринку шляхом розміщення серед них фінансових зобов'язань інших осіб називається послугою.

3. Валютна операція, яка передбачає рух валютних коштів на безповоротній основі, визначений термін поставки валюти та відсутність зобов'язань між сторонами операції після виконання умов поставки називається

4. Процес оформлення фінансових зобов'язань цінними паперами називається процесом

5. Держава відноситься до категорії нетто-оферентів фінансових послуг.

6. Споживча цінність іноземної валюти як товару полягає у її здатності виконувати на міжнародних ринках такі функції.....

7. Будь яка операція пов'язана з рухом фінансових ресурсів проведена суб'єктом фінансового ринку на користь іншого суб'єкту цього ринку є фінансовою послугою

8. Відкрита позиція за фінансовою операцією передбачає.....

9. Професійна діяльність, яка передбачає акумулювання фінансових ресурсів суб'єктів фінансового ринку шляхом розміщення серед них власних фінансових зобов'язань, з подальшим вкладенням цих ресурсів у фінансові зобов'язання інших осіб називається послугою.

10. Для операцій з обігу фінансових ресурсів на грошовому ринку одним з визначальних чинників є цільовий характер сформованих за їх рахунок грошових фондів.....

11. Валютна операція, яка передбачає рух валютних коштів на зворотній основі, визначений термін поставки валюти та наявність зобов'язань між сторонами операції після виконання умов поставки називається
12. Довга позиція за фінансовою операцією полягає в тому, що.....
13. Трансляційний валютний ризик діє протягом.....
14. Ринок середньо- та довгострокових кредитів є структурним елементом ринку.....
15. На дисконтному ринку відбувається інструментів грошового ринку.
16. До послуг, які надаються на грошовому ринку відносяться...
17. Кредитні послуги на грошовому ринку передбачають.....
18. Консорціальні позики — це.....
19. Позиція за фінансовою операцією є закритою у випадку, коли.....
20. До односторонніх методів хеджування ризику відносяться
21. Послуги, які надаються на грошовому ринку забезпечують:
22. Причиною процесу дезінтермедіації на фінансовому ринку є.....
23. Термін існування економічного валютного ризику пов'язаний з терміном.....
24. До двосторонніх методів хеджування ризику відносяться:
25. Ризик зміни курсу валюти платежу по відношенню до національної валюти платника, який діє до моменту платежу називається.....
26. До характерних ознак фондового ринку як сегменту фінансового ринку відноситься:
27. Валютні застереження відносяться до:
28. До фінансових інструментів грошового ринку відносяться:
29. За векселем можна авалювати зобов'язання:
30. До фінансових інструментів ринку позик відносяться:
31. До фінансових інструментів фондового ринку відносяться:
32. Послугами, які надаються на фондовому ринку, є:
33. У випадку часткового акцепту або платежу за векселем, векселеутримувач:
34. Фінансовими інструментами ринку хеджування ризику по фінансових операціях є:
35. Ризики при індосаменті векселя виникають:
36. Аваль вексельних зобов'язань може бути:
37. Хеджування валютного ризику за векселем можна здійснити шляхом:

- 38. Ризики при опротестуванні векселів полягають у:.....
- 39. Особливості функціонування фінансових інструментів фондів грошового ринку полягають у тому, що.....
- 40. До відмінностей фінансових інструментів кредитного ринку від інструментів грошового ринку відносяться:.....
- 41. Цінні папери можуть випускатися в наступних формах:...
- 42. До послуг з хеджування ризику які надаються фінансовими посередниками на ринку фінансових послуг відносяться:...
- 43. Нормативне регулювання капіталу комерційного банку в Україні включає:.....
- 44. Нормативне регулювання ліквідності комерційного банку в Україні включає:.....
- 45. Нормативне регулювання ризику комерційного банку в Україні включає:.....
- 46. Нормативне регулювання відкритої валютної позиції уповноваженого банку передбачає:.....
- 47. Фізична особа може здійснювати заощадження на фінансовому ринку за допомогою наступних послуг:.....
- 48. Лізінг відноситься до такого сегменту ринку фінансових послуг, як:.....
- 49. Андеррайтинг — це
- 50. Емітентом ф'ючерсів є:.....
- 51. Застереження «ефективного платежу» за векселем передбачає:.....
- 52. Операція СВОП складається з:.....

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

6.1.Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни

Оцінка як теоретичної так і практичної складової знань, умінь і навиків студента здійснюється за 40-бальною шкалою. Оцінка поточного контролю виставляється відповідно до кількості набраних балів.

До залікової екзаменаційної відомості заноситься підсумкова оцінка і проставляється кількість балів.

Для студентів денної та вечірньої форм навчання

Підсумкова оцінка з поточного контролю складається із таких складових:

1. ОБОВ'ЯЗКОВІ ЗАВДАННЯ	
підготовка та захист індивідуального завдання	— оцінюється максимально 25 балів
підготовка та захист реферату	— оцінюється максимально в 10 балів
2. ВИБІРКОВІ ЗАВДАННЯ	
Одне із завдань самостійно обране студентом з числа вибіркових завдань визначених для відповідної форми навчання	— оцінюється максимально 5 балів

До вибіркових завдань для студентів денної форми навчання відноситься

1. Підготовка ситуаційного завдання на базі практики.
2. Аналітичний огляд наукової публікації за проблематикою, що визначена викладачем.
3. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем.
4. Участь у науковій студентській конференції або семінарі.
5. Підготовка наукових публікацій.

До вибіркових завдань для студентів вечірньої форми навчання відноситься

1. Аналітичний огляд наукової публікації за проблематикою, що визначена викладачем.
2. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем.
3. Участь у науковій студентській конференції або семінарі.
4. Підготовка наукових публікацій.

Для студентів заочної форми навчання

Підсумкова оцінка з поточного контролю складається із таких складових:

1. ОБОВ'ЯЗКОВІ ЗАВДАННЯ	
виконання контрольної роботи	– оцінюється максимально у 35 балів
2. ВИБІРКОВІ ЗАВДАННЯ	
Одне із завдань самостійно обране студентом з числа вибіркового завдань визначених для заочної форми навчання	– оцінюється максимально у 5 балів

До вибіркового завдання для студентів заочної форми навчання відноситься:

1. Написання реферату за заданою проблематикою.
2. Аналітичний огляд наукових публікацій за проблематикою, що визначена викладачем.

Вимоги до завдань поточного контролю

Письмова контрольна робота

Письмова контрольна робота виконується за білетами, затвердженими кафедрою фінансів, які містять у собі 7 тестових завдань (кожне з яких оцінюється у 0 (відповідь невірна) або у 5 (відповідь вірна) балів).

Захист реферату

Реферат оцінюється в 10 балів, із яких: 5 балів — за повноту викладення теоретичних основ об'єкту дослідження; 5 балів — за висвітлення розвитку, поточного стану та проблематики об'єкту дослідження на ринку фінансових послуг України.

Підготовка та захист індивідуального завдання

Виконання індивідуальних завдань на базах практики студентів денної форми навчання (або за місцем роботи студента вечір-

ньої форми навчання) є складовою частиною навчального процесу підготовки магістрів.

Звіт про результати індивідуальної роботи подається на кафедру фінансів для перевірки у встановлений термін.

При захисті Індивідуального завдання оцінюється:

— аналіз законодавчих та інструктивних матеріалів щодо визначеного завдання (оцінюється максимально у 5 балів);

— розробка базової схеми операції (діяльності) визначеної в завданні (оцінюється максимально у 10 балів);

— наведення конкретного прикладу та /або надання пропозицій щодо вирішення проблем щодо об'єкту дослідження (оцінюється максимально у 10 балів).

6.2. Порядок підсумкового контролю знань

Підсумковий контроль з дисципліни полягає в проведенні іспиту.

Екзаменаційний білет з дисципліни складається з шести пунктів (запитань).

Оцінка за іспит складається із суми оцінок на іспитові запитання. Максимальна загальна кількість балів 60.

Іспит вважається складеним, якщо кількість набраних студентом балів по відповідях на питання екзаменаційного білету складає не менше 30 балів.

Оцінка з знання за кожним пунктом екзаменаційного білету має три рівні: 0; 5; 10 балів.

Критерії оцінки знань за проблемних питань іспиту і письмових завдань (рівні 0—5—10 балів) такі

А. Повна відповідь на питання (найвища якість письмового завдання), яка оцінюється в 10 балів, повинна відповідати таким вимогам

1. розгорнутий, вичерпний виклад змісту наведеної у питанні проблеми;

2. повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;

3. вірне розкриття змісту зазначених економічних категорій та законів, механізму їх взаємозв'язку і взаємодії;

4. здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки і узагальнення, знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних їх представників;

5. уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми ви-явлення;

6. демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;

7. використання актуальних фактичних та статистичних да-них, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання;

8. враховані (для письмових робіт) усі додаткові вимоги, які відносяться до відповідного завдання і мають місце безпосеред-ньо у тексті завдання або у рекомендованих викладачем методич-них посібниках та наукових виданнях.

Б. Відповідь на питання оцінюється в 5 балів, якщо

1. відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття хоча б одного з пунктів вказаних вище (якщо він явно потрібний для вичерпного розкриття питання), або якщо:

2. при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазна-ченими вимогами зроблені помилки.

В. Відповідь на питання оцінюється в 0 балів, якщо

1. відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття трьох чи більше пунктів, зазначених в вимогах до нього (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання);

2. одночасно присутні типи недоліків, які окремо характери-зують критерій оцінки питання в 5 балів;

3. висновки зроблені під час відповіді (у висновках письмової роботи), не відповідають правильним чи загальновизнаним при відсутності доказів супротивного аргументами, зазначеними у відповіді;

4. характер відповіді дає підставу стверджувати, що особа, яка складає іспит (виконала відповідне завдання), неправильно зрозумі-ла зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповіла на нього по-суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді.

ПІДСУМКОВА ОЦІНКА ЗНАЬ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Підсумкова оцінка знань студента з дисципліни складаєть-ся з оцінок проміжного контролю та оцінки іспиту (за умови, що на іспиті студент набрав не менше 30 балів). У разі коли відповіді за білетом іспиту сукупно оцінені менше ніж у 30 балів, за ре-

зультатами іспиту студент отримує незадовільну оцінку (тобто 0 балів), при цьому загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

Загальна оцінка знань, умінь і практичних навичок студента з дисципліни здійснюється за 100-бальною системою подальшим переведенням її у традиційну для фіксації оцінки у відповідних документах за шкалою:

- 85—100 балів — «відмінно»;
- 65—80 балів — «добре»;
- 50—60 балів — «задовільно»;
- 45 балів і менше — «незадовільно».

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в шкалу за системою ECTS здійснюється в наступному порядку:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6.3. Зразок екзаменаційного білету

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Визначити сутність трансформаційних послуг фінансових посередників.
2. Розкрити зміст системи пруденційного регулювання діяльності фінансових посередників.

3. Дати характеристику переваг та недоліків форвардної угоди, як фінансової послуги з точки зору споживача фінансових послуг.

4. Визначити основні потреби споживачів фінансових послуг, які задовольняються на грошовому ринку.

5. Визначити статус та завдання саморегулювальних організацій фінансових посередників.

6. Підприємство має потребу в фінансуванні технічного переобладнання свого виробництва. Наявних у підприємства внутрішніх джерел фінансування капіталовкладень недостатньо. Прийнято рішення залучити необхідні інвестиційні ресурси на зворотній основі на фінансовому ринку. Дати порівняльну характеристику стандартних умов залучення кредиту та облігаційної позики для підприємства-позичальника.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

Укладач:

О. М. Тимченко, канд. екон. наук, проф.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Тематичний план вивчення дисципліни
3. Програма дисципліни та рекомендована література
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять
5. Організація самостійної роботи студентів:
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань
6. Система поточного і підсумкового контролю якості знань студентів з дисципліни:
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. ВСТУП

Курс «Податковий менеджмент» відноситься до числа фахових дисциплін, спрямованих на підготовку спеціалістів як для системи державних органів, що здійснюють управлінські функції у сфері оподаткування, так і для підприємств у частині здійснення функцій з податкового рахівництва.

Мета викладання курсу — надання знань студентам з питань податкової діяльності необхідних майбутнім спеціалістам для здійснення управління в сфері оподаткування.

Завдання курсу:

- оволодіти теоретичними та організаційними основами податкового менеджменту;
- поглиблено вивчити податкове законодавство;
- опанувати методи планування та прогнозування податкових надходжень;
- оволодіти методологією оцінки податкових ризиків;
- набути вміння роз'яснювати окремі положення податкового законодавства, вирішувати дискусійні питання, давати пропозиції щодо його вдосконалення;
- вивчити складові облікової роботи податкових органів;
- набути навиків узгодження податкових зобов'язань платника і організації добровільної сплати податків;
- опанувати способи примусового стягнення податків і обов'язкових платежів;
- набути навиків контрольної роботи податкових органів;
- оволодіти знаннями з питань податкового рахівництва.

Предмет вивчення курсу — податкова робота контролюючих органів та діяльність підприємств з нарахування податків, складання податкової звітності, податкового планування.

Дисципліна зорієнтована на формування наступних *компетентій фахівця*:

1. Аналізувати:

- фінансово-господарську діяльність платника податку;
- доцільність здійснення операцій, пов'язаних із нарахуванням та сплатою податків;
- податкову звітність;
- стан податкових надходжень та обов'язкових платежів до бюджету;
- виконання податкових зобов'язань у зв'язку з наданням режиму розстрочки або відстрочки податкових платежів;
- причини податкової заборгованості платників;

— типові порушення чинного законодавства з питань оподаткування.

2. *Контролювати:*

— своєчасність подання податкової звітності до податкових органів;

— правильність заповнення податкових декларацій та розрахунків та достовірність представлених у них даних;

— діяльність платників з питань правильності нарахування податків та обов'язкових платежів шляхом проведення невіїзних та виїзних документальних перевірок;

— стан активів платника, що знаходяться у податковій заставі.

3. *Здійснювати моніторинг:*

— податкових надходжень;

— податкових ризиків;

— податкового боргу;

— активів, що знаходяться у податковій заставі.

4. *Вивчати та оцінювати:*

— ефективність податкового контролю;

— форми та методи податкового контролю;

— активи платника, що підлягають продажу з метою погашення податкового боргу;

— причини порушень податкового законодавства.

5. *Складати і обґрунтовувати плани:*

— контрольно-перевірочної роботи податкових органів;

— податкових надходжень до бюджету.

6. *Розробляти:*

— пропозиції щодо вдосконалення податкового законодавства;

— методику проведення перевірок;

— критерії оцінки та показники ефективності податкового контролю.

7. *Розраховувати:*

— суми податків та обов'язкових платежів, що підлягають сплаті до бюджету;

— суми пені та фінансових санкцій;

8. *Формувати:*

— реєстри платників податків;

— особові справи платників податків;

— картки особових рахунків платників для обліку податкових надходжень;

— зведені реєстри обліку податкових надходжень.

9. Організовувати:

- роботу структурних підрозділів податкових органів;
- контрольно-перевірочної бригади під час проведення виїзних документальних перевірок;
- консультації платників з питань оподаткування.

10. Ефективно використовувати сучасні інформаційні технології для:

- планування та прогнозування податкових надходжень;
- ведення бази даних платників податків, податкових надходжень, реєстру податкових накладних, податкових ризиків;
- перевірки податкової звітності на предмет виявлення арифметичних та методологічних перевірок;
- формування масиву статистичної інформації щодо виконання доходної частини бюджету;
- відбору платників для проведення перевірок.

11. Проводити навчально-методичну та наукову роботу:

- розробляти навчально-методичне забезпечення викладання дисципліни «Податковий менеджмент»;
- організовувати роботу студентів у групах під час проведення інтерактивних навчальних занять;
- організовувати самостійну, індивідуально-консультативну роботу студентів над програмних навчальним матеріалом;
- організовувати проведення інтерактивних занять на актуальну тематику (міні лекцій, міні конференцій, «круглих столів»);
- аналізувати статистичну інформацію, наукові публікації, практичний досвід у галузі організації і здійснення податкового менеджменту;
- обґрунтовувати вибір теми та методологію наукового дослідження;
- складати план, програму та формувати гіпотези дослідження обраної теми;
- здійснювати огляд літератури з обраної теми;
- узагальнювати отримані результати наукового дослідження, готувати виступи на засідання наукових гуртків, конференції, доповідні записки, статті.

Первинні посади на ринку праці, які мають право обіймати працівники.

Магістри з фінансового менеджменту можуть обіймати посади на рівні економістів першої категорії, провідних економістів, а також керувати підрозділами низових структурних ланок державних органів.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Назва модулю	Денна форма навчання			Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	Л	ІКР	СРС	Л	С(П)	ІКР	СРС	Л	С(П)	ІКР	СРС
Модуль 1 1. Теоретичні, правові та організаційні засади податкового менеджменту	4	2	6	4	2	2	2	4	1	2	6
2. Планування та прогнозування податків та зборів	2	4	4	2	4	2	4	2	1	2	4
3. Податковий ризик-менеджмент	2	3	3	2	2	2	2	2		2	3
4. Податкове рахівництво		2	10		2	2	8		1	2	10
5. Облік платників податків	1	2	4	1	2	1	4	1		1	4
6. Облік податкових надходжень. Організація сплати податків.	1	2	4	1	2	1	4	1		1	4
7. Управління податковим боргом.	2	2	8	2	2	2	4	2		2	8
Модуль 2 8. Теоретичні засади податкового контролю	2	2	8	2	2	2	6	2		2	8
9. Планування та організація проведення перевірок		2	6		2	1	6			1	6
10. Контрольна робота податкових інспекцій у сфері справляння податків на споживання	2	1	6	2	4	1	6	2	1	2	6
11. Контроль за правильною нарахуванням та своєчасністю сплати в бюджет податку на прибуток	2	1	9	2	4	1	6	2	1	2	9
12. Контроль податкових органів у сфері оподаткування доходів громадян	2	2	8	2	2	1	6	2	1	1	8
13. Контроль за правильною справлянням єдиного податку, ресурсних, майнових та інших обов'язкових платежів		2	6			2	4			2	6
14. Митний контроль		2	4			1	4			1	4
15. Адміністрування податків: західний досвід теорії та практики		2	4			2	4			2	4
Разом годин: 144	20	31	90	20	28	23	70	20	6	25	90

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

МОДУЛЬ 1. Теми 1—7

Тема 1. Теоретичні, правові та організаційні засади податкового менеджменту

Поняття податкового менеджменту. Мета та завдання податкового менеджменту. Суб'єкт та об'єкт податкового менеджменту як єдина управлінська система, їх взаємозв'язок. Взаємозв'язок сутнісних характеристик податків та засад побудови податкової системи із податковим менеджментом.

Складові податкового менеджменту. Стратегічне та оперативне управління. Законотворча діяльність. Планування податків. Адміністрування податків: облік платників, облік податкових надходжень, управління податковим боргом, консультативне обслуговування платників, податковий контроль.

Органи управління в сфері оподаткування та їх функції. Органи законодавчої та виконавчої влади. Органи оперативного управління в сфері оподаткування. Органи не фінансового профілю. Контролюючі органи.

Державна податкова служба України, її структура, статус, підпорядкування. Завдання державної податкової служби. Функції вищої, середньої та низової ланки. Права керівників органів податкової служби та їх заступників. Права посадових осіб податкових органів. Права та обов'язки платників податків. Відповідальність платників податків. Фінансові санкції. Адміністративні штрафи. Кримінальна відповідальність.

Головні проблеми функціонування податкової служби. Стратегічні напрямки розвитку податкової служби.

Органи Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування, їх функції.

Митна служба України, її функції у сфері податкового менеджменту.

Координація діяльності контролюючих органів.

Автоматизовані системи управління в сфері оподаткування.

Поняття правового регламентування. Система нормативно-правових актів, їх взаємозв'язок і підпорядкування. Інструктивно-методичне забезпечення. Вимоги до інструкцій. Особливості застосування Законів прямої дії.

Податкові роз'яснення, їх види, пріоритет, порядок застосування. Підстави для надання податкових роз'яснень.

Недоліки нормативно-правової бази. Суперечності окремих правових актів. Дискусійні, неврегульовані питання окремих положень податкового законодавства.

Тема 2. Планування та прогнозування податків та зборів

Сутність, зміст і завдання планування та прогнозування податкових надходжень. Методи планування та прогнозування податкових надходжень: багатомірні методи статистичного аналізу, кореляційно-регресійний аналіз, інтерполяція та апроксимація даних, імітаційні методи, лінійне й нелінійне програмування, методи експертних оцінок.

Етапи процесу прогнозування і планування податків. Основні макропоказники економічного і соціального розвитку, що використовуються в процесі податкового прогнозування та планування. Фактори, які впливають на процес податкового прогнозування і планування.

Зміст поняття «податковий потенціал». Показники доходу: вироблений дохід, отриманий дохід, середні доходи на душу населення. Сукупні оподатковувані ресурси. Відносні податкові доходи.

Обчислення бази оподаткування та прогнозування окремих податків і зборів.

Тема 3. Податковий ризик-менеджмент

Зміст поняття «податковий ризик». Причини виникнення податкових ризиків. Об'єктивна необхідність розробки податкових ризиків. Види фіскальних податкових ризиків. Кількісна оцінка податкових ризиків.

Зміст управління податковими ризиками. Принципи управління податковими ризиками. Етапи управління податковими ризиками.

Методика опису податкових ризиків. Простий і складний ризик. Алгоритм визначення податкового ризику. Групи ризиків.

Методи усунення податкових ризиків. Взаємовідносини ДПС з надійними клієнтами. Етапи роботи з ризикованими та ненадійними клієнтами. Організація роботи з новоствореними клієнтами.

Кабінетний ризик. Процедури визначення кабінетних ризиків.

Тема 4. Податкове рахівництво

Зміст і завдання податкового рахівництва. Складові податкового рахівництва.

Податковий облік, його взаємозв'язок із системою фінансового обліку. Рахунки податкового обліку.

Первинний облік ПДВ. Оформлення податкових накладних. Відображення ПДВ у книгах обліку продажу і придбання товарів. Кореспонденція рахунків з обліку ПДВ. Методика складання звітності з ПДВ.

Особливості визначення оподатковуваного прибутку в системі податкового обліку. Аналітичний облік валових доходів. Організація аналітичного обліку валових витрат. Податковий облік амортизації основних засобів. Особливості податкового обліку окремих видів операцій.

Методика обчислення сукупного валового доходу та оподатковуваного прибутку. Складання декларації з податку на прибуток.

Облік і звітність за податком з доходів громадян.

Облік і звітність майнових податків.

Облік і звітність платежів за ресурси.

Аналітичний облік та складання розрахунків за іншими податками та зборами.

Тема 5. Облік платників податків

Процедури обліку платників податків.

Облік платників податків-юридичних осіб. Обліковий реєстр, його структура, порядок ведення. Порядок подання документів для постанови на облік у податкових органах. Взяття на облік. Робота податкових інспекцій з метою встановлення повноти обліку. Порядок внесення змін до облікового реєстру. Зняття з обліку.

Облік платників ПДВ. Реєстрація та облік постійних представництв нерезидентів в Україні як платників податку на прибуток. Облік неприбуткових підприємств.

Облік платників податків-фізичних осіб. Державний реєстр фізичних осіб платників податків та інших обов'язкових платежів: мета створення, зміст інформації, джерела формування єдиного інформаційного фонду. Порядок реєстрації фізичних осіб у Державному реєстрі. Організація роботи податкових органів при реєстрації фізичних осіб у Державному реєстрі. Використання даних Державного реєстру фізичних осіб-платників податків та інших обов'язкових платежів.

Облік фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності.

Тема 6. Облік податкових надходжень. Організація сплати податків

Теоретичні засади організації розрахунків з бюджетом. Суб'єкт обчислення суми податку. Суб'єкт сплати податку. Спосіб утримання. Спосіб сплати. Форми розрахунків

Порядок узгодження податкових зобов'язань платника. Податкове повідомлення. Податкова вимога.

Особовий рахунок платника податку. Документи, на підставі яких проводяться записи про нарахування та фактичне надходження платежів. Перевірки особових рахунків. Закриття особових рахунків. Зведений облік надходжень.

Розстрочка та відстрочка податкових зобов'язань платника. Підстави для прийняття рішення про розстрочку та відстрочку. Умови надання розстрочки та відстрочки. Порядок надання розстрочки та відстрочки. Дострокове розірвання угоди про розстрочку або відстрочку.

Тема 7. Управління податковим боргом

Поняття податкового боргу (недоїмки). Види та статуси податкового боргу. Пеня. Початок терміну нарахування пені. Закінчення терміну нарахування пені. Розмір пені. Алгоритм розрахунку пені. Відповідальність банків. Джерела сплати податкових зобов'язань та податкового боргу платника.

Зміст податкової застави. Випадки виникнення права податкової застави. Реєстрація податкової застави. Захист інтересів кредиторів у разі виникнення податкової застави. Порядок узгодження операцій з узгодженими активами. Зупинення податкової застави. Податкова порука. Обмеження по застосуванню податкової застави.

Поняття адміністративного арешту активів. Види адміністративного арешту активів. Порядок застосування адміністративного арешту активів. Зупинення адміністративного арешту активів. Продаж активів, що перебувають у податковій заставі. Списання та розстрочка податкового боргу.

Погашення податкового боргу державних і комунальних підприємств. Погашення податкового боргу у випадку ліквідації платника. Погашення податкового боргу при реорганізації платника.

Податкова амністія. Списання безнадійного податкового боргу.

МОДУЛЬ 2. Тему 8—15

Тема 8. Теоретичні засади податкового контролю

Сутність, зміст і завдання податкового контролю. Функції податкового контролю. Джерела інформації для податкового контролю. Форми і методи податкового контролю.

Сутність та необхідність непрямих методів контролю. Комплекс заходів щодо застосування непрямих методів. Платники та види податків, до яких можуть застосовуватись непрямі методи контролю. Підстави для застосування непрямих методів. Джерела інформації для непрямих методів контролю.

Метод економічного аналізу. Метод розрахунку грошових надходжень. Метод контролю витрат та доходів суб'єктів підприємницької діяльності — фізичних осіб. Метод аналізу інформації про доходи та витрати платників податків.

Принципи податкового контролю. Класифікація перевірок, їх характеристика.

Камеральна перевірка. Загальні підходи і принципи до проведення камеральної перевірки.

Документальна перевірка. Планові та позапланові документальні перевірки, періодичність та умови їх проведення.

Типові порушення у сфері оподаткування. Роль податкового контролю у вдосконаленні податкового законодавства та мобілізації податкових надходжень.

Тема 9. Планування та організація проведення перевірок

Планування контрольно-перевірочної роботи податкових органів. Поняття та структура плану-графіка проведення перевірок. Порядок відбору суб'єктів підприємницької діяльності для перевірки. Планування фонду робочого часу

Організація та основні етапи проведення невиїзних перевірок.

Організація та етапи проведення комплексних документальних перевірок. Програма перевірки. Направлення на перевірку. Підготовка до проведення перевірки. Виконання контрольно-перевірочних дій. Оформлення результатів перевірки. Структура акту перевірки. Вимоги до складання акту перевірки. Процедура підписання акту перевірки. Оскарження дій податкових органів. Податковий компроміс.

Стандарти якості контрольно-перевірочної роботи.

Тема 10. Контрольна робота податкових інспекцій у сфері справляння податків на споживання

Камеральна перевірка декларацій по ПДВ. Своєчасність подання декларації, наявність додатків та довідок. Перевірка податкових зобов'язань по ПДВ. Правильність відображення оподатковуваних операцій. Обґрунтованість операцій, що не є об'єктом оподаткування та звільнених від оподаткування. Коригування зобов'язань по ПДВ. Перевірка податкового кредиту. Коригування податкового кредиту. Достовірність чистої суми зобов'язань по ПДВ. Перевірка обґрунтованості бюджетного відшкодування. Результати розрахунків по ПДВ.

Документальна перевірка ПДВ. Достовірність обсягів відвантаженої продукції. Перевірка сум, що надійшли на рахунки підприємства і не знайшли відображення на рахунку «Реалізація». Повнота включення до об'єкту оподаткування операцій з передачі товарів безплатно, з частковою оплатою, в рахунок оплати праці працівників, для невиробничого споживання всередині підприємства, бартерного обміну інших операцій, що є об'єктами оподаткування. Правильність визначення бази оподаткування. Звичайна ціна. Порядок її розрахунку.

Документальна перевірка податкового кредиту. Документи, що дають право на податковий кредит. Розподіл ПДВ по придбаних товарах (роботах, послугах). Правильність відображення сум ПДВ по придбаних товарах, використаних на невиробничі цілі. Перевірка цільового використання імпортованих товарів для власних потреб. Обґрунтованість застосування пільг.

Камеральна перевірка розрахунків акцизного збору. Своєчасність подання розрахунку. Правильність обчислення суми акцизного збору. Достовірність результатів перерахунку акцизного збору. Обґрунтованість зменшення акцизного збору при експорті підакцизних товарів. Документальне підтвердження здійснення експортної операції.

Документальна перевірка акцизного збору. Достовірність об'єкту оподаткування. Правильність визначення оподатковуваного обороту. Обґрунтованість застосування пільг.

Тема 11. Контроль за правильністю нарахування та своєчасністю сплати в бюджет податку на прибуток

Камеральна перевірка декларацій по податку на прибуток. Своєчасність подання декларації. Узгодженість даних, наведених

в декларації, з відповідними даними, відображеними в додатках. Логіка арифметичних підрахунків. Визначення суми податку на прибуток, що підлягає сплаті в бюджет.

Документальна перевірка бухгалтерської звітності з питань нарахування податку на прибуток. Повнота і правильність відображення в обліку результатів попередньої перевірки.

Дотримання положень по інвентаризації і правильність відображення в обліку її результатів. Випадки, в яких проводиться інвентаризація. Наявність документів для проведення інвентаризації, правильність їх оформлення. Вплив результатів інвентаризації на величину оподатковуваного прибутку. Правильність визначення розміру збитків від розкрадання цінностей.

Достовірність відображення в обліку валових доходів платника. Відстеження послідовності операцій з відвантаження та оплати товарів. Перевірка валових доходів за відсутності податкового обліку. Повнота включення в об'єкт оподаткування доходів від позареалізаційних операцій. Правильність визначення валового доходу від операцій з розрахунками в іноземній валюті. Повнота включення до валового доходу доходів від операцій з основними фондами.

Правильність відображення в обліку сум кредиторської заборгованості, за якими минув строк позовної давності. Своєчасність перерахування в бюджет простроченої кредиторської заборгованості підприємствами державної форми власності. Збільшення валового доходу на суми простроченої кредиторської заборгованості недержавними підприємствами. Включення простроченої дебіторської заборгованості до бази оподаткування для нарахування ПДВ.

Обґрунтованість зменшення валового доходу на суми безнадійної заборгованості.

Обґрунтованість валових витрат платника. Правильність обліку та списання матеріальних цінностей. Перевірка розрахунку приросту (убутку) вартості сировини, матеріалів, товарів. Достовірність витрат на оплату праці. Законність створення резервів майбутніх витрат. Обґрунтованість витрат на спеодяг, спецвзуття, спецхарчування; на науково-технічне забезпечення; на підготовку кадрів; на рекламу; представницьких витрат; на відрядження; на сплату орендних платежів; на утримання об'єктів соціально-культурної сфери; інших витрат.

Перевірка правильності нарахування та своєчасності сплати зборів у державні цільові фонди. Достовірність об'єкту нарахування зборів. Виплати, які не включаються в об'єкт оподаткування.

ня. Правильність застосування ставок зборів. Встановлення термінів перерахування зборів у державні цільові фонди.

Контроль за повнотою нарахування збору на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства. Суб'єкти, що підлягають контролю. Своєчасність подання звіту про суму нарахування збору. Попередня перевірка звіту: наявність усіх реквізитів, правильність заповнення рядків та колонок. Арифметичні підрахунки. Документальна перевірка: достовірність об'єкту нарахування збору. Штрафні санкції.

Дотримання порядку обліку основних фондів та нарахування амортизації. Обґрунтованість об'єктів амортизації. Правильність застосування і норм амортизаційних відрахувань. Достовірність балансової вартості груп основних фондів. Обґрунтованість збільшення (зменшення) балансової вартості у зв'язку з придбанням, реконструкцією, ремонтом, продажем, ліквідацією основних фондів. Своєчасність припинення нарахування амортизації. Правильність списання залишкової вартості основних фондів на валові витрати.

Тема 12. Контроль податкових органів у сфері оподаткування доходів громадян

Контроль за утриманням податків у джерела доходів. Перевірки правильності нарахування податку з доходів, одержаних за місцем основної роботи. Достовірність об'єкту оподаткування. Обґрунтованість пільг. Правильність арифметичних підрахунків. Звірка даних розрахунково-платіжних відомостей з даними касової книги. Повнота та своєчасність перерахування до бюджету утриманих податків. Своєчасність подання до податкових органів відомостей про сплачені доходи та утримані податки. Оформлення акту перевірки.

Контроль правильності нарахування, повноти утримання та своєчасності сплати в бюджет податку на доходи фізичних осіб податковими агентами. Контроль за оподаткуванням процентів, дивідендів. Контроль за оподаткуванням доходів від оренди та продажу рухомого та нерухомого майна. Контроль за оподаткуванням страхових сум.

Порядок подання в податкові органи декларацій про доходи громадян. Право на податковий кредит. Перевірка достовірності даних, наведених у декларації.

Контроль у сфері оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності. Розрахунок авансових сум податку на до-

ходи, терміни їх сплати. Перевірка декларацій про фактично одержані доходи. Обстеження доходів від підприємницької діяльності за місцем виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг. Перевірка книги обліку доходів та витрат.

Контроль за сплатою податку на промисел.

Тема 13. Контроль за правильністю справляння єдиного податку, ресурсних, майнових та інших обов'язкових платежів

Порядок перевірки розрахунків плати за воду. Своєчасність подання розрахунку. Повнота заповнення всіх реквізитів. Правильність застосування тарифів плати за воду. Штраф за понадлімітне використання води. Арифметичні підрахунки.

Документальні перевірки плати за воду. Достовірність обсягів забраної води. Правильність відображення сум плати за воду у складі валових витрат підприємства.

Порядок перевірки розрахунків плати за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин. Своєчасність подання розрахунку. Правильність застосування нормативів. Штраф за понадлімітні втрати корисних копалин при видобуванні. Арифметичні підрахунки. Правильність відображення плати за використання надр у складі валових витрат підприємства.

Перевірки розрахунків рентних платежів за нафту і газ.

Збір за геологорозвідувальні роботи. Термін прийняття розрахунків. Правильність застосування нормативів. Арифметичні підрахунки.

Контроль податкових органів у сфері майнового оподаткування. Порядок перевірки розрахунків плати за землю. Своєчасність подання розрахунку. Повнота заповнення всіх реквізитів. Правильність застосування ставок земельного податку. Арифметичні підрахунки.

Документальні перевірки плати за землю. Достовірність об'єкту оподаткування. Обґрунтування застосування пільг. Контроль за цільовим використанням землі.

Перевірка розрахунків податку з власників транспортних засобів. Своєчасність подання розрахунку. Правильність застосування ставок податку. Достовірність об'єкту оподаткування. Обґрунтованість застосування пільг. Арифметичні підрахунки.

Податковий контроль за правильністю нарахування та своєчасністю сплати в бюджет місцевих податків та зборів. Податок на

рекламу. Попередня перевірка розрахунків. Документальна перевірка податку на рекламу. Достовірність об'єкту оподаткування. Правильність застосування ставок податку. Обґрунтованість застосування пільг.

Комунальний податок. Своєчасність подання розрахунку. Правильність визначення середньосписочної чисельності робітників. Арифметичні підрахунки.

Збір за право використання місцевої символіки. Термін подання розрахунку в податкову інспекцію. Повнота обліку платників збору. Дозвіл на право використання місцевої символіки. Достовірність об'єкту оподаткування.

Особливості контрольної роботи за справлянням збору за паркування автотранспорту, ринкового збору, збору за видачу ордеру на квартиру, курортного збору.

Тема 14. Митний контроль

Митне оформлення. Вантажна митна декларація. Обов'язки декларанта. Визначення товарної позиції. Визначення країни походження товару. Методи визначення митної вартості товарів: за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються, за ціною угоди щодо ідентичних товарів, за ціною угоди щодо подібних (аналогічних товарів) товарів, на основі віднімання вартості, на основі додавання вартості, резервний метод. Обчислення суми мита. Своєчасність перерахування суми мита в бюджет. Штрафні санкції.

Організація роботи митних органів за справлянням єдиного збору. Правильність визначення об'єкту оподаткування. Нарахування збору за встановленими ставками. Перерахування збору в бюджет.

Порядок обчислення і сплати ПДВ і акцизного збору при імпортуванні товарів.

Тема 15. Адміністрування податків: західний досвід теорії та практики

Предметна сфера і метод фіскального адміністрування. Предмет і походження фіскально-адміністративної науки. Менеджмент і адміністрування: ідентифікація понять. Tax Compliance як фактор адміністрування. Методи дослідження адміністрування податків. Теоретичне обґрунтування фіскального адміністрування.

Передісторія та передумови адміністрування податків. Камералістика—прамати фіскального адміністрування. Інституцій-

нальні засади адміністрування податків. Адміністративна держава. Податкова держава. Фіскально-адміністративні критерії податкової системи.

Взаємозв'язок податкової політики та адміністрування. Роль політики у фіскальному адмініструванні. Місія громадянського суспільства. Фактор корупції у сфері оподаткування.

Технології адміністрування основних податків. Предметна сфера фіскального адміністрування. Організаційна структура податкових адміністрацій. Адміністрування податку на індивідуальні доходи. Адміністрування податку на прибуток корпорацій. Адміністрування податку на додану вартість. Адміністрування податку на спадщину і дарування. Контроль виконання податкових зобов'язань. Відповідальність за виконання податкових зобов'язань. Тенденції розвитку теорії та практики фіскального адміністрування

Етика і податкова культура. Фактор етики в адмініструванні податків. Антикорупційна сутність податкової культури. Концепції податкової культури. Домінанти культури платників податків. Випробування та метаморфози податкової культури

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Конституція України.
2. Закон України «Про державний реєстр фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів» від 22 грудня 1994 р. № 320/94-ВР.
3. Закон України «Про плату за землю» від 19.09.96р №378/96-ВР.
4. Закон України «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів» від 10.02.97 №75.
5. Закон України «Про систему оподаткування» від 18.02.97 р. №77/97-ВР.
6. Закон України «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 р. №168/97-ВР.
7. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.97 №283.
8. Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21 грудня 2000 р. №2181 — III.
9. Закон України «Про розмір внесків на деякі види обов'язкового державного соціального страхування» від 11 січня 2001 р. №2213- III.

10. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» від 05.02.98р №83/98-ВР.

11. Закон України «Про збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства» від 09.04.99 р. № 587.

12. Закон України «Про запровадження єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України» від 04.11.99 р. №1212.

13. Закон України «Про податок на доходи фізичних осіб» від 22 травня 2003р. № 889 — IV.

14. *Іванов Ю.Б., Карпова В. В., Карпов Л. Н.* Налоговый менеджмент: Учебное пособие. — Х.: ИД «ИНЖЕК», 2006. — 488 с.

15. *Ісанишина Г. Ю.* Податковий менеджмент: Навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2003.

16. *Кравчук Г. В., Шкарлет С. М.* Податковий менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Міжнародний науково-технічний ун-т; Чернігівський ін-т інформації, бізнесу і права. — Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2005. — 331 с.

17. Податкова система України / За ред. Федосова В.М. — К.: Либідь, 1994.

18. *Рева Т. М.* Податковий менеджмент: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 003.

19. *Тимченко О.М.* Податковий менеджмент: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2001.

20. *Хомутенко В. П.* Організація і методика податкових перевірок. — К.: Центр навчальної літератури, 2004.

21. *Чернелевський Л. М., Редзюк Т. Ю.* Податковий облік і контроль: Навчальний посібник. — К., 2004.

Додаткова:

1. Указ Президента України «Про створення державної податкової адміністрації України і місцевих державних податкових адміністрацій» від 22 серпня 1996 р. № 760/96.

2. Указ Президента України «Про деякі зміни в оподаткуванні» від 7 серпня 1998 р. № 857/98.

3. Указ Президента України «Про заходи щодо зменшення податкової заборгованості та фінансового оздоровлення суб'єктів підприємницької діяльності» від 21.12.98 р/ №1367/98.

4. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 28.06.99 р. № 746/99.

5. Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» від 26.12.92 р. № 13-92.

6. Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки та збори» від 25.05.93 р. № 56 .

7. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. № 116.

8. Порядок встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, та його справляння: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.01.99р № 115.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження нормативів плати за спеціальне використання водних ресурсів та плати за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту» від 18 травня 1999 р. № 836.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про максимальну величину фактичних витрат на оплату праці найманих робітників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничній сумі заробітної плати (доходу)), з яких стягуються страхові внески (збори) в соціальні фонди» від 7 березня 2001 р. № 225.

11. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 № 291.

12. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

13. Положення про строки сплати акцизного збору, подання розрахунку акцизного збору: Затверджено наказом ГДГО України від 25.12.95 р. № 99. Порядок заповнення та подання податкової декларації по податку на додану вартість: Затверджено наказом ДПА України від 30 травня 1997 р. № 116.

14. Порядок заповнення та подання податкової декларації по податку на додану вартість: Затверджено наказом ДПА України від 30 травня 1997 р. № 116.

15. Про затвердження форми декларації про прибуток підприємства та порядку її складання: Затверджено наказом ДПА України від 8 липня 1997 р. № 214.

16. Положення про Реєстр неприбуткових організацій та установ: Затверджено наказом ДПА України № 232 від 11 липня 1997 р.

17. Про затвердження форми звіту про суму нарахованого збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства: Затверджено наказом ДПА України № 404 від 03.08.99 р.

18. Положення про порядок реєстрації та обліку постійних представництв нерезидентів в Україні як платників податку на прибуток: Затверджено наказом ДПА України № 23 від 16 січня 1998 р.

19. Про затвердження форми Розрахунку сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва — юридичною особою: Затверджено наказом ДПА України від 12.10.99 р. № 553.

20. Порядок ведення Книги обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва — юридичною особою, яка застосовує спрощену систему оподаткування обліку та звітності: Затверджено наказом ДПА України від 12.10.99 р. №554.

21. Порядок видачі Свідоцтва про право сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва — юридичною особою: Затверджено наказом ДПА України від 12.10.99. № 555.

22. Порядок видачі Свідоцтва про сплату єдиного податку: Затверджено наказом ДПА України від 29.10.99 р. № 599.

23. Інструкція про порядок нарахування та погашення пені: Затверджено наказом ДПА України від 01.03. 2001 р. № 77.

24. *Крисоватий А. І., Кізима Ф. Я.* Податковий менеджмент: Навчальний посібник. — Тернопіль: Карт-бланш, 2004.

25. Періодичні видання за поточний і попередній роки:

I) «Баланс».

II) «Бізнес».

III) «Бухгалтерія, податки, бізнес».

IV) «Вісник податкової служби України». «Галицькі контракти».

V) «Податки і бухгалтерський облік».

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ

Заняття 1

ТЕМА: Теоретичні та організаційні основи податкового менеджменту. Податковий облік

I. Усне опитування.

1. Поняття податкового менеджменту та його складові.

2. Державна податкова служба України, її структура, статус, підпорядкування.

3. Правове регламентування діяльності податкових органів.

4. Функції та права податкових органів ДПС України.

5. Відповідальність платників податків.

II. Розв'язування задач.

Заняття 2

ТЕМА: Правове регламентування податкового менеджменту

1. Система нормативно-правових актів їх взаємозв'язок.

2. Податкові роз'яснення їх види, пріоритет.

3. Недоліки правового регламентування податкового менеджменту.

Заняття 3

ТЕМА: Планування і прогнозування податкових надходжень

1. Зміст планування і прогнозування податкових надходжень.
2. Методи планування і прогнозування податкових надходжень.
3. Податковий потенціал і його оцінка.
4. Особливості планування і прогнозування окремих видів податків і обов'язкових платежів.

Заняття 4

ТЕМА: Податковий ризик-менеджмент

1. Поняття податкового ризику.
2. Джерела і види податкових ризиків.
3. Кількісна оцінка податкових ризиків.
4. Управління податковими ризиками.

Заняття 5

ТЕМА: Облік платників і податкових надходжень

1. Облік платників податків — юридичних осіб.
2. Облік платників податків — фізичних осіб.
3. Облік платників ПДВ.
4. Порядок узгодження податкових зобов'язань платників.

Заняття 6

ТЕМА: Організація розрахунків з бюджетом

1. Теоретичні засади організації розрахунків з бюджетом.
2. Порядок узгодження податкових зобов'язань платника.
3. Відстрочка та розстрочка сплати податкових зобов'язань платника.
4. Порядок ведення особових рахунків платників податків.

ЗАНЯТТЯ 7 Модульний контроль за темами 1—7

Зняття 8

ТЕМА: Управління податковим боргом

1. Усне опитування.
1. Поняття та статуси податкового боргу.
2. Повноваження податкового керуючого в процесі управління податковою заборгованістю.
3. Податкова застава.
4. Адміністративний арешт активів.

5. Продаж активів.

II. Виконання навчальних завдань.

Заняття 9

ТЕМА: Види перевірок податкових органів

1. Класифікація перевірок.

2. Загальні підходи і принципи до проведення камеральної перевірки.

3. Організація проведення документальних перевірок.

Заняття 10

ТЕМА. Контрольна робота податкових органів у сфері непрямого оподаткування

I. Усне опитування.

1. Камеральна перевірка декларацій по ПДВ.

2. Документальна перевірка правильності нарахування та своєчасності сплати в бюджет ПДВ:

а) перевірка податкових зобов'язань;

б) перевірка податкового кредиту;

в) обґрунтованість пільг по ПДВ.

3. Камеральна і документальна перевірка розрахунків акцизного збору.

II. Виконання навчальних завдань.

Заняття 11

ТЕМА. Контроль за правильністю нарахування та своєчасністю сплати в бюджет податку на прибуток

I. Усне опитування.

1. Камеральна перевірка декларацій по податку на прибуток.

2. Документальна перевірка бухгалтерської звітності з питань нарахування податку на прибуток:

а) повнота і правильність відображення в обліку результатів попередньої перевірки;

б) дотримання положень по інвентаризації і правильність відображення в обліку її результатів;

в) достовірність відображення в обліку валових доходів платника.

Заняття 12

I. Обґрунтованість валових витрат платника:

1. правильність обліку та списання матеріальних цінностей;

2. достовірність витрат на оплату праці та нарахувань на фонд оплати праці;

3. законність створення резервів майбутніх витрат;
 4. обґрунтованість витрат на спецодяг, спецвзуття, спецхарчування;
 5. правильність списання витрат на підготовку кадрів та науково-технічне забезпечення;
 6. достовірність витрат на рекламу;
 7. законність представницьких витрат;
 8. обґрунтованість витрат на відрядження;
- правильність списання витрат на утримання об'єктів соціально-культурної сфери, інших витрат;
9. дотримання порядку обліку основних фондів та нарахування амортизації;
 10. правильність відображення в обліку сум кредиторської, дебіторської заборгованості, за якими минув строк позовної давності; обґрунтування зменшення валового доходу на суми безнадійної заборгованості;
 11. порядок сплати податку на прибуток до бюджету.
- II. Виконання навчальних завдань.

Заняття 13

ТЕМА: Контроль податкових інспекцій у сфері оподаткування доходів громадян

1. Податкові перевірки правильності нарахування і своєчасності сплати в бюджет податку з доходів громадян, отриманих за місцем основної роботи
2. Податковий кредит, перерахунок суми податку з доходів громадян за декларацією.
3. Особливості контрольно-перевірочної роботи у сфері оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності.

ЗАНЯТТЯ 14. МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ТЕМАМИ 8—15

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Заняття 1

ТЕМА: Теоретичні та організаційні основи податкового менеджменту. Податковий облік

- I. Усне опитування:
 1. Поняття податкового менеджменту та його складові.
 2. Державна податкова служба України, її структура, статус, підпорядкування.
 3. Правове регламентування діяльності податкових органів.

4. Функції та права податкових органів ДПС України.
 2. Відповідальність платників податків.
 3. Порядок ведення особових рахунків платників податків.
 11. Недоїмка: порядок визначення, джерела погашення.
 12. Шляхи ліквідації податкової заборгованості.
- II. Виконання навчальних завдань.

Заняття 2

ТЕМА: Контроль податкових органів

I. Усне опитування.

1. Перевірки правильності нарахування ПДВ та акцизного збору.
 2. Податковий контроль достовірності оподаткування прибутку підприємств.
 3. Контрольна робота податкових органів у сфері прибуткового оподаткування громадян.
 4. Перевірка правильності нарахування та своєчасності сплат у бюджет платежів за ресурси.
- II. Виконання навчальних завдань.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5.1. Карта самостійної роботи студентів

***Карта самостійної роботи студента
з дисципліни «Податковий менеджмент»
для студентів магістерської програми
«Державний фінансовий менеджмент»***

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові завдання			
За виконання модульних (контрольних) завдань			
1.1. Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, розв'язання задач, підготовка до модульних контрольних робіт	До 1 листопада	Контрольна робота. Модуль 1	10
	До 1 грудня	Контрольна робота. Модуль 2	10
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Написання реферату за заданою тематикою	До 1 листопада	Обговорення (захист) реферату під час ІКР	10
Разом балів за обов'язкові види СРС			30
2. Вибіркові завдання			
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
2.1. Виконання індивідуального завдання на базі практики	До 15 листопада	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	10
2.2. Участь у засіданнях наукового гуртка з презентацією доповіді	Протягом семестру	Презентація доповіді на засідання наукового гуртка згідно графіка	10
2.3. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40

**Карта самостійної роботи студента
з дисципліни «Податковий менеджмент»
для студентів магістерської програми
«Державний фінансовий менеджмент»**

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові завдання			
За виконання модульних (контрольних) завдань			
1.1. Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, розв'язання задач, підготовка до модульних контрольних робіт	До 15 листопада.	Контрольна робота. Модуль 1	10
	До 20 грудня	Контрольна робота. Модуль 2	10
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Написання реферату за заданою тематикою	До 10 грудня	Обговорення (захист) реферату під час практичних занять	10
Разом балів за обов'язкові види СРС			30
2. Вибіркові завдання			
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
2.1. Виконання індивідуального завдання	До 15 листопада	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних практичних занять	10
2.2. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час практичних занять	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40

**Карта самостійної роботи студента
з дисципліни «Податковий менеджмент»
для студентів магістерської програми
«Державний фінансовий менеджмент»**

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
1. Обов'язкові завдання			
За виконання модульних (контрольних) завдань			
1.1. Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, розв'язання задач, підготовка до модульної контрольної роботи	Згідно розкладу екзаменаційної сесії	Контрольна робота (Тестування)	30
Разом балів за обов'язкові види СРС			30
2. Вибіркові завдання			
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
2.1. Виконання індивідуального завдання	За 10 днів до початку екзаменаційної сесії	Розгляд підготовлених матеріалів під час практичних занять	10
2.2. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	За 10 днів до початку екзаменаційної сесії	Розгляд підготовлених матеріалів під час практичних занять	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40

**5.2. Перелік завдань та форми організації
самостійної роботи студентів при вивченні
теоретичного матеріалу дисципліни**

Самостійна робота студентів полягає у вивченні та опрацюванні відповідні літератури, законодавчих та нормативних докумен-

тів, виконанні навчальних завдань. Більшість тем, по яких за навчальним планом передбачається самостійна робота, включені до лекційного курсу, і за цими темами заплановані практичні заняття для закріплення отриманих знань. Отже, в ході самостійної роботи за такими темами студенту необхідно опрацювати прослуханий лекційний матеріал, опрацювати додатково рекомендовану літературу і виконання навчальні завдання за вказівкою викладача з метою розширення і поглиблення знань. Навчальні завдання виконуються у письмовій формі і подаються на перевірку викладачу в установленний строк. Результати роботи з літературою, законодавчими та нормативними документами оформлюються у вигляді реферату за однією з запропонованих тем на вибір студента.

Вимоги до виконання реферату

ЗМІСТ

1. Обґрунтувати необхідність наукової розробки обраної теми.
2. Визначити проблемний аспект обраної теми.
3. Показати, як обрана тема розроблена в науковій літературі і якими нормативними документами регламентується питання, що розглядається.
4. Зробити аналіз статистичного матеріалу з обраної теми (якщо це доцільно і можливо).
5. Здійснити критичний аналіз опрацьованої літератури і законодавства.
6. Сформулювати питання, що потребують удосконалення й запропонувати рекомендації з цього приводу.

ОФОРМЛЕННЯ

- a. Титульний лист (згідно з додатком).
- b. Загальний обсяг роботи 10—12 сторінок (шрифт: Times New Roman, розмір 14, інтервал — 1.5).
- c. Текст повинен містити посилання на опрацьовані джерела.
- d. Висновки виділити окремо.
- e. Обов'язково навести список використаної літератури.

За деякими темами лекції та практичні заняття навчальним планом не передбачені. Отже, в ході самостійної роботи студенту необхідно за допомогою рекомендованої літератури вивчити весь матеріал, передбачений програмою курсу по відповідній темі, виконати навчальні завдання. За такими темами проводяться наступні форми контролю:

- 1) усне опитування в ході проведення колоквиуму;
- 2) написання контрольних робіт (питання по темах, запланованих для самостійного вивчення, включені до завдань для перевірки знань студентів — модуль 1; модуль 2;
- 3) написання рефератів за однією із запропонованих тем на вибір студента.

5.3. Завдання для виконання на базях практики

I. Індивідуальне завдання по темі: «Організація податкового менеджменту»

1. Розглянути структуру податкового органу за місцем проходження практики і відобразити її в схематичній формі.
2. Вивчити функції окремих підрозділів податкового органу, дослідити питання оптимізації розмежування функцій з метою запобігання їх дублювання і підвищення ефективності роботи кожного підрозділу.
3. Проаналізувати (не менше ніж за 3 роки) статистичні дані, що характеризують різні сторони податкової діяльності, а саме:
 - а) кількість зареєстрованих платників податків, окремо юридичних і фізичних осіб, у т.ч. виявлених за рахунок додаткових заходів з боку податкового органу;
 - б) кількість проведених перевірок;
 - в) суми донарахованих податків;
 - г) суми нарахованих фінансових санкцій, адміністративних штрафів;
 - д) кількість випадків призупинення стягнення фінансових санкцій у зв'язку з поданням скарги до судових органів або з інших причин.

II. Індивідуальне завдання по темі: «Правове регламентування податкового менеджменту»

1. Встановити кількість нормативно-правових документів, що регламентують справляння податків (у розрізі окремих видів).
2. Встановити кількість податкових роз'яснень до окремих законів.
3. Навести приклади податкових роз'яснень, які суперечать чинному законодавству.
4. Навести приклади типових порушень у зв'язку з недосконалістю чинного законодавства.
5. Навести приклади «лазівок» у податковому законодавстві, що дають можливість ухилятися від сплати податків або розробляти схеми оптимізації оподаткування.

6. Запропонувати свій варіант удосконалення окремого положення чинного законодавства.

III. Індивідуальне завдання по темі: «Планування і прогнозування податкових надходжень»

1. Проаналізувати виконання планових показників податкових надходжень у розрізі окремих видів податків (ПДВ, акцизний збір, податок на прибуток, податок на доходи громадян, платежі за ресурси) по кварталах за попередній і поточний роки.

2. Спрогнозувати рівень виконання плану за поточний рік.

3. Спланувати податкові надходження у розрізі окремих видів податків на наступний рік.

IV. Індивідуальне завдання по темі: «Організація сплати податків. Облік податкових надходжень»

1. За даними податкової інспекції за місцем проходження практики проаналізувати (не менше як за 3 роки) рівень надходжень сум податків і обов'язкових платежів у цілому й у розрізі окремих видів податків, тобто розглянути дані щодо нарахованих, фактично сплачених сум податків і сальдо розрахунків з бюджетом (переплата або недоїмка). Указати причини недоїмки.

2. На прикладі конкретного підприємства побудувати графік погашення недоїмки.

3. Дослідити механізм застосування податкової застави з огляду на ефективність її використання як засобу погашення недоїмки. Проаналізувати кількість підприємств, майно яких перебувало у податковій заставі, на протязі якого періоду, кількість випадків реалізації майна підприємств-боржників для погашення податкової заборгованості.

4. Дослідити механізм розстрочки та відстрочки податкових зобов'язань платника: підстави для надання, термін надання, розмір відсотків. Проаналізувати, як відстрочка або розстрочка податкових зобов'язань впливають на виконання дохідної частини бюджету.

V. Індивідуальне завдання по темі: «Контрольна робота податкових органів у сфері непрямого оподаткування»

1. Проаналізувати кількість зареєстрованих платників ПДВ і акцизного збору, які фактично сплачують ці види податків.

2. Дослідити результати камеральних перевірок декларацій по ПДВ і розрахунків акцизного збору. Указати суми донарахованих податків у розрізі звітних періодів за 1 рік.

3. Розглянути кількість проведених документальних перевірок правильності нарахування ПДВ і акцизного збору, указати суми донарахованих податків.

4. Показати найбільш поширені випадки порушення податкового законодавства з питань нарахування та сплати ПДВ і акцизного збору.

VI. Індивідуальне завдання по темі: «Контроль за правильністю нарахування та своєчасністю сплати в бюджет податку на прибуток»

1. Проаналізувати кількість зареєстрованих, які фактично сплачують податок на прибуток платників. Розглянути їх галузеву структуру і рівень надходжень від кожної галузі.

2. Дослідити результати камеральних перевірок декларацій про прибуток підприємств. Указати суми донарахованого податку на прибуток у розрізі звітних періодів за 1 рік.

3. Розглянути кількість проведених документальних перевірок по податку на прибуток, указати суми донарахованого податку.

4. Показати найбільш поширені випадки порушення податкового законодавства з питань оподаткування прибутку підприємств.

5. Навести приклади законодавче не врегульованих питань щодо валових витрат платника.

VII. Індивідуальне завдання по темі: «Контроль податкових інспекцій у сфері оподаткування доходів громадян»

1. Проаналізувати структуру платників прибуткового податку, окремо виділивши такі групи:

а) платники, які сплачують прибутковий податок із заробітної плати, отриманої за місцем основної роботи;

б) платників які сплачують прибутковий податок з доходів, отриманих за місцем основної роботи і за сумісництвом;

в) платники, які сплачують прибутковий податок з доходів від підприємницької діяльності. В цій групі розглянути галузеву структуру платників.

2. Дослідити дані, що характеризують кількість проведених перевірок правильності нарахування та своєчасності сплати в бюджет прибуткового податку, утриманого у джерела доходів, а також суми донарахувань у результаті цих перевірок.

3. Проаналізувати статистичні дані, що характеризують кількість поданих декларацій про доходи, отримані за місцем основної роботи і за сумісництвом, суми донарахованих та повернутих платникам сум податків, кількість випадків, в яких суми, нарахо-

вані в результаті перерахунку прибуткового податку з сукупного річного доходу і фактично сплачені протягом року, співпадають.

4. Розглянути результати податкового контролю в сфері оподаткування доходів від підприємницької діяльності. Указати найбільш характерні приклади порушень податкового законодавства.

5. Охарактеризувати особливості контрольної роботи за правильністю справляння податку на промисел. Навести статистичні дані, що характеризують результати цієї роботи.

5.4. Перелік індивідуальних практичних завдань

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

Тема 1. Теоретичні, правові та організаційні засади податкового менеджменту

1. Взаємозв'язок державного і корпоративного податкового менеджменту.

2. Податковий менеджмент у системі управління фінансами.

3. Етапи та процедури адміністрування податків.

4. Становлення та розвиток податкової служби України.

5. Шляхи оптимізації розмежування функцій між ланками ДПА.

6. Місце і роль податкової міліції в системі Державної податкової служби України.

7. Відповідальність платників як засіб боротьби з ухиленням від сплати податків.

8. Головні проблеми функціонування податкової служби в Україні.

9. Стратегічні напрямки розвитку податкової служби України.

10. Органи Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування в системі контролюючих органів.

11. Митна служба України, її функції у сфері податкового менеджменту.

12. Координація діяльності контролюючих органів.

13. Автоматизовані системи управління в сфері оподаткування.

14. Дискусійні питання податкового законодавства (у розрізі окремих видів податків).

15. Переваги правового регламентування на базі єдиного документу — Податкового кодексу.

Тема 2. Планування та прогнозування податків та зборів

1. Застосування економіко-математичних методів у процесі планування та прогнозування податкових надходжень.

2. Зарубіжний досвід планування та прогнозування податкових надходжень, можливості його використання в Україні.

Тема 3. Податковий ризик-менеджмент

1. Дискусійні питання теорії податкових ризиків.
2. Місце та роль оцінки податкових ризиків у системі управління оподаткуванням.
3. Недоліки методології оцінки податкових ризиків в Україні.

Тема 4. Податкове рахівництво

1. Законність і протизаконність податкового планування.
2. Податкові схеми оптимізації оподаткування.
3. Ставлення держави до оптимізації податків.
4. Автоматизація податкової звітності.
5. Податкова звітність як джерело інформації про фінансово-го-господарський стан підприємства.
6. Принципи побудови податкової звітності.
7. Склад податкової звітності, порядок її подання.
8. Аналіз податкової звітності на підприємстві (страховій компанії).
9. Напрями удосконалення податкового обліку і складання звітності з ПДВ.
10. Джерела інформації для складання декларації з податку на прибуток підприємства.
11. Внутрішній контроль податку на прибуток підприємства як інструмент оптимізації податкових платежів.
12. Особливості податкового обліку валових доходів страхової компанії.
13. Податкова звітність страхової компанії.
14. Облік та звітність майнових платежів.
15. Податковий облік та звітність ресурсних платежів.
16. Податковий облік та звітність плати за землю
17. Податковий облік та звітність збору на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства.
18. Податковий облік та звітність збору за забруднення навколишнього середовища.
19. Порядок складання та терміни подання звітності суб'єктів малого підприємництва.
20. Податковий облік та звітність місцевих податків та зборів.

Тема 5. Облік платників податків

1. Діяльність податкових органів з установаження повноти обліку платників податків.
2. Облік платників податків як передумова ефективної контрольної роботи податкових органів.
3. Роль Державного реєстру платників податків — фізичних осіб у контролі за оподаткуванням доходів.
4. Місце та роль обліку платників ПДВ у контрольній роботі податкових органів за достовірністю і повнотою сплати цього податку до бюджету.

Тема 6. Організація сплати податків. Облік податкових надходжень

1. Діяльність податкових органів з організації добровільної сплати податків.
2. Механізм розстрочки та відстрочки податкових зобов'язань в Україні.
3. Місце та роль обліку податкових надходжень у системі управління оподаткуванням.

Тема 7. Управління податковим боргом

1. Ефективність податкової застави як засобу погашення податкового боргу.
2. Неврегульовані елементи механізму арешту активів в Україні.
3. Погашення податкового боргу державних і комунальних підприємств.
4. Погашення податкового боргу у випадку ліквідації платника.
5. Погашення податкового боргу при реорганізації платника.

Тема 8. Теоретичні засади податкового контролю

1. Дискусійні питання теоретичних засад податкового контролю.
2. Недоліки правового податкового контролю в Україні.
3. Типові порушення чинного законодавства (у розрізі окремих видів податків).
4. Роль податкового контролю у вдосконаленні податкового законодавства.

Тема 10. Контрольна робота податкових органів у сфері справляння податків на споживання

1. Контроль за правильністю оподаткування ПДВ у сфері експортно-імпортних операцій.

2. Перевірка правильності нарахування ПДВ по бартерних операціях.

3. Контрольна робота податкових органів за достовірністю нарахування ПДВ у сфері вексельного обігу.

4. Організація податкової роботи за наявністю марок акцизного збору.

Тема 11. Контроль за правильністю нарахування та своєчасністю сплати в бюджет податку на прибуток

1. Податковий контроль у сфері оподаткування прибутку від банківських операцій.

2. Документальні перевірки податкових органів правильності нарахування податку на прибуток від страхової діяльності.

3. Контроль оподаткування прибутку в сфері вексельного обігу.

4. Контрольна робота податкових інспекцій правильності оподаткування прибутку від спільної діяльності.

5. Дискусійні питання відображення в обліку валових витрат підприємства.

Тема 12. Контроль податкових інспекцій у сфері оподаткування доходів громадян

1. Шляхи вдосконалення податкового контролю в сфері оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності.

2. Вдосконалення організації податкової роботи по прийому декларацій про доходи громадян.

3. Контроль за сплатою податку на промисел.

Тема 13. Контроль за правильністю справляння інших податків та обов'язкових платежів

1. Податковий контроль за правильністю справляння збору за право використання місцевої символіки.

2. Податкова робота в сфері місцевого оподаткування: проблеми і шляхи їх вирішення.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА НАУКОВИХ РОБІТ

1. Дискусійні питання щодо визначення поняття та складових податкового менеджменту.

2. Напрями вдосконалення управління оподаткуванням в Україні.

3. Методологія оцінки податкового потенціалу в Україні.

4. Прогнозування податкового боргу

5. Ефективність системи управління податковими ризиками в Україні.

6. Формування оптимальної моделі попередження та протидії ризикам.

7. Межі податкової оптимізації.

8. Проблеми застосування непрямих методів перевірки правильності нарахування ПДВ.

9. Моделювання податкових платежів на підприємстві (страховій компанії).

10. Міжнародні аспекти податкового планування (на прикладі спільних підприємств та страхових компаній із участю іноземного капіталу)

11. Міжнародні аспекти податкового планування (на прикладі спільних підприємств та страхових компаній із участю іноземного капіталу).

12. Можливості податкового планування у контексті законодавства України.

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит (за умови, що студент набрав 30 балів і вище).

Для студентів **денної та вечірньої форми навчання** поточний контроль здійснюється шляхом перевірки *виконання 2-х письмових контрольних робіт*.

Письмова контрольна робота (модуль 1) включає 6 теоретичних і 8 тестових питань. Кожне теоретичне завдання оцінюється в один бал, а тестове — 0,5 бала. Максимальна оцінка за виконання письмової контрольної роботи складає 10 балів.

Письмова контрольна робота (модуль 2) включає 1 теоретичне питання і 3 ситуаційні задачі. Кожне завдання оцінюється в 2,5 бала. Максимальна оцінка за виконання письмової контрольної роботи складає 10 балів.

Реферат, та індивідуальне завдання оцінюються в 0, 5, 10 балів.

10 балів ставиться за роботу, яка за змістом та оформленням відповідає встановленим вимогам. Студент повністю володіє темою, обраною для написання реферату або індивідуального завдання, чітко відповідає на питання викладача.

5 балів ставиться за роботу, яка в цілому відповідає вимогам, але допущено помилки у змісті та оформленні матеріалу, студент невпевнено володіє матеріалом, неточно відповідає на питання викладача.

0 балів ставиться за роботу, яка не відповідає вимогам, студент не володіє матеріалом з обраної теми, не відповідає на питання викладача.

Для студентів **заочної форми навчання** поточний контроль здійснюється шляхом проведення тестового контролю (8 тестових завдань по 5 балів кожне).

6.2. Порядок підсумкового контролю знань

На іспит (для всіх форм навчання) виноситься 6 завдань: 3 теоретичні питання і 3 ситуаційні задачі. Кожне завдання оцінюється в 0, 5, 10 балів.

Результати іспиту оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів (включно). В разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж у 30 балів (0, 5, 10, 15, 20, 25), він отримує незадовільну оцінку (тобто 0) балів, і загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 30 до 45 балів (з врахуванням 30 і більше балів, що студент набрав на іспиті), після належної підготовки мають право повторно скласти іспит за власною заявою).

Перескладання іспиту з дисципліни дозволяється двічі, але якщо студент не пересклав іспит двічі, то він зобов'язаний повторно вивчити дисципліну і знову скласти іспит (востаннє).

Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 0 до 15 балів (якщо на іспиті студент набрав менше 30 балів, то результати підсумкового контролю не враховуються) зобов'язані написати заяву на повторне вивчення дисципліни на різних формах навчання.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у такому порядку.

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що викорис- товується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю пов- торного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим пов- торним вивченням дисципліни

6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. Податкові роз'яснення, їх види, порядок застосування, роль у практиці оподаткування.

2. Види непрямих методів контролю.

3. Контроль у сфері оподаткування доходів громадян, отриманих від підприємницької діяльності.

4. Станом на 1.07 поточного року в обліку підприємства А значились аванси, отримані від підприємства Г на суму 4000 грн. Заборгованість підприємству А за відвантажені товари складала на 1. 07. поточного року від підприємства Б 2000 грн.

Протягом третього кварталу поточного року було здійснено такі господарські операції:

3.07 — отримано оплату за продукцію від підприємства Б на суму 1200 грн (1000 грн + 200 грн ПДВ).

8.07 — Відвантажено товар підприємству В на суму 9600 грн (8000 грн + 1600 грн ПДВ).

15.07 — відвантажено товар підприємству Г на суму 2400 грн (2000 грн + 400 грн ПДВ).

22.07 — отримано оплату за товар від підприємства В на суму 12000 грн (10000 грн + 2000 грн ПДВ).

Валовий дохід визначено у сумі 8000 грн. Перевірити достовірність цієї суми. У разі виявлення порушень, нарахувати фінансові санкції, враховуючи, що перевірка проводилась у IV кварталі поточного року.

5. Підприємство виготовляє товари народного споживання та товари для інвалідів. Загальний обсяг реалізованих товарів у звітному періоді за контрактними цінами склав 120 тис. грн, у т.ч. експорт товарів народного споживання — 30 тис. грн, а обсяг товарів для інвалідів — 15 тис. грн. У цьому ж звітному періоді сплачено постачальникам вартість сировини та матеріалів за контрактними цінами, на суму 30 тис. грн, з яких матеріали на суму 9 тис. грн використані на виробництво експортної продукції, а на 6 тис. грн на виробництво товарів для інвалідів. У цьому ж звітному періоді були придбані і введені в експлуатацію основні виробничі фонди на суму 12 тис. грн, які використовуються для виробництва товарів народного споживання. ПДВ у бюджет за звітний період було визначено у сумі 9,6 тис. грн. Перевірити достовірність цієї суми.

6. Перевірити правильність нарахування плати за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин, виходячи з наступних даних. Комбінат розробляє родовище каоліну. За звітний період видобуток склав 300 тис. т, втрати в надрах 5 тис. т (ліміт втрат — 3 тис. т) Норматив плати 1,1 грн за тонну. Суму плати за використання надр визначено у розмірі 304,7 тис. грн. Всю суму плати віднесено на валові витрати.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

Укладачі:

С. С. Осадець, д-р екон. наук, проф.
В. М. Фурман, д-р екон. наук, проф.
О. В. Мурашко, канд. екон. наук, доц.
В.І. Нечипоренко, доц.
А. Л. Баранов, ст. викл.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Тематичний план дисципліни
3. Програма дисципліни та рекомендована література
4. Плани та завдання до семінарських (практичних) занять
5. Організація самостійної роботи студентів
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань
6. Система поточного і підсумкового контролю знань студентів
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів (за формами навчання)
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. ВСТУП

Посилення страхового компоненту освіти фінансистів зумовлено зростанням ролі страхування в умовах розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки. Цей клас фінансової діяльності сприяє захисту юридичних і фізичних осіб від втрат, зумовлених ризиковими обставинами, накопиченню резервів, які до використання за призначенням формують коротко- й довгострокові ресурси, що інвестуються в економіку.

Страхування як різновид підприємницької діяльності має яскраво виражену специфіку з огляду на принципи створення страхових організацій, визначення стратегії їх діяльності, управління маркетингом, відбором ризиків на страхування, врегулюванням страхових претензій, грошовими потоками, формуванням фондів і забезпеченням фінансової надійності компаній.

Знання з управління страхуванням конче потрібні як безпосереднім працівникам страхового бізнесу, так і фахівцям суб'єктів виробничої сфери, банків, податкових, регуляторних органів, що співпрацюють зі страховиками.

Мета дисципліни: оволодіння знаннями з опрацювання і реалізації управлінських рішень із питань, що забезпечують раціональне формування й використання потенціалу страховиків при гармонізації фінансових інтересів споживачів страхових послуг, власників і персоналу страхових компаній, посередників та держави.

Предмет дисципліни: управління процесами створення та ефективного використання потенціалу страхових організацій з врахуванням інтересів всіх учасників економічних відносин, що опосередковують функціонування цих формувань.

На магістерському рівні навчання студенти формують *компетенції з питань управління суб'єктами фінансової системи*. Основні складові компетенції магістра з фінансів, які він отримає в процесі вивчення дисципліни «Страховий менеджмент», полягають у наступному:

Аналітично-контрольні завдання

Аналізувати:

- наявний потенціал страховика та ефективність його використання;
- структуру управління страховою організацією;
- внутрішні та зовнішні фактори, що формують причини і величину ризиків;

- страховий портфель страхової організації у розрізі видів страхування;
- поточний фінансовий стан страховика, його фінансове забезпечення;
- фактори впливу на формування доходів і витрат страховика;
- платоспроможність страховика;
- показники фінансової стійкості та ліквідності страховика;
- фінансові і інвестиційні ризики страхової організації;
- ефективність роботи страхової організації;
- складати управлінські звіти для вищого рівня менеджменту, власників, інвесторів.
- визначати достатність коштів страхових резервів страховика для забезпечення виконання зобов'язань перед страхувальниками;
- вести моніторинг ефективності надання страхових послуг.

Контролювати:

- проведення розрахунків зі страхувальниками, перестраховиками та іншими організаціями і установами;
- виконання основних показників діяльності страховика;
- процес формування, розміщення і використання страхових резервів;
- платоспроможність страховика відповідно до вимог законодавства.

Нормувально-планувальні завдання

Розробляти:

- оптимальну структуру управління страховою організацією;
- внутрішню нормативно-правову базу управління персоналом;
- програмний комплекс страхової організації;
- маркетинговий план.

Планувати:

- доходи від основної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- витрати на основну, інвестиційну і фінансову діяльність страховика;
- величину прибутку від основної, фінансової, інвестиційної діяльності страховика;
- потребу в коштах по видах діяльності страховика;
- потреби структурних підрозділів у навчанні персоналу;
- витрати на розвиток персоналу;
- витрати на проведення маркетингових досліджень страхового ринку.

Здійснювати обґрунтування інвестиційних проектів.

Організаційно-управлінські завдання

Організовувати:

- планування на рівні підрозділів;
- проведення маркетингу в страховій організації;
- роботу страховика по розробці нових послуг;
- підбір та навчання персоналу;
- розподілення повноважень і відповідальності серед працівників різних структурних підрозділів;
- ефективну систему продаж;
- проведення андерайтингу;
- врегулювання страхових претензій;
- формування страхових резервів;
- інвестиційну діяльність страховика;
- діяльність з управління страховими, інвестиційними і фінансовими ризиками страхової компанії;
- антикризове управління страховою організацією;
- проведення фінансового моніторингу в страховій організації.

Управляти:

- процесом створення страхових організацій;
- професійною орієнтацією і адаптацією персоналу страхової організації;
- витратами на розробку і реалізацію страхової послуги;
- рекламною діяльністю;
- посередницькою діяльністю в страхуванні;
- відбором ризиків на страхування;
- врегулюванням страхових виплат;
- грошовими потоками страховика;
- страховими і фінансовими зобов'язаннями;
- процесом розподілу прибутку;
- обчисленням належних платежів і своєчасністю розрахунків з бюджетом;
- інвестиційним портфелем.

Оціночно-заохочувальні завдання

Оцінювати:

- ресурсний потенціал страхової організації;
- життєвий цикл страхової організації;
- рівень конкуренції на ринку страхових послуг;
- ефективність управління інвестиційним портфелем;
- структуру розміщення та інвестування коштів страхових резервів;

- структуру активів та пасивів страховика.
- Удосконалювати управління бізнес-процесами страховика.
- Розробляти компенсаційні та соціальні пакети матеріального і морального заохочення для працівників страхової організації.

Інноваційно-проектні завдання

Розробляти:

- стратегію страхової організації;
- бізнес-план страховика;
- стратегію управління персоналом страхової організації;
- тактику основної, фінансової та інвестиційної діяльності страхової компанії;
- тарифну політику;
- фінансову політику діяльності страховика.

Інформаційно-технологічні завдання:

- ефективно використовувати сучасні інформаційні технології в управлінні страховою компанією;
- формувати і вести електронний персоніфікований облік договорів зі страхування життя;
- використовувати сучасний програмний математичний апарат для розрахунку страхових тарифів.

Навчально-методичні та науково-дослідні завдання:

- розробляти навчально-методичне забезпечення викладання дисципліни «Страховий менеджмент»;
- аналізувати вітчизняну та зарубіжну статистичну інформацію, наукові публікації, практичний досвід підприємств у галузі страхового менеджменту;
- проводити експертизу наукових проектів і програм з страхування;
- узагальнювати отримані результати наукового дослідження, готувати наукові огляди, доповідні записки, статті;
- надавати консультації працівникам страхових організацій з прийняття управлінських рішень;
- виходячи з компетенцій, яким повинен відповідати випускник магістратури з фінансів, вивчення «Страхового менеджменту» орієнтовано в першу чергу на формування знань з опрацювання управлінських рішень із пріоритетних (вузлових) питань діяльності страхових компаній.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

За навчальним планом дисципліна «Страховий менеджмент» вивчається в дев'ятому семестрі. На вивчення дисципліни відводиться 4 кредити (144 години). При визначенні структури дисципліни враховано зарубіжний досвід, зокрема, Лондонського інституту дипломованих страховиків, Віденського економічного університету, Фінансової академії при Уряді РФ.

Керівником магістерської програми підготовлена електронна версія навчального посібника «Менеджмент у страхових організаціях», створено авторський колектив і завершується підготовка підручника із дисципліни «Страховий менеджмент».

Орієнтовний розподіл часу за формами навчання та видами занять наведений у табл. 1.

Таблиця 1

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
		Лекції	С (П, Л)	ІКР	СРС	Лекції	С (П, Л)	ІКР	СРС	Лекції	С (П, Л)	ІКР	СРС
1.	Сутність і еволюція страхового менеджменту	2	—	2	4	2	2	2	6	2	—	4	4
2.	Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією	2	—	2	8	2	2	2	6	2	—	4	8
3.	Стратегічне управління страховою організацією	2	—	4	6	2	2	2	6	2	2	2	6
4.	Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту	2	—	2	6	2	2	2	6	2	—	2	6
5.	Управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі	2	—	4	8	2	4	2	6	2	—	4	8
6.	Управління відбором ризиків на страхування	2	—	4	10	2	4	4	8	2	—	2	10
7.	Врегулювання страхових претензій	2	—	4	10	2	2	2	8	2	—	4	10
8.	Управління грошовими потоками страховика	2	—	4	12	2	4	4	8	2	2	2	12
9.	Управління фінансовою надійністю страховика	2	—	4	12	2	4	4	8	2	2	2	12
10.	Фінансовий моніторинг у страхових організаціях	2	—	4	10	2	2	2	8	2	—	2	10
	Разом	20	—	34	90	20	28	26	70	20	6	28	90

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Сутність і еволюція страхового менеджменту

Предмет і завдання дисципліни. Структура курсу і його взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Форми занять та методичні поради по вивченню дисципліни.

Страхування як особливий вид підприємницької діяльності й перспективи його розвитку в Україні та світі.

Суб'єкти страхового підприємництва (страхові організації, перестраховувальні компанії, страхові посередники). Страхова організація як основний суб'єкт страхового бізнесу й основа розбудови його менеджменту. Законодавство України про страхове підприємництво.

Класифікація страхових організацій, їх організаційно-правові форми. Акціонерна форма страхових товариств, її переваги та перспективи розвитку. Товариства взаємного страхування. Мотивація їх широкого розповсюдження в багатьох зарубіжних країнах. Основні чинники, що гальмують розвиток таких товариств в Україні.

Спеціалізація страхових організацій.

Страховий ринок України: стан і перспективи розвитку.

Умови залучення іноземних інвесторів до розвитку страхової індустрії в Україні. Вплив процесів глобалізації економіки, і, зокрема, вступу України до СОТ, на розвиток страхового ринку.

Управління процесом створення страхових організацій. Зміст пакету необхідних документів і процедура реєстрації страхових організацій, їх філій, і представництв. Ліцензування страхової діяльності.

Зміст і структура страхового менеджменту та його функції. Нова парадигма менеджменту як виклик перспективи розвитку страхового бізнесу.

Активізація використання зарубіжного досвіду в розбудові механізму управління страховими формуваннями.

Тема 2. Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією

Соціально-економічна сутність категорії «потенціал організації». Склад, структура й оцінка наявного потенціалу страховика та ефективності його використання. Ресурсний потенціал та його оптимізація.

Життєвий цикл страхової організації і його вплив на управлінські процеси.

Поняття й принципи побудови структури управління страховою організацією. Ієрархічний тип структур управління. Функціональний і структурний підходи в організації управління страховиком. Характеристика організаційних відносин. Лінійна структура. Функціональна структура. Лінійно-функціональна структура управління як найбільш розповсюджена в страхуванні. Лінійно-штабна структура. Дивізійна структура управління. Співвідношення централізації й децентралізації в структурі органів управління страховою організацією. Центральний офіс. Дирекції, регіональні управління, філії, центри страхових послуг, відокремлені робочі місця й представництва страховиків.

Методи управління трудовим потенціалом. Кадрове забезпечення страхових організацій. Підбір працівників, їх адаптація й підвищення кваліфікації. Оцінка наслідків роботи окремих підрозділів та працівників страхової організації.

Сутнісна характеристика мотивації персоналу як функція страхового менеджменту. Заробітна плата та інші форми мотивації в страхуванні. Стимулювання інновацій.

Загальні збори акціонерів — найвищий орган управління страховою організацією. Спостережна рада. Рада директорів. Права та обов'язки цих органів. Ревізійна комісія. Права та обов'язки перелічених органів.

Виконавчі органи управління страховою організацією. Правління та його функції. Голова правління, президент, генеральний директор страхової організації. Матриця повноважень із прийняття рішень.

Дорадчі органи управління страховою компанією: рада директорів філій, рада директорів центрів страхових послуг, рада агентів.

Ліга страхових організацій України та інші об'єднання страховиків. Їх роль в управлінні страховою справою.

Функції і роль Держфінпослуг у забезпеченні нагляду за страховою діяльністю. Напрями вдосконалення впливу держави на розвиток страхової справи.

Тема 3. Стратегічне управління страховою організацією

Стратегічний менеджмент: структура й зміст основних елементів та етапів у страхуванні. Визначення місії, цілей страховика й шляхів їх досягнення. Система планів розвитку страхової органі-

зації. Бізнес-процеси як сукупність дій засновників і менеджменту, що забезпечують реалізацію конкретної мети страховика в межах певної організаційно-правової структури.

Стратегія страхової організації як генеральна програма дій. Процес розробки стратегії: елементи стратегічного вибору, формування стратегічних цілей, використання методу «опрацювання сценарію майбутнього» організації, оцінка стратегічної ситуації. Інноваційна спрямованість стратегії розвитку. Аналіз альтернатив і вибір стратегії. Проведення SWOT-аналізу при розробці стратегії страховика. Врахування економічних, соціальних і політичних факторів розвитку страхової організації. Часовий аспект стратегії. Опрацювання плану регіональної діяльності й плану відкриття нових точок продаж.

Оцінка необхідних ресурсів.

Необхідність і призначення бізнес-плану страховика. Коло користувачів бізнес-планом. Структура бізнес-плану та характеристика його окремих розділів. Порядок опрацювання, розгляду й затвердження бізнес-плану.

Процес бюджетування в страховій організації. Планування на рівні підрозділів. Бюджетування як одна з форм здійснення контрольної функції страхового менеджменту.

Тема 4. Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту

Комунікації в сучасній страховій організації: сутність, елементи й етапи комунікаційного процесу.

Вимоги до організації інформації. Програмний комплекс страхової компанії: завдання, цілі, механізм функціонування, роль у формуванні ефективних бізнес-процесів та прийнятті управлінських рішень. Системи управління відносинами із клієнтами на базі CRM-технологій. Інформаційний супровід договорів у сфері страхування.

Формування баз даних і управління їх використанням. Електронна база даних при МТСБУ з автотранспортного страхування. Система електронного обміну даними. Використання можливостей Internet.

Страхова статистика та бухгалтерський облік як інструменти управління.

Шляхи вдосконалення інформаційної системи.

Комерційна таємниця та способи її забезпечення в страхових організаціях. Публікація звітності на іншій інформації.

Взаємовідносини страховиків із засобами масової інформації.

Тема 5. Управління маркетинговою діяльністю у страховому бізнесі

Сутність і завдання страхового маркетингу. Маркетингова служба страховика, її функції та організація роботи. Зміст та спрямованість плану маркетингу на удосконалення управління асортиментом і якістю страхових послуг, формування попиту на ці послуги і стимулювання продаж.

Маркетингові дослідження в страхуванні: завдання, види та форми. Аналіз ринкової ситуації та конкурентного середовища. Сегментування і вибір цільових ринків. Методи збору та аналізу інформації про споживачів страхових послуг та конкурентів. Оцінка інтенсивності конкуренції на ринку страхових послуг. Основні елементи державної політики регулювання конкуренції в сфері страхування. Визначення факторів, що впливають на динаміку продаж. Формування та реалізація конкурентних переваг страхової організації.

Розширення пропозиції страховика. Розробка та просування нових видів страхових послуг.

Управління рекламною діяльністю. Підтримування зв'язків зі споживачами страхових послуг. Реалізація форм і методів паблік рилейшнз.

Побудова ефективної системи продажу: канали розподілу та мотивація причетних до надання страхових послуг. Реалізація заходів щодо підвищення ефективності роботи в каналах розподілу.

Прямі продажі: через головний офіс та відокремлені структурні підрозділи.

Роль, значення та тенденції розвитку страхового посередництва в Україні. Страхові агенти, їх класифікація та основні функції. Страхові та перестрахові брокери: функції та організація діяльності. Нові форми страхового посередництва. Віртуальне страхове посередництво. Організація продажу страхових послуг у системі MLM. Bancainssurance. Асистанс (медичний та технічний). Винагорода страховим посередникам.

Тема 6. Управління відбором ризиків на страхування

Сутність ризик-менеджменту в контексті визначення потреби в страхуванні. Поняття й класифікація ризиків. Ознаки ризиків, що можуть бути прийняті на страхування.

Організація відбору ризиків на страхування. Управління даним бізнес-процесом із метою формування та забезпечення збалансованості страхового портфеля.

Етапи відбору ризиків.

Тарифікація. Побудова тарифікаційної системи. Страховий тариф як ціна за страхову послугу. Структура тарифу. Основні методологічні підходи при здійсненні актуарних розрахунків. Тарифна політика, її цілі та принципи

Андерайтинг як важливіший бізнес-процес страховика. Складові й основні завдання андерайтингу. Вимоги до управління андерайтингом.

Ідентифікація ризиків. Виявлення можливих ризиків та визначення причин імовірності їх настання. Джерела й способи отримання необхідної інформації для проведення даного заходу.

Оцінка ризику. Методи кількісного і якісного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують причини й величину ризиків. Визначення показників: ймовірності або частоти збитку, очікуваного значення збитку, максимального збитку та відхилень фактичних результатів від очікуваних.

Визначення розміру та періоду страхового покриття. Розрахунок страхової премії.

Контроль за ризиком. Урахування факторів територіальної та часової розкладки ризиків. Доцільність перестрахування ризиків.

Укладення страхових договорів та контроль за їх виконанням.

Тема 7. Врегулювання страхових претензій

Служба врегулювання претензій: завдання та місце в страховій компанії. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій. Дії сторін договору в разі настання страхового випадку. Залучення аварійних комісарів та інших експертів для з'ясування причин настання страхового випадку та визначення розміру завданої шкоди. Документальне оформлення страхової претензії. Технологія перевірки достовірності страхового випадку й нанесення ним шкоди страхувальнику. Розрахунок страхових виплат. Форми страхових виплат. Порядок урегулювання збитків у різних видах страхування Особливості виплат страхових сум за договорами зі страхування життя.

Оформлення регресних позовів до осіб, винних у скоєнні страхових випадків. Контрибуція в сфері страхування.

Формування ефективної служби безпеки та механізм її взаємодії з іншими підрозділами страхової компанії.

Тема 8. Управління грошовими потоками страховика

Грошовий потік як сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, які генерують діяльність суб'єкта господарювання.

Фактори, що зумовлюють особливості грошових потоків у страхових організаціях. Види грошових потоків: вхідний, внутрішній і вихідний. Модель грошових потоків страховика.

Грошові потоки, що обслуговують операційну діяльність страховика. Організація управління процесом мобілізації доходів страховика.

Доходи від страхової діяльності: зароблені страхові премії, комісійна винагорода за передачу ризиків у перестраховування, частки страхових виплат і відшкодувань, що надходять від перестраховиків, повернені суми з резерву збитків та централізованих страхових резервних фондів. Порядок визначення заробленої страхової премії.

Менеджмент витрат страховика. Витрати страховика на здійснення страхової діяльності: страхові виплати, відрахування в централізовані страхові резервні фонди та в технічні резерви інші, ніж резерв незароблених премій, витрати на ведення. Проблеми оптимізації витрат на ведення справи.

Грошові надходження й витрати, зумовлені інвестиційною й фінансовою діяльністю страховика. Управління процесом розподілу прибутку. Особливості оподаткування прибутку страховиків. Чистий прибуток, порядок його використання. Розподіл чистого прибутку. Вільні резерви страховика. Виплата дивідендів. Реінвестування.

Тема 9. Управління фінансовою надійністю страховика

Поняття фінансової надійності та методи її забезпечення. Вплив тарифної політики страховика на фінансові результати. Роль перестраховувальних програм у збалансуванні страхового портфеля.

Поняття технічних резервів. Склад технічних резервів згідно із Законом України «Про страхування». Резерв незароблених премій. Порядок формування резерву незароблених премій та визначення частки перестраховика в цьому резерві страховика.

Резерв збитків. Види резерву збитків. Порядок формування резерву збитків за заявленими вимогами страхувальників. Визначення частки перестраховика в резерві збитків. Резерв коливань

збитковості та порядок його формування. Резерв катастроф та порядок його створення. Формування інших резервів.

Інвестиційна діяльність страховика, її напрямки. Інвестиційний ризик та дохідність, їх взаємозв'язок. Диверсифікація та ризик інвестиційного портфеля.

Розміщення коштів страхових резервів. Зміст і порядок державного регулювання розміщення страхових резервів. Нормативи розміщення страхових резервів. Напрямки та принципи інвестування тимчасово вільних коштів страховика.

Вплив структури розміщення та інвестування коштів страхових резервів на забезпечення платоспроможності страхової організації.

Платоспроможність страховика та умови її забезпечення. Статутний фонд страховика, особливості його формування. Гарантійний фонд. Вільні резерви страховика. Фактичний запас платоспроможності страховика та порядок його визначення. Визначення нормативного запасу платоспроможності. Система управлінських заходів щодо покращання платоспроможності страховика.

Оцінка структури активів та пасивів страховика. Структура дебіторської та кредиторської заборгованості.

Показники фінансової стійкості (коефіцієнти): автономії (незалежності); фінансової стійкості; використання активів; використання власних коштів; співвідношення позикових та власних коштів; маневреності власних коштів; концентрації власного капіталу; показник заборгованості кредиторам.

Показники ліквідності: коефіцієнт ліквідності; коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Нормативні показники діяльності страхової компанії та їх роль у забезпеченні рентабельної роботи страховика.

Тема 10. Фінансовий моніторинг у страхових організаціях

Фінансовий моніторингу і його завдання у справі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Дії, які відносяться до легалізації (відмивання) доходів.

Система фінансового моніторингу: первинний (внутрішній) та державний (зовнішній) рівень.

Страхові компанії, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єкту первинного фінансового моніторингу. Суб'єкти державного фінансового моніторингу: завдання, функції та права.

Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції. Порядок надання інформації. Фінансові операції страхової організації, які підлягають внутрішньому та обов'язковому фінансовому моніторингу. Призначення працівника, відповідального за проведення первинного фінансового моніторингу. Вимоги до його кваліфікації та забезпечення відповідного навчання. Програма та правила проведення фінансового моніторингу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Цивільний кодекс України. — К.: Парламентське видання, 2003.
2. Законодавство України з питань страхової діяльності. Збірник законодавчих та нормативних актів. — К.: Атака, 2004.
3. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 24 грудня 2002 р. № 345-IV.
4. Концепція розвитку страхового ринку України на 2005—2010 рр. Затверджено розпорядженням Кабміну України 23.08.05, № 369-р.
5. Правила формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування іншими, ніж страхування життя: Затверджено розпорядженням Держфінпослуг 17 грудня 2004 р. № 3104.
6. Правила розміщення страхових резервів із страхування життя: Затверджено розпорядженням Держфінпослуг від 26.11.2004, № 2875.
7. Кургин Е. А. Страховой менеджмент: управление деятельностью страховой компании. — М.: РКонсульт, 2005.
8. Страхування: Підручник: Вид. 2. — К.: КНЕУ, 2002.
9. Страхове посередництво: теорія та практика. За ред. О. М. Заветою. — К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2004.
10. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: Монографія, — К.: Наукова думка 2006
11. Шумелда Я. П. Страхування: Навчальний посібник. — К.: BeeZone, 2007.
12. Юрченко Л. А. Финансовый менеджмент страховщика. — М.: ЮНИТИ, 2001.

Додаткова література та інші джерела інформації

13. Гварлиани Т. Е., Балакирева В. Ю. Денежные потоки в страховании. — М.: Финансы и статистика, 2004.
14. Николенко Н. П. Рейнжиниринг во имя клиента. — М.: Изд. дом «Страховое ревью», 2003.
15. Охріменко О. О. Страховий захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємництво): Навчальний посібник. — К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2005.

16. Стратегічне управління страховою компанією: Кол. моногр. / Наук. ред. д.е.н. В. М. Фурман. –К.: КНЕУ. 2008.

17. Филонюк А.Ф., Залетов А.Н. Страховая индустрия Украины: стратегия развития. –К.: Международная агенция «BeeZone», 2008.

18. Юлдашев Р. Т., Тронин Ю. Н. Российское страхование: системный анализ понятий и методология финансового менеджмента. — М.: АНКЛ, 2000.

19. Юлдашев Р. Т. Организационно-экономические основы страхового бизнеса. — М.: Анкил, 2002.

20. Нормативні акти, статистичні матеріали та статті зі страхування на спеціалізованих українських страхових порталах: <http://dfp.gov.ua/> <http://forinsurer.com/public/public>. <http://www.uainsur.com>.

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

А. ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ

Семінарське заняття 1

ТЕМА: Сутність і еволюція страхового менеджменту

1. Зміст менеджменту і його особливості в страховому бізнесі.
2. Поняття й класифікація страхових організацій, їх організаційно-правові форми.
3. Управління процесом створення та реєстрації страхових організацій.
4. Вплив процесів глобалізації економіки на реструктуризацію страхового ринку.
5. Сутність, функції, принципи й напрями активізації ролі менеджменту в страховій індустрії.

Семінарське заняття 2

ТЕМА: Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією

1. Склад та оцінка наявного ресурсного потенціалу страховика та ефективності його використання.
2. Типи організаційних структур управління страховою організацією.
3. Методи вибору ефективної структури управління.
4. Особливості кадрового забезпечення й системи мотивації персоналу страховиків.
5. Органи управління страховою організацією.

Семінарське заняття 3

ТЕМА: Стратегічне управління страховою організацією

1. Стратегічний менеджмент: структура й зміст основних елементів та етапів у страхуванні.
2. Стратегія страхової організації як генеральна програма дій.
3. Процес стратегічного планування.
4. Сутність, структура та порядок опрацювання бізнес-плану.
5. Особливості бюджетування в страхових організаціях.
6. Особливості антикризового управління в страхових організаціях.

Семінарське заняття 4

ТЕМА: Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту

1. Комунікації в сучасній страховій організації: сутність, елементи й етапи комунікаційного процесу.
2. Задачі, цілі та механізм функціонування програмного комплексу страхової компанії.
3. Персоніфікований (індивідуальний) облік договорів страхування життя.
4. Роль бухгалтерського й статистичного обліку й звітності в інформаційному забезпеченні управління страховою організацією.
5. Комерційна таємниця, її захист. Склад звітності, яка підлягає оприлюдненню.

Семінарське заняття 5

ТЕМА: Управління маркетинговою діяльністю у страховому бізнесі

1. Сутність і завдання страхового маркетингу.
2. Маркетингова служба страховика та її функції.
3. Маркетингові дослідження: завдання, види та форми.
4. Розробка та просування нових видів страхових послуг.
5. Управління рекламною діяльністю.

Семінарське заняття 6

ТЕМА: Управління маркетинговою діяльністю у страховому бізнесі (продовження)

1. Побудова ефективної системи продажу: канали та мотивація до надання страхових послуг.
2. Прямі продажі: через головний офіс та відокремлені структурні підрозділи.

3. Страхові агенти, їх класифікація та основні функції.
4. Страхові та перестрахові брокери: функції та організація діяльності.
5. Нові форми страхового посередництва.

Семінарське заняття 7

ТЕМА: Управління відбором ризиків на страхування

1. Поняття й класифікація ризиків.
2. Ознаки ризиків, що можуть бути прийняті на страхування.
3. Тарифікація. Побудова тарифікаційної системи.
4. Тарифна політика, її цілі та напрямки вдосконалення.
5. Андерайтинг як важливіший бізнес-процес страховика.
6. Оформлення договорів страхування й контроль за їх виконанням.

Семінарське заняття 8

ТЕМА: Врегулювання страхових претензій

1. Служба врегулювання претензій: завдання та місце в страховій компанії.
2. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій.
3. Документальне оформлення страхової претензії.
4. Особливості врегулювання збитків у різних видах страхування.
5. Оформлення регресних позовів.
6. Формування ефективної служби безпеки та механізм її взаємодії з іншими підрозділами страхової компанії.

Семінарське заняття 9

ТЕМА: Управління грошовими потоками страховика

1. Грошовий потік та фактори, що зумовлюють його особливості у страхових організаціях.
2. Модель грошових потоків страховика.
3. Управління грошовими потоками в операційній діяльності страховика.
4. Порядок визначення заробленої страхової премії.
5. Формування доходів від страхової діяльності.

Семінарське заняття 10

ТЕМА: Управління грошовими потоками страховика (продовження)

1. Управління витратами страховика.
2. Проблеми оптимізації витрат на ведення справи.

3. Грошові надходження й витрати, зумовлені інвестиційною та фінансовою діяльністю страховика.
4. Управління процесом розподілу прибутку страховика.

Семінарське заняття 11

ТЕМА: Управління фінансовою надійністю страховика

1. Поняття фінансової надійності та методи її забезпечення.
2. Поняття технічних резервів, їх склад та порядок формування.
3. Інвестиційна діяльність страховика, її напрямки.
4. Управління інвестиційним портфелем та оцінка його ефективності.
5. Вимоги до розміщення коштів страхових резервів.

Семінарське заняття 12

ТЕМА: Управління фінансовою надійністю страховика (продовження)

6. Платоспроможність страховика та умови її забезпечення.
7. Оцінка структури активів та пасивів страховика.
8. Показники фінансової стійкості та ліквідності.
9. Ризики в інвестиційній та фінансовій діяльності страховика.

Семінарське заняття 13

ТЕМА: Фінансовий моніторинг у страхових організаціях

1. Система фінансового моніторингу: первинний та державний рівень.
2. Страхові компанії, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу.
3. Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції.
4. Фінансові операції страхової організації, які підлягають внутрішньому та обов'язковому (зовнішньому) фінансовому моніторингу.
5. Програма та правила проведення фінансового моніторингу.

Семінарське заняття 14

Проведення підсумкового модульного контролю по дисципліні

Б. ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Семінарське заняття 1

ТЕМА: Стратегічне управління страховою організацією

1. Стратегічний менеджмент: структура й зміст основних елементів та етапів у страхуванні.

2. Стратегія страхової організації як генеральна програма дій.
3. Процес стратегічного планування.
4. Сутність, структура та порядок опрацювання бізнес-плану.
5. Особливості бюджетування в страхових організаціях.
6. Особливості антикризового управління в страхових організаціях.

Семінарське заняття 2

ТЕМА: Управління фінансовою надійністю страховика

1. Поняття фінансової надійності та методи її забезпечення.
2. Поняття технічних резервів, їх склад та порядок формування.
3. Інвестиційна діяльність страховика, її напрямки.
4. Вимоги до розміщення коштів страхових резервів.
5. Платоспроможність страховика та умови її забезпечення.
6. Оцінка структури активів та пасивів страховика.
7. Показники фінансової стійкості та ліквідності.

Семінарське заняття 3

Проведення підсумкового модульного контролю знань студентів

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів (СРС) — це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою СРС є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування у студентів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця вищої школи.

За навчальним планом підготовки магістрів із фінансів на вивчення дисципліни «Страховий менеджмент» для всіх форм навчання відведено 144 години, в т.ч. на самостійну роботу студентів денної форми навчання — 90, вечірньої — 70 та заочної — 90 годин.

5.1. Карта самостійної роботи студентів

Розподіл часу, відведеного на самостійну підготовку, за темами програми для вивчення теоретичного матеріалу і практичної підготовки кожен студент здійснює особисто користуючись «Картою самостійної роботи студента» (див. табл. 2).

Таблиця 2

**Карта самостійної роботи студентів
з дисципліни «Страховий менеджмент»
для студентів спеціальності «Фінанси»**

Види самостійної роботи	Термін виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
<i>За виконання індивідуального завдання</i>			
1.1. Виконання індивідуального завдання пакету «А» або «Б» в залежності від магістерської програми	За 2 тижні до початку екзаменаційної сесії	Перевірка правильності виконання та захист індивідуального завдання під час ІКР	30
Разом балів за обов'язкові види СРС			30
II. Вибіркові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Виконання 1-го вибіркового індивідуального завдання пакету «А» або «Б»	За 2 тижні до початку екзаменаційної сесії	Перевірка правильності та захист індивідуальних завдань під час ІКР	10
2.2. Виконання 2-го вибіркового індивідуального завдання пакету «А» або «Б»	За 2 тижні до початку екзаменаційної сесії	Перевірка правильності та захист індивідуальних завдань під час ІКР	10
2.3. Участь у наукових студентських конференціях і семінарах	Протягом семестру, але не пізніше дати здачі іспиту	Доповідь на наукових студентських конференціях і семінарах	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40
ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
<i>За активність роботи на семінарських (практичних) заняттях</i>			
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>			
1.1. За активність роботи на семінарських заняттях	Відповідно з розкладом занять	Оцінка активності участі в дискусіях, правильності відповідей на питання	20
1.2. Підготовка до модульної контрольної роботи	На останньому семінарі	Перевірка правильності виконання модульної контрольної роботи	10
Разом балів за обов'язкові види СРС			30

Види самостійної роботи	Термін виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
II. Вибіркові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Виконання одного із завдань із пакету «А» або «Б»	Не пізніше 2 тижнів до початку екзаменаційної сесії	Письмовий звіт про виконання завдання	10
2.2. Участь у наукових студентських конференціях і семінарах	Протягом семестру, але не пізніше дати іспиту	Доповідь на наукових студентських конференціях і семінарах	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
1.1. Підготовка контрольної роботи	За 2 тижні до початку екзаменаційної сесії	Перевірка правильності виконання контрольної роботи	20
Разом балів за вибіркові види СРС			20
II. Вибіркові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Підготовка до модульної контрольної роботи	На останньому семінарі	Перевірка правильності виконання модульної контрольної роботи	20
2.2. Виконання двох завдань із пакету «А» або «Б»	За 2 тижні до початку екзаменаційної сесії	Письмовий звіт про виконання завдання	20
Разом балів за вибіркові види СРС			20
Всього балів за СРС			40

5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів

Працюючи самостійно, студент повинен розуміти, що конспект установчих лекцій передбачає викладення дисципліни в дуже стислій формі. Для глибокого вивчення дисципліни лекції

мають бути доповнені самостійним опрацюванням матеріалів із рекомендованих літературних джерел. Саме на СРС над рекомендованими у наведеному переліку публікаціями розраховано використання основної частини часу, відведеної на вивчення дисципліни «Страховий менеджмент».

Самостійна робота магістрантів може включати: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу, підготовку до семінарських занять (вечірня форма навчання), самоперевірку вивченого матеріалу, виконання індивідуальних завдань (денна форма навчання), написання контрольних робіт (заочна форма навчання) тощо.

У процесі самостійної роботи необхідно звернути особливу увагу на програмні питання, які не були висвітлені в лекціях. Студенту належить скласти конспект коротких відповідей на такі питання. Слід приділити увагу розв'язанню типових завдань (тестів, ситуацій, задач).

Основні види самостійної роботи студентів та орієнтовні витрати часу на них подані в табл. 3.

Таблиця 3

ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ФОРМАМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Вид самостійної роботи	Орієнтовний час на самостійну роботу, акад. годин		
	Денна форма навчання	Вечірня фор- ма навчання	Заочна форма навчання
1	2	3	4
1. Самостійна робота з літературними джерелами з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій (за всіма темами)	18	24	50
2. Підготовка до аудиторних практичних занять за всіма темами	—	26	20
3. Практична підготовка на базах практики	40	—	—
4. Оформлення звіту про виконання практичних завдань на базі практики або за місцем роботи	16	—	—
5. Систематика вивченого матеріалу курсу перед іспитом	10	12	14
6. Індивідуальні консультації у викладача	6	8	6
Усього	90	70	90

Значну частину часу відведеного на самостійну роботу студентам вечірньої й заочної форм навчання слід приділити підготовці до семінарських занять. На денній формі навчання проведення семінарів не передбачено.

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Індивідуальні завдання є однією з форм самостійної роботи студентів, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів, і мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Згідно з навчальним планом студенти *денної форми навчання* не мають аудиторних практичних занять. Після вивчення теоретичного матеріалу навчальної дисципліни (слухання лекцій в університеті та самостійної роботи з літературними джерелами) студенти продовжують вивчати, аналізувати та оцінювати її практичні аспекти на базах практики.

Кожен студент виконує один із блоків індивідуальних завдань, який входить в пакет «А» або пакет «Б».

При цьому **завдання, які містяться в Пакеті «А»** призначені для студентів магістерської програми «Страховий менеджмент». Такі студенти проходять практику (або працюють) у страхових компаніях. Цей пакет за бажанням може бути використаний і студентами інших магістерських програм за умови, що вони мають досвід роботи у страхуванні, проходять практику, або мають можливість отримати *потрібну інформацію в страхових компаніях*.

Пакет «Б» розрахований на студентів магістерських програм «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» та «Державний фінансовий менеджмент». Його особливість у тому, що більшість завдань сформульовано з огляду на потенційних споживачів страхових послуг.

Кожний пакет індивідуальних завдань включає декілька варіантів, щоб студенти, які проходять практику, або працюють в одній компанії (установі, організації) мали можливість обрати різні варіанти пакету «А» або «Б». У студентів, які знаходяться на одній базі практики (місці роботи) варіанти завдань не повинні повторюватись.

Для денної форми навчання завдання і складається з 4-х пунктів, причому перші 3 із них є обов'язковими (табл. 2).

Нижче наводиться приклад такого блоку завдань з пакетів «А» і «Б».

Приклад варіанту завдань з пакету «А» Цей пакет призначений для магістерської програми «Страховий менеджмент». Він включає 5 комплексних завдань, що охоплюють основні теми дисципліни. З (перші) завдання є обов'язковими та 2 вибіркових (з яких студент обирає для виконання лише одне). Завдання виконуються на матеріалах конкретних страхових компаній.

Обов'язкові завдання

Завдання 1

На підставі глибокого вивчення літературних джерел і проведення консультацій із керівниками практики, необхідно сформулювати або охарактеризувати наявні місію, цілі та завдання страховика і висловити свої міркування щодо їх змісту та реальності досягнення.

Завдання 2

За даними річного статистичного огляду Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг (Держфінпослуг <http://www.dfr.gov.ua/>) та звіту страховика — бази виробничої практики, виконати наступні завдання та розрахунки:

- проаналізувати фінансові показники діяльності страхових компаній України за останні три роки. Визначити темпи зростання (зменшення) таких сумарних показників: страхових премій, страхових виплат, рівня виплат, наявності сплачених статутних фондів, власного капіталу, страхових резервів. Зробити висновки;
- визначити місце страхової компанії — бази виробничої практики на страховому ринку України. Прокоментувати частку цієї страхової компанії у страхових преміях, страхових виплатах, рівні виплат, сплачених статутних фондах, власному капіталі, страхових резервах. Співставити ці показники з опублікованими даними 2 конкурентів. Зробити висновки.

Завдання 3

На основі даних фінансової та страхової звітності страховика — бази виробничої практики (за три останні роки): Балансу (Додаток до П(С)БУ 2), Звіту про фінансові результати (Додаток до П(С)БУ 3), Звіту про доходи та витрати страховика та розділів форми «Пояснювальна записка до звітних даних страховика» обчислити та проаналізувати:

- структуру доходів страховика та співвідношення між надходженнями від операційної (страхової), фінансової та інвестиційної, іншої звичайної та надзвичайної діяльності. Зробити висновки;
- структуру витрат страхової компанії на здійснення страхової діяльності. Зробити висновки;
- величину та структуру прибутку від страхової та не страхової діяльності. Зробити висновки.

Вибіркові завдання

Завдання

На основі даних фінансової та страхової звітності страховика — бази виробничої практики **за три останні роки**: Балансу (Додаток до П(С)БУ 2), Звіту про фінансові результати (Додаток до П(С)БУ 3), Звіту про доходи та витрати страховика та розділів форми «Пояснювальна записка до звітних даних страховика» обчислити та проаналізувати:

- показники ліквідності: коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності. Зробити висновки;
- показники платоспроможності: нормативний і фактичний запас платоспроможності страхової компанії відповідно до вимог Закону України «Про страхування», вартість чистих активів. Зробити висновки;
- показники фінансової стійкості: коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, коефіцієнт рівня страхових резервів, коефіцієнт рівня не страхових зобов'язань, коефіцієнт рівня покриття грошовими коштами страхових резервів, коефіцієнт співвідношення суми страхових премій та страхових резервів. Зробити висновки.

Завдання 2

Підготувати або прийняти участь у розробці проектів таких страхових документів:

- договорів особистого страхування, страхування майна та відповідальності юридичних осіб;
- розрахунку страхових відшкодувань за страховими випадками за договорами страхування майна або відповідальності фізичних осіб;
- проекту позову до суду щодо стягнення коштів із винуватців страхових подій.

Студенти вечірньої форми навчання магістерської програми «Страховий менеджмент» можуть обрати для виконання одне із

завдань пакету «А». Магістранти цієї форми навчання але інших магістерських програм можуть обрати для виконання одне із завдань пакету «А» або «Б». Даний вид самостійної роботи для них є вибіркоvim на рівні з участю в наукових студентських конференціях і семінарах (табл. 2).

Студенти заочної форми навчання спеціальності «Фінанси» можуть обрати для виконання два завдання пакетів «А» або «Б». Вибір будь-яких 2 позицій відповідного пакету завдань є вибірковою СРС (табл. 2).

Перелік завдань для виконання на базах практики (за місцем роботи) щорічно розміщується на внутрішньому сайті університету, а також сповіщаються студентам під час відвідування лекцій з «Страхового менеджменту».

Приклад завдань з Пакету «Б». Цей пакет призначений для магістрантів, що навчаються за програмами «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» та «Державний фінансовий менеджмент». Він включає комплексні завдання, що охоплюють основні теми дисципліни: 3 обов'язкових та 2 вибірових завдання (з останніх студент обирає для виконання одне). Вони виконуються на матеріалах річного статистичного огляду Держфінпослуг (<http://www.dfp.gov.ua/>), даних оприлюднення фінансової звітності страховиків (щотижневик «Україна business», сайти відповідних страхових компаній).

Обов'язкові завдання

Завдання

З'ясувати, яка система страхового захисту від втрат, зумовлених ризиковими обставинами, діє на підприємстві (в установі, організації), що являється базою проходження практики (або місцем роботи) студента. Із цією метою:

- дати характеристику основних ризиків, притаманних діяльності підприємства (установи, організації);
- указати з яких джерел покриваються втрати, зумовлені непередбачуваними ризиковими обставинами (за рахунок субсидій із бюджету, резервного фонду підприємства, з фондів страхових організацій, інших джерел);
- які саме види страхування при наявності відповідних об'єктів не використовуються підприємством (установою)?
- чим мотивується повна або часткова відмова від страхування? Яку вигоду або втрати несе підприємство від такого рішення?

Завдання

За даними річного статистичного огляду Держфінпослуг (www.dfr.gov.ua) та даними оприлюдненої фінансової звітності страховика:

- здійснити аналіз фінансових показників діяльності страхових компаній України за останні три роки. Визначити темпи зростання (зменшення) таких сумарних показників: страхових премій та страхових виплат, їх структури, рівня страхових виплат у цілому і за основними класами або видами страхування, наявності сплачених статутних фондів, власного капіталу, страхових резервів. Зробити висновки;

- визначити на страховому ринку України місце страхових компаній, розташованих поблизу бази практики (місця роботи). Прокоментувати частку цих страховиків у страхових преміях та страхових виплатах, рівні виплат за видами страхування, сплачених статутних фондів, власного капіталу, страхових резервах. Зробити висновки.

Завдання 3

Обґрунтувати, якому з нижченаведених варіантів стосунків зі страховиком варто надати перевагу потенційному страхувальнику (середньому підприємству, установі):

- мати у своєму складі фахівців (або структурний підрозділ), які постійно відслідковували б вірогідні ризики й визначали потребу в певних видах страхування, з'ясовували можливість отримання страхових послуг належної якості й за доступними тарифами. Розрахувати скільки коштів приблизно потрібно на втримання такої служби;

- діяти через страхового посередника (брокера), який би надавав потрібні консультації з ризик-менеджменту, здійснював підбір оптимальних умов і підготовку відповідного договору страхування. У разі, якщо посередник забезпечить розміщення ризику на страховому ринку, обґрунтувати, хто повинен сплатити вартість послуг брокера;

- звернутися безпосередньо до відомої зарубіжної страхової компанії з метою надання необхідного страхового покриття.

Вибіркові завдання

Завдання

Провести ранжування наведених нижче чинників, розмістивши в порядку спадання їх значення. Дати коментар впливу кожного чинника на вибір надійної страхової компанії.

- Розмір власного капіталу страхової компанії.
- Обсяг страхових премій, отриманих за минулий рік.
- Співвідношення між страховими преміями і виплатами.
- Рівень рентабельності страхової компанії.
- Тривалість діяльності компанії на ринку.
- Склад основних акціонерів компанії.
- Основні перестраховики з якими має угоди компанія.
- Наявність страхових резервів.
- Культура обслуговування клієнтів.

Завдання 2

На основі даних фінансової та страхової звітності: Балансу (Додаток до П(С)БУ 2), Звіту про фінансові результати (Додаток до П(С)БУ 3), Звіту про доходи та витрати страховика та розділів форми «Пояснювальна записка до звітних даних страховика» здійснити оцінку фінансового стану обраних трьох страховиків (бажано конкурентів) за результатами аналізу розрахованих показників:

- ліквідності: коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності. Зробити висновки;

- платоспроможності: нормативний і фактичний запас платоспроможності страхової компанії відповідно до вимог Закону України «Про страхування», вартість чистих активів. Зробити висновки.

Студенти вечірньої форми навчання магістерської програми «Страховий менеджмент» можуть обрати для виконання одне із завдань пакету «А». Магістранти цієї форми навчання, але інших магістерських програм, можуть обрати для виконання одне із завдань пакету «А» або «Б». Даний вид самостійної роботи для них є вибіркоvim на рівні з участю в наукових студентських конференціях і семінарах (табл. 2).

Студенти заочної форми навчання спеціальності «Фінанси» можуть обрати для виконання два завдання пакетів «А» або «Б». Вибір будь-яких 2 позицій відповідного пакету завдань є вибірковою СРС (табл. 2).

Перелік завдань для виконання на базах практики (за місцем роботи) щорічно розміщується на внутрішньому сайті університету а також сповіщаються студентам під час відвідування лекцій зі «Страхового менеджменту».

Усі завдання студент виконує письмово. У кожному з них необхідно:

- обґрунтувати методику розв'язання індивідуального завдання;
- при потребі здійснити необхідні розрахунки;
- оцінити отримані результати й зробити необхідні висновки.

Там, де це можливо (за згодою керівника практики від страхової чи іншої організації), студент додає до звіту про виконання індивідуальних завдань копію підготовлених ним проектів документів. При цьому інформація, що складає предмет комерційної таємниці не наводиться, або змінюються реквізити за згодою керівника бази практики на умовні.

5.4. Перелік індивідуальних завдань для студентів та методичні вказівки по їх виконанню

Про виконання *індивідуальних завдань*, наведених у п. 2.5.3, студент звітує у письмовій формі. Звіт виконується на стандартних аркушах формату А4 на комп'ютері. Звіт скріплюється або прошивається з лівого краю.

На титульному аркуші студент записує назву міністерства, університету, факультету, кафедри. Нижче робиться запис: Звіт про виконання індивідуальних завдань із дисципліни «Страховий менеджмент» студента (прізвище, ініціали, шифр академічної групи), варіант №, назва організації (бази практики, або місця роботи).

Після титульного аркуша розміщується тест звіту. Обсяг звіту про виконання практичних завдань має бути в межах 15—20 сторінок.

Граничний термін подання звіту про виконання індивідуальних завдань на кафедру страхування — за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії. Звіти, що будуть зареєстровані пізніше встановленого терміну (без поважних причин, засвідчених деканатом), не розглядаються й не оцінюються.

Одержані кафедрою звіти студентів оцінюються викладачем у семиденний термін. Про одержану попередню оцінку студент може дізнатись у викладача під час щотижневої консультації на кафедрі.

Контрольна робота для студентів заочної форми навчання

Студент виконує контрольну роботу на одну із запропонованих йому тем. Теми контрольних робіт у кожній академічній групі розподіляються відповідно до останніх двох цифр номера залі-

кової книжки студента. Наприклад, магістрант, залікова книжка, якого має номер 7214 ,виконує контрольну роботу, яка значиться в наведеному нижче переліку під № 14 «Інформаційне забезпечення страхового менеджменту».

Перелік тем контрольних робіт

1. Вплив процесів глобалізації економіки на розвиток страхового ринку України.
2. Управління створенням і реєстрацією страхових компаній.
3. Стратегія розвитку страхової компанії.
4. Класифікація страхування і її використання в системі управління розвитком страхового бізнесу.
5. Товариства взаємного страхування: зарубіжний досвід функціонування і доцільність їх створення в Україні.
6. Бізнес-план у страхуванні: структура, призначення і методи опрацювання.
7. Бюджетування і його особливості в страхових організаціях.
8. Урахування зовнішніх і внутрішніх економічних і соціальних умов розвитку страховика.
9. Організаційна структура управління в страхових компаніях та шляхи її вдосконалення.
10. Корпоративне управління в страхових компаніях.
11. Державне регулювання страхової діяльності і напрямки його вдосконалення.
12. Складові, джерела формування та шляхи підвищення ефективності використання потенціалу страховика.
13. Особливості кадрового забезпечення та системи мотивації персоналу страховиків.
14. Інформаційне забезпечення страхового менеджменту.
15. Роль інформаційних систем в управлінні страховиком.
16. Страховий маркетинг та шляхи його активізації.
17. Управління рекламною діяльністю страховика.
18. Управління аквізиційною діяльністю страховика.
19. Система продажу страхових послуг: обґрунтування переваг та недоліків окремих каналів розподілу.
20. Організація діяльності страхових посередників.
21. Організація і шляхи вдосконалення продажу страхових послуг.
22. Управління агентською мережею страховика.
23. Страхові брокери та їх місце в страховому бізнесі.
24. МТСБУ та його роль в управлінні обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

25. Взаємовідносини між страховими організаціями і банками.
26. Управління діяльністю недержавних пенсійних фондів.
27. Управління ризиками страховика.
28. Тарифна політика в страхуванні: принципи та основні завдання.
29. Андерайтинг у страхуванні.
30. Управління страховим портфелем.
31. Зміст і процедура укладання та супроводу страхового договору.
32. Урегулювання претензій у майновому страхуванні.
33. Урегулювання претензій у страхуванні життя.
34. Управління грошовими потоками в операційній діяльності страховика.
35. Управління формуванням доходів страховика.
36. Управління витратами страхової організації.
37. Управління ризиками страхової організації.
38. Реінжинерінг бізнес-процесів у страхуванні.
39. Система оподаткування страхових організацій та шляхи її вдосконалення.
40. Управління фінансовою надійністю страхової організації.
41. Методи забезпечення платоспроможності страхової організації.
42. Технічні резерви у страхових компаніях.
43. Резерви в компаніях зі страхування життя.
44. Управління інвестиційною діяльністю страхових організацій.
45. Особливості фінансового менеджменту страхових організацій.
46. Фінансовий моніторинг у страхових організаціях.
47. Шахрайство в страховому бізнесі й методи боротьби з ним.
48. ЛСОУ, її функції й роль в управлінні страховим бізнесом.
49. Вплив процесів глобалізації економіки на розвиток страхового ринку України.
50. Управління створенням і реєстрацією страхових компаній.
51. Стратегія розвитку страхової компанії.
52. Класифікація страхування і її використання в системі управління розвитком страхового бізнесу.
53. Товариства взаємного страхування: зарубіжний досвід функціонування і доцільність їх створення в Україні.
54. Бізнес-план у страхуванні: структура, призначення і методи опрацювання.
55. Бюджетування і його особливості в страхових організаціях.
56. Урахування зовнішніх і внутрішніх економічних і соціальних умов розвитку страховика.

57. Організаційна структура управління в страхових компаніях та шляхи її вдосконалення.

58. Корпоративне управління в страхових компаніях.

59. Державне регулювання страхової діяльності і напрямки його вдосконалення.

60. Складові, джерела формування та шляхи підвищення ефективності використання потенціалу страховика.

61. Особливості кадрового забезпечення та системи мотивації персоналу страховиків.

62. Інформаційне забезпечення страхового менеджменту.

63. Роль інформаційних систем в управлінні страховиком.

64. Страховий маркетинг та шляхи його активізації.

65. Управління рекламною діяльністю страховика.

66. Управління аквізиційною діяльністю страховика.

67. Система продажу страхових послуг: обґрунтування переваг та недоліків окремих каналів розподілу.

68. Організація діяльності страхових посередників.

69. Організація і шляхи вдосконалення продажу страхових послуг.

70. Управління агентською мережею страховика.

71. Страхові брокери та їх місце в страховому бізнесі.

72. МТСБУ та його роль в управлінні обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

73. Взаємовідносини між страховими організаціями і банками.

74. Управління діяльністю недержавних пенсійних фондів.

75. Управління ризиками страховика.

76. Тарифна політика в страхуванні: принципи та основні завдання.

77. Андерайтинг у страхуванні.

78. Управління страховим портфелем.

79. Зміст і процедура укладання та супроводу страхового договору.

80. Урегулювання претензій у майновому страхуванні.

81. Урегулювання претензій у страхуванні життя.

82. Управління грошовими потоками в операційній діяльності страховика.

83. Управління формуванням доходів страховика.

84. Управління витратами страхової організації.

85. Управління ризиками страхової організації.

86. Реінжинерінг бізнес-процесів у страхуванні.

87. Система оподаткування страхових організацій та шляхи її вдосконалення.

88. Управління фінансовою надійністю страхової організації.
89. Методи забезпечення платоспроможності страхової організації.
90. Технічні резерви у страхових компаніях.
91. Резерви в компаніях зі страхування життя.
92. Управління інвестиційною діяльністю страхових організацій.
93. Особливості фінансового менеджменту страхових організацій.
94. Фінансовий моніторинг у страхових організаціях.
95. Шахрайство в страховому бізнесі й методи боротьби з ним.
96. ЛСОУ, її функції й роль в управлінні страховим бізнесом.
97. Взаємовідносини між страховими організаціями і банками.
98. Організація і шляхи вдосконалення продажу страхових послуг.
99. Стратегія розвитку страхової компанії.
100. Організація діяльності страхових посередників.

У разі виникнення проблем із вибором теми контрольної роботи студенти можуть звертатися до викладача в час, відведений для консультації. В окремих випадках за обґрунтованою заявою студента тема завдання може бути уточнена або змінена з дозволу кафедри. Усі завдання студент виконує письмово. У кожному з них необхідно:

обґрунтувати актуальність, сформулювати мету й завдання вибраної теми дослідження;

розкрити теоретичні положення теми та здійснити аналіз відповідних явищ, використовуючи статистичні дані з літературних джерел та не конфіденційні матеріали за місцем роботи;

за отриманими результатами дослідження зробити висновки та пропозиції.

При виконанні контрольних робіт студентам необхідно працювати з літературними джерелами: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, довідниками, статистичним матеріалом страхових організацій; засвоїти ряд законодавчих, нормативних актів, які регулюють страхову діяльність в Україні.

Методичні вказівки щодо оформлення та подання контрольних робіт

Обсяг контрольної роботи має бути в межах 15—20 сторінок. Вона повинна містити короткий «Вступ», 2—4 питання, «Висновки», перелік використаних літературних джерел, включаючи Інтернет-сайти. Робота має бути ілюстрована таблицями, графіками, схемами. Багато використувати матеріали компаній, розташо-

ваних у районах за місцем роботи магістранта. При підготовці рукопису обов'язкове посилання на джерела інформації. При виконанні контрольних робіт варто користуватися нормативними актами, рекомендованою літературою, періодичними виданнями, а також інформацією, яка розміщена на спеціалізованих страхових сайтах, зокрема, <http://www.dfp.gov.ua/> <http://forinsurer.com/public/>, <http://www.uainsur.com/>

Граничний термін подання контрольної роботи на кафедру страхування — за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії. Рукописи, що будуть зареєстровані на кафедрі пізніше встановленого терміну (без поважних причин, засвідчених деканатом), не розглядаються і не оцінюються.

Отримані кафедрою контрольні роботи студентів оцінюються викладачем у десятиденний термін. Про одержану оцінку студент може дізнатись у викладача під час щотижневої консультації на кафедрі або безпосередньо на семінарському (практичному) занятті.

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО Й ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАЬ СТУДЕНТІВ

6.1. Приклади типових завдань, що виносяться на поточний модульний контроль (ПМК)

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Страховиком в Україні може бути:

- а) будь-яка фізична особа;
- б) фізична або юридична особа, яка зареєструвалася як суб'єкт підприємницької діяльності;
- в) юридична особа;
- г) юридична особа, яка одержала ліцензію на проведення страхової діяльності;
- д) державні органи влади.

2. За своїм походженням ризики поділяються на:

- а) природні;
- б) майнові;
- в) катастрофічні;
- г) антропогенні;
- д) особисті.

3. Чи приймаються спекулятивні ризики на страхування:

- а) так;
- б) ні;
- в) так, але за підвищеним тарифом;
- г) так, але тільки державними страховими компаніями;
- д) так, але тільки страховими пулами.

4. Доходи страховика можна поділити на такі групи:

- а) доходи від основної діяльності;
- б) доходи від посередницької діяльності;
- в) доходи від інвестиційної та фінансової діяльності;
- г) доходи від комерційної діяльності;
- д) інші доходи.

5. Витрати страховика можна поділити на такі групи:

- а) комісійні винагороди за передачу ризиків у перестраховування;
- б) витрати на утримання страхової компанії;
- в) повернення сум із централізованих страхових резервних фондів;
- г) витрати на обслуговування процесу страхування і перестраховування;
- д) виплати страхових сум та страхових відшкодувань.

6. Прибуток від страхової діяльності формується за рахунок:

- а) зароблених страхових премій;
- б) технічних резервів;
- в) суми коштів, повернених із централізованих резервних фондів;
- г) доходів від розміщення тимчасово вільних коштів;
- д) комісійної винагороди від перестраховика.

7. До складу страхового тарифу входять:

- а) нетто-тариф та брутто-тариф;
- б) нетто-тариф, прибуток та навантаження;
- в) нетто-тариф, витрати на ведення справи та прибуток;
- г) брутто-тариф та навантаження;
- д) нетто-тариф та прибуток.

8. Страховий агент працює:

- а) від власного імені та за власний рахунок;
- б) від імені страховика та за власний рахунок;
- в) від імені та за рахунок страховика;
- г) від імені страховика та за рахунок страхувальника;
- д) від імені страхувальника та за рахунок страховика.

9. До заходів стратегічного маркетингу відносять:

- а) дослідження страхового ринку та його сегментацію;
- б) розробку пропозицій та проектів щодо стратегії подальшого розвитку;
- в) аналіз поточного стану реалізації страхових послуг;
- г) визначення індикативних показників страхової продукції;
- д) професійну підготовку фахівців та страхових посередників.

10. Предметом безпосередньої діяльності страховика може бути:

- а) страхування;
- б) перестрахування;
- в) кредитування постійних страхувальників-юридичних осіб;
- г) торгівля нерухомістю;
- д) фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів і управлінням ними.

11. Страховики зобов'язані дотримуватися таких умов забезпечення платоспроможності:

- а) наявності сплаченого статутного фонду та наявності гарантійного фонду страховика;
- б) перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності;
- в) наявності резервного фонду;
- г) наявності вільних резервів;
- д) створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань.

12. Вільні резерви — це:

- а) частка власних коштів страховика, яка резервується з метою забезпечення платоспроможності страховика;
- б) частка страхових резервів, яка резервується з метою виконання страхових зобов'язань перед клієнтами в майбутньому;
- в) частка статутного фонду страховика;
- г) частка резервного фонду;
- д) частка не страхових зобов'язань.

ЗАДАЧІ

1. Визначити величину прибутку від страхової діяльності компанії, виходячи з наступних даних:

- дохід від здачі майна в оренду — 69 тис. грн;
- сума заробленої страхової премії — 265 тис. грн;
- частка перестраховика в резервах страховика — 35 тис. грн;

- комісійна винагорода від перестраховика — 18 тис. грн;
- сума доходів від депозитного вкладу в банк — 145 тис. грн;
- сума коштів, повернутих з централізованого резервного фонду — 48 тис. грн;
- дохід від акцій — 90 тис. грн;
- сума резерву незароблених премій — 114 тис. грн;
- сума сплаченого страхового відшкодування — 85 тис. грн;
- відрахування в централізовані страхові резерви — 55 тис. грн.

2. Визначити величину заробленої страхової премії за рік, виходячи з наступних даних:

- сума резерву незароблених премій на початок року. — 110 тис. грн; на кінець року. — 198 тис. грн;
- сума премій, що надійшли протягом року за договорами страхування, — 968 тис. грн;
- сума премій, що надійшли протягом року за договорами перестрахування, — 308 тис. грн;
- сума премій, сплачених перестраховиком, — 130 тис. грн;
- комісійна винагорода за передачу ризиків у перестрахування — 50 тис. грн.

3. Визначити запас платоспроможності страховика, виходячи із наступних даних за результатами роботи за рік:

- сума страхових платежів — 1 260 тис. грн;
- сума премій, що надійшла за договорами перестрахування — 480 тис. грн;
- сума премій, переданих у перестрахування — 120 тис. грн;
- сума страхових технічних резервів — 1 260 тис. грн;
- валюта балансу — 5 млн грн;
- сума нематеріальних активів — 120 тис. грн;
- сума не страхових зобов'язань — 1 500 тис. грн;
- сума сплаченого страхового відшкодування — 850 тис. грн, у т.ч. за договорами перестрахування — 500 тис. грн.

4. Визначити величину резерву незароблених премій на 01.12., виходячи з наступних даних:

Сума страхових премій на 01.03.	100 тис. грн
на 01.04.	150 тис. грн
на 01.05.	85 тис. грн
на 01.06.	90 тис. грн
на 01.07.	120 тис. грн
на 01.08.	65 тис. грн

на 01.09.	85 тис. грн
на 01.10.	104 тис. грн
на 01.11.	78 тис. грн
на 01.12.	36 тис. грн

5. Визначити величину резерву незароблених премій та частку перестраховика в цьому резерві станом на 01.09.2007 р. та 31.12.2007 р. методом 1/24, виходячи з наступних даних:

Дата	Сума премій, отриманих за догово- рами страхування (тис. грн)	Сума премій, отриманих за догово- рами перестраховуван- ня (тис. грн)	Сума премій, переда- них у перестраховуван- ня (тис. грн)
Січень 2006 р.	120	100	100
Лютий 2006 р.	250	150	140
Березень 2006 р.	300	295	120
Квітень 2006 р.	—	130	30
Травень 2006 р.	790	55	—
Червень 2006 р.	300	120	140
Липень 2006 р.	—	50	50
Серпень 2006 р.	125	—	110
Вересень 2006 р.	350	140	—
Жовтень 2006 р.	—	120	145
Листопад 2006 р.	455	170	—
Грудень 2006 р.	590	120	120

6. Страхова компанія отримала за рік 18000 тис. грн страхових премій. Передано перестраховикам 6500 тис. грн. Повернуто страхувальникам страхових премій у зв'язку з достроковим припиненням дії договорів — 45 тис. грн. Отримано банківських процентів за розміщення коштів на депозитних рахунках — 320 тис. грн. Дивіденди на акції розміщені в нерухомість — 140 тис. грн. Виручка від реалізації зайвого автомобіля 38 тис. грн. Витрати на здійснення інвестиційної діяльності 12 тис. грн. Визначити суму належного податку із прибутку страхової компанії.

7. Страхова компанія «Гарантія» займається ризиковими видами страхування. За перших 2 квартали поточного року компанія отримала наступний обсяг страхових премій (табл. 1) у тис. грн.

Таблиця 1

	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
КАСКО	280	270	300	600	750	900
Медичне страхування	420	430	450	700	800	1 000
Страхування вантажів	250	200	290	570	660	730

Страхові тарифи з окремих видів страхування становили на початок року: КАСКО — 7 %, медичне страхування — 4,5 %, страхування вантажів — 3 %. На друге півріччя тариф по КАСКО планують збільшити на 3%.

На друге півріччя планується укладання кількості договорів по видам страхування:

Вид страхування	Кількість договорів					
	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
КАСКО	7	12	115	65	120	50
Медичне страхування	15	3	10	5	15	—
Страхування вантажів	—	—	15	25	20	45

Середній розмір страхових сум з окремих видів страхування відповідно становить:

КАСКО — 250 тис. грн, медичне страхування — 50 тис. грн, страхування вантажів — 450 тис. грн.

Необхідно скласти прогнозний баланс надходжень страхових премій за окремими видами страхування на друге півріччя (табл. 2).

Таблиця 2

Вид страхування	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
КАСКО						
Медичне страхування						
Страхування вантажів						

6.2. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів (за формами навчання)

Поточне й підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється відповідно із чинними в КНЕУ імені Вадима Гетьмана положеннями.

Поточне оцінювання знань студентів денної форми навчання полягає в оцінюванні викладачем:

- якості опрацювання та захисту обов'язкових та вибіркових завдань.

Кожне з 4 завдань, які виконуються на базі практики, або за місцем роботи, може мати наступні оцінки: 0; 5; 10 балів.

Викладач оцінює звіт про виконання студентом кожного пункту індивідуального завдання за такими вимогами:

Оцінка	Характеристика виконаного завдання
10 балів	Студент бездоганно виконав завдання і належним чином його оформив, добре проілюструвавши фактичними даними.
5 балів	Завдання в цілому виконано, але мають місце окремі недоліки: частини інформації бракує, або вона є суперечливою на різних сторінках звіту, відсутні необхідні ілюстрації чи пропозиції студента.
0 балів	Завдання не виконано або виконано з великими недоліками.

Поточне оцінювання знань студентів вечірньої форми навчання полягає в оцінюванні викладачем:

- активності на практичних заняттях;
- якості виконання поточного модульного контролю (ПМК);
- якості опрацювання вибіркових завдань.

Поточний контроль знань студентів вечірньої форми навчання проводиться на семінарських заняттях. За навчальним планом має відбутися 14 занять, з яких 1 відводиться на підсумковий модульний контроль. Успішність студента на кожному занятті оцінюється за 4-бальною шкалою: 5; 4; 3; 2.

Систематичність та активність роботи студентів оцінюється наступним чином:

Вимоги	Кількість балів
Студент відвідав усі без винятку семінарські і практичні заняття, брав у них активну участь, і мав протягом семестру оцінки тільки «5» або «5» та «4»	20
Студент відвідав щонайменше 75 % семінарських і практичних занять, брав у них активну участь, і мав протягом семестру оцінки не нижче «4»	15
Студент відвідав щонайменше 75 % семінарських і практичних занять, брав у них активну участь, і мав протягом семестру оцінки «4» та «3»	10
Студент відвідав щонайменше 50 % семінарських і практичних занять, працював в аудиторії, але не відрізнявся активністю, і мав протягом семестру оцінки не нижче «3»	5
Студент відвідав менше 50 % семінарських і практичних занять, мав протягом семестру оцінки «3» та «2»	0

Модульний контроль оцінюється в залежності від якості відповідей на кожне з 3 питань в «0», «5» або «10» балів.

Студент має можливість також отримати 10 балів за виконання одного із завдань пакету «А» або «Б» або за підготовлену доповідь на наукову конференцію (семінар), опубліковану статтю з питань страхового менеджменту.

Поточне оцінювання знань студентів заочної форми навчання. Такі студенти обов'язково виконують *контрольну роботу*. Вона готується на підставі вивчення літературних джерел, звітних матеріалів страховиків, що публікуються в пресі. За виконання обраного варіанту контрольної роботи студент може отримати в залежності від якості її виконання 0; 5; 10; 15; 20 балів.

Серед вибіркового видів СРС студент може вибрати або виконання модульної роботи, або виконання двох завдань із будь-якого пакету індивідуальних завдань по аналогії зі студентами денної форми (див. пакети «А» і «Б»).

Загальна кількість балів, що вносяться до екзаменаційної відомості за поточну роботу студента будь якої форми навчання, не може перевищувати 40 балів.

6.3. Порядок підсумкового контролю знань

Підсумковий контроль знань студентів усіх форм навчання з дисципліни «Страховий менеджмент» відбувається у формі іспиту. Іспит проходить у письмовій формі за білетами, затвердженими кафедрою. При цьому письмове завдання включає:

- 3 теоретичні питання;
- 2 тестові завдання;
- 1 задачу.

Варіанти завдань складаються з розрахунком на охоплення всього програмного матеріалу дисципліни. Правильність відповідей на кожне теоретичне питання, тестове завдання та задачу оцінюється за бальною шкалою (0, 5, 10). Максимальна кількість балів за відповіді на питання екзаменаційного білету не може перевищувати 60. Викладач оцінює відповіді на питання за такими вимогами:

Вимоги до оцінки теоретичних питань

а) 10 балів — студентом надана обґрунтована відповідь на питання, яка свідчить про тверде засвоєння програмного матеріалу; демонструється знання законодавчих та нормативних актів України, підручників, посібників, вміле володіння термінологією, елементами економічного аналізу;

б) 5 балів — студент володіє знанням матеріалу на рівні вимог, наведених вище, але в розкритті змісту питань ним були допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій, використанні цифрового матеріалу, посиланні на конкретні періоди, і дати; питання викладене недостатньо глибоко, у занадто стислій формі;

в) 0 балів — відповідь неповна, безсистемна, має суттєві помилки; вона свідчить про те, що студент не засвоїв лише основну частину програмного матеріалу, у нього виникають труднощі під час викладення відповіді на питання, або студент зовсім не відповідає на поставлене питання, або відповідає неправильно; у відповіді відсутні необхідні докази та аргументи; зроблені висновки не відповідають загально визначеним, є помилковими; відповідь є повністю ідентичною тексту підручника чи конспекту або тотожною відповіді іншого студента на це саме питання.

Вимоги до оцінки тестових завдань

Тестове завдання, яке складається з п'ятьох тестів, і оцінюється як **одне** питання письмового завдання за шкалою: 10; 5; 0 балів, таким чином:

а) 10 балів — студент правильно відповів на 4—5 тести тестового завдання;

б) 5 балів — студент правильно відповів на 2—3 тести тестового завдання;

в) 0 балів — студент правильно відповів на 0—1 тест тестового завдання або зовсім відсутні правильні відповіді.

Вимоги до оцінки задач

а) 10 балів — студент дає повну, вичерпну відповідь. Вона складається із правильного арифметичного результату; доцільного й логічного теоретичного обґрунтування виконаних розрахунків; вірного посилання (за необхідністю) на відповідні законодавчі та нормативні акти;

б) 5 балів — студент розв'язує задачу правильно, надане теоретичне обґрунтування поверхове; або хід розв'язку вірний, теоретичне обґрунтування зроблене, але є арифметична помилка у розрахунках;

в) 0 балів — студент зовсім не розв'язує задачі або розв'язує її невірно; або: опис розв'язання є повністю ідентичним опису розв'язання подібної задачі іншим студентом.

Результати іспиту оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів (включно).

У разі, коли відповіді студента на іспиті оцінені менше ніж у 30 балів, він отримує незадовільну оцінку за результатами іспиту та незадовільну загальну підсумкову оцінку. У цьому випадку отримані результати поточного контролю не враховуються.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Страховий менеджмент» складається із суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит (за умови, що студент набрав за їх виконання 30 балів і вище).

До екзаменаційної відомості заносяться окремо результати в балах поточного контролю та іспиту, а також їх сума.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну здійснюється в такому порядку:

100; 95; 90; 85 балів — оцінка «відмінно»;

80; 75; 70; 65 балів — оцінка «добре»;

60; 55; 50 балів — оцінка «задовільно»;

менше 50 балів — оцінка «незадовільно».

Оцінка за 4-бальною шкалою виставляється в залікову книжку та екзаменаційну відомість.

У відповідності до організації навчального процесу в світлі Болонських ініціатив, передбачено переведення даних 100-бальної шкали та 4-бальної шкали оцінювання знань студентів за системою ECTS в такому порядку:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується у КНЕУ	Загальна підсумкова оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	
E	50—55	3 (задовільно)
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЗРАЗОК МОДУЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

1. Зароблена страхова премія: сутність та порядок визначення.

2. Тестове завдання

2.1. Страховий агент працює:

- а) від власного імені та за власний рахунок;
- б) від імені страховика та за власний рахунок;
- в) від імені та за рахунок страховика;
- г) від імені страховика та за рахунок страхувальника;
- д) від імені страхувальника та за рахунок страховика.

2.2. Операції за ризиковими видами страхування оподатковуються:

- а) за ставкою 6 %;
- б) не оподатковуються;
- в) за ставкою 30 %;
- г) за ставкою 3 %;
- д) за ставкою 25 %.

2.3. До технічних резервів страховика відносяться:

- а) резерв незароблених премій;
- б) резерв збитків;
- в) математичні резерви;
- г) резерв катастроф;
- д) резерв належних виплат страхових сум.

2.4. Страховик, проводячи інвестиційну діяльність, може використовувати кошти:

- а) страхового резервного фонду;
- б) кредиторської заборгованості;
- в) статутного капіталу;
- г) нерозподіленого прибутку;
- д) страхувальників.

2.5. До заходів стратегічного маркетингу відносять:

- а) дослідження страхового ринку та його сегментацію;
- б) розробку пропозицій та проектів щодо стратегії подальшого розвитку;
- в) аналіз поточного стану реалізації страхових послуг;
- г) визначення індикативних показників страхової продукції;
- д) професійну підготовку фахівців та страхових посередників.

3. Задача

Визначити обсяг резерву незароблених премій страховика та частку перестраховика в резерві незароблених премій страховика станом на 31.12.06 та 01.03.07 методом «плаваючих» кварталів, виходячи з наступних даних:

Період місяць/рік	Надходження страхових премій за договорами страхування (тис. грн)	Надходження страхових премій за договорами перестрахування (тис. грн)	Страхові премії, які належать пере-страховикам (тис. грн)
Травень 2006	540	420	390
Червень 2006	360	—	120
Липень 2006	280	240	200
Серпень 2006	670	390	300
Вересень 2006	320	—	—
Жовтень 2006	600	120	360
Листопад 2006	360	240	—
Грудень 2006	720	800	480
Січень 2007	—	600	—
Лютий 2007	290	—	60
Березень 2007	240	360	120

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

1. Бізнес-план страховика: структура та характеристика його окремих розділів.
2. Персоніфікований (індивідуальний) облік договорів страхування життя.
3. Управління витратами страховика.

4. Тестове завдання

1. *Фінансовий менеджмент страхової компанії включає:*

- а) розробку й реалізацію фінансової політики компанії за допомогою різних фінансових інструментів;
- б) прийняття рішень із фінансових питань, їхню конкретизацію й розробку методів реалізації;
- в) інформаційне забезпечення за допомогою складання й аналізу фінансової звітності компанії;
- г) оцінку інвестиційних проектів і формування портфеля інвестицій;
- д) фінансове планування й контроль.

2. *Зароблена страхова премія визначається на підставі:*

- а) страхових премій належних страховику;
- б) прибутку страховика;
- в) резерву незароблених премій;
- г) гарантійного фонду;
- д) частки перестраховика в резерві незаробленої премії страховика.

3. *Технічні резерви страховика включають:*

- а) резерв довгострокових зобов'язань;
- б) резерв незароблених премій;
- в) резерв коливань збитковості;
- г) резерв виплат;
- д) резерв збитків.

5. Тестове завдання

1. *Яка мінімальна кількість осіб потрібна для створення страхової компанії:*

- а) не менше п'яти;
- б) не менше трьох;

в) визначається в залежності від спеціалізації страхової компанії;

г) не менше однієї особи;

д) кількість осіб немає значення.

2. Які з наведених випадків мають ознаки страхового шахрайства:

а) невідповідність описання страхувальником обставин страхового випадку висновкам офіційних органів;

б) страхувальник надав заяву про настання страхової події по факсу;

в) страхування одного об'єкта в декількох страхових компаніях;

г) суттєве заниження або завищення вартості об'єкта страхування;

д) подання заяви про страхову подію через декілька днів після її настання в термін, зазначений у договорі страхування.

3. Фактичний запас платоспроможності розраховується на підставі:

а) вартості майна;

б) нематеріальних активів;

в) страхових резервів;

г) загальної суми зобов'язань;

д) страхових премій.

6. Задача

Страхова компанія отримала за рік 18 000 тис. грн страхових премій. Передано перестраховикам 6500 тис. грн. Повернуто страхувальникам страхових премій у зв'язку з достроковим припиненням дії договорів — 45 тис. грн. Отримано банківських процентів за розміщення коштів на депозитних рахунках — 320 тис. грн. Дивіденди на акції розміщені в нерухомість — 140 тис. грн. Виручка від реалізації зайвого автомобіля 38 тис. грн. Витрати на здійснення інвестиційної діяльності 12 тис. грн. Визначити суму належного податку з прибутку страхової компанії.

**ДИСЦИПЛІНИ
МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«КОРПОРАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ»**

Укладач

В. М. Радзієвська, канд. екон. наук

Зміст робочої навчальної програми

1. Вступ.
2. Тематичний план вивчення дисципліни.
3. Програма дисципліни та рекомендована література.
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять.
5. Організація самостійної роботи студентів:
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів.
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни.
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики.
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань.
6. Система поточного і підсумкового контролю якості знань студентів з дисципліни:
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни;
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань;
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета.

1. ВСТУП

Успішність діяльності корпорації на пряму пов'язана з ефективністю її взаємодії з інституціями фінансового ринку. Дисципліна «Корпорації на фінансовому ринку» належить до циклу професійно-орієнтованих дисциплін модулю спеціальної підготовки. Вивчення курсу пов'язане з дисциплінами фахової підготовки — «Фінанси», «Фінансовий ринок», «Бухгалтерський облік і аудит», «Банківські операції», «Страховання», «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання», «Фінансовий аналіз».

Мета вивчення дисципліни: формування глибоких фахових знань та практичних навичок з питань діяльності корпорації на фінансовому ринку.

Завдання курсу полягають у:

1. формуванні практичних навичок з емісійної та інвестиційної діяльності акціонерних товариств на фінансовому ринку;
2. опануванні практичними навичками управління вартістю капіталу корпорації;
3. з'ясуванні діяльності корпорації на фінансовому ринку щодо розвитку корпоративних пенсійних фондів, процесів злиття і поглинання, соціальної ролі корпорацій у суспільстві, тощо.

Предметом дисципліни є грошові відносини, що виникають в процесі взаємодії акціонерних товариств із суб'єктами фінансового ринку при мобілізації та розміщенні фінансових ресурсів на фінансовому ринку. Ці відносини формуються в умовах невизначеності та ризику, які характерні для ринкової економіки.

КОМПЕТЕНЦІЇ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ ДИСЦИПЛІНОЮ «КОРПОРАЦІЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ»

Класи професійних завдань	Компетенції фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
1.1. Аналітичні завдання	1.1.1. Аналізувати фінансову звітність корпорацій; 1.1.2. Аналізувати фінансове навколишнє середовище функціонування корпорацій; 1.1.3. Діагностувати: особливості впливу «середовища інтересів» та фінансового навколишнього середовища на корпорацію.
1.2. Планово-проектні завдання	1.2.1. Планувати: розвиток та вдосконалення політики розкриття інформації АТ, напрямів діяльності корпорації на фінансовому ринку; 1.2.2. Прогнозувати: вплив на корпорацію факторів «середовища інтересів» та фінансового навколишнього середовища; вплив державного регулювання на діяльність корпорацій; 1.2.3. Розробляти та обґрунтовувати: корпоративні стандарти; систему збалансованих показників діяльності корпорації; 1.2.4. Розробляти оптимальні стратегії державного втручання у діяльність фінансового ринку.
1.3. Організаційні завдання	1.3.1. Організовувати взаємодію з органами державного регулювання фінансового ринку; 1.3.2. Організовувати раціональні форми діяльності корпорації на фінансовому ринку; 1.3.3. Організовувати економіко-правові механізми антирейдерського захисту АТ; 1.3.4. Організовувати регламенти роботи з інсайдерською інформацією; 1.3.5. Організовувати ефективне використання усіх видів фінансових ресурсів в корпорації; 1.3.6. Організовувати операції на відкритому ринку.
1.4. Контрольні завдання	1.4.1. Здійснювати моніторинг: досягнення цілей та реалізацію інтересів акціонерів з використанням інструментів контролінгу; розрахунків з акціонерами щодо корпоративних операцій з цінними паперами АТ, повноти виплати дивідендів; 1.4.2. Оцінювати: ефективність діяльності; 1.4.3. Забезпечувати: звітування про діяльність корпорації; передачу звітної інформації заінтересованим особам (відповідно до визначеного регламенту).
1.5. Навчально-методичні та науково-дослідницькі завдання	1.5.1. Розробляти навчально-методичне забезпечення викладання економічних дисциплін. 1.5.2. Організовувати командну роботу студентів (слухачів) під час проведення інтерактивних навчальних занять та самостійної, індивідуально-консультативної роботи студентів (слухачів) над програмним навчальним матеріалом 1.5.3. Аналізувати статистичну інформацію, наукові публікації, практичний досвід у галузі послуг суб'єктів інфраструктури; 1.5.4. Розробляти: систему новітніх підходів та фінансових інструментів щодо діяльності корпорації на фінансовому ринку.
2. Спеціалізований об'єкт професійної діяльності для дисципліни «Корпорація на фінансовому ринку»	
2.5. Інформаційно-технологічні завдання	2.5.1. Виконувати техніко-технологічні операції пов'язані з організаційно-технічним забезпеченням руху капіталів на фінансовому ринку; 2.5.2. Виконувати прикладні дослідження та впроваджувати їх результати у сфері діяльності корпорації на фінансовому ринку; 2.5.3. Розробляти та впроваджувати: програму змін у діяльності корпорації на фінансовому ринку; 2.5.4. Забезпечувати: проведення наукових досліджень в діяльності корпорації на фінансовому ринку.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин											
	Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	Л	С(П Л)	ІК Р	СРС	Л	С(П Л)	ІК Р	СРС	Л	С(П Л)	ІК Р	СРС
1. Позиціонування акціонерних товариств на фінансовому ринку	2	—	4	10	2	1	2	10	2	—	3	10
2. Фінансова інформація акціонерних товариств та система її розкриття для учасників фінансового ринку	2	—	4	10	2	2	2	10	2	1	3	10
3. Капіталізація корпорацій.	2	—	4	10	2	2	2	10	2	1	3	10
4. Фінансова політика корпорації у процесі залучення коротко- та довгострокових фінансових ресурсів.	2	—	4	10	2	2	2	10	2	1	3	10
5. Інвестиційна політика фінансових та нефінансових корпорацій	2	—	4	10	2	2	2	10	2	1	3	10
6. Взаємозв'язок дивідендної політики та діяльності корпорації на фінансовому ринку	2	—	4	10	2	2	2	10	2	1	3	10
7. Злиття і поглинання акціонерних товариств	2	—	4	10	2	2	2	10	2	—	3	10
8. Корпоративні пенсійні фонди	2		4	10	2	1	2	10	2	—	3	10
9. Соціальна роль акціонерних товариств у ринковій економіці, методи запобігання шахрайству на фінансовому ринку	2	—	4	10	4	2	4	12	2	1	3	10
Всього годин:	18	—	36	90	20	16	20	82	18	6	27	90

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Позиціонування акціонерних товариств на фінансовому ринку

Вплив зовнішнього фінансового середовища та державного регулювання фінансового ринку на фінансову та інвестиційну політику корпорації.

Зміст та напрями діяльності корпорації на фінансовому ринку. Місце і роль корпорації на фінансовому ринку.

Фінансовий ринок як основа економічного розвитку корпорацій. Правові засади діяльності корпорації на фінансовому ринку. Особливості діяльності фінансових і нефінансових корпорацій (світова та українська практика). Діяльність відкритих акціонерних товариств та закритих акціонерних товариств на фінансовому ринку України.

Діяльність корпорації на окремих сегментах фінансового ринку: ринку цінних паперів та ринку банківських позичок.

Особливості взаємодії корпорації з фінансовими посередниками, основними інфраструктурними складовими фінансового ринку при мобілізації та розміщенні фінансових ресурсів (світова та українська практика).

Тема 2. Фінансова інформація акціонерних товариств та система її розкриття для учасників фінансового ринку

Значення фінансової звітності корпорацій для забезпечення прозорості та ефективності фінансового ринку. Існуючі світові стандарти фінансової звітності. Відкритість фінансової звітності й аудит. Склад фінансової звітності та основні принципи її складання.

Відмінності у фінансовій звітності корпорацій різних країн.

Умови функціонування системи розкриття інформації на фінансовому ринку США, країн ЄС та інших країн. Інтегрування інформаційних потоків, роль державних регуляторів у цих процесах. Доступність акумульованої інформації як у відношенні рівня оплати, так і можливості до її найшвидшого отримання.

Запобігання фактам використання інсайдерської інформації. Внутрішня, «приватна» інформація корпорації та публічна інформація.

Регулярна та особлива інформація, що подається Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку акціонерними товариствами в Україні.

Необхідність вдосконалення системи розкриття інформації в Україні.

Тема 3. Капіталізація корпорацій

Поняття капіталізації у широкому та вузькому розумінні. Визначення вартості чистих активів.

Позичковий процент — ціна капіталу, що залучається з фінансового ринку шляхом випуску цінних паперів. Значення інформації про рух позичкового проценту.

Оцінювання корпоративних цінних паперів на фінансовому ринку. Номінальна, ринкова (поточна), базисна (внутрішня) ціна. Балансова вартість цінних паперів. Універсальна формула ціни довгострокового фінансового активу. Закон єдиної ціни. Арбітраж як механізм формування єдиної ціни на фінансові активи.

Оцінювання акцій. Особливості оцінювання простих та привілейованих акцій. Коефіцієнт Р/Е (ціна/прибуток), його використання при оцінці акцій. Дохідність акцій.

Оцінювання купонних облігацій. Залежність ціни від руху ринкової облікової ставки процента.

Значення і роль податків при оцінці капіталу корпорації. Поняття граничної ставки корпоративного податку. Податкове планування. Сутність і значення офшорного бізнесу.

Особливості оподаткування транснаціональних корпорацій. Подвійне оподаткування та механізм його уникнення.

Тема 4. Фінансова політика корпорації у процесі залучення коротко- та довгострокових фінансових ресурсів

Первинні емісії акцій корпорацій з метою залучення необхідних фінансових ресурсів. Сучасні тенденції в нових емісіях корпорацій. Методи розміщення первинних емісій. Публічне і приватне розміщення, їх переваги і недоліки.

Особливості розміщення первинних емісій в США. Банківські синдикати — андеррайтери. Спред та його розподіл.

Особливості розміщення цінних паперів у Великобританії. Роль Лондонської біржі в первинному розміщенні. Розміщення цінних паперів публічних компаній. Методи розміщення.

Емісія райтів і скрипів. Викуп акцій з обігу.

Емісія цінних паперів, що пов'язана із злиттями та поглинаннями.

Емісія акцій, що пов'язана з приватизацією державного майна.
Державні пакети акцій. Продаж державою контрольних пакетів акцій в розстрочку. «Золота акція».

Банківське довгострокове кредитування як джерело формування боргового капіталу корпорації.

Особливості формування короткострокового капіталу корпорації: емісії короткострокових цінних паперів та залучення короткострокових позик.

Особливості емісійної діяльності акціонерних товариств в Україні.

Фінансова інженеринг як система розробки новітніх інструментів та технологій розміщення і залучення фінансових ресурсів.

Тема 5. Інвестиційна політика фінансових та нефінансових корпорацій

Особливості формування активів фінансовими і нефінансовими корпораціями. Інвестиційна політика фінансових посередників на фінансовому ринку. Особливості управління портфелем цінних паперів фінансовими і нефінансовими корпораціями.

Планування і фінансування інвестиційного проекту. Бюджетування капітальних вкладень як процес упорядкування плану інвестицій у реальні активи та джерела їх фінансування.

Конкурентна позиція — визначальний чинник напрямку довгострокових вкладень у реальні і фінансові активи.

Оцінка ефективності інвестиційної політики фінансової і нефінансової корпорації корпорації.

Тема 6. Взаємозв'язок дивідендної політики та діяльності корпорації на фінансовому ринку

Поняття дивідендів та дивідендної політики. Види дивідендів. Дискусійний характер оцінки дивідендної політики. Аналіз результатів дивідендної політики корпорації методом коефіцієнтів.

Чинники дивідендної політики. Методи проведення дивідендної політики. Стабільне зростання дивідендів, «залишковий дивіденд». Особливості дивідендної політики ТНК.

Процедура дивідендних виплат. Форми дивідендних виплат. Дивіденди в грошовій формі. Виплата дивідендів акціями, підписка на дивіденди — дивідендний скрип, його переваги. Подріб-

нення акцій (спліт). Викуп корпорацією акцій з обігу. Програми реінвестування дивідендів.

Дивідендна політика корпорації, залучення капіталу корпорацією та видатки на формування її капіталу.

Особливості розподілу прибутку в акціонерних товариствах України.

Тема 7. Злиття і поглинання акціонерних товариств

Придбання — як одна з стратегій розвитку компанії та питання, які при цьому виникають. Фінансування придбання бізнесу. Інтеграція фірм, що купуються. Структурна перебудова корпорації.

Придбання бізнесу та шляхи його реалізації. Поняття «злиття» та «поглинання» на фінансовому ринку, їх синонімічність та суттєва відмінність.

Фінансово-економічні наслідки придбання. Податкові питання, які виникають при злитті та поглинанні корпорацій. Ефекти при злитті та поглинанні корпорацій.

Оцінка вартості компанії за бухгалтерською, фінансовою, ринковою оцінкою. Фінансові розрахунки на базі власного капіталу, чистих активів, загальної суми активів тощо.

Особливості реорганізації акціонерних товариств в Україні та виникаючі ризики.

Рейдерство на українському фінансовому ринку: види «рейдерських атак» та шляхи протистояння ним.

Тема 8. Корпоративні пенсійні фонди

Пенсійна програма компанії як одна з важливих сфер її діяльності. Західна практика щодо можливості отримання двох пенсій працівниками корпорацій.

Схеми пенсійних фондів: з фіксованими виплатами, з фіксованими внесками та з участю в прибутках. Залежність доходу, який виплачується приватним пенсійним фондом, від договірних особливостей схеми виплати.

Фінансування та дії компанії, що спрямовані на забезпечення всіх коштів або їх частини, необхідних для виконання майбутніх зобов'язань перед пенсіонерами. Пенсійна програма, яка повністю профінансована.

Наявність або відсутність пенсійних програм: переваги та недоліки для акціонерів.

Управління пенсійним фондом та податки. Спільний вплив страхування та податків. Потенційні проблеми виміру ефективності.

Недержавне корпоративне пенсійне забезпечення в Україні: роль та значення.

Особливості інвестиційної політики пенсійних фондів в Україні.

Тема 9. Соціальна роль акціонерних товариств в ринковій економіці, методи запобігання шахрайству на фінансовому ринку

Залежність добробуту акціонерів від встановлення довгострокових відносин з постачальниками, покупцями і робітниками, а також від наявності доброї репутації (фінансової добропорядності та соціальної відповідальності) корпорації.

Роль акціонерів в забезпеченні довгострокового розвитку діяльності корпорації та підвищенні рівня відповідальності її фінансових менеджерів.

Методи запобігання фактам шахрайства, пов'язаних з діяльністю корпорації на фінансовому ринку. Роль регуляторів фінансового ринку в підвищенні рівня безпеки діяльності корпорації на фінансовому ринку.

Шляхи модернізації фінансового ринку України та вдосконалення системи розкриття інформації на фінансовому ринку, впровадження норм та правил корпоративного управління, застосування міжнародних стандартів професійної діяльності на фінансовому ринку з метою оптимізації діяльності корпорації на фінансовому ринку. Підвищення рівня фахової інформованості інвестора для подолання їх типових помилок в діяльності на фінансовому ринку.

Завдання діяльності ради директорів компаній та проблеми навколишнього середовища. Усвідомлення інвесторами соціальних та екологічних складових діяльності компаній як необхідних умов підвищення оцінки бізнесу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Господарський кодекс України.

4. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 2006 року.
5. Закон України «Про господарські товариства» від 1991 року.
6. Закон України «Про заставу» від 1992 року.
7. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 1996 року.
8. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 1997 року.
9. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 2001 року.
10. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 2002 року.
11. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Принципів корпоративного управління» від 11 грудня 2003 року № 571.
12. Указ Президента України від 11 грудня 2002 року N 1153/2002 «Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України».

Посібники та навчальні посібники

1. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. — К.: КНЕУ, 2004.
2. Фінанси зарубіжних корпорацій: Навч.-метод. Посібник для самост. вивч. дисц. / В.М. Суторміна, В.М. Федосов, В.М. Радзівська, Б.С. Степенко. — К.: КНЕУ, 2002.
3. Пайк Р., Нил Б. Корпоративные финансы и инвестирование. — 4-е изд. / Пер. с англ. — СПб.: Питер, 2006.
4. Боди З., Мертон Р. Финансы: Пер. с англ. — Учебное пособие. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2000.
5. Рязанова Н.С. Фінансове рахівництво: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002.

Додаткова

6. Вовк Т., Друзенко Г., Зугравий Г., Качка Т., Коноваленко І., Паранан М., Перестюк Н. Регулювання сфери фінансових послуг у праві Європейського Союзу та перспективи адаптації законодавства України. — Харків: Консум, 2002. — 912 с.
7. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: Практичний посібник. — К.: Лібра, 2004. — 880 с.
8. Баффет У. Эссе об инвестициях, корпоративных финансах и управлении компаниями / Уоррен Баффетт; сост., авт. предисл. Лоренс Каннингем; пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. — 268 с.
9. Природа фирмы: Пер. с англ. — М.: Дело, 2001. — 360 с.
10. Бретт М. Как читать финансовую информацию. Простое объяснение того, как работают деньги / Пер. с англ. И.В. Габенова и В.В. Иванова; Под ред. В.В. Иванова. — М.: Проспект, 2004. — 464 с.

11. Джонс Э. Деловые финансы.: Пер. с англ.— М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 1998.
12. Модильяни Ф., Миллер М. Сколько стоит фирма?// Пер. с англ. — М.: ЮНИТИ, 1999.
13. Уолш К. Ключевые показатели менеджмента. Как анализировать, сравнивать и контролировать данные, определяющие стоимость компании / Пер. с англ. — М.: Дело, 2000.
14. Шарп У.Ф., Александер Г.Дж., Бейли Дж.В. Инвестиции// Пер. с англ. — М. ИНФРА-М, 1997.
15. Brealey R. Fundamentals of corporate finance/Richard A. Brealey, Stewart C. Myers, Alan J. Marcus. — 2-nd ed. — Mc Grow Hill, 1999.

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ ДЛЯ ВЕЧІРНЬОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Вечірня форма навчання

Практичне (семінарське) заняття 1:

Позиціонування акціонерних товариств на фінансовому ринку

1. Зовнішнє фінансове середовище.
2. Фінансовий ринок як основа економічного розвитку корпорацій.

Фінансова інформація акціонерних товариств та система її розкриття для учасників фінансового ринку

1. Призначення фінансової звітності.
2. Основні форми фінансової звітності.
3. Світова практика розбудови системи розкриття інформації на фінансовому ринку.

Практичне (семінарське) заняття 2: Капіталізація корпорацій

1. Сутність оцінювання капіталу корпорацій.
2. Визначення понять «ціна» і «ризик» з позиції корпорації.
3. Середньозважена ціна капіталу корпорації.
4. Поняття «структура капіталу».
5. Поняття граничної ставки корпоративного податку.
6. Податкове планування.
7. Сутність офшорного бізнесу.
8. Особливості оподаткування транснаціональних корпорацій. Подвійне оподаткування.

Практичне (семінарське) заняття 3: Фінансова політика корпорації у процесі залучення коротко— та довгострокових фінансових ресурсів

1. Первинні емісії акцій корпорацій. Сучасні тенденції у нових емісіях корпорацій.

2. Методи розміщення первинних емісій.

3. Емісія цінних паперів, що пов'язана із злиттями та поглинаннями.

4. Емісія акцій, що пов'язана з приватизацією державного майна.

5. Банківське довгострокове кредитування як джерело формування боргового капіталу корпорації.

6. Особливості формування короткострокового капіталу корпорації.

7. Особливості емісійної діяльності акціонерних товариств в Україні.

8. Фінансова інженеринг як система розробки новітніх інструментів та технологій розміщення і залучення фінансових ресурсів.

Практичне (семінарське) заняття 4: Інвестиційна політика фінансових та нефінансових корпорацій

1. Особливості формування активів фінансовими і нефінансовими корпораціями.

2. Особливості управління портфелем цінних паперів фінансовими і нефінансовими корпораціями.

3. Планування і фінансування інвестиційного проекту.

4. Конкурентна позиція як визначальний чинник напрямку довгострокових вкладень у реальні і фінансові активи.

5. Оцінка ефективності інвестиційної політики фінансової і нефінансової корпорації корпорації.

Практичне (семінарське) заняття 5: Взаємозв'язок дивідендної політики та діяльності корпорації на фінансовому ринку.

1. Визначення дивіденду і дивідендної політики.

2. Фактори дивідендної політики.

3. Процедура дивідендних виплат.

4. Особливість розподілу чистого прибутку українськими акціонерними товариствами.

Практичне (семінарське) заняття 6: Злиття і поглинання акціонерних товариств.

1. Придбання як одна з стратегій розвитку компанії.

2. Поняття «злиття» та «поглинання», їх синонімічність та суттєва відмінність.

3. Фінансово-економічні наслідки об'єднання.

4. Необхідне зауваження з приводу податків. Західна практика.

5. Питання ризику при злитті і поглинаннях корпорацій.

6. Рейдерство в Україні.

Практичне (семінарське) заняття 7: Корпоративні пенсійні фонди

1. Пенсійна програма компанії як одна з важливих сфер її діяльності.

2. Існуючі схеми пенсійних фондів.

3. Фінансування пенсійних фондів.

4. Наявність або відсутність пенсійних програм: переваги та недоліки для акціонерів.

5. Управління пенсійним фондом та податки.

6. Недержавні корпоративні фонди в Україні.

Практичне (семінарське) заняття 8: Соціальна роль акціонерних товариств у ринковій економіці, методи запобігання шахрайству на фінансовому ринку.

1. Соціальна роль корпорацій у ринковій економіці

2. Шахрайство на фінансовому ринку.

3. Додаткові вимоги щодо оприлюднення достовірної фінансової інформації корпорацій.

4. Проблеми і перспективи розвитку діяльності акціонерних товариств на фінансовому ринку України.

Заочна форма навчання

Практичне (семінарське) заняття 1:

Фінансова інформація акціонерних товариств та система її розкриття для учасників фінансового ринку:

1. Призначення фінансової звітності.

7. Основні форми фінансової звітності.

8. Світова практика розбудови системи розкриття інформації на фінансовому ринку.

Капіталізація корпорацій:

1. Сутність оцінювання капіталу корпорації.

2. Визначення понять «ціна» і «ризик» з позиції корпорації.

3. Середньозважена ціна капіталу корпорації.

4. Поняття «структура капіталу».

5. Поняття граничної ставки корпоративного податку.

6. Податкове планування.

7. Сутність офшорного бізнесу.

8. Особливості оподаткування транснаціональних корпорацій. Подвійне оподаткування.

Практичне (семінарське) заняття 2:

Фінансова політика корпорації у процесі залучення коротко- та довгострокових фінансових ресурсів.

1. Первинні емісії акцій корпорацій. Сучасні тенденції у нових емісіях корпорацій.

2. Методи розміщення первинних емісій.

3. Емісія цінних паперів, що пов'язана із злиттями та поглинаннями.

4. Емісія акцій, що пов'язана з приватизацією державного майна.

5. Банківське довгострокове кредитування як джерело формування боргового капіталу корпорації.

6. Особливості формування короткострокового капіталу корпорації.

7. Особливості емісійної діяльності акціонерних товариств в Україні.

8. Фінансова інженеринг як система розробки новітніх інструментів та технологій розміщення і залучення фінансових ресурсів.

Інвестиційна політика фінансових та нефінансових корпорацій

1. Особливості формування активів фінансовими і нефінансовими корпораціями.

2. Особливості управління портфелем цінних паперів фінансовими і нефінансовими корпораціями.

3. Планування і фінансування інвестиційного проекту.

4. Конкурентна позиція як визначальний чинник напрямку довгострокових вкладень у реальні і фінансові активи.

5. Оцінка ефективності інвестиційної політики фінансової і нефінансової корпорації корпорації.

Практичне (семінарське) заняття 3:

Взаємозв'язок дивідендної політики та діяльності корпорації на фінансовому ринку

1. Визначення дивіденду і дивідендної політики.

2. Фактори дивідендної політики.

3. Процедура дивідендних виплат.

4. Особливість розподілу чистого прибутку українськими акціонерними товариствами.

Соціальна роль акціонерних товариств в ринковій економіці, методи запобігання шахрайству на фінансовому ринку.

1. Соціальна роль корпорацій в ринковій економіці.

2. Шахрайство на фінансовому ринку.

3. Додаткові вимоги щодо оприлюднення достовірної фінансової інформації корпорацій.

4. Проблеми і перспективи розвитку діяльності акціонерних товариств на фінансовому ринку України.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5.1. Карта самостійної роботи студентів

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів (за виконання одного завдання)
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
1. Виконання модульних (контрольних) завдань. Перевірка теоретичних знань	2 модуля за семестр у строки, визначені викладачем, який веде семінари. Тривалість модуля — 1 академічна година (після завершення вивчення відповідного навчального блоку)	Перевірка правильності виконання модульних контрольних робіт Письмова контрольна робота. Завдання формує викладач, який веде семінари. В модуль можуть бути включені теми курсу для самостійного опрацювання.	30 за один модуль (максимальна кількість балів — 60)
2. Перевірка виконання завдань на базах практики	3 завдання за семестр у строки, визначені викладачем, який проводить консультації	Відповідно до графіка ІКР та наданих викладачем завдань представляється індивідуальна робота, що демонструє необхідний рівень опрацювання теоретичного і практичного (бази практики) матеріалів.	30 (по 10 балів за індивідуальне завдання) За кожним завданням: Оцінка практичної частини — 8 балів; Рівень презентаційних матеріалів (доступність, обґрунтованість і т.д.) — 2 бал
Разом балів за обов'язкові види СРС			90
II. Вибіркові види СРС			
1. Аналіз конкретної виробничої ситуації та підготовка аналітичної записки (Case study)	На протязі семестру, але не пізніше двох тижнів до його закінчення	Розгляд підготовлених матеріалів, участь у діловій грі	10
2. Аналітичний розгляд наукової публікації	На протязі семестру, але не пізніше двох тижнів до його закінчення	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР	10
Виконання обов'язкових завдань Виконання вибірових завдань			максимум 90 балів за семестр максимум 10 балів за семестр
Разом за семестр			максимум 100 балів

Продовження табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів (за виконання одного завдання)
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана лише один раз. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамостійну роботу і використання недозволених джерел (списування) студент отримує 0 балів. Якщо з поважних причин студент був відсутнім на оперативному контролі, він має право звернутися до викладача і написати відповідні контрольні завдання на протязі семестру, але не пізніше ніж за 2 тижні до його закінчення.			
ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
1. Перевірка теоретичних знань	За підсумками семестру	Один оперативний письмовий контроль В контрольну роботу можуть бути включені теми курсу для самостійного опрацювання.	10
2. Перевірка виконання практичних завдань (звіт), підготовлених за заданою проблематикою з проведенням необхідних розрахунків та підготовкою коротких аналітичних записок у вигляді загального висновку	3 завдання за семестр у строки, визначені викладачем, який проводить практичні заняття	Відповідно наданих викладачем завдань представляється робота, що демонструє необхідний рівень опрацювання теоретичного і практичного матеріалів (див. п.2 КСР денної форми навчання. Інформаційною базою для виконання завдань можуть бути відповідні інтернет-ресурси або інше).	27 (по 9 балів за індивідуальне завдання) За кожним індивідуальним завданням: Оцінка теоретичної частини — 4 бали; Оцінка практичної частини — 4 бали; Рівень презентаційних матеріалів (доступність, обґрунтованість і т.д.) — 1 бал
II. Вибіркові види СРС			
1. Аналіз конкретної виробничої ситуації та підготовка аналітичної записки (Case study)	На протязі семестру, але не пізніше двох тижнів до його закінчення	Розгляд підготовлених матеріалів, участь у діловій грі	3
2. Аналітичний розгляд наукової публікації	На протязі семестру, але не пізніше двох тижнів до його закінчення	Обговорення результатів проведеної роботи під час практичних занять	3

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів (за виконання одного завдання)
Виконання обов'язкових завдань			максимум 37 балів за семестр
Виконання вибіркового завдання			максимум 3 бали за семестр
Разом за семестр			максимум 40 балів
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана лише один раз. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамостійну роботу і використання недозволених джерел (списування) студент отримує 0 балів. Якщо з поважних причин студент був відсутнім на оперативному контролі, він має право звернутися до викладача і написати відповідні контрольні завдання на протязі семестру, але не пізніше ніж за 2 тижні до його закінчення.			
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
1. Підготовка до модульного контролю	1 контрольна робота за семестр у строки, визначені навчальною частиною. Тривалість — 2 академічні години	Письмова контрольна робота. Завдання формує керівник курсу. В роботу можуть бути включені завдання по всім темам курсу.	40
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ			
Виконання завдання			Максимум 40 балів
Разом за семестр			максимум 40 балів
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
За несамостійну роботу і використання недозволених джерел (списування) студент отримує 0 балів.			

5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни

Самостійна робота за навчальною дисципліною «Корпорація на фінансовому ринку» включає наступні форми:

1. опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
2. підготовка до семінарських, практичних занять (за вечірньою та заочною формами навчання);
3. виконання домашніх завдань;
4. підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю;
5. систематизація вивченого матеріалу перед написанням модулів;
6. вивчення тем, що передбачені для самостійного опрацювання;
7. виконання індивідуальних завдань за результатами стажування (проходження практики).

Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу здійснюється студентами самостійно у позааудиторний час.

Підготовка студентів до семінарських, практичних занять; виконання домашніх завдань; підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; систематизація вивченого матеріалу перед написанням модулів та іспитом (для студентів вечірньої та заочної форми навчання) — студентами проводиться самостійно згідно розкладу занять.

Для самостійного виконання вдома студентам пропонується завдання по розв'язанню задач.

Контроль за самостійною роботою здійснюється шляхом перевірки правильності виконання домашнього завдання, усного опитування, написання та перевірки контрольних робіт, модульного контролю, відповідей на тести, виявлення та розбору спірних або незрозумілих моментів.

Вивчення тем, що передбачені для самостійного опрацювання: перелік тем до самостійного вивчення дається викладачем, що веде лекційні заняття разом з більш докладним переліком питань до їх опрацювання відповідно до основного переліку тем.

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Виконання завдань на базах практики є складовою частиною навчального процесу магістерського рівня.

Виконане студентом індивідуальне завдання показує, наскільки глибоко студент засвоїв теоретичний курс та набув навичок у розв'язанні конкретних практичних питань з дисципліни «Корпорація на фінансовому ринку».

Мета цих завдань полягає у закріпленні та поглибленні теоретичних і практичних знань, отриманих студентом у процесі вивчення курсу, розвитку навичок самостійного опрацювання навчальної, спеціальної літератури і статистичних матеріалів, узагальнення зібраної інформації та обґрунтування зроблених висновків, а також письмового викладу отриманих результатів.

Завдання виконується під час проходження практики та його результати використовуються потім для написання дипломної роботи магістра.

Результати виконання завдання оформлюються окремим звітом.

Звіт складається з:

титульного аркуша;

змісту звіту;

текстової частини;

списку використаної літератури;

підпису студента та дати складання звіту.

В звіті про виконання завдання студент повинен:

визначити теоретичні та практичні аспекти обраної теми дослідження;

показати добрі знання літературних джерел і нормативних актів, статистичних та інших матеріалів;

всесбічно і глибоко розкрити зміст обраної проблеми, відповідно до визначених у тексті завдання структури питань та вимог щодо їх розкриття.

Загальний обсяг звіту становить — 20-25 сторінок рукопису формату А4, розмір кеглю 12, міжрядковий інтервал 1.4, поля 2 см, нумерація сторінок під текстом з правого боку.

Звіт про результати індивідуальної роботи подається на кафедру фінансів для перевірки у встановлений термін.

За умови проходження студентами практики в Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національному депо-

зитарії України, професійних учасниках фінансового ринку або на підприємствах акціонерної форми власності готуються ними звіти згідно з відповідними темами курсу за наступними завданнями.

І. Для студентів, які проходять практику у професійних учасників фінансового ринку

1. Корпорація на фінансовому ринку:

— вплив фінансового ринку на діяльність акціонерного товариства;

— особливості взаємодії корпорації з фінансовими посередниками, основними інфраструктурними складовими фінансового ринку при мобілізації та розміщенні фінансових ресурсів (світова та українська практика).

Необхідний матеріал для оформлення практичної частини Звіту подається викладачем на консультаційному занятті.

2. Підходи до оцінки капіталу корпорації в умовах української економіки та порівняння із зарубіжною практикою:

2.1. Проблема оптимізації структури капіталу (розрахункове завдання для фінансових корпорацій):

визначення основних складових капіталу корпорації та методів їх оцінки;

визначення рівня видатків по формуванню капіталу.

2.2. Капіталізація корпорацій:

ринкова оцінка капіталу корпорації;

проблеми та необхідність проведення оцінки капіталу акціонерних товариств в Україні.

Вихідна схема відносно опрацювання студентами практичної частини цього завдання подається на лекційних заняттях.

3. Основні проблемні питання, які пов'язані із діяльністю акціонерних товариств (АТ) на фінансовому ринку України:

роль фінансових посередників у забезпеченні процесу залучення коротко— і довгострокових фінансових ресурсів корпораціями в Україні.

Це завдання ґрунтується на матеріалах, які використовувались при підготовці завдань 1 і 2, а також додаткових практичних і теоретичних матеріалах. Вказане завдання дозволить узагальнити набуті знання студентів за даним курсом та використати знання з

інших курсів. Перелік завдань може бути розширеним або зміненим відповідно до особливостей бази практики.

II. Для студентів, які проходять практику в органах державного регулювання

II.1. В Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку України

1. Корпорація на фондовому ринку:

- вплив фондового ринку на діяльність акціонерного товариства;
- особливості діяльності АТ на фондовому ринку України;
- регулювання діяльності акціонерних товариств на фондовому ринку України.

Необхідний матеріал для оформлення практичної частини Звіту подається викладачем на консультаційному занятті.

2. Фінансова звітність корпорації та її значення:

- значення фінансової звітності корпорацій для забезпечення прозорості та ефективності фінансового ринку;
- регулярна та особлива інформація, що подається Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку акціонерними товариствами в Україні;
- необхідність вдосконалення системи розкриття інформації в Україні.

Вихідна схема відносно опрацювання студентами практичної частини цього завдання подається на лекційних заняттях.

3. Основні проблемні питання, які пов'язані із діяльністю акціонерних товариств на фінансовому ринку України:

- перспективи розвитку діяльності акціонерних товариств в Україні;
- напрями вдосконалення регулювання діяльності корпорації на фондовому ринку України.

Це завдання ґрунтується на матеріалах, які використовувались при підготовці завдань 1 і 2, а також додаткових практичних і теоретичних матеріалах. Вказане завдання дозволить узагальнити набуті знання студентів за даним курсом та використати знання з інших курсів.

II.2. В Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

1. Корпорація на фінансовому ринку:

- вплив фінансового ринку на діяльність акціонерного товариства;

— особливості регулювання діяльності акціонерних товариств в Україні.

Необхідний матеріал для оформлення практичної частини Звіту подається викладачем на консультаційному занятті.

2. Підходи до оцінки капіталу корпорації в умовах української економіки та порівняння із зарубіжною практикою.

2.1. Проблема оптимізації структури капіталу (розрахункове завдання для фінансових корпорацій):

визначення основних складових капіталу корпорації та методів їх оцінки;

визначення рівня видатків по формуванню капіталу.

2.2. Капіталізація корпорацій:

ринкова оцінка капіталу корпорації;

проблеми та необхідність проведення оцінки капіталу акціонерних товариств в Україні.

Вихідна схема відносно опрацювання студентами практичної частини цього завдання подається на лекційних заняттях.

3. Основні проблемні питання, які пов'язані із діяльністю акціонерних товариств на фінансовому ринку України:

сучасний стан розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні;

перспективи розвитку корпоративних пенсійних фондів в Україні.

Це завдання ґрунтується на матеріалах, які використовувались при підготовці завдань 1 і 2, а також додаткових практичних і теоретичних матеріалах. Вказане завдання дозволить узагальнити набуті знання студентів за даним курсом та використати знання з інших курсів.

III. В Національному депозитарії України

1. Корпорація на фінансовому ринку:

— вплив фінансового ринку на діяльність акціонерного товариства;

— особливості діяльності АТ на фінансовому ринку України;

— особливості взаємодії корпорації з фінансовими посередниками, основними інфраструктурними складовими фінансового ринку при мобілізації та розміщенні фінансових ресурсів (світова та українська практика).

Необхідний матеріал для оформлення практичної частини Звіту подається викладачем на консультаційному занятті.

2. Зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів в Україні:

- послуги емітентам;
- необхідна інформація для призначення міжнародних ідентифікаційних номерів цінних паперів (кодів ISIN).

Вихідна схема відносно опрацювання студентами практичної частини цього завдання подається на лекційних заняттях.

3. Основні проблемні питання, які пов'язані із діяльністю акціонерних товариств на фінансовому ринку України:

- встановлення відносин і налагодження постійної взаємодії з депозитарними установами інших держав.

Укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про пряме членство або кореспондентські відносини для обслуговування міжнародних операцій з цінними паперами учасників Національної депозитарної системи, контроль за їх кореспондентськими відносинами з депозитарними установами інших держав;

- вдосконалення діяльності акціонерних товариств на фінансовому ринку України та їх взаємодії з основними інститутами інфраструктури.

Це завдання ґрунтується на матеріалах, які використовувались при підготовці завдань 1 і 2, а також додаткових практичних і теоретичних матеріалах. Вказане завдання дозволить узагальнити набуті знання студентів за даним курсом та використати знання з інших курсів.

***5.4. Перелік індивідуальних завдань
(тематика рефератів, есе, наукових робіт,
розрахункових завдань, контрольних робіт
для студентів заочної форми навчання тощо)***

Виконання індивідуальних завдань.

Індивідуальні завдання включають: розгляд виробничих ситуацій (підготовка розрахункової частини та звітів), написання рефератів, виконання розрахункових, графічних робіт, аналітич-

ний огляд наукових публікацій за заданою тематикою, підготовку матеріалів до семінарів–дискусій, міні-лекцій, наукових гуртків та наукових студентських конференцій — *за вибором студентів*.

Реферати

Підготовка до написання реферату починають з вибору теми. Студент має право самостійно обрати тему з проблематики, визначеної у даному переліку, або запропонувати свою тему. У останньому випадку вибрана тема повинна бути узгоджена з викладачем, який проводить практичні заняття.

Реферат готується відповідно до загальноприйнятих вимог до написання такого виду робіт.

Захист реферату передбачає презентацію на відповідному семінарському занятті.

Написання реферату створює для студента можливість навчитися самостійно працювати з інформаційними джерелами, узагальнювати їх матеріали, вивчати та оцінювати основні проблеми і шляхи їх подолання, які стосуються діяльності вітчизняних акціонерних товариств на фінансовому ринку, виробляти пропозиції з метою їх подолання, вміти порівнювати з відповідною зарубіжною практикою.

Загальні вимоги до написання реферату.

Обсяг має бути в межах 10—40 сторінок стандартного формату А4 у друкованому вигляді. Зміст реферату повинен відповідати сучасному рівню розвитку економічної науки. У разі наявності декількох точок зору на те чи інше питання, необхідно висвітлити їх.

При використанні статистичних даних, студент повинен орієнтуватися на їх достовірність та відповідність часовим параметрам.

Етапи підготовки реферату.

Робота над рефератом поділяється на наступні етапи:

1. Вибір теми.
2. Самостійне складання попереднього плану.
3. Підбір літературних джерел та фактичного матеріалу згідно плану.
4. Узгодження з викладачем плану реферату та внесення необхідних змін до нього та до списків джерел інформації.

5. Безпосередня робота над написанням.

6. Захист реферату.

Оформлення реферату.

Слід уникати в роботі книжкових висловів та фраз. Необхідно самостійно формулювати свої думки, не допускати протиріч між частинами та текстом взагалі.

Кожне питання, що зазначене в плані, повинно мати свій заголовок. Нумерація сторінок починається з титульного аркуша арабськими цифрами у верхньому правому куті зверху. На титульному аркуші номер не проставляється.

Зміст роботи подається на другій сторінці. Цифровий матеріал, що застосовується в роботі, супроводжується точним посиланням на відповідні джерела. Окремо нумеруються таблиці та графічний матеріал. Заголовки таблиць, графіків, діаграм повинні відповідати змісту матеріалу та вказувати на об'єкт та період до якого відносяться дані. В таблицях вказують одиниці виміру, а в графіках та діаграмах — масштаб (за необхідності). Таблицю або графік розміщують після першого посилання в тексті на неї. Громіздкі матеріали бажано розмістити у додатках.

Заголовки розміщують справа над таблицею та її тематичним заголовком. Використану літературу та законодавчі акти рекомендується наводити в наступній ієрархічній послідовності:

1. Конституція України.
2. Законодавчі акти Верховної Ради України.
3. Укази Президента України.
4. Постанови Кабінету Міністрів.
5. Нормативні документи.
6. Статистичні збірники та звітні матеріали міністерств і відомств.
7. Монографічна література й підручники.
8. Періодичні видання.

На останній сторінці студент ставить свій підпис і дату закінчення роботи.

Теми рефератів з дисципліни « Корпорації на фінансовому ринку»:

1. Особливість позиціювання фінансових та не фінансових корпорацій на фінансовому ринку.
2. Діяльність корпорації на окремих сегментах фінансового ринку.
3. Вплив зовнішнього фінансового середовища та державного регулювання фінансового ринку на фінансову та інвестиційну політику корпорації.
4. Фінансовий ринок як основа економічного розвитку корпорацій.
5. Особливості взаємодії корпорації з фінансовими посередниками при мобілізації та розміщенні фінансових ресурсів (світова та українська практика).
6. Особливості взаємодії корпорації з основними інфраструктурними складовими фінансового ринку при мобілізації та розміщенні фінансових ресурсів (світова та українська практика).

7. Світова практика розбудови системи розкриття інформації для учасників фінансового ринку.
8. Особливості оподаткування транснаціональних корпорацій.
9. Подвійне оподаткування та механізм його уникнення.
10. Проблемні питання оцінки капіталу українських акціонерних товариств.
11. Первинні емісії акцій корпорацій з метою залучення необхідних фінансових ресурсів.
12. ІРО в діяльності українських акціонерних товариств.
13. Банківське довгострокове кредитування як джерело формування боргового капіталу корпорації.
14. Особливості формування короткострокового капіталу корпорації.
15. Фінансова інженеринг як система розробки новітніх інструментів та технологій розміщення і залучення фінансових ресурсів.
16. Особливості формування активів фінансовими і нефінансовими корпораціями.
17. Інвестиційна політика фінансових посередників на фінансовому ринку.
18. Конкурентна позиція — визначальний чинник напрямку довгострокових вкладень у реальні активи.
19. Конкурентна позиція — визначальний чинник напрямку довгострокових вкладень у фінансові активи.
20. Особливості розподілу прибутку в акціонерних товариствах України.
21. Придбання як одна з стратегій розвитку компанії.
22. Ефекти при злитті та поглинанні корпорацій.
23. Рейдерство на українському фінансовому ринку.
24. Пенсійна програма компанії як одна з важливих сфер її діяльності.
25. Недержавне корпоративне пенсійне забезпечення в Україні: роль та значення.
26. Роль акціонерів у забезпеченні довгострокового розвитку діяльності корпорації та підвищенні рівня відповідальності її фінансових менеджерів.
27. Методи запобігання фактам шахрайства, пов'язаних з діяльністю корпорації на фінансовому ринку.
28. Шляхи модернізації фінансового ринку України.

Крім рефератів студенти можуть готувати самостійно (але під керівництвом викладача, який веде практичні заняття) міні-лекції або доповіді за обраним напрямом дослідження.

Також викладачем можуть бути запропоновані кейси (практичні ситуації), за розв'язок яких студенти отримують відповідну кількість балів.

Виконання розрахункових, графічних робіт

Виконання розрахункових, графічних робіт дозволяє студенту навчитися самостійно працювати з інформаційними джерелами, узагальнювати їх матеріали, формує навички самостійної науково-дослідної та практичної роботи, сприяє формуванню професійно значущих якостей, знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, розвитку та поглибленню наукових і практичних інтересів до майбутньої професійної діяльності.

Результати проведеної роботи оформлюються студентом згідно з вимогами до оформлення реферату.

Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою та розгляд виробничих ситуацій (підготовка розрахункової частини та звітів)

Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою формує навички самостійної науково-дослідної та практичної роботи, дозволяє студенту навчитися самостійно працювати з інформаційними джерелами, узагальнювати їх матеріали, сприяє розвитку та поглибленню наукових і практичних інтересів до майбутньої професійної діяльності.

Результати проведеної роботи оформлюються студентом згідно з вимогами до оформлення реферату.

Контроль за виконанням індивідуальних завдань здійснюється шляхом обговорення (захисту) рефератів під час аудиторних занять, розгляду підготовлених матеріалів, виявлення та розбору спірних або незрозумілих моментів, перевірки правильності виконання завдань.

Підготовка матеріалів до семінарів–дискусій, міні-лекцій, наукових гуртків та студентських конференцій

Студенти, що бажають прийняти участь у науковій роботі, можуть підготувати матеріали для участі у семінарі-дискусії або на наукову студентську конференцію. Для самостійної роботи пропонується написання доповіді та організація семінара-дискусії для студентів, які зацікавлені у поглибленому вивченні дисципліни. Підготовка та проведення семінарів-дискусій, міні-лекцій, наукових гуртків та студентських конференцій відбувається в позааудиторний час.

Проблематика може бути обрана студентом довільно, орієнтуючись на тему семінарів-дискусій, міні-лекцій, наукових гуртків та студентських конференцій за згодою викладача, що проводить семінарські заняття.

Контроль за виконанням індивідуальних завдань здійснюється шляхом обговорення доповідей, розгляду підготовлених матеріалів, виявлення та розбору спірних або незрозумілих моментів у позааудиторний час.

Індивідуально-консультативна робота з навчальної дисципліни «Корпорації на фінансовому ринку» проводиться в таких формах:

1. Перевірка виконання індивідуальних завдань студентів:

Рефератів.

Виконання розрахункових, графічних робіт.

Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою та розгляд виробничих ситуацій (підготовка розрахункової частини та звітів).

Підготовка матеріалів до семінарів-дискусій, міні-лекцій, наукових гуртків та студентських конференцій.

Підготовка відповідних матеріалів за проходженням практичного стажування на підприємстві.

2. Перевірка виконання письмових завдань поточного контролю:

1. оперативного письмового контролю,
2. модульних завдань.

Здійснюється викладачем, що проводить семінари, на протязі семестру, в якому виконуються відповідні завдання.

3. Надання консультацій:

3. Проведення *цільових консультацій* перед модулем. Консультація проводиться в *активній формі* з використанням *методу прес-конференцій*. При цьому при наданні консультацій перед виконанням модуля до неї можуть залучатися найбільш підготовлені студенти (за їх бажанням).

4. Консультації студентів з приводу виконання індивідуальних завдань:

а) у процесі проведення пошуково-аналітичної роботи та наукових досліджень і підготовки доповідей для участі в роботі дискусійного клубу з фінансів та науковій студентській конференції;

б) при підготовці міні-лекції;

в) при підготовці експертної оцінки.

Індивідуально-консультаційна робота студентів проводиться в аудиторному режимі згідно з розкладом консультацій.

В аудиторії викладач надає методичні рекомендації з вивчення тем курсу, формулює питання по кожній темі, які має опрацюва-

ти студент. На консультаційних заняттях з'ясовуються всі незрозумілі студенту питання. На кожному консультаційному занятті студентами здійснюються доповіді за проблемними питаннями підготовлених ними рефератів, з'ясування питань за індивідуальними роботами за результатами стажування (проходження практики) та підведення відповідних підсумків.

Орієнтовні варіанти контрольних робіт для студентів заочної форми навчання:

№ 1

1. Які цінні папери емітує корпорація?
2. Визначте коефіцієнти ліквідності (див. баланс корпорації): поточної і швидкої.
3. Як Ви розумієте поняття «леверидж»? У чому складається його економічне значення?

№ 2

1. Дайте визначення «зовнішньому фінансовому середовищу».
2. Визначте коефіцієнт забезпеченості реалізації продукції корпорації оборотним капіталом (див. баланс корпорації).
3. Назвіть 4 документи фінансової звітності.

№ 3

1. Визначте коефіцієнт оборотності поточних активів (див. баланс).
2. Назвіть види банківських позичок.
3. Дайте визначення дивідендної політики.

№ 4

1. Визначте строк погашення дебіторської заборгованості (середній період інкасації виручки). Див. баланс.
2. Чим відрізняється звичайна акція від привілейованої?
3. Визначте оборотність кредиторської заборгованості (див. баланс).

№ 5

1. Які види акцій Ви знаєте?
2. Напишіть формулу коефіцієнта визначення строку погашення кредиторської заборгованості.
1. Як Ви розумієте фінансовий ризик корпорації?

№ 6

1. Дайте визначення акції.
2. Напишіть формулу коефіцієнту поточної ліквідності.
3. Що таке «спліт»?

№ 7

1. У якій формі можуть бути сплачені дивіденди акціонерам?
2. Назвіть основні короткострокові джерела фінансування корпорацій.
3. Назвіть основні статті поточних активів.

№ 8

1. Напишіть коефіцієнти оборту акціонерного капіталу.
2. Дайте визначення підприємницькому ризику.
3. Назвіть основні коефіцієнти структури капіталу.

№ 9

1. Які форми короткострокового кредитування корпорації Вам відомі?
2. У якій формі фінансової звітності відображається формування прибутку корпорації?
3. Які облігації емітує корпорація?

№ 10

1. Напишіть коефіцієнт структури капіталу, на основі співвідношення боргу і активів. Що демонструє цей коефіцієнт?
2. У якій формі фінансової звітності відображені зміни в акціонерному капіталі?
3. Чистий прибуток на 1 звичайну акцію = 2 гр. од., сплачений дивіденд на 1 звичайну акцію — 1,5 гр. од.. Визначте: а) коефіцієнт дивідендних виплат; б) коефіцієнт кратності покриття дивідендів прибутком.

№ 11

1. Дайте визначення поняттю «факторинг».
2. У якому документі фінансової звітності можна знайти інформацію про проценти сплачені і проценти отримані?
3. Назвіть основні принципи корпоративного управління.

№ 12

1. Назвіть основні статті поточних активів корпорації.
2. Напишіть формулу коефіцієнту структури капіталу (співвідношення процентних боргів і акціонерного капіталу). Що показує коефіцієнт?
3. Назвіть основні статті поточних зобов'язань корпорації.

Методики активізації процесу навчання

З метою активізації процесу навчання застосовуються наступні навчальні технології при вивченні дисципліни «Корпорації на фінансовому ринку»:

- Проблемні лекції;
- Міні-лекції;
- Робота в малих групах;
- семінари-дискусії;
- Мозкові атаки;
- Кейси;
- Презентації;
- Рольові ігри;
- Дидактичні ігри;
- Банки візуального супроводження навчального процесу.

Найбільш ефективним є використання кейс-методів, виходячи з практичної спрямованості дисципліни, особливо за наступними питаннями:

- оцінка капіталу корпорації;
- структура капіталу;
- дивіденд і дивідендні політика;
- бюджетування капітальних вкладень;
- оборотний капітал корпорації.

При цьому використовуються безпосередньо «реальні» форми фінансової звітності, крім того широко використовуються «адаптовані» кейси до відповідної теми курсу «Корпорації на фінансовому ринку».

Опрацювання згаданих кейсів відбувається у малих групах, з метою участі кожного студента в роботі за поточною темою заняття.

Підготовлені банки візуального супроводження використовуються для кращого засвоєння матеріалу безпосередньо на лекційних заняттях, а також при проведенні презентацій студентами-доповідачами (групами студентів) під час доповідей на засіданнях наукових гуртків, на практичних заняттях тощо.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни передбачені міні-лекції найбільш підготовлених студентів в межах заняття-дослідження.

За умов перетинання теми даної дисципліни з іншими дисциплінами, застосовуються семінари-дискусії.

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни (за формами навчання)

Поточний контроль для студентів денної форми навчання
Критерії оцінки знань студентів при поточному контролі.

Загальна максимальна сума балів поточного модульного контролю — **100 балів**.

Поточний контроль складається з наступних частин:

1. контроль за виконанням модульних завдань
2. оперативний контроль з тем, що вивчаються студентами самостійно.

Контроль за виконанням модульних завдань (максимальна сума 60 балів).

Модульний контроль здійснюється в два етапи у вигляді контрольної роботи.

I модуль: Включає теми 1—5. (максимальна сума 30 балів).

II модуль: Включає теми 6—9. Передбачає написання студентами контрольної роботи, яка буде складатися як з практичних, так і теоретичних питань, що потребують також знань і попередньо пройденого матеріалу. Завдання можуть бути представлені у вигляді практичної ситуації (кейсу), яка буде вважатися розв'язаною за умови відповіді на всі питання, поставлені за цією ситуацією (максимальна сума 30 балів).

Викладач, що проводить модульний контроль, формує варіанти завдань, які включають розв'язання задач. Тривалість модуля — по 2 академічні години. Система оцінок за модуль — 0; 15; 30 балів. Критерії оцінювання доводяться до студентів перед модульним контролем. Письмові роботи зберігаються на кафедрі до закінчення семестру.

Оцінювання виконання практичних завдань та вибіркового завдання (максимальна сума 40 балів). Докладніше види робіт та критерії їх оцінювання подано в карті самостійної роботи студента.

Передбачене преміювання студентів за наступні форми робіт:
участь в студентській науковій конференції з доповіддю, що торкається проблем фінансів корпорацій — 5 балів;

публікація з проблематики корпоративних фінансів у науковому фаховому виданні — 10 балів;

участь у студентській олімпіаді — 5 балів;
участь у роботі гуртка, виступ з доповіддю — 5 балів.

Інші можливості студентів щодо отримання певної кількості балів за конкретними видами обов'язкових і вибіркового завдань зазначені в карті самостійної роботи. Більш конкретна інформація щодо завдань, критеріїв оцінювання тощо оголошується викладачем, який веде практичні заняття на початку семестру.

В разі невиконання завдань поточного контролю з **об'єктивних** причин, студент має право за дозволом декана скласти їх до останнього семінарського заняття. Порядок складання визначає викладач.

На останньому семінарі виводиться загальна сума балів.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Об'єктом поточного контролю знань студентів є:

- а) контроль систематичності та активності роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- б) виконання завдань для самостійного опрацювання;
- в) контроль за виконанням модульних завдань.

Контроль систематичності та активності роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни.

Оцінка як теоретичної, так і практичної складової знань, умінь і навиків студента здійснюється за 40-бальною шкалою. Оцінка поточного контролю виставляється відповідно до кількості набраних балів.

До залікової екзаменаційної відомості заноситься підсумкова оцінка і проставляється кількість балів.

Підготовка та захист обов'язкового практичного завдання

Виконане студентом обов'язкове практичне завдання показує, наскільки глибоко студент засвоїв теоретичний курс та набув навичок в розв'язанні конкретних практичних питань з дисципліни «Корпорація на фінансовому ринку».

Підготовка та захист індивідуального завдання оцінюється максимально у 9 балів і складається з:

- оцінки теоретичної частини — 4 бали;
- оцінки практичної частини — 4 бали;

та самої презентації результатів (доступність, обґрунтування і т.д.) — 1 бал.

Окремо оцінюються результати опанування студентом теоретичного блоку дисципліни та виконання вибіркового завдання (див. карту самостійної роботи).

Максимальна сума балів за обов'язковими і вибічковими завданнями поточного контролю — 40 балів.

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Поточний контроль знань студентів заочної форми навчання

Для студентів заочної форми навчання поточний контроль здійснюється шляхом виконання контрольної роботи у письмовій формі, яка проводиться в аудиторії під час практичних занять під контролем викладача.

Письмова робота включає 3 теоретично-практичних питання. Загальне оцінювання результатів контрольної роботи відбувається за шкалою: 0, 5, 10 балів, залежно від правильності відповіді. Максимальна кількість балів — 40.

До залікової екзаменаційної відомості заноситься підсумкова оцінка і проставляється кількість балів.

6.2. Порядок підсумкового контролю знань

Підсумковий контроль і критерії оцінювання знань, умінь та практичних навиків студента

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів **денної форми навчання** провадиться за результатами ПМК.

Підсумковий контроль з дисципліни «Корпорація на фінансовому ринку» для студентів **вечірньої та заочної форми навчання** відбувається у формі іспиту, на який виносяться вузлові питання, типові та комплексні задачі тощо. Об'єктом контролю знань студентів у формі іспиту є результати виконання письмових екзаменаційних завдань.

Екзаменаційний білет з дисципліни «Корпорація на фінансовому ринку» містить 6 завдань. Перше, друге та третє завдання — теоретичні питання, кожне з яких оцінюється за шкалою 10; 5;

0 балів. Четверте — питання практичного спрямування; п'яте та шосте завдання — типові задачі, які оцінюються за шкалою 10; 5; 0 балів.

Результати іспиту оцінюються за шкалою від 0 до 60 балів. У разі, коли відповіді студента під час іспиту оцінені менше ніж у 30 балів, він отримує незадовільну оцінку за результатами іспиту та незадовільну загальну підсумкову оцінку. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни «Корпорація на фінансовому ринку» складається з суми балів за результатами поточного контролю та за виконання завдань, що винесені на іспит.

Результати поточного та підсумкового контролю знань студентів вносяться до відомості за системою ECTS.

Умови переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу ECTS

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється в такому порядку:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

За такого порядку система ліквідації академзаборгованостей має такий зміст:

1. Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 20 до 45 балів, після належної підготовки мають право повторно скласти іспит або залік.

2. Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 0 до 15 балів, зобов'язані пройти повторний

курс вивчення дисципліни перед повторним складанням іспиту (заліку).

Для реєстрації оцінки за шкалою ECTS в екзаменаційних відомостях вводиться спеціальна графа — «Оцінка за шкалою ECTS».

Варіанти щодо отримання певної кількості балів для студентів за конкретними видами обов'язкових і вибіркових завдань зазначені в карті самостійної роботи. Більш конкретна інформація щодо завдань, критеріїв оцінювання тощо оголошується викладачем, який веде практичні заняття на початку семестру.

Перелік питань, що охоплюють зміст робочої програми дисципліни

1. Вплив зовнішнього фінансового середовища та державного регулювання фінансового ринку на фінансову та інвестиційну політику корпорації.

2. Зміст та напрями діяльності корпорації на фінансовому ринку.

3. Місце і роль корпорації на фінансовому ринку.

4. Фінансовий ринок як основа економічного розвитку корпорацій.

5. Правові засади діяльності корпорації на фінансовому ринку.

6. Особливості діяльності фінансових і нефінансових корпорацій.

7. Діяльність відкритих акціонерних товариств та закритих акціонерних товариств на фінансовому ринку України.

8. Діяльність корпорації на окремих сегментах фінансового ринку.

9. Особливості взаємодії корпорації з фінансовими посередниками.

10. Особливості взаємодії корпорації з основними інфраструктурними складовими фінансового.

11. Значення фінансової звітності корпорацій для забезпечення прозорості та ефективності фінансового ринку.

12. Світові стандарти фінансової звітності.

13. Відкритість фінансової звітності й аудит.

14. Склад фінансової звітності та основні принципи її складання.

15. Умови функціонування системи розкриття інформації на фінансовому ринку США, країн ЄС та інших країн.

16. Інтегрування інформаційних потоків, роль державних регуляторів у цих процесах.

17. Методи запобігання фактам використання інсайдерської інформації.

18. Внутрішня, «приватна» інформація корпорації та публічна інформація.

19. Регулярна та особлива інформація, що подається Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку акціонерними товариствами в Україні.

20. Необхідність вдосконалення системи розкриття інформації в Україні.

20. Поняття капіталізації у широкому та вузькому розумінні.

21. Визначення вартості чистих активів.

22. Значення інформації про рух позичкового проценту.

23. Оцінювання корпоративних цінних паперів на фінансовому ринку.

24. Номінальна, ринкова (поточна), базисна (внутрішня) ціна.

25. Балансова вартість цінних паперів.

26. Універсальна формула ціни довгострокового фінансового активу.

27. Закон єдиної ціни. Арбітраж як механізм формування єдиної ціни на фінансові активи.

28. Оцінювання акцій.

29. Особливості оцінювання простих та привілейованих акцій.

30. Коефіцієнт Р/Е (ціна/прибуток), його використання при оцінці акцій. 31. Дохідність акцій.

32. Оцінювання купонних облігацій.

33. Залежність ціни від руху ринкової облікової ставки процента.

34. Значення і роль податків при оцінці капіталу корпорації.

35. Поняття граничної ставки корпоративного податку.

36. Податкове планування. Сутність і значення офшорного бізнесу.

37. Особливості оподаткування транснаціональних корпорацій.

38. Подвійне оподаткування та механізм його уникнення.

39. Первинні емісії акцій корпорацій з метою залучення необхідних фінансових ресурсів.

40. Сучасні тенденції у нових емісіях корпорацій.

41. Методи розміщення первинних емісій.

42. Публічне і приватне розміщення, їх переваги і недоліки.

43. Емісія цінних паперів, що пов'язана із злиттями та поглинаннями.

44. Емісія акцій, що пов'язана з приватизацією державного майна.

45. «Золота акція».

46. Банківське довгострокове кредитування як джерело формування боргового капіталу корпорації.

47. Особливості формування короткострокового капіталу корпорації.
48. Емісії корпораціями короткострокових цінних паперів.
49. Залучення корпораціями короткострокових позик.
50. Особливості емісійної діяльності акціонерних товариств в Україні.
51. Фінансова інжиніринг як система розробки новітніх інструментів та технологій розміщення і залучення фінансових ресурсів.
52. Особливості формування активів фінансовими і нефінансовими корпораціями.
53. Інвестиційна політика фінансових посередників на фінансовому ринку.
54. Особливості управління портфелем цінних паперів фінансовими і нефінансовими корпораціями.
55. Планування і фінансування інвестиційного проекту.
56. Бюджетування капітальних вкладень як процес упорядкування плану інвестицій у реальні активи та джерела їх фінансування.
57. Конкурентна позиція — визначальний чинник напрямку довгострокових вкладень у реальні і фінансові активи.
58. Оцінка ефективності інвестиційної політики фінансової і нефінансової корпорації корпорації.
59. Поняття дивідендів та дивідендної політики.
60. Види дивідендів.
61. Дискусійний характер оцінки дивідендної політики.
62. Аналіз результатів дивідендної політики корпорації методом коефіцієнтів.
63. Чинники дивідендної політики.
64. Методи проведення дивідендної політики.
65. Особливості дивідендної політики ТНК.
66. Процедура дивідендних виплат.
67. Форми дивідендних виплат.
68. Дивіденди в грошовій формі.
69. Виплата дивідендів акціями.
70. Викуп корпорацією акцій з обігу.
71. Програми реінвестування дивідендів.
72. Дивідендна політика корпорації, залучення капіталу корпорацією та видатки на формування її капіталу.
73. Особливості розподілу чистого прибутку в акціонерних товариствах України.
74. Придбання як одна з стратегій розвитку компанії.
75. Фінансування придбання бізнесу.
76. Інтеграція фірм, що купуються. Структурна перебудова корпорації.

77. Поняття «злиття» та «поглинання» на фінансовому ринку, їх синонімічність та суттєва відмінність.

78. Фінансово-економічні наслідки придбання.

79. Податкові питання, які виникають при злитті та поглинанні корпорацій.

80. Ефекти при злитті та поглинанні корпорацій.

81. Оцінка вартості компанії за бухгалтерською, фінансовою, ринковою оцінкою.

82. Фінансові розрахунки на базі власного капіталу, чистих активів, загальної суми активів.

83. Особливості реорганізації акціонерних товариств в Україні та виникаючі ризики.

84. Рейдерство на українському фінансовому ринку: види «рейдерських атак» та шляхи протистояння ним.

85. Пенсійна програма компанії як одна з важливих сфер її діяльності.

86. Західна практика щодо можливості отримання двох пенсій працівниками корпорацій.

87. Схеми пенсійних фондів: з фіксованими виплатами, з фіксованими внесками та з участю в прибутках.

88. Залежність доходу, який виплачується приватним пенсійним фондом, від договірних особливостей схеми виплати.

89. Фінансування та дії компанії, що спрямовані на забезпечення всіх коштів або їх частини, необхідних для виконання майбутніх зобов'язань перед пенсіонерами.

90. Пенсійна програма, яка повністю профінансована.

91. Наявність або відсутність пенсійних програм: переваги та недоліки для акціонерів.

92. Управління пенсійним фондом та податки.

93. Спільний вплив страхування та податків. Потенційні проблеми виміру ефективності.

94. Недержавне корпоративне пенсійне забезпечення в Україні: роль та значення.

95. Особливості інвестиційної політики пенсійних фондів в Україні.

96. Роль акціонерів у забезпеченні довгострокового розвитку діяльності корпорації та підвищенні рівня відповідальності її фінансових менеджерів.

97. Методи запобігання фактам шахрайства, пов'язаних з діяльністю корпорації на фінансовому ринку.

98. Роль регуляторів фінансового ринку в підвищенні рівня безпеки діяльності корпорації на фінансовому ринку.

99. Шляхи модернізації фінансового ринку України.

100. Підвищення рівня фахової інформованості інвестора для подолання їх типових помилок у діяльності на фінансовому ринку.

6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. Діяльність корпорації на фінансовому ринку.

2. Методи розміщення первинних емісій.

3. Особливості формування активів фінансовими корпораціями.

4. Як Ви оцінюєте сучасні можливості українських акціонерних товариств щодо залучення довгострокових фінансових ресурсів?

5. Комерційний банк відкрив для фірми кредитну лінію в 500 000 гр.од. Фірма повинна підтримувати компенсаційний залишок у розмірі 12 % за непогашеними позиками та 10 % за невикористаною частиною кредиту. Номінальна процентна ставка позики 18 %, компанія на поточний момент бере в позику 300 000 гр. од.

6. Якою є реальна процентна ставка за кредитною лінією?

Чистий прибуток на 1 звичайну акцію = 2 гр. од., сплачений дивіденд на 1 звичайну акцію — 1,5 гр. од. Визначте: а) коефіцієнт дивідендних виплат; б) коефіцієнт кратності покриття дивідендів прибутком.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ДЕРЖАВА НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ»**

Укладачі:

А. С. Бабенко, канд. екон. наук, доц.

ЗМІСТ

1. Вступ.
2. Тематичний план вивчення дисципліни.
3. Програма дисципліни та рекомендована література.
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять.
5. Організація самостійної роботи студентів:
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів.
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни.
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики.
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань.
6. Система поточного і підсумкового контролю якості знань студентів з дисципліни:
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни.
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань.
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета.

1. ВСТУП

Надійність та ефективність функціонування фінансового ринку засновується на відпрацьованих механізмах його державного регулювання та участі держави на ньому у якості позичальника, кредитора і гаранта. Навчальна дисципліна «Держава на фінансовому ринку» належить до прикладних дисциплін фахової підготовки магістрів за програмою «Фінансовий ринок» спеціальності 6508 «Фінанси і кредит». Її вивчення є логічним продовженням освоєння блоку дисциплін базової фінансової освіти, якими є «Фінанси», «Гроші та кредит», «Фінансовий ринок», «Ринок фінансових послуг», «Бюджетна система», «Міжнародні фінансові організації» та інші.

Предметом даної дисципліни є діяльність держави на фінансовому ринку. При цьому вивчаються місце і роль держави на фінансовому ринку, процеси емісії й розміщення державних цінних паперів та економіко-правові засади державного регулювання фінансового ринку.

Мета вивчення дисципліни — формування глибоких фахових знань і практичних навичок з діяльності держави на фінансовому ринку.

Завдання курсу полягають у:

- вивченні ролі держави в розбудові та функціонуванні фінансового ринку;
- оволодінні навичками щодо здійснення операцій з державного кредиту;
- опануванні процедур державного регулювання фінансового ринку;
- вивченні функцій та повноважень державних регуляторів та державних фінансових інституцій.

Після опанування даного курсу студент

повинен знати:

- сутність і форми прояву державного регулювання фінансовим ринком,
- роль держави в управлінні фінансовим ринком та її впливом на соціально-економічний розвиток,
- організацію співпраці з міжнародними регулюючими організаціями,
- закономірності розвитку державного регулювання фінансовим ринком,
- засади проведення фінансової політики держави щодо фінансового ринку,

повинен уміти:

➤ узагальнювати тенденції і закономірності розвитку втручання держави у фінансову систему в цілому та у фінансовий ринок окремо,

➤ швидко опановувати зміни, які відбуваються у практиці державного управління фінансовим ринком в Україні,

➤ аналізувати сутнісні характеристики співпраці з міжнародними органами з регулювання глобальними ринками,

➤ об'єктивно оцінювати фінансові та економічні наслідки й перспективи державного управління фінансовим ринком.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Спеціальність «Фінанси» (6104)

Назва теми	Кількість годин											
	Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	Лекції	С (П, Л)	ІКР*	СРС**	Лекції	С (П, Л)	ІКР*	СРС**	Лекції	С (П, Л)	ІКР*	СРС**
Модуль 1.												
<i>Тема 1.</i> Держава як суб'єкт фінансового ринку.	2	0	4	10	2	2	2	9	2	1	3	10
<i>Тема 2.</i> Державні запозичення на фінансовому ринку.	2	0	4	10	2	1	2	9	2	1	3	10
<i>Тема 3.</i> Держава як кредитор на фінансовому ринку.	2	0	4	10	2	1	2	9	2		3	10
<i>Тема 4.</i> Операції центрального банку на відкритому ринку.	2	0	4	10	4	2	4	10	2	2	3	10
<i>Тема 5.</i> Державна регулятивна інфраструктура фінансового ринку.	2	0	4	10	2	2	2	9	2	1	3	10
<i>Тема 6.</i> Форми та методи державного регулювання фінансового ринку.	2	0	4	10	2	2	2	9	2		3	10
Модуль 2.												
<i>Тема 7.</i> Державні фінансові інституції.	2	0	4	10	2	2	2	9	2	1	3	10
<i>Тема 8.</i> Порядок державної реєстрації випуску цінних паперів.	2	0	4	10	2	2	2	9	2		3	10
<i>Тема 9.</i> Ліцензування та нагляд за діяльністю професійних учасників фінансового ринку.	2	0	4	10	2	2	2	9	2		3	10
Разом годин	18	0	36	90	20	16	20	82	18	6	27	90

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Держава як суб'єкт фінансового ринку

Роль держави на фінансовому ринку. Держава як позичальник та держава як кредитор. Держава як гарант. Держава — регулятор відносин на фінансовому ринку. Взаємодія держави з іншими суб'єктами фінансового ринку.

Фінансовий ринок як сфера реалізації державної економічної політики. Еволюція форм та методів втручання держави у функціонування фінансового ринку. Залежність регулювання від економічної та соціальної політики. Інструменти регулювання фінансового ринку. Поточні завдання. Проміжні завдання. Загальні цілі. Конфлікт завдань і цілей. Результативність діяльності держави на фінансовому ринку.

Роль держави як суб'єкта фінансового ринку залежно від особливостей економічного розвитку країни.

Моделі втручання держави у функціонування фінансового ринку. Модель всеохоплюючого державного втручання у функціонування фінансового ринку, основні риси. Модель часткового державного втручання у функціонування фінансового ринку. Перекладання тактичних завдань регулювання на інститути інфраструктури фінансового ринку. Гібридна модель, її переваги та недоліки.

Конкурентні переваги різних державних стратегій втручання в діяльність фінансового ринку та економіки в цілому.

Тема 2. Державні запозичення на фінансовому ринку

Форми та види державних запозичень. Ощадна справа. Державні позики. Фінансові інструменти державної позики. Внутрішні та зовнішні державні позики. Кредитори держави. Міжнародні фінансово-кредитні установи як кредитори держави.

Фінансування дефіциту державного бюджету. Державні облігації. Цільові державні облігації. Облігації внутрішніх державних позик. Облігації зовнішніх державних позик. Порядок випуску державних облігацій. Рішення про розміщення облігацій зовнішніх та внутрішніх державних позик України та умови їх випуску. Розміщення державних позик та виплата доходів. Погашення і рефінансування державних позик. Роль Національного банку

України у виконанні агентських послуг з розміщення облігацій внутрішніх державних позик та цільових облігацій внутрішніх державних позик України, їх погашення і виплати доходів за ними, а також провадженні депозитарної діяльності щодо цих цінних паперів. Порядок проведення операцій, пов'язаних з розміщенням державних облігацій.

Казначейське зобов'язання України як державний цінний папір. Рішення про розміщення казначейських зобов'язань України. Особливості погашення та реалізації прав за казначейськими зобов'язаннями України.

Фінансування касових розривів бюджету. Казначейський вексель та його значення для покриття тимчасових касових розривів бюджету. Особливості бюджетного законодавства України в частині використання казначейських векселів.

Державні запозичення як механізм стимулювання іноземних інвестицій. Формування та підтримання стабільних темпів розвитку внутрішнього ринку за допомогою державних запозичень. Напрямки використання коштів, що отриманні від запозичень. Національні проекти і державне боргове фінансування.

Держава як гарант. Необхідність надання державних гарантій. Види державних гарантій та механізм їх надання. Порядок надання державних гарантій.

Тема 3. Держава як кредитор на фінансовому ринку

Діяльність держави на внутрішньому та міжнародному фінансових ринках як кредитора. Цілі за завдання діяльності держави у ролі кредитора на фінансовому ринку. Переваги кредитування держави на фінансову ринку у порівнянні з іншими джерелами.

Бюджетні кредити як форма державної підтримки розвитку економіки. Принципи державного кредитування. Необхідність забезпечення прибутковості держави як кредитора. Критерії відбору позичальників. Забезпечення діяльності ринкових механізмів.

Пільгове банківське кредитування та роль держави у його здійсненні. Надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) житла. Кредитування сільської молоді, яка бажає здобути відповідну освіту. Пільгове кредитування фондом «Власний дім» сільських забудовників. Діяльність Українського державного фонду підтримки фермерських господарств з реалізації державної політики щодо фінансової підтримки становлення

і розвитку фермерських господарств через надання пільгових умов кредитування.

Функція держави як кредитора останньої надії. Світовий досвід.

Тема 4. Операції центрального банку на відкритому ринку

Операції центрального банку з державними цінними паперами на відкритому ринку як один із інструментів монетарної політики держави. Реалізація цілей зміни грошової маси за допомогою операцій на відкритому ринку.

Динамічні операції на відкритому ринку, їх призначення та вплив на обсяги резервів. Динамічні операції і грошова маса.

Захисні операції на відкритому ринку. Нейтралізація впливу опосередкованих чинників впливу на грошову масу за допомогою захисних операцій на відкритому ринку. Захисні операції і депозити державної скарбниці. РЕПО та інші угоди.

Види державних цінних паперів, за допомогою яких центральний банк здійснює операції на відкритому ринку. Створення ліквідного ринку цінних паперів для забезпечення проведення операцій на відкритому ринку. Мотивація посередників держави при проведенні операцій на відкритому ринку.

Досвід використання операцій на відкритому ринку в економічно розвинутих країнах. Переваги проведення операцій на відкритому ринку. Оперативність операцій на відкритому ринку та забезпечення їх прибутковості. Вибір посередників держави. Можливі елементи адаптації операцій на відкритому ринку в Україні. Перспективи операцій на відкритому ринку в Україні. Необхідність розвитку операцій на відкритому ринку в контексті глобальних фінансових процесів.

Тема 5. Державна регулятивна інфраструктура фінансового ринку

Координація суб'єктів державної інфраструктури фінансового ринку, її необхідність.

Види регулювання фінансового ринку. Державне регулювання. Саморегулювання. Децентралізація державного управління фінансовим ринком.

Органи державного контролю та нагляду на фінансовому ринку. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку

(ДКЦПФР), її повноваження, функції, сфера відповідальності та обов'язки. Поточна діяльність ДКЦПФР. Взаємодія ДКЦПФР з Верховною Радою України. Діяльність Комісії щодо забезпечення реалізації державної регуляторної політики. Розроблення нормативно-правових актів Комісії з питань функціонування ринку цінних паперів, атестація та сертифікації фахівців фондового ринку ДКЦПФР. Діяльність Комісії щодо ліцензування. Підготовка та виконання ДКЦПФР програмних документів. Діяльність Комісії щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Діяльність Комісії у сфері міжнародних зв'язків та правозастосування.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (Держфінпослуг), її повноваження, функції, сфера відповідальності та обов'язки. Проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг Держкомфінпослуг. Розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг. Здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері. Захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування заходів впливу з метою запобігання порушенням законодавства на ринках фінансових послуг та їх припинення. Узагальнення практики застосування законодавства України з питань функціонування ринків фінансових послуг, розроблення і внесення пропозицій щодо його удосконалення. Запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг. Сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Національний банк України та його інструментарій забезпечення економічної стабільності. Роль Національного банку України в регулюванні розвитку банківської системи. Ліцензування банків та банківських операцій. Здійснення банківського регулювання та нагляду. Складання платіжного балансу, його аналіз та прогнозування. Здійснення валютного регулювання. Організація і здійснення валютного контролю за банками та іншими фінансовими установами.

Самоорганізація учасників фінансового ринку. Саморегулівні організації, їх місце та роль у регулюванні фінансового ринку. Саморегулівні організації та їх повноваження в Україні.

Міжнародний досвід побудови регулятивної інфраструктури. Зв'язок моделі інфраструктури фінансового ринку та економічної системи країни.

Тема 6. Форми та методи державного регулювання фінансового ринку

Форми державного регулювання фінансового ринку. Прийняття актів законодавства.

Ведення державних реєстрів фінансових установ та ліцензування діяльності з надання фінансових послуг. Нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ.

Регулювання випуску та обігу цінних паперів. Реєстрація випуску та обігу цінних паперів. Реєстрація випусків (емісій) цінних паперів та інформації про випуск (емісію) цінних паперів, контроль за дотриманням емітентами порядку реєстрації випуску цінних паперів та інформації про випуск цінних паперів, умов продажу (розміщення) цінних паперів.

Оцінка впливу запланованих дій на фінансовий ринок та економіку в цілому. Методи державного регулювання фінансового ринку. Можливість використання ідентичних наборів методів в різних країнах з різними типами економічних систем.

Регулювання активів фінансових інститутів. Перетворення активів в резерви. Передбачуваність змін грошової маси залежно від економічної політики центрального банку.

Вплив резервних вимог на депозити. Вплив зміни резервних вимог на економіку. Переваги і недоліки резервних вимог.

Тема 7. Державна політика щодо розвитку регулювання фінансового ринку

Реалізація єдиної державної політики щодо регулювання, функціонування та розвитку фінансового ринку. Стратегічні напрями розвитку регулювання фінансового ринку.

Механізм захисту прав інвесторів шляхом поширення найкращої практики корпоративного управління у діяльності акціонерних товариств. Правове врегулювання корпоративних конфліктів.

Розвиток інструментів ринку цінних паперів шляхом законодавчого врегулювання питань обігу похідних фінансових інструментів (деривативів) та іпотечних цінних паперів. Практичне використання і застосування методики визначення справедливої (ринкової) вартості фінансових інструментів.

Облік прав власності в депозитарній системі. Необхідність введення єдиних правил та технологічних процедур обліку цін-

них паперів, уніфікації принципів та порядку здійснення діяльності учасниками Національної депозитарної системи та взаємодії між ними.

Розвиток інвестиційної інфраструктури шляхом законодавчого врегулювання питань діяльності недержавних пенсійних фондів, інститутів спільного інвестування, у процесі формування ними ліквідних активів. Стандарти діяльності організаторів торгівлі та саморегулювних організацій.

Впровадження механізмів пруденційного нагляду в діяльності професійних учасників ринку цінних паперів. Встановлення вимог до оцінки ризиків під час організації діяльності з торгівлі цінними паперами, впровадження підходів для вимірювання і управління ризиками з боку професійних учасників ринку цінних паперів.

Ринок цінних паперів та його популяризація серед широкого кола населення та інвесторів. Проведення державними органами роз'яснювальної інформаційної роботи. Особливості інвестиційного процесу, ознайомлення з правами та обов'язками акціонерів та інвесторів; забезпечення державою інформаційного підтримання найбільш значущих проектів, які стосуються регулювання ринку цінних паперів та знаходяться у стадії реалізації.

Тема 8. Порядок державної реєстрації випуску цінних паперів

Завдання державної реєстрації випуску цінних паперів в Україні. Нормативно-правові акти, що регламентують державну реєстрацію випуску цінних паперів в Україні. Види цінних паперів, емісія яких підлягає обов'язковій державній реєстрації. Особливості й основні етапи емісії цінних паперів у разі їх відкритого (публічного) та закритого (приватного) розміщення.

Процедура реєстрації Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку випуску акцій та облігацій: загальна схема взаємодії емітента з ДКЦПФР; перелік й строки подання документів для реєстрації; термін реєстрації. Основні вимоги до підготовки проспекту емісії та звіту про результати розміщення цінних паперів. Розкриття інформації, що міститься в проспекті емісії та звіті про результати розміщення цінних паперів.

Контроль ДКЦПФР за дотриманням емітентами процедури реєстрації. Підстави для відмови ДКЦПФР у реєстрації випуску цінних паперів. Відповідальність юридичних осіб за випуск в обіг та розміщення незареєстрованих цінних паперів.

Особливості процедурної частини реєстрації випуску акцій під час реорганізації акціонерного товариства: злиття, приєднання, поділу, виділення чи перетворення. Особливості державної реєстрації випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду. Реєстрація випуску облігацій внутрішніх місцевих позик.

Порядок отримання українськими емітентами дозволу ДКЦПФР на розміщення цінних паперів за межами України.

Основні недоліки законодавства щодо реєстрації випуску цінних паперів в Україні та напрями його вдосконалення.

Тема 9. Ліцензування та нагляд за діяльністю професійних учасників фінансового ринку

Ліцензування професійних учасників ринку цінних паперів. Повноваження ДКЦПФР щодо ліцензування та нагляду за професійними учасниками ринку цінних паперів. Види професійної діяльності на ринку цінних паперів, які підлягають ліцензуванню.

Загальна процедура видачі ДКЦПФР ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку. Умови видачі ліцензії на провадження діяльності з торгівлі цінними паперами. Нормативне обмеження показників діяльності торгівців цінними паперами з метою зниження ризиків професійної діяльності на фондовому ринку: показники ліквідності, капіталу та інвестування.

Особливості процедури видачі ліцензії на провадження депозитарної діяльності. Вимоги ДКЦПФР стосовно мінімального розміру та структури статутного капіталу, кваліфікації персоналу та рівня технічного забезпечення при отриманні ліцензії на здійснення діяльності зберігача цінних паперів, депозитарію цінних паперів, розрахунково-клірингової діяльності та діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

Порядок видачі ліцензії на провадження діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку. Вимоги до розміру власного капіталу, статутного капіталу, основних фондів, структури активів і кількості членів фондових бірж та позабіржових торгівельно-інформаційних систем.

Умови видачі ДКЦПФР ліцензії компаніям з управління активами на здійснення професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з управління активами. Нормативне обмеження розміру статутного та власного капіталу КУА, вимоги до формування статутного капіталу. Порядок ліцензування Держфінпослуг

компаній з управління активами, що здійснюють діяльність з адміністрування недержавних пенсійних фондів.

Вимоги ДКЦПФР до організації роботи банків та їх філій при здійсненні ними професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Обмеження ДКЦПФР на поєднання кількох видів професійної діяльності на ринку цінних паперів. Контроль за дотриманням ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів: організація та порядок проведення перевірок, оформлення результатів. Повноваження посадових осіб робочої групи при здійсненні перевірки. Відповідальність професійних учасників ринку за порушення ними ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів. Порядок призупинення та анулювання ДКЦПФР ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

Законодавчі та нормативно правові акти:

1. Конституція України.
2. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок».
3. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні».
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».
5. Закон України «Про державний внутрішній борг України».
6. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні».
7. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення».
8. Закон України «Про іпотеку».
9. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)».
10. Закон України «Про Національний банк України».
11. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».
12. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю».
13. Указ Президента України від 11 грудня 2002 року N 1153/2002 «Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України».

14. Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. №15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

15. Положення «Про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами», затверджене Розпорядженням Державної комісії з регулюванням ринків фінансових послуг України від 05.08.2003 р. № 25.

Підручники та навчальні посібники:

16. Андрущенко В. Л. Західна фінансова думка про природу державних фінансів // Фінанси України. — № 9. — 1996 р.

17. Габбард Р. Глен. Гроші, фінансова система та економіка: Підручник / Пер з англ.; Наук. ред. Пер. М. Савлук, Д. Олесевич. — К.: КНЕУ, 2004.

18. Інвестиційний клімат в Україні, під керівництвом П. І. Гайдучького — К.: Нора-друк, 2002.

19. Мишкин Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків — К.: Основи, 1999

20. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. — К.: КНЕУ, 2004.

21. Брайчева Т. В. Государственные финансы. — СПб.: Питер, 2001.

22. Воронин Д. В. Резервные требования как инструмент регулирования деятельности коммерческих банков//Банковское дело. — 1995. — №8.

23. Державне регулювання ринку цінних паперів (запитання та відповіді): Навчальний посібник (за редакцією Бірюка С. О., Бурмаки М. О., Зверякова М. І.) — Пальміра, 2006.

Додаткова:

1. Миркин Я. М. Ценные бумаги и фондовый рынок. Профессиональный курс в Финансовой Академии при Правительстве РФ — М.: Перспектива, 1995.

2. Валютный рынок и валютное регулирование / под ред. Платоновой И.Н./ — М., 1996.

3. Emerging Stock Markets Factbook 2007 Washington, 2007.

4. Fell L., An introduction to Financial Products and Markets — London; Continuum. 2000.

5. Flow of Funds Accounts of the United States. Board of Governors of the Federal Reserve System. D.C., December, 2002.

6. Fundamentals of Municipal Bonds N.Y.// Public Security Association, 1989.

7. Rosen Harvey S. Public finance. — 3. ed. — Burr Ridge, Ill. etc. : Irwin, 1992.

8. Valdez S. An introduction to global financial markets 4th edition, 2003// Palgrave: Macmilain, 2003.

9. *Baumol W. J. & Blinder A. S. //Economics, principles and policy//* Dryden Press, 1998

10. *Bossone Biagio. The Role of Trust in Financial Sector Development /* World Bank; Financial sector Practice Department; Financial Economics Unit. — Washington, DC : World Bank, 1999.

11. *Chandler L. Monetary-Financial System, N.Y.: Harper and Raw Publishers, 1978.*

12. *Auerbach R. D. Money, banking, and financial markets//* New York: Macmillan Publishing Company, 3rd edition, 1989

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ

Заняття 1

ТЕМА Держава як суб'єкт фінансового ринку.

1. Держава як один із суб'єктів фінансового ринку.
2. Роль держави на фінансовому ринку.
3. Ціль діяльності держави на фінансовому ринку.

Заняття 2

ТЕМА Державні запозичення на фінансовому ринку.

1. Державні запозичення як метод стимулювання іноземних інвестицій.
2. Державна боргова політика України.
3. Еволюція напрямків використання державних запозичень.
4. Сучасний стан державних боргів у світі.

ТЕМА Держава як кредитор на фінансовому ринку.

1. Діяльність держави на фінансовому ринку як кредитора.
 2. Цілі і завдання державного кредитування на фінансовому ринку.
- Державне кредитування — метод стимулювання економічного розвитку.

Заняття 3

ТЕМА Операції центрального банку на відкритому ринку.

1. Монетарна політика держави.
2. Види операцій на відкритому ринку.
3. Світовий досвід операцій на відкритому ринку для України.

Заняття 4

ТЕМА Державна регулятивна інфраструктура фінансового ринку.

1. Державна комісія з цінних паперів та фондової біржі.
2. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг.

Заняття 5

ТЕМА Форми та методи державного регулювання фінансового ринку.

1. Дисконтна політика.
2. Дисконтні операції.
3. Регулювання активів фінансових інститутів.

Заняття 6

1. Модульний контроль за темами 1—7.

Заняття 7

ТЕМА Порядок державної реєстрації випуску цінних паперів.

1. Правове забезпечення реєстрації випуску цінних паперів.
2. Державні органи реєстрації випуску цінних паперів.

Заняття 8

ТЕМА Ліцензування та нагляд за діяльністю професійних учасників фінансового ринку.

1. Ліцензування діяльності професійних учасників фінансового ринку.
2. Нагляд за діяльністю професійних учасників фінансового ринку.

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Заняття 1

ТЕМА Держава як суб'єкт фінансового ринку.

1. Держава як один із суб'єктів фінансового ринку.
2. Роль держави на фінансовому ринку.
3. Ціль діяльності держави на фінансовому ринку.

Заняття 2

ТЕМА Операції центрального банку на відкритому ринку.

1. Монетарна політика держави.
2. Види операцій на відкритому ринку.
3. Світовий досвід операцій на відкритому ринку для України.

Заняття 3

ТЕМА Форми та методи державного регулювання фінансового ринку.

1. Дисконтна політика.
2. Дисконтні операції.
3. Регулювання активів фінансових інститутів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Роль держави у здійсненні пільгового кредитування.
2. Операції центрального банку з державними цінними паперами на відкритому ринку як один із інструментів монетарної політики держави.
3. Оцінка впливу планованих дій на фінансовий ринок та економіку в цілому.
4. Методи державного регулювання фінансового ринку.
5. Регулювання випуску та обігу цінних паперів: цілі і методи.
6. Реалізація єдиної державної політики щодо регулювання, розвитку та функціонування фінансового ринку.
7. Удосконалення обліку прав власності в депозитарній системі.
8. Поступове впровадження механізмів пруденційного нагляду в діяльності професійних учасників ринку цінних паперів.
9. Популяризація ринку цінних паперів серед широкого кола населення та інвесторів.
10. Особливості й основні етапи емісії цінних паперів у разі їх відкритого (публічного) та закритого (приватного) розміщення.
11. Ліцензування професійних учасників ринку цінних паперів як форма державного регулювання ринку цінних паперів.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів полягає у вивченні та опрацюванні відповідні літератури, законодавчих та нормативних документів, виконанні навчальних завдань. Більшість тем, по яких за навчальним планом передбачається самостійна робота, включені до лекційного курсу, і за цими темами заплановані практичні заняття для закріплення отриманих знань. Отже, в ході самостійної роботи за такими темами студенту необхідно опрацювати прослуханий лекційний матеріал, опрацювати додатково рекомендовану літературу і виконання навчальні завдання за вказівкою викладача з метою розширення і поглиблення знань. Навчальні завдання виконуються у письмовій формі і подаються на перевірку викладачу в установленний строк. Результати роботи з літературою, законодавчими та нормативними документами оформлюються у вигляді реферату за однією з запропонованих тем на вибір студента.

5.1. Карта самостійної роботи студента

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>			
1.1. Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, розв'язання задач, підготовка до модульних контрольних робіт	До 1 листопада.	Контрольна робота. Модуль 1	10
	До 1 грудня	Контрольна робота. Модуль 2.	10
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
1.2. Написання реферату за заданою тематикою	До 1 листопада	Обговорення (захист) реферату під час ІКР	10
Разом балів за обов'язкові види СРС			30
II. Вибіркові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Виконання індивідуального завдання на базі практики	До 15 листопада	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	10

Продовження табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
2.2. Участь у засіданнях наукового гуртка з презентацією доповіді	Протягом семестру	Презентація доповіді на засідання наукового гуртка згідно графіка	10
2.3. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40
ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>			
1.1. Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, розв'язання задач, підготовка до модульних контрольних робіт	До 15 листопада.	Контрольна робота. Модуль 1	10
	До 20 грудня	Контрольна робота. Модуль 2.	10
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
1.2. Написання реферату за заданою тематикою	До 10 грудня	Обговорення (захист) реферату під час практичних занять	10
Разом балів за вибіркові види СРС			30
II. Вибіркові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Виконання індивідуального завдання	До 15 листопада	Розгляд підготовлених матеріалів під час практичних занять	10
2.2. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час практичних занять	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види СРС			
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>			
1.1. Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, розв'язання задач, підготовка до модульної контрольної роботи	Згідно розкладу екзаменаційної сесії	Контрольна робота (Тестування)	30
Разом балів за вибіркові види СРС			30

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
II. Вибіркові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Виконання індивідуального завдання	За 10 днів до початку екзаменаційної сесії	Розгляд підготовлених матеріалів під час практичних занять	10
2.2. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за проблематикою, що визначена викладачем	За 10 днів до початку екзаменаційної сесії	Розгляд підготовлених матеріалів під час практичних занять	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40

5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни

— Самостійна робота з навчальної дисципліни «Держава на фінансовому ринку» проводиться в таких формах:

(1) *Перевірка виконання індивідуальних завдань студентів:*

— реферату — здійснюється викладачем, який проводить семінари, на протязі семестру, в якому виконується зазначена робота,
— аналітичного (критичного) огляду наукових публікацій за заданою тематикою — здійснюється викладачем, який проводить семінари, на протязі семестру, в якому виконується зазначена робота).

(2) *Перевірка виконання письмових завдань поточного контролю:*

— оперативного письмового контролю,
— модульних завдань.

Здійснюється викладачем, що проводить семінари, на протязі семестру, в якому виконуються відповідні завдання.

(3) *Захист* реферату та аналітичного (критичного) огляду наукових публікацій за заданою тематикою. Проводиться викладачем, який проводить семінари, відповідно до затвердженого графіку.

(4) *Надання консультацій:*

Проведення *цільових консультацій* (а) перед модулем та (б) перед іспитом. Консультація проводиться в *активній формі* з ви-

користанням *методу прес-конференції*. При цьому при наданні консультацій перед виконанням модуля до неї можуть залучатися найбільш підготовлені студенти (за їх бажанням).

Консультації студентів з приводу виконання індивідуальних завдань:

а) затвердження плану реферату та аналітичного (критичного) огляду наукових публікацій за заданою тематикою та в процесі роботи над ними. Проводиться науковим керівником відповідно до графіку;

б) у процесі проведення пошуково-аналітичної роботи та наукових досліджень і підготовки доповідей для участі в роботі дискусійного клубу з фінансів та науковій студентській конференції;

в) під час укладання бібліографії.

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком, що доводиться до відома студентів з врахуванням поточного розкладу занять.

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Завдання 1

Вивчити законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання ринку цінних паперів, головні завдання, функції, права та структуру Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР), посадові обов'язки, права й відповідальність працівників ДКЦПФР; організацію і методи роботи Комісії, ключових управлінь центрального апарату Комісії, а також її територіальних управлінь.

Завдання 2

Вивчити та проаналізувати аспекти розробки і прийняття нормативних документів ДКЦПФР; організації участі Комісії в розробці нормативних документів інших органів влади в частині, що стосується регулювання ринку цінних паперів; організації нагляду за діяльністю саморегулювальних організацій (СРО) професійних учасників ринку цінних паперів, фондових бірж, електронних торгівельно-інформаційних систем; організації ліцензування та державного контролю за діяльністю професійних учасників ринку цінних паперів.

Завдання 3

Вивчити організацію реєстрації випусків цінних паперів; організації державного регулювання складу та контролю за подан-

ням звітності учасників ринку цінних паперів; організації розслідування правопорушень та розгляду уповноваженими особами Комісії справ про правопорушення на ринку цінних паперів та застосування санкцій; самостійного аналізу змін стану ринку цінних паперів.

5.4. Перелік індивідуальних практичних завдань (тематика рефератів, есе, наукових робіт, розрахункових завдань, контрольних робіт для студентів заочної форми навчання тощо)

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ РЕФЕРАТУ

Зміст

1. Обґрунтувати необхідність наукової розробки обраної теми.
2. Визначити проблемний аспект обраної теми.
3. Показати, як обрана тема розроблена в науковій літературі і якими нормативними документами регламентується питання, що розглядається.
4. Зробити аналіз статистичного матеріалу з обраної теми (якщо це доцільно і можливо).
5. Здійснити критичний аналіз опрацьованої літератури і законодавства.
6. Сформулювати питання, що потребують удосконалення й запропонувати рекомендації з цього приводу.

Оформлення

- a. Титульний лист (згідно з додатком).
- b. Загальний обсяг роботи 10—12 сторінок (шрифт: Times New Roman, розмір 14, інтервал — 1.5).
- c. Текст повинен містити посилання на опрацьовані джерела.
- d. Висновки виділити окремо.
- e. Обов'язково навести список використаної літератури.

За деякими темами лекції та практичні заняття навчальним планом не передбачені. Отже, в ході самостійної роботи студенту необхідно за допомогою рекомендованої літератури вивчити весь матеріал, передбачений програмою курсу по відповідній темі, виконати навчальні завдання. За такими темами проводяться наступні форми контролю:

- 1) усне опитування в ході проведення колоквиуму;
- 2) написання контрольних робіт (питання по темах, запланованих для самостійного вивчення, включені до завдань для перевірки знань студентів — модуль 1; модуль 2;
- 3) написання рефератів за однією із запропонованих тем на вибір студента.

Теми рефератів для самостійної роботи студентів

1. Державне регулювання фінансового ринку, його значення.
2. Державне регулювання фінансового ринку в Україні.
3. Моделювання втручання держави у функціонування фінансового ринку.
4. Державні запозичення України
5. Внутрішні державні запозичення України.
6. Зовнішні державні запозичення України.
7. Державні запозичення як механізм стимулювання іноземних інвестицій.
8. Діяльність держави на внутрішньому фінансовому ринку.
9. Діяльність держави на зовнішньому фінансовому ринку.
10. Роль держави у здійсненні пільгового кредитування.
11. Операції центрального банку з державними цінними паперами на відкритому ринку як один із інструментів монетарної політики держави.
12. Оцінка впливу планованих дій на фінансовий ринок та економіку в цілому.
13. Методи державного регулювання фінансового ринку.
14. Регулювання випуску та обігу цінних паперів: цілі і методи.
15. Реалізація єдиної державної політики щодо регулювання, розвитку та функціонування фінансового ринку.
16. Удосконалення обліку прав власності в депозитарній системі.
17. Поступове впровадження механізмів пруденційного нагляду в діяльності професійних учасників ринку цінних паперів.
18. Популяризація ринку цінних паперів серед широкого кола населення та інвесторів.
19. Особливості й основні етапи емісії цінних паперів у разі їх відкритого (публічного) та закритого (приватного) розміщення.
20. Ліцензування професійних учасників ринку цінних паперів як форма державного регулювання ринку цінних паперів.

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Порядок поточного та контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни

Порядок поточного і підсумкового оцінювання знань з дисципліни.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит (за умови, що студент набрав 30 балів і вище).

Для студентів **денної та вечірньої форми навчання** поточний контроль здійснюється шляхом перевірки виконання 2-х письмових контрольних робіт.

Письмова контрольна робота (модуль 1) включає 7 теоретичних і 3 тестових питання. Кожне завдання оцінюється в два бали. Максимальна оцінка за виконання письмової контрольної роботи складає 20 балів.

Письмова контрольна робота (модуль 2) включає 1 теоретичне питання і 3 ситуаційні задачі. Кожне завдання оцінюється в 5 балів. Максимальна оцінка за виконання письмової контрольної роботи складає 20 балів.

6.2. Порядок підсумкового контролю знань

На іспит (для всіх форм навчання) виносяться 6 завдань. Кожне завдання оцінюється в 0, 5, 10 балів.

Результати іспиту оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів (включно). В разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж у 30 балів (0, 5, 10, 15, 20, 25), він отримує незадовільну оцінку (тобто 0) балів, і загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 30 до 45 балів (з врахуванням 30 і більше балів, що студент набрав на іспиті), після належної підготовки мають право повторно скласти іспит за власною заявою).

Перескладання іспиту з дисципліни дозволяється двічі, але якщо студент не пересклав іспит двічі, то він зобов'язаний повторно вивчити дисципліну і знову скласти іспит (востаннє).

Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 0 до 15 балів (якщо на іспиті студент набрав менше 30 балів, то результати підсумкового контролю не враховуються). Студенти зобов'язані написати заяву на повторне вивчення дисципліни на різних формах навчання.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у такому порядку.

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Особливості організації поточного контролю знань студентів заочної форми навчання

Для студентів **заочної форми навчання** поточний контроль здійснюється шляхом проведення тестового контролю (8 тестових завдань по 5 балів кожне).

На іспит (для всіх форм навчання) виноситься 6 завдань. Кожне завдання оцінюється в 0, 5, 10 балів.

Результати іспиту оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів (включно). В разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж у 30 балів (0, 5, 10, 15, 20, 25), він отримує незадовільну оцінку (тобто 0) балів, і загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 30 до 45 балів (з врахуванням 30 і більше балів, що студент набрав на іспиті), після належної підготовки мають право повторно скласти іспит за власною заявою).

Перескладання іспиту з дисципліни дозволяється двічі, але якщо студент не пересклав іспит двічі, то він зобов'язаний повторно вивчити дисципліну і знову скласти іспит (востаннє).

Студенти, які набрали за результатами поточного і підсумкового контролю від 0 до 15 балів (якщо на іспиті студент набрав

менше 30 балів, то результати підсумкового контролю не враховуються) зобов'язані написати заяву на повторне вивчення дисципліни на різних формах навчання.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у такому порядку.

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6.3. Зразок екзаменаційного білета

1. Державне регулювання фінансового ринку, його значення.
2. Діяльність держави на зовнішньому фінансовому ринку.
3. Регулювання випуску та обігу цінних паперів: цілі і методи.
4. Реалізація єдиної державної політики щодо регулювання, розвитку та функціонування фінансового ринку.
5. Особливості й основні етапи емісії цінних паперів у разі їх відкритого (публічного) розміщення.
6. Розкрийте необхідність координації діяльності державних установ на полі фінансового ринку.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ АКТИВАМИ»**

Укладачі:

Н. В. Дегтярьова, канд. екон. наук, доц.

ЗМІСТ

1. Вступ.
2. Тематичний план вивчення дисципліни.
3. Програма дисципліни та рекомендована література.
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять.
5. Організація самостійної роботи студентів:
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів.
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни.
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики.
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань.
6. Система поточного і підсумкового контролю якості знань студентів з дисципліни:
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни.
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань.
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета.

1. ВСТУП

Функціонування фінансового ринку потребує висококваліфікованого персоналу, спроможного організувати діяльність фінансових посередників, управляти цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, забезпечувати виконання умов договорів з клієнтами. Дисципліна «Управління фінансовими активами» є складовою підготовки фахівців фінансового ринку та засновується на дисциплінах «Фінанси», «Фінансовий ринок», «Ринок фінансових послуг», «Банківські операції», «Фінансовий менеджмент», «Фінансовий аналіз», «Портфельне інвестування».

Дисципліна має прикладний характер: вона покликана поглибити знання щодо діяльності фінансових посередників — професійних учасників фінансового ринку, сформувати навички здійснення діяльності з управління фінансовими активами.

Предметом навчальної дисципліни є діяльність з управління фінансовими активами, що здійснюється професійними учасниками фінансового ринку, спрямована на ефективне використання фінансових ресурсів.

Мета — формування глибоких фахових знань та практичних навичок щодо здійснення професійної діяльності з управління активами на фінансовому ринку.

Завдання курсу полягають у:

- вивченні функцій, обов'язків та відповідальності професійних учасників фінансового ринку, що здійснюють управління активами;
- опануванні стратегій і методів прийняття управлінських рішень;
- оволодінні методологією оцінки та аналізу фінансових активів;
- засвоєнні методів оцінки та управління ризиками щодо управління активами на фінансовому ринку.

Дисципліна зорієнтована на формування наступних компетенцій та відповідних їм здатностей фахівця.

1. Аналітичні:

- 1.1. Здійснювати фундаментальний та технічний аналіз при прийнятті рішень щодо управління фінансовими активами;
- 1.2. Визначати вартість та дохідність фінансових активів;
- 1.3. Оцінювати ризики й ефективність управління активами;

2. Планово-проектні :

- 2.1. Прогнозувати вартість фінансових активів;
- 2.2. Складати інвестиційні декларації, формувати інвестиційний портфель;

3. Організаційні :

3.1. Ознайомлюватися з організаційною структурою та взаємодією структурних підрозділів професійних учасників, що здійснюють управління фінансовими активами;

3.2. Розробляти положення про провадження професійної діяльності щодо управління фінансовими активами;

3.3. Укладати договори щодо управління активами;

3.4. Здійснювати реєстрацію ІСІ, випусків цінних паперів;

4. Контрольні:

4.1. Проводити внутрішній моніторинг фінансових операцій професійних учасників фінансового ринку;

4.2. Складати звітність про управління активами;

5. Навчально-методичні та науково-дослідницькі:

5.1. Засвоювати сучасні теоретичні та методичні підходи, що використовуються при прийнятті рішень щодо управлінні фінансовими активами;

5.2. Розробляти навчально-методичне забезпечення викладання економічних дисциплін;

5.3. Організовувати командну роботу студентів (слухачів) під час проведення інтерактивних навчальних занять та самостійної, індивідуально-консультативної роботи студентів (слухачів) над програмним навчальним матеріалом

5.4. Аналізувати статистичну інформацію, наукові публікації, практичний досвід у галузі управління активами;

5.5. Розробляти систему новітніх підходів до управління фінансовими активами;

5.6. Прогнозувати зміни в складі та структурі фінансових активів.

6. Інформаційно-технологічні:

6.1. Використовувати програмні продукти при здійсненні діяльності з управління активами;

6.2. Використовувати в процесі діяльності професійних учасників ринку та державних органів сучасні інформаційні технології;

6.3. Виконувати операції, пов'язані з організаційно-технічним забезпеченням руху капіталів на фінансовому ринку;

6.4. Виконувати прикладні дослідження та впроваджувати їх результати у сфері діяльності професійних учасників ринку цінних паперів;

6.5. Розробляти та впроваджувати програму змін у діяльності суб'єктів, що здійснюють діяльність з управління активами на фінансовому ринку.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин											
	Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	Л	с(П.л)	Ікр	СРС	Л	с(П.л)	Ікр	СРС	Л	с(П.л)	Ікр	СРС
<i>Тема 1. Поняття управління фінансовими активами та його складові</i>	2		2	6	2	1	2	2	2	1	1	6
<i>Тема 2. Ризики, що виникають у процесі управління активами та методи їх мінімізації</i>	2		4	6	2	2	2	6	2	1	2	10
<i>Тема 3. Аналіз та оцінювання вартості фінансових інструментів</i>	2		4	8	2	2	2	6	2	1	4	8
<i>Тема 4. Портфельне інвестування</i>	2		4	8	2	2	2	8	2		4	8
<i>Тема 5. Управління активами інституційних інвесторів</i>	2		8	12	4	2	4	16	2	1	5	14
<i>Тема 6. Довірче управління фінансовими активами</i>	2		4	10	2	2	2	10	2		4	8
<i>Тема 7. Діяльність з управління іпотечним портфелем</i>	2		4	14	2	2	4	12	2	1	4	12
<i>Тема 8. Регулювання та контроль діяльності з управління активами</i>	2		4	16	2	2	2	12	3	1	2	16
<i>Тема 9. Інформаційне забезпечення управління фінансовими активами</i>	2		2	10	2	1		10	1		1	8
Разом годин	18		36	90	20	16	20	82	18	6	27	90

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Поняття управління фінансовими активами та його складові

Фінансові інструменти та фінансові активи як об'єкт управління. Класифікація фінансових активів. Управління фінансовими активами. Портфельне інвестування. Портфельна стратегія і політика. Інституційні інвестори. Управління активами інституційних інвесторів. Довірче управління фінансовими активами. Суб'єкти, що здійснюють діяльність з управління активами.

Поняття професійної діяльності на фінансовому ринку. Види професійної діяльності на фінансовому ринку.

Діяльність з управління активами інституційних інвесторів. Функції, обов'язки та відповідальність компанії з управління активами. Функції, обов'язки та відповідальність компанії з управління активами, професійного адміністратора недержавного пенсійного фонду, банку щодо управління активами корпоративного недержавного пенсійного фонду.

Діяльність з торгівлі цінними паперами. Брокерська діяльність. Діяльність з управління цінними паперами. Функції, обов'язки та відповідальність торговця цінними паперами, що здійснює брокерську діяльність та діяльність з управління цінними паперами.

Діяльність з управління іпотечним покриттям. Функції, обов'язки та відповідальність небанківської фінансової установи, що здійснює діяльність з управління іпотечним покриттям.

Тема 2. Ризики, що виникають у процесі управління активами та методи їх мінімізації

Поняття та основні види ризиків на фінансовому ринку. Оцінювання ризиків. Ризики, що виникають у процесі управління активами. Методи мінімізації ризиків.

Портфельне інвестування. Теорія портфеля. Показники виміру ризику. Дисперсія (варіація), стандартне відхилення. Розрахунок портфельного ризику та доходу. Диверсифікація як метод зменшення ризику.

Роль страхування в процесі управління фінансовими активами.

Строкові (похідні) фінансові інструменти як засоби управління ризиком. Хеджування. Види похідних фінансових інструментів, що застосовуються в процесі управління фінансовими акти-

вами. Форвардні, ф'ючерсні контракти, опціони: можливості використання для мінімізації ризиків у процесі управління активами. Особливості використання похідних фінансових інструментів у діяльності інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів. Обмеження застосування похідних фінансових інструментів у процесі управління фінансовими активами.

Тема 3. Аналіз та оцінювання вартості фінансових інструментів

Поняття фундаментального аналізу.

Значення фундаментального аналізу для вивчення ринку і прийняття стратегічних рішень.

Методи фундаментального аналізу. Етапи аналізу. Макроекономічні індикатори. Індикатори соціально-психологічного стану споживачів та населення. Аналіз галузі. Фінансовий аналіз діяльності емітентів та позичальників. Визначення внутрішньої вартості фінансових інструментів. Значення концепції зміни вартості грошей у часі для визначення внутрішньої вартості фінансових інструментів. Фінансові обчислення. Теперішня та майбутня вартість. Фінансові розрахунки з використанням формул ануїтету.

Переваги та недоліки фундаментального аналізу.

Оцінювання вартості акцій. Ринкові коефіцієнти. Методи, засновані на дисконтуванні грошових потоків.

Фінансові розрахунки щодо облігацій. Оцінювання вартості облігацій.

Поняття технічного аналізу. Значення технічного аналізу для прийняття рішень в процесі управління фінансовими активами.

Основні об'єкти та методи технічного аналізу. Графічні та статистичні методи. Лінійні та стовпчикові графіки. «Японські свічки». Побудова ліній опору та підтримки. Цінові моделі та фігури. Технічні індикатори. Показники трендів. Осцилятори. Інші технічні індикатори. Переваги та недоліки технічного аналізу.

Тема 4. Портфельне інвестування

Портфельне інвестування: поняття та суть. Поняття про інвестиційний портфель. Класифікація інвестиційних портфельів. Традиційне портфельне управління і сучасна портфельна теорія.

Види інвестиційних стратегій. Визначення інвестиційної стратегії на основі цілей та обмежень інвестора. Формування інвестиційного портфелю на основі обраної стратегії.

Оцінювання ефективності управління інвестиційним портфелем.

Параметр ризик — дохід. Розрахунок портфельного ризику та доходу. Ефективна границя (множина). Ринкова модель. Диверсифікація інвестицій. Додання безризикових активів. Ринковий портфель. Модель оцінювання капітальних активів. Систематичний та несистематичний ризики. Ринкова лінія. Бета-фактор. Теорія арбітражного ціноутворення.

Розміщення активів (фіксоване, стратегічне, динамічне та тактичне). Пасивні стратегії (індексація). Активні стратегії: вибір цінних паперів, фіксація ринку, послідовність аналізу «знизу-вверх» та «зверху-вниз». Страхування портфеля. Розрахунок внутрішньої ставки дохідності. Дохідність, зважена за вартістю. Дохідність, зважена за часом. Еталонні портфелі: вибір та побудова. Коефіцієнти Шарпа, Трейнора та Дженсена. Вибір оптимального часу операцій. Оцінювання доцільності інвестування. Факторний аналіз ефективності управління портфелем.

Тема 5. Управління активами інституційних інвесторів

Вимоги до договору про управління активами інститутів спільного інвестування (ІСІ), недержавних пенсійних фондів (НПФ). Обмеження діяльності компанії з управління активами. Витрати, що відшкодовуються компанії з управління активами за рахунок активів ІСІ. Порядок заміни компанії з управління активами.

Реєстрація ІСІ в Єдиному державному реєстрі ІСІ. Припинення діяльності ІСІ.

Вимоги Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України (ДКЦПФР) до договорів, що укладаються ІСІ: договір про надання послуг з розміщення та викупу цінних паперів ІСІ, договір про надання послуг щодо зберігання активів ІСІ, договір про надання послуг з оцінки вартості нерухомого майна ІСІ.

Залучення до участі в інвестиційному фонді. Цільова орієнтація на класи інвесторів. Регламент ІСІ. Інвестиційна декларація ІСІ. Характеристика інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду та акцій корпоративного інвестиційного фонду.

Особливості реєстрації проспекту емісії ІСІ та випуску цінних паперів ІСІ при їх розміщенні шляхом приватної та прилюдної пропозиції. Внесення змін до проспекту емісії ІСІ та випуску цінних паперів ІСІ. Розміщення та обіг цінних паперів ІСІ. Скасування реєстрації випуску цінних паперів ІСІ.

Допуск цінних паперів ІСІ до обігу.

Розповсюдження інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду та акцій корпоративного інвестиційного фонду.

Управління активами інвестиційного фонду. Вимоги до складу та структури активів інвестиційного фонду. Дивідендна політика інвестиційного фонду.

Порядок розрахунку вартості чистих активів інвестиційного фонду. Звітність інвестиційного фонду. Відповідальність компанії з управління активами за порушення законодавства.

Захист прав інвесторів ІСІ.

Організація діяльності компанії з управління активами. Основні функції та взаємодія структурних підрозділів. Документообіг компанії з управління активами.

Інвестиційна декларація пенсійного фонду. Вимоги до управління активами пенсійного фонду. Вимоги до здійснення управління активами пенсійного фонду. Склад та використання активів пенсійного фонду.

Саморегулювання діяльності з управління активами.

Цілі та обмеження щодо управління активами ІСІ, НПФ, страхових компаній.

Методи управління активами та зобов'язаннями ІСІ, НПФ.

Інвестування в зарубіжні цінні папери.

Тема 6. Довірче управління фінансовими активами

Правила здійснення діяльності з управління цінними паперами торговцями цінними паперами. Організаційні засади діяльності з управління цінними паперами.

Вимоги до договору про управління цінними паперами. Істотні умови договору. Права та обов'язки торговця стосовно його клієнта.

Особливості передачі в управління готівкових та безготівкових грошових коштів. Особливості передачі в управління цінних паперів.

Винагорода торговця цінними паперами. Звіт торговця перед клієнтами про використання грошових коштів.

Порядок взаємодії торговця з реєстроутримувачами.

Вимоги до організації торговцем обліку операцій з цінними паперами. Організація первинного обліку діяльності торговців. Здійснення внутрішнього контролю за обігом цінних паперів та грошовими потоками у торговця цінними паперами.

Вимоги Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України щодо подання звітності торговцями цінними паперами. Складання звітності торговцями цінними паперами.

Тема 7. Діяльність з управління іпотечним покриттям

Іпотечне покриття. Вимоги до включення іпотечних активів до складу іпотечного покриття. Правовий режим іпотечного покриття. Обслуговування іпотечних активів у складі іпотечного покриття. Реєстр іпотечного покриття. Звернення стягнення на іпотечне покриття. Припинення застави іпотечного покриття.

Особливості формування іпотечного покриття звичайних іпотечних облігацій. Заміна або включення нових іпотечних активів до складу іпотечного покриття звичайних іпотечних облігацій. Управління іпотечним покриттям звичайних іпотечних облігацій.

Управитель іпотечного покриття структурованих іпотечних облігацій. Управління іпотечним покриттям структурованих іпотечних облігацій. Заміна управителя. Зберігання документів щодо іпотечного покриття. Витрати і винагорода управителя.

Тема 8. Регулювання та контроль діяльності з управління активами

Повноваження Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України щодо перевірок та ревізій діяльності учасників ринку цінних паперів. Порядок проведення перевірок та ревізій. Заходи за наслідками перевірок та ревізій при виявленні порушень законодавства. Види правопорушень на ринку цінних паперів. Відповідальність за правопорушення на ринку цінних паперів. Правозастосування на ринку цінних паперів. Порядок розгляду уповноваженими особами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України справ про правопорушення на ринку цінних паперів та застосування санкцій. Оскарження постанов по справах про правопорушення на ринку цінних паперів.

Функції Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України та Національного банку України щодо регулювання, нагляду та контролю діяльності фінансових установ, що здійснюють діяльність з управління фінансовими активами.

Система та суб'єкти фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Завдання, обов'язки та права суб'єктів державного фінансового моніторингу. Фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу. Відповідальність за порушення вимог законодавства щодо запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Процедура розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Забезпечення доказів. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Порядок видачі ліцензій на здійснення професійної діяльності з управління фінансовими активами (діяльності з управління активами інституційних інвесторів, діяльності торговця цінними паперами, діяльності з управління іпотечним покриттям). Порядок анулювання ліцензій. Вимоги до сертифікації осіб, що здійснюють діяльність з управління активами у складі юридичної особи — професійного учасника ринку цінних паперів. Вимоги Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України до договорів, що укладаються в процесі здійснення діяльності з управління фінансовими активами. Вимоги щодо подання звітності професійного учасника ринку цінних паперів, що здійснює діяльність з управління фінансовими активами.

Тема 9. Інформаційне забезпечення управління фінансовими активами

Види інформації на фінансовому ринку. Регулярна та особлива інформація про емітента. Проспект емісії цінних паперів.

Порядок розкриття інформації.

Фондові індекси та рейтинги як індикатори ринку цінних паперів.

Рейтинги та їх значення для здійснення діяльності з управління активами.

Індекси та інші показники, що відображають рух цін на організаційно-оформлених ринках та використовуються в процесі здійснення управління фінансовими активами.

Ведення реєстру власників іменних цінних паперів ІСІ у вигляді записів в електронних базах даних.

Використання програмних продуктів при здійсненні діяльності з управління активами. Особливості роботи з програмними продуктами. Програмне забезпечення прийняття рішень. Сучасні програмно-технічні засоби для забезпечення виконання операцій з цінними паперами.

Операційні системи, системи управління базами даних при здійсненні діяльності з управління активами.

Використання Інтернет-технологій у діяльності з управління активами. Міжнародні інформаційні системи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Законодавчі та інші нормативно-правові акти

1. Конституція України.
2. Цивільний Кодекс України.
3. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок».
4. Закон України «Про господарські товариства».
5. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення».
6. Закон України «Про іпотеку».
7. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)».
8. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».
9. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні».
10. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні».
11. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».
12. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю».
13. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати».
14. Закон України «Про іпотечні облігації».
15. Положення «Про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами», затверджене Розпорядженням Державної комісії з регулюванням ринків фінансових послуг України від 05.08.2003 р. № 25.
16. «Про затвердження Ліцензійних умов професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами)», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 26.05.2006 р. № 341.
17. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з торгівлі цінними паперами», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 26.05.2006 р. № 346.
18. «Про затвердження порядку зупинення дії та анулювання ліцензії на окремі види професійної діяльності на фондовому ринку», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 23.06.2006 р. № 432.
19. «Про затвердження Порядку та умов видачі ліцензії на провадження окремих видів професійної діяльності на фондовому ринку, переоформлення ліцензії, видачі дубліката та копії ліцензії», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 26.05.2006 р. № 345.

20. «Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 12.12.2006 р. № 1449.

21. «Про затвердження Порядку та умов видачі ліцензії на провадження діяльності з управління іпотечним покриттям та її анулювання», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 09.10.2007 р. № 2009.

22. «Про затвердження Правил розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 11.12.2007 р. № 2272.

23. «Про затвердження Положення про вимоги до осіб, що здійснюють діяльність з управління активами недержавних пенсійних фондів щодо складу та структури зазначених активів», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 24.12.2003 р. № 1210 зі змінами, що затверджені Рішенням ДКЦПФР від 31.10.06 р. № 1180.

24. «Про затвердження Положення про порядок подання інформації щодо фінансових показників діяльності осіб, які здійснюють управління активами», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 27.10.2005 р. № 1273 зі змінами, що затверджені Рішенням ДКЦПФР від 31.10.06 р. № 1181.

25. «Про внесення змін до рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 8 червня 2004 року № 279 «Про затвердження Положення про порядок складання адміністративних даних щодо діяльності торговців цінними паперами та подання відповідних документів до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 27.12.2007 р. № 2380.

26. «Про затвердження Положення про розрахунок показників ліквідності, що обмежують ризики професійної діяльності на фондовому ринку», затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 27.12.2007 р. № 2381.

Підручники та навчальні посібники

1. Колісник М. К., Маслак О. О., Романів Є. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. — Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2004.

2. Маслова С. О., Опалов О. А. Фінансовий ринок: Навч. посібник. — К.: Каравелла, Львів: Новий світ — 2000, 2002. — 304 с.

3. Мендрул О. Г., Павленко І. А. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посібник — К.: КНЕУ, 2000.

4. Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок: Навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2005.

5. *Ходаківська В. П., Беляєв В. В.* Ринок фінансових послуг: теорія і практика: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2002.
6. *Шелудько В. М.* Фінансовий ринок: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2006.

Додаткова література

1. *Балабанов И. Т.* Риск-менеджмент. — М.: Финансы и кредит, 1996.
2. *Боди З., Мертон Р.* Финансы.: Пер. с англ.: Уч. пос. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. — 592 с.
3. *Буренин А. Н.* Фьючерсные, форвардные и опционные рынки. М. 1995.
4. *Дегтярьова Н. В.* Теоретичні засади інвестування на ринку цінних паперів // Ринок цінних паперів України. — 2002. — № 9—10. — С. 33—39.
5. *Деривативы: курс для начинающих: пер. с англ.* — М.: Альпина Паблишер, 2002.
6. *Долінський Л. Б.* Фінансові обчислення та аналіз цінних паперів: Навч. посібник. — К.: Майстер-Клас, 2005. — 191 с.
7. *Дорси Т.* Метод графического анализа «крестики нолики» важнейший метод для прогнозирования и отслеживания поведения рыночных цен. Пер. с англ. — М.: ИК Аналитика, 2001.
8. *Жадан О.* Особенности национального управления активами страховых компаний // Финансовые услуги. — 2007. — № 5. — С. 55—56.
9. *Іваницька О. М.* Фінансові ринки: Навч. посібник — К.: УАДУ, 1999.
10. *Ковни Ш., Такки К.* Стратегии хеджирования. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 208с.
11. *Коломиец В.* Новые возможности размещения страховых резервов // Финансовые услуги. — 2007. — № 5. — С. 50—51.
12. *Мертенс А. В.* Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. — К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997.
13. *Моррис Г. Л.* Японские свечи: метод анализа акций и фьючерсов, проверенный временем: Пер. с англ. — М.: Альпина Паблишер, 2001.
14. *Павлов В. І.* та ін. Цінні папери в Україні: Навч. посібник. — 2-е вид. — К.: Кондор, 2004. — 400 с.
15. *Петруня Ю. Є.* Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України. — К.: Знання, 1999.
16. *Поважний А. С.* Ценные бумаги и фондовый рынок : Учебное пособие — Донецк: Лебедь, 2000
17. *Примостка Л. О.* Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: Монографія. — К.: КНЕУ, 2001.
18. Рішення 18-ї науково-практичної конференції «Управління активами: від кількості до якості» //Цінні папери України.— 2006. — № 27 (419).— 13 липня.— С. 8—10.
19. *Рейтингування акціонерних товариств в Україні: Посібник / Мартинов О. Л., Прилипко С. І., ред. Щелкунов В. І.* — К.: Наукова думка, 2005. — 172 с.

20. Рынок облигаций. Курс для начинающих: Пер. с англ. — М.: Альпина Пабlishер, 2003. — 336 с.
21. Рэдхерд К., Хьюз С. Управление финансовыми рисками.— М.: ИНФРА-М, 1996.
22. Словник-довідник фінансового ринку / Уклад. Фещенко В. В. — К.: Українське агентство фінансового розвитку, 2005. — 321 с.
23. Технический анализ: курс для начинающих: Пер. с англ. — М.: Альпина Пабlishер, 2001.
24. Фінансові послуги України : Енциклопедичний довідник (у 6 томах) — К. Укрбланковидав, 2001.
25. Фінансовий моніторинг у небанківських фінансових установах (автори Леонов Д. А., Яровий С. М.): Навчальний посібник. — К.: УІРФР, 2006.
26. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В.Федосова. — К.: КНЕУ, 2002. — 387 с.
27. Чесноков А. С. Инвестиционная стратегия, опционы и фьючерсы. — М., 1993.
28. Шапран Н. Фундаментальний аналіз акцій в Україні: оцінка впливу мікроекономічних факторів на формування ринкової вартості акцій // Економіст. — 2005 р. — № 11. — С. 53—57.
29. Шарп У.Ф., Александер Г. Дж., Бейли Дж. В. Инвестиции. Пер. с англ. — М.: ИНФРА-М., 1997.
30. Эрлих А.А. Технический анализ товарных и финансовых рынков. — М.: Инфра-М., 1996.

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ

ТЕМА 1. Поняття управління фінансовими активами та його складові

Питання для обговорення

1. Фінансові інструменти та фінансові активи як об'єкт управління.
2. Поняття та види професійної діяльності з управління активами на фінансовому ринку.

ТЕМА 2. Ризики, що виникають у процесі управління активами та методи їх мінімізації

Питання для обговорення

1. Поняття та основні види ризиків на фінансовому ринку. Ризики, що виникають у процесі управління активами.
2. Методи мінімізації ризиків.

3. Диверсифікація як метод мінімізації ризиків. Портфельне інвестування. Розрахунок портфельного ризику та доходу.

4. Строкові (похідні) фінансові інструменти як засоби управління ризиком.

ТЕМА 3. Аналіз та оцінювання вартості фінансових інструментів

Питання для обговорення

1. Фундаментальний аналіз, його значення для прийняття рішень з управління активами.

2. Визначення внутрішньої вартості фінансових інструментів.

3. Технічний аналіз. Значення технічного аналізу для прийняття рішень у процесі управління фінансовими активами.

ТЕМА 4. Портфельне інвестування

Питання для обговорення

1. Портфельне інвестування: поняття та суть.

2. Види інвестиційних стратегій. Формування інвестиційного портфелю на основі обраної стратегії.

3. Оцінювання ефективності управління інвестиційним портфелем.

ТЕМА 5. Управління активами інституційних інвесторів

Питання для обговорення

1. Вимоги до договорів про управління активами ІСІ, НПФ.

2. Обмеження діяльності з управління активами.

3. Вимоги до складу та структури активів ІСІ, НПФ.

4. Порядок розрахунку чистих активів ІСІ, НПФ.

ТЕМА 6. Довірче управління фінансовими активами

Питання для обговорення

1. Особливості передачі в управління готівкових та безготівкових грошових коштів. Особливості передачі в управління цінних паперів.

2. Винагорода торговця цінними паперами. Звіт торговця перед клієнтами про використання грошових коштів.

3. Вимоги до організації торговцем обліку операцій з цінними паперами.

4. Складання звітності торговцями цінними паперами.

ТЕМА 7. Діяльність з управління іпотечним покриттям

Питання для обговорення

1. Іпотечне покриття. Вимоги до включення іпотечних активів до складу іпотечного покриття. Реєстр іпотечного покриття.
2. Особливості управління іпотечним покриттям звичайних іпотечних облігацій.
3. Управління іпотечним покриттям структурованих іпотечних облігацій. Зберігання документів щодо іпотечного покриття.

ТЕМА 8. Регулювання та контроль діяльності з управління активами

Питання для обговорення

1. Види правопорушень на РЦП. Відповідальність за правопорушення на РЦП. Правозастосування на РЦП.
2. Система та суб'єкти фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу.
3. Порядок видачі ліцензій на здійснення професійної діяльності з управління фінансовими активами (діяльності з управління активами інституційних інвесторів, діяльності торговця цінними паперами, діяльності з управління іпотечним покриттям).
4. Вимоги до сертифікації осіб, що здійснюють діяльність з управління активами у складі юридичної особи — професійного учасника РЦП.
5. Вимоги щодо подання звітності професійного учасника ринку цінних паперів, що здійснює діяльність з управління фінансовими активами.

ТЕМА 9. Інформаційне забезпечення управління фінансовими активами

Питання для обговорення

1. Види інформації на фінансовому ринку. Порядок розкриття інформації.
2. Рейтинги та їх значення для здійснення діяльності з управління активами.
3. Індeksi та інші показники, що відображають рух цін на організаційно-оформлених ринках та використовуються в процесі здійснення управління фінансовими активами.

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

ТЕМА 1. Поняття управління фінансовими активами та його складові

Питання для обговорення

1. Фінансові інструменти та фінансові активи як об'єкт управління.
2. Поняття та види професійної діяльності з управління активами на фінансовому ринку.

ТЕМА 2. Ризики, що виникають у процесі управління активами та методи їх мінімізації

Питання для обговорення

1. Поняття та основні види ризиків на фінансовому ринку. Ризики, що виникають у процесі управління активами.
2. Методи мінімізації ризиків.
3. Диверсифікація як метод мінімізації ризиків. Портфельне інвестування. Розрахунок портфельного ризику та доходу.
4. Строкові (похідні) фінансові інструменти як засоби управління ризиком.

ТЕМА 3. Аналіз та оцінювання вартості фінансових інструментів

Питання для обговорення

1. Фундаментальний аналіз, його значення для прийняття рішень з управління активами.
2. Визначення внутрішньої вартості фінансових інструментів.
3. Технічний аналіз. Значення технічного аналізу для прийняття рішень у процесі управління фінансовими активами.

ТЕМА 5. Управління активами інституційних інвесторів

Питання для обговорення

1. Вимоги до договорів про управління активами ІСІ, НПФ.
2. Обмеження діяльності з управління активами.
3. Вимоги до складу та структури активів ІСІ, НПФ.
4. Порядок розрахунку чистих активів ІСІ, НПФ.

ТЕМА 6. Довірче управління фінансовими активами

Питання для обговорення

1. Особливості передачі в управління готівкових та безготівкових грошових коштів. Особливості передачі в управління цінних паперів.

2. Винагорода торговця цінними паперами. Звіт торговця перед клієнтами про використання грошових коштів.

3. Вимоги до організації торговцем обліку операцій з цінними паперами.

4. Складання звітності торговцями цінними паперами.

ТЕМА 7. Діяльність з управління іпотечним покриттям

Питання для обговорення

1. Іпотечне покриття. Вимоги до включення іпотечних активів до складу іпотечного покриття. Реєстр іпотечного покриття.

2. Особливості управління іпотечним покриттям звичайних іпотечних облігацій.

3. Управління іпотечним покриттям структурованих іпотечних облігацій. Зберігання документів щодо іпотечного покриття.

ТЕМА 8. Регулювання та контроль діяльності з управління активами

Питання для обговорення

1. Види правопорушень на РЦП. Відповідальність за правопорушення на РЦП. Правозастосування на РЦП.

2. Система та суб'єкти фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу.

3. Порядок видачі ліцензій на здійснення професійної діяльності з управління фінансовими активами (діяльності з управління активами інституційних інвесторів, діяльності торговця цінними паперами, діяльності з управління іпотечним покриттям) .

4. Вимоги до сертифікації осіб, що здійснюють діяльність з управління активами у складі юридичної особи — професійного учасника РЦП.

5. Вимоги щодо подання звітності професійного учасника ринку цінних паперів, що здійснює діяльність з управління фінансовими активами.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5.1. Карта самостійної роботи студента

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види роботи			
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>			
1.1. Підготовка до контрольної роботи	За розкладом на протязі семестру Тривалість модуля — 1 академічна година	Написання письмової контрольної роботи і перевірка правильності її виконання.	40
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
1.2. Підготовка індивідуального завдання на базі практики	За розкладом на протязі семестру	Перевірка правильності виконання індивідуального завдання.	40
Разом балів за обов'язкові види СРС			80
II. Вибіркові види СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Підготовка ситуаційного завдання на базі практики	Протягом семестру	Розгляд підготовлених матеріалів під час індивідуальних консультацій відповідно до затвердженого графіка	20
2.2. Аналітичний огляд наукових публікацій за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Доповідь на засіданні наукового гуртка	20
2.3. Написання реферату за заданою проблематикою	Протягом семестру	Обговорення під час проведення семінарських занять, ІКР	20
Разом балів за вибіркові види СРС			20
Всього балів за СРС			100
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана лише один раз. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамотійну роботу і використання недозволених джерел (спісування) студент отримує 0 балів. Якщо з поважних причин студент був відсутнім на модульному контролі, він має право звернутися до викладача і написати відповідні контрольні завдання на протязі семестру, але не пізніше ніж за 2 тижні до його закінчення. Письмова контрольна робота (п.1.1) оцінюється в 40 балів. Індивідуальне завдання (п.1.2) готується на матеріалах бази практики, складається із трьох частин і оцінюється в 40 балів, із яких: 10б. — за висвітлення відповідної організації, порядку, процесу тощо згідно з нормативними документами із обов'язковим посиланням на них; 15б. — за проведений аналіз первинних документів і форм звітності, цифрових даних; діяльності відповідних фінансових установ; методики проведення контрольних заходів тощо; 5б. — за висвітлення проблем щодо об'єкта у галузі дослідження; 10б. — за пропозиції щодо вирішення проблем у галузі дослідження.			

Продовження табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види роботи СРС			
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>			
1.1. Підготовка до контрольної роботи	Тривалість модуля — 1,5 академічні години	Написання письмової контрольної роботи і перевірка правильності її виконання.	20
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
1.2. Написання реферату за заданою проблематикою		Обговорення під час проведення семінарських занять	10
Разом балів за вибіркові види СРС			30
II. Вибіркові види роботи СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Підготовка ситуаційного завдання за окремою темою	Протягом семестру	Обговорення під час проведення семінарських занять або ІКР	10
2.2. Аналітичний огляд наукових публікацій за проблематикою, що визначена викладачем	Протягом семестру	Обговорення під час проведення семінарських занять або ІКР	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана лише один раз. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамостійну роботу і використання недозволених джерел (списування) студент отримує 0 балів. Якщо з поважних причин студент був відсутнім на модульному контролі, він має право звернутися до викладача і написати відповідні контрольні завдання на протязі семестру, але не пізніше ніж за 2 тижні до його закінчення. Письмова контрольна робота (п.1.1) оцінюється в 20 балів, із яких 0-1— 2 бали за кожне із 10 тестових запитань. Реферат (п.1.2) оцінюється в 10 балів, із яких: 5б. — за висвітлення об'єкта дослідження; 5б. — за висвітлення проблем щодо об'єкта у галузі дослідження і за пропозиції щодо вирішення проблем у галузі дослідження.			

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види роботи СРС			
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>			
1.1. Підготовка контрольної роботи	До іспиту	Написання письмової контрольної роботи і перевірка правильності її виконання.	30
Разом балів за вибіркові види СРС			30
II. Вибіркові види роботи СРС			
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>			
2.1. Підготовка ситуаційного завдання за окремою темою	До початку сесії	Перевірка правильності виконання завдання.	10
2.2. Аналітичний огляд наукових публікацій за проблематикою, що визначена викладачем	До початку сесії	Обговорення під час проведення семінарських занять, ІКР	10
2.3. Написання реферату за заданою проблематикою	До початку сесії	Обговорення під час проведення семінарських занять, ІКР	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС			40
ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ			
Будь-яка письмова робота може бути виконана лише один раз. Доопрацювання і переписування не дозволяються. За несамостійну роботу і використання недозволених джерел (списування) студент отримує 0 балів. Письмова контрольна робота (п.1.1) оцінюється в 30 балів.			

5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни

Самостійна робота над навчальною дисципліною «Управління фінансовими активами» включає наступні форми:

5.2.1. опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;

5.2.2. вивчення та опрацювання основної і додаткової літератури, законодавчих і нормативних документів;

5.2.3. підготовка студентів до аудиторних (семінари, консультації) занять;

5.2.4. підготовка до контрольної роботи;

5.2.5. Виконання індивідуальних (практичних) завдань.

Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу здійснюється студентами самостійно у поза аудиторний час.

Вивчення та опрацювання основної і додаткової літератури, законодавчих і нормативних документів; підготовка студентів до аудиторних (семінарських занять, консультацій); підготовка до контрольної роботи — студентами проводиться самостійно згідно розкладу занять.

В аудиторії викладач надає методичні рекомендації з вивчення тем курсу, формулює питання по кожній темі, які має опрацювати студент. На кожному консультаційному занятті викладач робить опитування по темі з метою з'ясування, чи засвоєно студентом, той чи інший матеріал, чи виконав він завдання, надане на попередній консультації. На консультаційних заняттях викладач знайомить студентів з переліком тестових питань, що виносяться на модульний контроль, з вимогами щодо викладення питань у письмовій роботі. На консультаціях також з'ясовуються всі незрозумілі студенту питання.

Виконання індивідуальних (практичних) завдань.

Індивідуальні завдання включають: підготовку індивідуального завдання на базі практики, написання рефератів, підготовку ситуаційного завдання (як при проходженні практики, так і без), аналітичний огляд наукових публікацій, підготовку матеріалів до семінарів–дискусій — ***за вибором студентів.***

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Виконання індивідуальних завдань на базах практики є складовою частиною навчального процесу підготовки магістрів.

Виконане студентом індивідуальне завдання показує, наскільки глибоко студент засвоїв теоретичний курс та набув навичок у розв'язанні конкретних практичних питань з дисципліни «Управління фінансовими активами».

Мета індивідуальних завдань полягає у закріпленні та поглибленні теоретичних і практичних знань, отриманих студентом у процесі вивчення курсу, розвитку навичок самостійного опрацювання навчальної, спеціальної літератури і статистичних матеріалів, узагальнення зібраної інформації та обґрунтування зроблених висновків, а також письмового викладу отриманих результатів.

Індивідуальне завдання виконується під час проходження практики та його результати використовуються потім для написання дипломної роботи магістра.

Структура завдання передбачає, що студент вивчає організацію та аналізує процеси; аналізує первинні документи і форми звітності; показує вміння заповнювати документи, форми звітності, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, аналізує діяльність відповідних фінансових установ, державних регулюючих органів; висвітлює методику проведення контрольних заходів тощо. В роботі також визначаються проблеми щодо об'єкта у галузі дослідження та пропозиції щодо їх вирішення.

Результати виконання індивідуального завдання оформлюються окремим звітом. Загальний обсяг роботи має складати: 30—40 аркушів (А-4) рукописного тексту; 20—25 аркушів (А-4) машинописного або комп'ютерного тексту.

Робота подається на перевірку викладачу у терміни згідно з графіком.

І. Для студентів, які проходять практику у професійних учасників фінансового ринку

Завдання №1 («Управління активами інституційних інвесторів»)

1. Проаналізувати склад і структуру активів інституту спільного інвестування (пайового, корпоративного інвестиційного фонду) за період існування.

Встановити відповідність інвестиційній декларації, основним напрямкам інвестиційної діяльності ІСІ, чинним нормативно-правовим актам.

2. Визначити основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення щодо складу та структури активів.

Завдання №2 («Управління активами інституційних інвесторів»)

1. Проаналізувати склад і структуру активів недержавного пенсійного фонду) за період існування.

2. Встановити відповідність інвестиційній декларації, укладеному договору про управління активами, чинним нормативно-правовим актам.

3. Визначити основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення щодо складу та структури активів.

Завдання №3 («Управління активами інституційних інвесторів»)

1. Проаналізувати розрахунок вартості чистих активів ІСІ.
2. Проаналізувати склад та зміст інформації, що надається КУА щодо діяльності ІСІ.
3. Запропонувати можливі напрямки вдосконалення розрахунку вартості чистих активів ІСІ, змісту та термінів надання інформації.

Завдання №4 («Управління активами інституційних інвесторів»)

1. Проаналізувати визначення вартості чистих активів НПФ.
2. Проаналізувати звітність осіб, що здійснюють управління активами НПФ, про управління активами.
3. Запропонувати можливі напрямки вдосконалення розрахунку вартості чистих активів та інформації про управління активами.

Завдання №5 («Управління активами інституційних інвесторів»)

1. Проаналізувати порядок розрахунку винагороди компанії з управління активами ІСІ, або осіб, що здійснюють управління НПФ. Розрахувати розмір винагороди.
2. Визначити частку винагороди у загальних витратах ІСІ, НПФ. Визначити тенденцію.
3. Запропонувати можливі шляхи вдосконалення розрахунку винагороди, зменшення витрат інституційних інвесторів.

Завдання №6 («Довірче управління фінансовими активами»)

1. Вивчити організацію роботи щодо ведення внутрішнього обліку торговця цінними паперами, що здійснює довірче управління активами.
2. Розглянути порядок проведення звірки наявності грошових коштів та цінних паперів.
3. Визначити проблеми та запропонувати можливі шляхи їх вирішення щодо організації внутрішнього обліку.

Завдання №7 («Діяльність з управління іпотечним покриттям»)

1. Вивчити організацію роботи по контролю за поточним станом іпотечного покриття та за веденням реєстру іпотечного покриття, веденню реєстру власників структурованих іпотечних облігацій.
2. Проаналізувати порядок розподілу грошових доходів від іпотечного покриття між власниками іпотечних облігацій, розміщення грошових доходів від іпотечного покриття, строк сплати яких власникам іпотечних облігацій не настав.
3. Визначити вузькі місця з питань управління іпотечним покриттям та запропонувати шляхи їх усунення.

Завдання №8 («Регулювання та контроль діяльності з управління активами»)

1. Вивчити організацію роботи по виявленню суб'єктами первинного фінансового моніторингу фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та інших фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів.

2. Проаналізувати порядок ідентифікації осіб, що здійснюють фінансові операції; надання інформації уповноваженим органам про фінансову операцію.

3. Проблемні аспекти організації і здійснення контролю по виявленню суб'єктами первинного фінансового моніторингу фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та інших фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів.

Завдання №9 («Регулювання та контроль діяльності з управління активами»)

1. Вивчити порядок складання адміністративних даних щодо діяльності з управління фінансовими активами.

2. Описати порядок та зміст документів, що подаються ДКЦПФР.

3. Проблемні аспекти складання та подання адміністративних даних.

II. Для студентів, які проходять практику в органах державного регулювання

II. 1. В Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку України

Завдання №1

1. Проаналізувати порядок та документацію, яка необхідна для здійснення реєстрації інститутів спільного інвестування та внесення їх до Державного реєстру. Проаналізувати питання щодо відмови у реєстрації ІСІ.

2. Розглянути порядок ведення Єдиного державного реєстру ІСІ.

3. Запропонувати можливі напрямки вдосконалення реєстрації інститутів спільного інвестування та ведення Єдиного державного реєстру ІСІ.

Завдання №2

1. Вивчити організацію роботи по прийому відповідною службою адміністративних даних від осіб, які здійснюють управління активами ІСІ. Терміни подання, продовження терміну подання.

2. Проаналізувати місячну, щоквартальну та річну інформацію за 3 останні роки.

3. Визначити проблеми та запропонувати можливі шляхи їх вирішення щодо організації бюджетного планування.

Завдання №3

1. Вивчити організацію роботи по прийому відповідною службою адміністративних даних від осіб, які здійснюють управління активами НПФ. Терміни подання, продовження терміну подання.

2. Проаналізувати місячну, щоквартальну та річну інформацію за 3 останні роки.

3. Визначити вузькі місця з питань подання інформації щодо фінансових показників діяльності осіб, які здійснюють діяльність з управління активами НПФ та запропонувати шляхи їх усунення.

Завдання №4

1. Вивчити організацію роботи щодо перевірок діяльності ІСІ, професійних учасників ринку цінних паперів з питань дотримання вимог чинного законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

2. Проаналізувати результати 2—3 перевірок;

- питання, які перевіряються;
- документи, які перевіряються;
- найбільш поширені випадки порушення законодавства;
- реалізація результатів.

3. Проблемні аспекти організації і здійснення перевірок.

Завдання №5

1. Розглянути організацію контрольної роботи за дотриманням Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів. Порядок проведення перевірок та оформлення результатів.

2. Проаналізувати результати контрольної роботи осіб, що здійснюють діяльність з управління активами не менше як за 3 роки:

- кількість проведених перевірок;
- встановлені порушення й недоліки;
- вжиття заходів за порушення ліцензіатом умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів.

3. Зробити висновки та сформулювати пропозиції щодо удосконалення методів та організації контрольної роботи за дотриманням Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Завдання №6

1. Розглянути організацію роботи щодо реєстрації проспекту емісії та реєстрації випуску цінних паперів ІСІ у разі їх відкритого розміщення. Особливості реєстрації випуску у разі закритого розміщення.

2. Виявити факти недобросовісної емісії. Проаналізувати звіти про результати розміщення цінних паперів ІСІ за 3 роки.

3. Проблемні аспекти реєстрації проспекту емісії та реєстрації випуску цінних паперів ІСІ.

Завдання №7

1. Вивчити організацію роботи щодо контролю за веденням реєстру іпотечного покриття та управління іпотечним покриттям.

2. Проаналізувати склад та терміни подання адміністративних даних особами, які здійснюють випуск звичайних іпотечних облігацій та діяльність з управління іпотечним покриттям.

3. Сформулювати пропозиції щодо удосконалення методів контрольної роботи за дотриманням вимог до іпотечного покриття, порядку ведення реєстру іпотечного покриття та управління іпотечним покриттям звичайних іпотечних облігацій.

ІІ. 2. В Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

Завдання №1

1. Вивчити організацію роботи щодо перевірок діяльності фінансових установ, за діяльністю яких здійснює нагляд Держфінпослуг, та які надають послуги з управління фінансовими активами, з питань дотримання вимог чинного законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

2. Проаналізувати результати 2—3 перевірок;

- питання, які перевіряються;
- документи, які перевіряються;
- найбільш поширені випадки порушення законодавства;
- оформлення та реалізація результатів перевірок.

3. Проблемні аспекти організації і здійснення перевірок.

Завдання №2

4. Ознайомитися з вимогами до інвестиційної декларації недержавного пенсійного фонду та порядком її реєстрації. Порядок реєстрації змін до інвестиційної декларації недержавного пенсійного фонду.

5. Проаналізувати результати розгляду поданих для реєстрації матеріалів за 3 роки. З'ясувати наявність відмов та їх причини. Заходи впливу, що застосовуються у разі виявлень порушень вимог чинного законодавства.

6. Проблеми, які виникають під час реєстрації інвестиційної декларації недержавного пенсійного фонду.

Завдання №3

1. Вивчити організацію роботи щодо перевірок діяльності фінансових установ з питань дотримання вимог чинного законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

2. Проаналізувати результати 2—3 перевірок;

- питання, які перевіряються;
- документи, які перевіряються;
- найбільш поширені випадки порушення законодавства;
- реалізація результатів.

3. Проблемні аспекти організації і здійснення перевірок.

5.4. Перелік індивідуальних завдань

5.4.1. Тематика рефератів

1. Фінансові інструменти та фінансові активи як об'єкт управління активами на фінансовому ринку.

2. Діяльність з управління активами на фондовому ринку України.

3. Професійні учасники фінансового ринку України, що здійснюють діяльність з управління активами.

4. Діяльність з управління активами інституційних інвесторів в Україні.

5. Зарубіжний досвід діяльності з управління активами інституційних інвесторів.

6. Управління активами НПФ в Україні.

7. Діяльність з управління цінними паперами в Україні.

8. Розвиток діяльності з управління іпотечним покриттям в Україні.

9. Ризики, що виникають у процесі управління активами на фінансовому ринку.

10. Методи мінімізації ризиків у процесі управління активами інституційних інвесторів.

11. Роль страхування в процесі управління фінансовими активами.
12. Похідні фінансові інструменти, що застосовуються в процесі управління фінансовими активами.
13. Значення фундаментального аналізу для вивчення ринку і прийняття стратегічних рішень в процесі управління фінансовими активами.
14. Переваги та недоліки фундаментального аналізу в процесі управління фінансовими активами.
15. Значення технічного аналізу для прийняття рішень у процесі управління фінансовими активами.
16. Переваги та недоліки технічного аналізу в процесі управління фінансовими активами.
17. Портфельне інвестування: поняття та суть.
18. Традиційне портфельне управління і сучасна портфельна теорія.
19. Визначення інвестиційної стратегії на основі цілей та обмежень інвестора в процесі управління фінансовими активами.
20. Формування інвестиційного портфелю на основі обраної стратегії в процесі управління фінансовими активами.
21. Оцінювання ефективності управління інвестиційним портфелем.
22. Факторний аналіз ефективності управління портфелем.
23. Діяльність компанії з управління активами ІСІ.
24. Діяльність компанії з управління активами НПФ.
25. Створення, реєстрація та припинення діяльності ІСІ в Україні.
26. Розміщення та викуп цінних паперів ІСІ.
27. Особливості реєстрації проспекту емісії ІСІ та випуску цінних паперів ІСІ при їх розміщенні шляхом приватної та публічної пропозиції.
28. Управління активами пайового інвестиційного фонду.
29. Вимоги до складу та структури активів корпоративного інвестиційного фонду.
30. Венчурні інвестиційні фонди.
31. Пайові інвестиційні фонди в Україні.
32. Вимоги до складу та структури активів пайового інвестиційного фонду.
33. Інвестиційні компанії як суб'єкти спільного інвестування.
34. Розрахунок вартості чистих активів ІСІ.
35. Захист прав інвесторів ІСІ в Україні.
36. Організація діяльності компанії з управління активами.
37. Саморегулювання діяльності з управління активами на фондовому ринку України.
38. Цілі та обмеження щодо управління активами ІСІ.

39. Цілі та обмеження щодо управління активами НПФ.
40. Інвестування в зарубіжні цінні папери в процесі управління активами.
41. Особливості формування іпотечного покриття звичайних іпотечних облігацій.
42. Управління іпотечним покриттям звичайних іпотечних облігацій.
43. Управління іпотечним покриттям структурованих іпотечних облігацій.
44. Державний контроль діяльності суб'єктів, що здійснюють професійну діяльність з управління активами.
45. Система та суб'єкти фінансового моніторингу в Україні.
46. Відповідальність за порушення вимог законодавства щодо запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.
47. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
48. Ліцензування професійної діяльності з управління фінансовими активами (діяльності з управління активами інституційних інвесторів, діяльності торговця цінними паперами, діяльності з управління іпотечним покриттям).
49. Звітність професійного учасника ринку цінних паперів, що здійснює діяльність з управління фінансовими активами.
50. Види інформації на фінансовому ринку.
51. Розкриття інформації на фондовому ринку України.
52. Рейтинги та їх значення для здійснення діяльності з управління активами.
53. Індeksi та інші показники, що відображають рух цін на організаційно-оформлених ринках та використовуються в процесі здійснення управління фінансовими активами.
54. Програмні продукти, що використовуються при здійсненні діяльності з управління активами.
55. Використання Інтернет-технологій у діяльності з управління активами.

5.4.2. Ситуаційне завдання

Робота над складанням ситуаційного завдання дозволяє студенту навчитися самостійно працювати з інформаційними джерелами, узагальнювати їх матеріали, формує навички самостійної практичної роботи, сприяє формуванню професійно значущих якостей, знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, розвитку та

поглибленню і практичних інтересів до майбутньої професійної діяльності.

Для самостійної роботи пропонується виконання робіт за наступними темами:

1. Розрахунок винагороди осіб, що здійснюють управління активами.
2. Розрахунок вартості чистих активів ІСІ.
3. Визначення вартості чистих активів НПФ.
4. Показники ліквідності, що обмежують ризики професійної діяльності на фондовому ринку.
5. Фінансові показники діяльності осіб, які здійснюють управління активами.
6. Інформація про результати діяльності інститутів спільного інвестування, що подається компанією з управління активами.
7. Порядок реєстрації випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду.
8. Збалансованість іпотечного покриття із заборгованістю за звичайними іпотечними облігаціями.
9. Формування іпотечного покриття звичайних іпотечних облігацій.
10. Формування іпотечного покриття структурованих іпотечних облігацій.

5.4.3. Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій

Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою формує навички самостійної науково-дослідної та практичної роботи, дозволяє студенту навчитися самостійно працювати з інформаційними джерелами, узагальнювати їх матеріали, сприяє розвитку та поглибленню наукових і практичних інтересів до майбутньої професійної діяльності.

Результати проведеної роботи оформлюються студентом згідно з вимогами до оформлення реферату.

5.4.4. Студенти, що бажають прийняти участь у науковій роботі, можуть підготувати матеріали для участі у семінарі-дискусії. Для самостійної роботи пропонується написання доповіді. Семінари-дискусії плануються із наступних тем.

Семінар-дискусія 1. «Проблеми прозорості вітчизняного ринку цінних паперів»

Семінар-дискусія 2. «Можливості використання методів фундаментального та технічного аналізу для прийняття рішень на фінансовому ринку України»

Семінар-дискусія 3. «Рейтингування та його значення в процесі управління фінансовими активами»

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Для очної форми навчання

Оцінювання знань студентів з дисципліни «Управління фінансовими активами» здійснюється за результатами поточного модульного контролю. Об'єктом контролю знань студентів при даній формі контролю є результати виконання всіх передбачених робіт і завдань протягом семестру. Загальна кількість балів, яку можна отримати за результатами поточного модульного контролю становить 100 балів.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у такому порядку:

A — 85—100 балів — 5 «відмінно»;

B — 80 балів — 4 «добре»;

C — 65—75 балів — 4 «добре»;

D — 60 балів — 3 «задовільно»;

E — 50—55 балів — 3 «задовільно»;

FX — 20—45 балів — 2 (незадовільно) з можливістю повторного складання;

F — 0—15 балів — 2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.

Студенти протягом семестру виконують обов'язкові і вибіркові завдання.

До основних видів робіт відносять: підготовку до контрольної роботи та її написання; підготовку індивідуального завдання на базі практики і його захист.

Оцінювання рівня засвоєння теоретичних знань з дисципліни «Управління фінансовими активами» здійснюється за результатами виконання письмової роботи, яка включає 20 тестових запитань. За цю роботу можна максимально отримати 40 балів (0-1-2 бали за відповіді на тестові запитання).

Округлення: 3 — 7 балів — до 5 балів;

8—12 — до 10 балів;

13—17 — до 15 балів;

18—22 — до 20 балів;

23—27 — до 25 балів;

28—32 — до 30 балів;

33—37 — до 35 балів;

38 і вище — до 40 балів.

Оцінювання рівня набутих практичних навичок здійснюється за результатами виконання та захисту індивідуальних робіт, що виконуються студентами за місцем проходження практики. За цю роботу можна максимально отримати 40 балів, із яких: 10 б. — за висвітлення відповідної організації, порядку, процесу тощо згідно з нормативними документами із обов'язковим посиланням на них; 15 б. — за проведений аналіз первинних документів і форм звітності, цифрових даних; діяльності відповідних фінансових установ; порядку проведення контрольних заходів тощо; 5 б. — за висвітлення проблем щодо об'єкта у галузі дослідження; 10 б. — за пропозиції щодо вирішення проблем у галузі дослідження.

Вибіркові завдання. До вибірових завдань належать написання реферату, аналітичний огляд наукових публікацій за тематикою, що визначена викладачем, підготовка ситуатійного завдання. За підготовку вибірового завдання за визначеними темами курсу студент одержує 20 балів. Виконується одне із зазначених завдань.

Написання реферату створює для студента можливість навчитися самостійно працювати з інформаційними джерелами, реформувати та узагальнювати їх матеріали, вивчати та оцінювати основні проблеми і шляхи їх подолання, які стосуються управління фінансовими активами в Україні, формулювати пропозиції з метою їх подолання.

Робота над рефератом поділяється на наступні етапи:

1. Вибір теми.

2. Самостійне складання попереднього плану.

3. Підбір літературних джерел та фактичного матеріалу згідно плану.

4. Узгодження з викладачем плану реферату та внесення необхідних змін до нього та до списків джерел інформації.

5. Безпосередня робота над написанням.

6. Захист реферату.

Літературу з теми реферату студент підбирає самостійно, використовуючи для цього бібліотечний каталог. Для підготовки реферату студент повинен використовувати спеціальну літературу, що стосується теми, періодичні видання (газети, журнали), наукові статті, нормативно-правові документи. Консультацію з питань підбору літератури студент може отримати у викладача чи у працівників бібліотеки.

Обсяг реферату становить приблизно 15—20 сторінок стандартного формату А4. У разі наявності декількох точок зору на те чи інше питання, необхідно висвітлити їх усі.

При використанні статистичних даних, студент повинен орієнтуватися на їх достовірність та відповідність часовим параметрам.

Реферат повинен бути грамотно і охайно надрукований або написаний чітким розбірливим почерком. Слід уникати в роботі книжкових висловів і фраз. Необхідно самостійно формулювати свої думки, не допускати повторень та протиріч між окремими положеннями реферату. Кожне питання, що зазначене в плані, повинно мати свій заголовок. Нумерація сторінок починається з титульного аркуша арабськими цифрами у верхньому правому куті зверху. На титульному аркуші номер не проставляється.

Зміст роботи подається на другій сторінці. Цифровий матеріал, що застосовується в роботі, супроводжується точним посиланням на відповідні джерела. Окремо нумеруються таблиці та графічний матеріал.

Заголовки таблиць, графіків, діаграм повинні відповідати змісту матеріалу та вказувати на об'єкт та період до якого відносяться дані. В таблицях вказують одиниці виміру, а в графіках та діаграмах — масштаб (за необхідності). Таблицю або графік розміщують після першого посилання в тексті на неї. Громіздкі матеріали бажано розмістити у додатках.

Заголовки розміщують справа над таблицею та її тематичним заголовком. Використану літературу та законодавчі акти рекомендується наводити в наступній ієрархічній послідовності:

1. Конституція України.
2. Законодавчі акти Верховної Ради України.
3. Укази Президента України.
4. Постанови Кабінету Міністрів.
5. Нормативні документи.

6. Статистичні збірники та звітні матеріали міністерств і відомств.

7. Монографічна література й підручники.

8. Періодичні видання.

На останній сторінці студент ставить свій підпис і дату закінчення роботи. Реферати, які не відповідають встановленим вимогам, повертаються на доопрацювання.

Результати проведеної роботи з інших видів вибіркового робіт оформлюються студентом згідно з вимогами до оформлення реферату.

6.2. Оцінювання знань студентів за результатами поточного і підсумкового контролю (для вечірньої і заочної форм навчання)

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю знань (іспиту). Успішне виконання студентом завдань поточного контролю є обов'язковою умовою участі його у складанні іспиту. Об'єктом контролю знань студентів у формі іспиту є результати виконання письмових екзаменаційних завдань. Екзаменаційний білет містить 6 завдань, кожне із яких оцінюється за шкалою 10; 5; 0 балів. Результати іспиту оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається із суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит (за умови, що студент набрав 30 балів і вище).

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у такому порядку:

A — 85—100 балів — 5 «відмінно»;

B — 80 балів — 4 «добре»;

C — 65—75 балів — 4 «добре»;

D — 60 балів — 3 «задовільно»;

E — 50—55 балів — 3 «задовільно»;

FX — 20—45 балів — 2 (незадовільно) з можливістю повторного складання;

F — 0—15 балів — 2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.

Критерії оцінки знань за виконання завдань, що виносяться на іспит (рівні 0—5—10 балів) такі:

А. Повна відповідь на питання (найвища якість письмового завдання), яка оцінюється в 10 балів, повинна відповідати таким вимогам:

1. розгорнутий, вичерпний виклад змісту наведеної у питанні проблеми;

2. повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;

3. вірне розкриття змісту зазначених економічних категорій та законів, механізму їх взаємозв'язку і взаємодії;

4. здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки і узагальнення, знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних їх представників;

5. уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;

6. демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;

7. використання актуальних фактичних та статистичних даних, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання;

8. враховані (для письмових робіт) усі додаткові вимоги, які відносяться до відповідного завдання і мають місце безпосередньо у тексті завдання або у рекомендованих викладачем методичних посібниках та наукових виданнях.

Б. Відповідь на питання оцінюється в 5 балів, якщо:

1. відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття хоча б одного з пунктів вказаних вище (якщо він явно потрібний для вичерпного розкриття питання), або якщо:

2. при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені помилки.

В. Відповідь на питання оцінюється в 0 балів, якщо:

1. відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття трьох чи більше пунктів, зазначених у вимогах до нього (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання);

2. одночасно присутні типи недоліків, які окремо характеризують критерій оцінки питання в 5 балів;

3. висновки зроблені під час відповіді (у висновках письмової роботи), не відповідають правильним чи загальновизнаним при відсутності доказів супротивного аргументами, зазначеними у відповіді;

4. характер відповіді дає підставу стверджувати, що особа, яка складає іспит (виконала відповідне завдання), неправильно зро-

зуміла зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповіла на нього по-суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді.

Під час оцінки відповіді на окреме питання **додатково** враховуються і впливають на підсумкову суму балів за це питання допущені **недоліки та помилки**, якими вважаються:

- неохайне оформлення роботи (не загальноприйняті скорочення, незрозумілий почерк, використання олівців замість чітких чорнил) — мінус 5 балів;

- неточності в назвах та економічних термінах — мінус 5 балів.

Для вечірньої форми навчання. Студенти протягом семестру виконують обов'язкові і вибіркові завдання.

Система поточного контролю знань магістрів передбачає виконання двох обов'язкових видів робіт :

- письмову контрольну роботу;

- підготовку рефератів згідно з тематичним планом.

Письмова робота включає 10 тестових запитань. За цю роботу можна максимально отримати 20 балів (0—1—2 бали за відповідь на тестове запитання).

Округлення: 3 — 7 балів — до 5 балів;

8—12 — до 10 балів;

13—17 — до 15 балів;

18 — і вище — до 20 балів.

Оцінювання підготовлених рефератів здійснюється за 10-тибальною шкалою. Це максимальна кількість балів, яку можна отримати за підготовку реферату. Обов'язковою умовою при підготовці реферату є висвітлення проблемних аспектів питання, що досліджується. Вимоги до оформлення реферату, що виконуються студентами вечірньої форми такі ж, як для студентів очної форми (п. 6.1).

Вибіркові завдання. За підготовку ситуаційного завдання за визначеними темами курсу студент одержує 10 б. Аналітичний огляд наукових публікацій за проблематикою, що визначена викладачем оцінюється в 10 балів. Виконується одне із зазначених завдань.

Для заочної форми навчання.

Студенти протягом семестру виконують обов'язкові і вибіркові завдання.

Система поточного контролю знань магістрів передбачає виконання контрольної роботи (обов'язкове завдання). Письмова контрольна робота виконується за білетами, які містять у собі 15 тестових завдань (кожне з яких оцінюється у 0 (відповідь невірна); 1 (відповідь вірна, але не повна), або у 2 (відповідь вірна) балів).

Округлення: 3—7 балів — до 5 балів;

8—12 — до 10 балів;

13—17 — до 15 балів;

18—22 — до 20 балів;

23—27 — до 25 балів;

28 і вище — до 30 балів.

Вибіркові завдання виконуються також до початку семестру. До вибіркових завдань належать написання реферату, аналітичний огляд наукових публікацій за тематикою, що визначена викладачем, підготовка ситуаційного завдання. За підготовку вибіркового завдання студент одержує 10 б. Виконується одне із зазначених завдань.

Вимоги до оформлення реферату, аналітичного огляду наукових публікацій, ситуаційного завдання, що виконуються студентами заочної форми навчання такі ж, як для студентів очної форми (п. 6.1).

6.3. ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

1. Визначте вимоги до складу та структури активів НПФ.

2. Назвіть особливості реєстрації проспекту емісії ІСІ та випуску цінних паперів ІСІ при їх розміщенні шляхом прилюдної пропозиції.

3. В чому полягають відмінності між корпоративним та пайовим інвестиційними фондами? Порівняйте права власників цінних паперів інститутів спільного інвестування.

4. Охарактеризуйте особливу інформацію про емітента цінних паперів.

5. Зробіть розрахунок вартості чистих активів відкритого корпоративного інвестиційного фонду, якщо:

активи фонду — 1 800 000 тис. грн;

зобов'язання фонду — 500 000 тис. грн;

кількість акцій, що мають номінальну вартість 1000 грн та знаходяться в обігу — 1000 одиниць.

За якою ціною буде здійснено викуп акції у акціонера? Який дохід отримає власник акції, якщо він придбав акцію за номінальною вартістю?

6. Розрахуйте винагороду компанії з управління активами венчурного інвестиційного фонду, що обчислюється від різниці між витратами на придбання активів та доходів від їх реалізації, якщо:
витрати на придбання активів — 2 750 000 тис. грн;
дохід від реалізації активів — 3 050 000 тис. грн;
ставка винагороди 4,5 %.

Чи відповідає визначення ставки, розміру винагороди та порядок розрахунку вимогам чинних нормативно-правових актів?

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНФРАСТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ»**

Укладачі:

Б. С. Стеценко, канд. екон. наук

ЗМІСТ

1. Вступ.
2. Тематичний план вивчення дисципліни.
3. Програма дисципліни та рекомендована література.
4. Плани та завдання до практичних (семінарських) занять.
5. Організація самостійної роботи студентів:
 - 5.1. Карта самостійної роботи студентів.
 - 5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни.
 - 5.3. Завдання для виконання на базах практики.
 - 5.4. Перелік індивідуальних завдань.
6. Система поточного і підсумкового контролю якості знань студентів з дисципліни:
 - 6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни;
 - 6.2. Порядок підсумкового контролю знань;
 - 6.3. Зразок екзаменаційного білета.

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна «Інфраструктура фінансового ринку» належить до прикладних дисциплін та має практичну спрямованість. Її викладання ведеться з урахуванням знань, які студенти одержують в процесі вивчення інших курсів, а саме «Фінанси», «Гроші і кредит», «Фінансовий ринок», «Ринок фінансових послуг».

Мета курсу — формування глибоких фахових знань та практичних навичок щодо організації та забезпечення діяльності суб'єктів інфраструктури, пов'язаної обслуговуванням руху фінансових фондів на фінансовому ринку.

Завдання курсу полягають у:

— забезпеченні можливостей отримання студентами практичних знань пов'язаних з організацією суб'єктами інфраструктури обліку цінних паперів та виконання угод за ними;

— аналізові практичних аспектів взаємодії суб'єктів інфраструктури фінансового ринку з органами державного регулювання;

— формуванні комплексу прагматичних навичок щодо використання інформаційних технологій в діяльності суб'єктів інфраструктури.

Предметом дисципліни «Інфраструктура фінансового ринку» є прагматичні аспекти діяльності суб'єктів інфраструктури фінансового ринку в процесі організаційно-технічного забезпечення процесу укладання та виконання угод з фінансовими активами.

Навчальною дисципліною «Інфраструктура фінансового ринку» формуються наступні компетенції:

- здійснення моніторингу операцій суб'єктів інфраструктури, проведення позиціонування їх послуг на фінансовому ринку в цілому і на окремих сегментах;

- здійснення порівняльного аналізу ефективності операцій інститутів інфраструктури та визначення конкурентних переваг та недоліків їх окремих видів;

- аналіз державного регулювання операцій суб'єктів інфраструктури фінансового ринку;

- аналіз впливу операцій суб'єктів інфраструктури на розвиток фінансового ринку;

- планування розвитку окремих інститутів інфраструктури фінансового ринку та їх операцій;

- розрахунок основних економічних параметрів послуг суб'єктів інфраструктури та нормативів їх діяльності;

- розробка оптимальних стратегій надання послуг інститутами інфраструктури;

- організація фінансового моніторингу суб'єктами інфраструктури фінансового ринку;
- організація надання послуг суб'єктами Національної депозитарної системи, торговцями цінними паперами, організаторами торгівлі цінними паперами;
- контроль за діяльністю суб'єктів інфраструктури фінансового ринку з питань фінансового моніторингу, правил надання послуг суб'єктами інфраструктури, ефективності та якості послуг;
- виконання техніко-технологічних операцій, пов'язаних з організаційно-технічним забезпеченням руху капіталів на фінансовому ринку;
- виконання прикладних досліджень та впровадження їх результатів у сфері діяльності суб'єктів інфраструктури фінансового ринку.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин											
	Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
	Лекції	С (П, Л)	ІКР*	СРС**	Лекції	С (П, Л)	ІКР*	СРС**	Лекції	С (П, Л)	ІКР*	СРС**
Тема 1. Поняття та складові інфраструктури фінансового ринку	1	—	2	8	1	2	2	8	1	—	2	6
Тема 2. Національна депозитарна система, її прямі та опосередковані учасники	3	—	2	8	3	2	2	8	3	2	2	8
Тема 3. Реєстратори прав власності на іменні фінансові інструменти	2	—	2	10	3	2	2	10	2	1	2	8
Тема 4. Зберігачі цінних паперів	2	—	2	8	2	2	2	8	2	—	3	8
Тема 5. Депозитарії, їх функції та операції	3	—	4	10	3	2	4	10	3	2	3	8
Тема 6. Діяльність торгівців цінними паперами	3	—	3	10	3	2	3	10	3	1	4	8
Тема 7. Організатори торгівлі цінними паперами	3	—	3	10	3	2	3	10	3	—	4	8
Тема 8. Саморегулювні організації фінансового ринку	1	—	2	6	2	2	2	6	1	—	1	6
Всього годин:	18	—	20	70	20	16	20	70	18	6	21	60

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Поняття та складові інфраструктури фінансового ринку

Поняття інфраструктури фінансового ринку, її склад. Значення інфраструктури для розвитку фінансового ринку. Професійна діяльність на ринку цінних паперів. Система інфраструктури фінансового ринку в Україні. Розвиток суб'єктів інфраструктури фінансового ринку України

Суб'єкти інфраструктури фінансового ринку. Функції та операції суб'єктів інфраструктури. Реєстратори прав власності на цінні папери. Торгівці цінними паперами. Зберігачі. Депозитарії. Організатори торгівлі цінними паперами. Взаємодія учасників фінансового ринку з суб'єктами інфраструктури.

Технологія торгівлі цінними паперами. Обіг цінних паперів. Первинний та вторинний ринки цінних паперів. Порядок виконання угод з цінними паперами. Облік цінних паперів. Електронний облік цінних паперів.

Державне регулювання та контроль за діяльністю суб'єктів інфраструктури. Ліцензування суб'єктів інфраструктури. Вимоги щодо навчання фахівців фінансового ринку. Саморегулівні організації учасників фінансового ринку та їх значення для розвитку інфраструктури.

Тема 2. Національна депозитарна система, її прямі та опосередковані учасники

Система виконання угод з цінними паперами та обліку права власності на цінні папери. Національна депозитарна система. Сфера діяльності Національної депозитарної системи.

Державне регулювання Національної депозитарної системи. Законодавство у сфері Національної депозитарної системи. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні»: визначення основних термінів і понять в депозитарній діяльності.

Структура Національної депозитарної системи, її прямі та опосередковані учасники, їх взаємодія. Національний депозитарій та засади його створення. Компетенція Національного депозитарію.

Перехід та реалізація права власності на цінні папери в Національній депозитарній системі. Особливості електронного обігу цінних паперів. Стандартизація процедур у Національній депозитарній системі.

Стандарти депозитарного обліку. Загальні засади здійснення депозитарного обліку цінних паперів. Правила присвоєння депозитарного коду. Класифікація аналітичних рахунків депозитарного обліку. Класифікація балансових рахунків депозитарного обліку. План балансових рахунків.

Кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів. Поняття клірингового депозитарію.

Організаційно-технічне забезпечення діяльності депозитарної установи: приміщення, сховища, комп'ютерна техніка і оргтехніка, фахівці.

Тема 3. Реєстратори прав власності на іменні фінансові інструменти

Діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Підтвердження та перехід права власності на цінні папери. Реєстроутримувач, його основні та додаткові функції. Організаційно-технічне забезпечення діяльності реєстратора. Внутрішні документи реєстратора. Організаційно-функціональна схема діяльності реєстратора. Номінальний утримувач. Ціноутворення на ринку реєстраторських послуг.

Державне регулювання та контроль на ринку реєстраторських послуг України. Ліцензування та сертифікація у реєстраторській діяльності. Обмеження доступу до інформації з системи реєстру. Доступ державних органів до системи реєстру. Реєстраторська діяльність в процесі приватизації. Звітність реєстроутримувача, склад та порядок подання. Вимоги до бланків сертифікатів цінних паперів. Тимчасове свідоцтво про право власності на цінні папери.

Система реєстру власників іменних фінансових інструментів та її склад. Документи системи реєстру, їх види та оформлення. Особові рахунки та порядок їх відкриття. Журнали системи реєстру та порядок їх ведення. Документообіг в процесі проведення операцій реєстратора. Формування або доповнення системи реєстру.

Порядок здійснення реєстроутримувачем операцій на особових рахунках. Обробка запитів та видача виписок з реєстру. Зміни до системи реєстру за наслідками цивільно-правових угод, усупадкування, рішення суду. Порядок виправлення помилок у

системі реєстру. Обробка запитів зареєстрованих осіб, емітентів, державних органів та інших осіб. Особливості підготовки реєстру та переліку власників для проведення загальних зборів акціонерів та нарахування доходів. Підготовка та передача системи реєстру.

Особливості ведення системи реєстру у вигляді електронних баз даних. Використання програмних продуктів та Інтернет-технологій у реєстраторській діяльності.

Тема 4. Зберігачі цінних паперів

Зберігачі цінних паперів та їх функції. Рахунок у цінних паперах. Договір про відкриття рахунку у цінних паперах та його зміст. Документооборот під час відкриття рахунку у цінних паперах. Способи зберігання цінних паперів. Відокремлений спосіб зберігання цінних паперів. Колективний спосіб зберігання цінних паперів. Тарифна політика зберігача та її обмеження.

Ліцензування депозитарної діяльності зі зберігання цінних паперів. Вимоги щодо формування статутного капіталу зберігача. Вимоги до матеріального забезпечення зберігача цінних паперів. Норми технічного захисту інформації. Обов'язкові внутрішні документи зберігача. Інформація зберігача, що подається до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку протягом дії ліцензії.

Депозитарні операції пов'язані з забезпеченням зберігання цінних паперів. Приймання сертифікатів цінних паперів і свідоцтв про знерухомилення іменних цінних паперів. Зберігання сертифікатів цінних паперів на пред'явника. Зберігання свідоцтв про знерухомилення іменних цінних паперів. Транспортування сертифікатів цінних паперів і свідоцтв про знерухомилення іменних цінних паперів. Видача сертифікатів цінних паперів, які зберігалися депозитарною установою. Перевірка сертифікатів цінних паперів на справжність (автентичність) і на наявність усіх установлених законодавством України реквізитів. Інвентаризація сертифікатів цінних паперів і свідоцтв про знерухомилення іменних цінних паперів. Інші операції, що можуть бути віднесені законодавством до функції зберігання цінних паперів.

Адміністративні операції зберігачів цінних паперів. Обслуговування зберігачем операцій на рахунках у цінних паперах. Інформаційні операції зберігачів. Обслуговування зберігачами операцій з розміщення бездокументарних цінних паперів. Обслуговування зберігачами операцій емітента щодо розміщених ними бездокументарних цінних паперів. Зведений обліковий реєстр влас-

ників цінних паперів. Обліковий реєстр власників цінних паперів. Знерухомилення цінних паперів. Переведення у документальну форму знерухомилених цінних паперів.

Тема 5. Депозитарії, їх функції та операції

Депозитарії та їх основні функції. Принципи побудови депозитарного обліку цінних паперів. Цінні папери щодо яких здійснюється депозитарна діяльність. Депозитарна діяльність щодо державних цінних паперів.

Державний контроль за здійсненням депозитарної діяльності. Повноваження державних органів щодо контролю за депозитарними установами. Вимоги Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо надання інформації депозитарними установами.

Функція обслуговування обігу цінних паперів на рахунках. Адміністративні операції. Облікові операції. Інформаційні операції.

Обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

Послуги депозитарних установ. Обліковий реєстр власників цінних паперів. Знерухомилення цінних паперів. Матеріалізація цінних паперів. Реєстрація номінального утримувача. Зміна форми випуску цінних паперів. Обслуговування інституційних інвесторів на ринку цінних паперів.

Порядок відкриття рахунків у цінних паперах власникам. Особливості відкриття рахунку інвестиційним фондам. Керуючий рахунком. Закриття рахунку у цінних паперах.

Оформлення розпоряджень депонентів. Складання розпоряджень депонентів. Обробка та підтвердження розпоряджень. Журнал розпоряджень. Журнал операцій.

Інформаційні технології у діяльності депозитаріїв. Програмне забезпечення депозитарної діяльності. Інтернет-технології в депозитарній діяльності.

Тема 6. Діяльність торговців цінними паперами

Торговці як посередники на ринку цінних паперів. Види діяльності торговців цінними паперами. Брокерська діяльність торговців. Дилерська діяльність торговців. Андеррайтинг. Управління цінними паперами.

Загальні умови до договорів, що укладаються торговцями. Реквізити договорів. Система документообігу торговця цінними

паперами. Вимоги до дилерських договорів. Договір на брокерське обслуговування. Договір комісії. Договір доручення. Разове замовлення. Договір андеррайтингу. Договір на купівлю цінних паперів. Договір про управління. Договір на виконання.

Ліцензійні умови, яким повинен відповідати заявник при отриманні ліцензії (копії ліцензії) на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів — діяльності з торгівлі цінними паперами. Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів торговцями цінними паперами. Підстави та процедура анулювання ліцензії. Сертифікація осіб, що здійснюють торгівлю цінними паперами у складі юридичної особи. Державний контроль за дотриманням торговцями цінними паперами ліцензійних умов.

Обов'язки торговців при здійсненні операцій з цінними паперами. Надання інформації торговцями власним контрагентам, регуляторним органам, іншим учасникам ринку цінних паперів. Нормативи, що обмежують ризики торговця цінними паперами. Обмеження в діяльності торговця цінними паперами.

Вимоги до організації торговцем обліку операцій з цінними паперами. Організація первинного обліку діяльності торговців цінними паперами. Здійснення внутрішнього контролю за обігом цінних паперів та грошовими потоками у торговця.

Облік фінансових інвестицій: визначення та класифікація фінансових інвестицій. Розкриття інформації про фінансові інвестиції у фінансовій звітності. Облік власного капіталу. Облік дивідендів. Облік поточних та довгострокових фінансових зобов'язань. Облік операцій торговців цінними паперами з векселями.

Оподаткування операцій з цінними паперами та доходів від цінних паперів.

Використання торговцями програмного забезпечення організаторів торгівлі цінними паперами. Програмне забезпечення прийняття рішення. Сучасні програмно-технічні засоби для забезпечення виконання операцій з цінними паперами. Технічне та програмне забезпечення бек-офісу торговця цінними паперами. Використання Інтернет-технологій в діяльності торговців.

Тема 7. Організатори торгівлі цінними паперами

Діяльність з організації торгівлі цінними паперами. Завдання та функції організатора торгівлі. Біржовий та позабіржовий організований ринок. Операції з фінансовими інструментами на орга-

нізованому ринку. Ціноутворення на ринку цінних паперів. Характеристика діяльності з організації торгівлі з цінними паперами.

Державне регулювання діяльності з організації торгівлі в Україні. Порядок реєстрації організатора торгівлі. Ліцензування діяльності з організації торгівлі цінними паперами. Вимоги щодо організаторів торгівлі. Контроль за діяльністю організаторів торгівлі. Звітність організатора торгівлі: склад та порядок надання.

Фондова біржа та мета її створення. Правові засади функціонування фондової біржі. Статут та правила фондової біржі. Члени фондової біржі. Органи управління фондовою біржею. Операції з цінними паперами на фондовій біржі. Види біржових операцій з цінними паперами.

Позабіржовий організований ринок цінних паперів: причини появи та поширення. Торговельно-інформаційні системи (ТІС) та їх основні завдання. Вимоги до установчих документів та правил ТІС. Права ТІС. Обмеження діяльності ТІС.

Правила організатора торгівлі. Правила організації та проведення біржових торгів. Порядок лістингу та делістингу. Допуск членів біржі та інших осіб до біржових торгів. Котирування цінних паперів. Розв'язання спорів між членами біржі та іншими особами. Санкції за порушення правил організатора торгівлі.

Індекси організованого ринку цінних паперів.

Програмне забезпечення організаторів торгівлі цінними паперами. Програмно технічні засоби в торгівлі цінними паперами. Використання Інтернет-технологій у діяльності організаторів торгівлі.

Тема 8. Саморегулівні організації фінансового ринку

Саморегулювання на фінансовому ринку. Мета заснування саморегулівної організації (СРО). Засновники СРО.

Установчі документи СРО. Правила СРО. Санкції до члена СРО за порушення її внутрішніх документів.

Повноваження Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо контролю за діяльністю СРО. Порядок державної реєстрації СРО. Умови видачі свідоцтва про реєстрацію об'єднання як саморегулівної організації. Подання заяви про реєстрацію СРО та супроводжуючих документів. Склад документів та порядок їх оформлення.

Реєстр саморегулівних організацій професійних учасників ринку цінних паперів. Інформація, що вноситься до реєстру. Витяг з реєстру. Взаємодія СРО з іншими учасниками ринку цінних паперів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року.
2. Господарський кодекс України №436-IV від 16 січня 2003 року.
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» №3480-IV від 23 лютого 2006 року.
4. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» №710/97— ВР від 10 грудня 1997 року.
5. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» № 448/96-ВР від 30 жовтня 2006 року.
6. Положення про депозитарну діяльність затверджене Рішенням ДКЦПФР №999 від 17 жовтня 2006 року.
7. Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами затверджені Рішенням ДКЦПФР № 1449 від 12 грудня 2006 року.
8. Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів затверджене Рішенням ДКЦПФР №1000 від 17 жовтня 2006 року.
9. Положення про функціонування фондових бірж затверджене Рішенням ДКЦПФР №1542 від 19 грудня 2006 року.
10. Положення про саморегульну організацію ринку цінних паперів затверджене Наказом ДКЦПФР № 329 від 23 грудня 1996 року.

Підручники та навчальні посібники

11. Інфраструктура фінансового ринку в системі соціально-економічного розвитку регіону / П. Ю. Беленький, В. І. Шевченко-Марсель, О. О. Другов; Відп. ред. П. Ю. Беленький; НАН України, Ін-т регіон. Досліджень. — Львів, 2004. — 121 с.
12. Професійна діяльність на ринку цінних паперів: депозитарна діяльність: Навч.-метод. посіб. / Л. М. Буянова (упоряд.). — 2-е вид., перероб. та доп. — К., 2007. — 448 с.
13. Ринок фінансових послуг: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.Б.Хома, І.В.Алексеев, Л.С.Тревого, Н.І.Андрушко; Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Львів, 2005. — 247 с.
14. Финансовые институты и рынки : Учебник. / Р. В. Колб, Р. Дж. Родригес. — М.: Дело и Сервис, 2003. — 687 с.
15. Корнєєв В. В. Фінансові посередники як інститути розвитку / Ін-т економіки та прогнозування НАН України. — К.: Основа, 2007. — 186 с.

Додаткова

Підручники та навчальні посібники

1. *Денисенко М. П.* Основи інвестиційної діяльності: підручник для студ. вищих навчальних закладів. — К.: Алерте, 2003. — 338 с.
2. Депозитарная деятельность на фондовом рынке (опыт ОАО «Межрегиональный фондовый союз»): Информ.-справ. изд. / Н.П. Швецов, Ю.И. Шаповал, Ю.А. Буша, А.А. Константинов. — К.: Вісник фондового ринку, 1998. — 223 с.
3. *Евстигнеев В. Р.* Финансовый рынок в переходной экономике: инвестиционные стратегии, структурная организация, перспективы международной интеграции. / РАН. Ин-т мировой экономики и междунар. отношений. — М.: Эдиториал УРСС, 2003. — 283 с.
4. *Колтыннюк Б. А.* Инвестиции: Учебник. — СПб.: Михайлов В. А., 2003. — 848 с.
5. *Михальський В. В.* Роль фінансового ринку в економічному розвитку реального сектора вітчизняної економіки — К.: Ніка-Центр, 2005. — 293 с.
6. Міжнародні фінансові інвестиції : [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Л.Сазонець, О.А.Джусов, О.М.Сазонець; Дніпропетр. нац. ун-т. — Д., 2006. — 311 с.
7. *Підхомний О. М.* Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Кондор, 2003. — 183 с.
8. Реструктуризація розвитку фінансового ринку в Україні: філософія, стратегія, тактика. : Тез. доп. Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молодих вчених, 20-22 берез. 2007 р., м. Київ. / Київ. нац. торг.-екон. ун-т; [Редкол.: Н.П.Шульга та ін.] — К., 2007. — 223 с.
9. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми та перспективи розвитку. / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2004. — 423 с.
10. Тенденції та перспективи розвитку фінансового посередництва в Україні : Тези виступів учасників Круглого столу, 23 берез. 2006 р., м. Київ. / Київ. нац. торг.-екон. ун-т та ін.; [Відп. ред. Т.О.Плісак] — К., 2006. — 159 с.
11. *Томашевська О. Г.* Ринок фінансових послуг : Навч.-метод. посіб. / Буковин. ун-т. — Чернівці: Книги-XXI, 2006. — 141 с.
12. Фінансовий ринок : [Навч. посіб. для студ. вузів] / Маслова С.О., Опалов О.А. — К.: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2002. — 302 с.

Статті в періодичних виданнях

13. *Білоченко А.* Перспективи розвитку депозитарної системи в Україні та можливості використання досвіду Республіки Польща// Фінанси України. — 2007. — №2. — С. 69—76.
14. *Бірюк С., Лібанов М.* Національна депозитарна система: проблеми та шляхи їх вирішення//Ринок цінних паперів України. — 2006. — №1—2. — С. 79—87.

15. Головка А. Депозитарна інфраструктура як механізм залучення інвестиційних ресурсів//Фінансовий ринок України. — 2007. — №7. — С. 9—13.
16. Дідківський Є. Ризики депозитарної діяльності//Банківська справа.— 2007. — №3. — С. 54—64.
17. Терещенко Г. Проблеми та перспективи розвитку Національної депозитарної системи як складової фондового ринку//Фінанси України.— 2006. — №10. — С. 86—95.

4. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Плани практичних і семінарських занять для студентів вечірньої форми навчання. Семінарські та практичні заняття передбачені для вечірньої форми навчання, проводяться згідно навчального плану та розкладу. Метою семінарського заняття є організація обговорення зі студентами тих тем дисципліни, які винесені на семінарські заняття.

Семінарське заняття 1

ТЕМА 1. Поняття та складові інфраструктури фінансового ринку (2 год.)

1. Склад та поняття інфраструктури фінансового ринку.
 2. Основні суб'єкти інфраструктури фінансового ринку та їх функції.
 3. Порядок здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів.
 4. Державне регулювання та контроль за діяльністю суб'єктів інфраструктури.
 5. Вплив інфраструктури на фінансовий ринок.
- Під час семінарського заняття передбачене опитування, проведення мозкового штурму за темою.

Семінарське заняття 2

ТЕМА 2. Національна депозитарна система, її прямі та опосередковані учасники (2 год.).

1. Національна депозитарна система: сфера діяльності та основні учасники.
2. Національний депозитарій: засади створення і основні компетенції.

3. Електронний обіг цінних паперів в Україні.
4. Загальні засади здійснення депозитарного обліку цінних паперів.
5. Організаційно-технічне забезпечення діяльності депозитарної установи.

На семінарському занятті проводиться опитування та дискусія (форум): «Проблемні питання розвитку Національного депозитарію».

Практичне заняття 3

ТЕМА 3. Реєстратори прав власності на іменні фінансові інструменти (2 год.).

1. Організаційно-функціональна схема діяльності реєстратора.
2. Порядок отримання ліцензії на ведення реєстру прав власності на іменні фінансові інструменти.
3. Склад та порядок подання звітності реєстроутримувача.
4. Порядок оформлення документів системи реєстру.
5. Порядок здійснення операцій на особових рахунках.
6. Електронні бази даних та їх використання в системі реєстру.

Передбачається розв'язання кейсу «Порядок здійснення операцій на особових рахунках», ситуаційних вправ та завдань.

Практичне заняття 4

ТЕМА 4. Зберігачі цінних паперів (2 год.).

1. Способи зберігання цінних паперів та їх проведення.
2. Порядок отримання ліцензії на діяльність зі зберігання цінних паперів.
3. Види депозитарних операцій зі зберігання цінних паперів та їх проведення.
4. Порядок знерухомилення цінних паперів та їх переведення у документарну форму.

Проводиться практикум «Порядок отримання ліцензії на діяльність зі зберігання цінних паперів», розв'язання вправ та задач.

Практичне заняття 5

ТЕМА 5. Депозитарії, їх функції та операції (2 год.).

1. Забезпечення дотримання принципів депозитарного обліку цінних паперів.
2. Порядок проведення адміністративних, облікових та інформаційних операцій депозитарію.
3. Депозитарне обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

4. Депозитарне обслуговування операцій інституційних інвесторів.

5. Відкриття рахунку у цінних паперів та його обслуговування.

6. Використання інформаційних технологій у депозитарній діяльності.

Робота в малих групах щодо розробки умов взаємодії депозитарної установи з торговцями цінних паперів, розв'язування вправ та ситуаційних завдань.

Практичне заняття 6

ТЕМА 6. Діяльність торговців цінними паперами (2 год.).

1. Порядок оформлення договірних відносин торговця цінними паперами.

2. Ліцензування та сертифікація у діяльності торговців на фінансовому ринку України.

3. Здійснення торговцем обліку з операцій з цінними паперами.

4. Нарахування та сплата податків під час проведення операцій з цінними паперами.

5. Використання Інтернет-технологій у діяльності торговців цінними паперами.

Проводиться ділова гра «Обмеження в діяльності торговця цінними паперами», розв'язання вправ за ситуаційних задач.

Практичне заняття 7

ТЕМА 7. Організатори торгівлі цінними паперами (2 год.).

1. Ліцензування та державний контроль у діяльності організаторів торгівлі.

2. Порядок проведення лістингу та делістингу.

3. Розрахунок та використання індексів організованого ринку цінних паперів.

4. Програмно-технічні засоби в діяльності організаторів торгівлі.

Робота в малих творчих групах щодо складання правил лістингу та делістингу на фондовій біржі, розв'язання вправ.

Семінарське заняття 8

ТЕМА 8. Саморегулювні організації фінансового ринку (2 год.).

1. Саморегулювання на фінансовому ринку.

2. Державне регулювання СРО в Україні.

3. Взаємодія СРО з іншими учасниками ринку цінних паперів.

4. Реєстр саморегулювних організацій професійних учасників ринку цінних паперів.

Проводиться мозковий штурм за темою, опитування студентів.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Семінарське заняття 1

ТЕМА 2. Національна депозитарна система, її прямі та опосередковані учасники (2 год.).

1. Національна депозитарна система: сфера діяльності та основні учасники.

2. Національний депозитарій: засади створення і основні компетенції.

3. Електронний обіг цінних паперів в Україні.

4. Загальні засади здійснення депозитарного обліку цінних паперів.

5. Організаційно-технічне забезпечення діяльності депозитарної установи.

На семінарському занятті проводиться дискусія (форум): «Проблемні питання розвитку Національного депозитарію».

Практичне заняття 1

ТЕМА 3. Реєстратори прав власності на іменні фінансові інструменти (1 год.).

1. Організаційно-функціональна схема діяльності реєстратора.

2. Склад та порядок подання звітності реєстроутримувача.

3. Порядок оформлення документів системи реєстру.

4. Порядок здійснення операцій на особових рахунках.

Проводиться практикум «Порядок отримання ліцензії на діяльність зі зберігання цінних паперів», розв'язання вправ та задач.

Практичне заняття 2

ТЕМА 5. Депозитарії, їх функції та операції (2 год.).

1. Забезпечення дотримання принципів депозитарного обліку цінних паперів.

2. Порядок проведення адміністративних, облікових та інформаційних операцій депозитарію.

3. Депозитарне обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

4. Депозитарне обслуговування операцій інституційних інвесторів.

5. Відкриття рахунку у цінних паперів та його обслуговування.

6. Використання інформаційних технологій у депозитарній діяльності.

Робота в малих групах щодо розробки умов взаємодії депозитарної установи з торговцями цінних паперів, розв'язування вправ та ситуаційних завдань.

Практичне заняття 3

ТЕМА 6. Діяльність торговців цінними паперами (1 год.).

1. Порядок оформлення договірних відносин торговця цінними паперами.

2. Ліцензування та сертифікація у діяльності торговців на фінансовому ринку України.

3. Здійснення торговцем обліку з операцій з цінними паперами.

4. Нарахування та сплата податків під час проведення операцій з цінними паперами.

Проводиться ділова гра «Обмеження в діяльності торговця цінними паперами», розв'язання вправ за ситуаційних задач.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Розвиток суб'єктів інфраструктури на зарубіжних фінансових ринках.

2. Державне регулювання діяльності суб'єктів інфраструктури на зарубіжних фінансових ринках.

3. Кастодіани: їх функції та операції.

4. Комп'ютерні системи реєстрації цінних паперів у бездокументарній формі.

5. Клірингові системи розрахунків на міжнародному фінансовому ринку.

6. Міжнародне співробітництво у розвитку інфраструктури фінансового ринку.

7. Особливості формування системи реєстру в процесі приватизації.

8. Дії реєстроутримувача у разі ліквідації емітента як суб'єкта підприємницької діяльності (самоліквідація, банкрутство).

9. Обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах в процесі приватизації.

10. Міжнародні інформаційні системи.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5.1. Карта самостійної роботи студентів з дисципліни «Інфраструктура фінансового ринку»

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ			
І. Обов'язкові види роботи			
1. Виконання письмової роботи в аудиторії	Відповідно до робочої навчальної програми	Перевірка письмової роботи	10
2. Підготовка індивідуального практичного завдання на базі практики	Відповідно до графіку, складеного викладачем	Захист письмової роботи	20
3. Підготовка доповіді	Відповідно до графіку, складеного викладачем	Представлення доповіді	10
Разом балів за обов'язкові види СРС			40
2. Вибіркові завдання			
1. Самостійне опрацювання тем у цілому	Упродовж семестру	Перевірка рівня засвоєних знань через співбесіду з викладачем та систематична участь у обговореннях під час ІКР	10
2. Участь у рольовій грі, робота у малих групах	Відповідно до робочої навчальної програми	Презентація на консультації	10
Разом балів за вибіркові види СРС			20
Всього разом за семестр			40
ВЕЧІРНЯ ФОРМА НАВЧАННЯ			
І. Обов'язкові види роботи			
1. Підготовка доповіді	Відповідно до графіку, складеного викладачем	Представлення доповіді	20
2. Виконання письмової роботи в аудиторії	Відповідно до робочої навчальної програми	Перевірка письмової роботи	20
Разом балів за обов'язкові види СРС			40

Закінчення табл.

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
2. Вибіркові завдання			
1. Самостійне опрацювання тем в цілому	Упродовж семестру	Перевірка рівня засвоєних знань через співбесіду з викладачем та систематична участь у обговореннях під час ІКР	10
2. Вирішення кейсу та підготовка аналітичної записки	Відповідно до робочої навчальної програми	Презентація на консультації, обговорення в аудиторії	10
3. Участь у рольовій грі, дискусії, робота у малих групах	Відповідно до робочої навчальної програми	Презентація на консультації	10
Разом балів за обов'язкові види СРС			30
Всього разом за семестр			40
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ			
I. Обов'язкові види роботи			
1. Виконання письмової роботи в аудиторії	Відповідно до робочої навчальної програми	Перевірка письмової роботи	30
Разом балів за обов'язкові види СРС			30
2. Вибіркові завдання			
1. Самостійне опрацювання тем в цілому	Упродовж семестру	Перевірка рівня засвоєних знань через співбесіду з викладачем та систематична участь у обговореннях під час ІКР	5
2. Вирішення кейсу та підготовка аналітичної записки	Відповідно до робочої навчальної програми	Презентація на консультації, обговорення в аудиторії	10
3. Участь у рольовій грі, дискусії, робота у малих групах	Відповідно до робочої навчальної програми	Презентація на консультації	15
Разом балів за вибіркові види СРС			25
Всього разом за семестр			100

5.2. Перелік завдань та форми організації самостійної роботи студентів при вивченні теоретичного матеріалу дисципліни

Самостійна робота студентів полягає у вивченні та опрацюванні основної і додаткової літератури, законодавчих та нормативних документів, виконанні практичних завдань з використанням матеріалів бази практики, підготовці доповідей.

Самостійна робота студентів з дисципліни «Інфраструктура фінансового ринку» проводиться в таких *формах*:

- опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу;
- вирішення і письмове оформлення ситуаційних задач, у тому числі із використанням методу інтелект-карт;
- виконання індивідуального завдання з дисципліни (у тому числі на основі матеріалів бази практики);
- підготовка доповіді за обраною темою;
- систематизація вивченого матеріалу перед написанням екзаменаційної письмової роботи.

Результати самостійно проведеного дослідження студентом оформляються у вигляді доповіді за однією з запропонованих тем на вибір студента та індивідуального завдання, виконаного на базі практики.

Обсяг доповіді становить 10—12 стандартних аркушів (А-4) рукописного тексту. Обов'язковою умовою при підготовці доповіді є висвітлення проблемних аспектів питання, що розглядається. Обсяг індивідуального завдання — 20-24 стандартних аркушів (А-4), обов'язковою умовою при написанні індивідуального завдання для студентів денної форми навчання є використання матеріалів бази практики.

Теми доповідей

1. Особливості суб'єктів інфраструктури як учасників фінансового ринку.
2. Історія розвитку інфраструктури фінансового ринку України.
3. Вплив діяльності інститутів інфраструктури на ефективність операцій з фінансовими активами.
4. Розвиток Державного комісії з цінних паперів та фондового ринку в системі регулювання інфраструктури.
5. Розвиток Державного комісії з регулювання ринків фінансових послуг у системі регулювання інфраструктури.

6. Система професійної підготовки працівників суб'єктів інфраструктури фінансового ринку України.
7. Законодавство у сфері Національної депозитарної системи.
8. Класифікація та план балансових рахунків депозитарного обліку.
9. Порядок проведення розрахунків за угодами з цінними паперами.
10. Особливості обігу іменних фінансових інструментів.
11. Номінальний утримувач та його значення у операціях з цінними паперами.
12. Реєстроутримувач: його основні та додаткові функції.
13. Бланки сертифікатів цінних паперів та вимоги щодо них.
14. Документи системи реєстру, їх види та оформлення.
15. Ціноутворення на ринку реєстраторських послуг.
16. Документообіг в процесі проведення операцій реєстратора
17. Особливості ведення системи реєстру у вигляді електронних баз даних.
18. Використання програмних продуктів та Інтернет-технологій у реєстраторській діяльності.
19. Способи зберігання цінних паперів та їх характеристика.
20. Норми технічного захисту інформації в діяльності суб'єктів інфраструктури.
21. Процедура знерухомлення іменних цінних паперів.
22. Адміністративні операції зберігачів цінних паперів.
23. Інформаційні операції зберігачів.
24. Інвентаризація сертифікатів цінних паперів і свідoctв про знерухомлення іменних цінних паперів.
25. Тарифна політика зберігача та її обмеження.
26. Функція обслуговування обігу цінних паперів на рахунках.
27. Порядок відкриття рахунків у цінних паперах власникам.
28. Обслуговування депозитаріями операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.
29. Журнал розпоряджень та правила його ведення.
30. Особливості депозитарної діяльності щодо державних цінних паперів.
31. Обслуговування інституційних інвесторів на ринку цінних паперів.
32. Брокерська діяльність торговців.
33. Дилерська діяльність торговців.
34. Андеррайтинг як фінансова послуга, що надається торговцями.
35. Система документообігу торговця цінними паперами.
36. Загальні умови до договорів, що укладаються торговцями.
37. Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів торговцями цінними паперами.

38. Нормативи, що обмежують ризики торговця цінними паперами.
39. Сертифікація осіб, що здійснюють торгівлю цінними паперами у складі юридичної особи.
40. Оподаткування операцій з цінними паперами та доходів від цінних паперів.
41. Облік фінансових інвестицій: визначення та класифікація фінансових інвестицій.
42. Характеристика діяльності з організації торгівлі з цінними паперами.
43. Правові засади функціонування фондової біржі.
44. Позабіржовий організований ринок цінних паперів: причини появи та поширення.
45. Порядок лістингу та делістингу.
46. Індекс організованого ринку цінних паперів.
47. Звітність організатора торгівлі: склад та порядок надання.
48. Використання Інтернет-технологій у діяльності організаторів торгівлі.
49. Державне регулювання СРО в Україні.
50. Взаємодія СРО з іншими учасниками ринку цінних паперів.

5.3. Завдання для виконання на базах практики

Завдання для проходження практики у органах державного регулювання фінансового ринку (Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг).

Завдання №1. Ліцензування та сертифікація діяльності суб'єктів інфраструктури:

- загальні засади ліцензування суб'єктів інфраструктури;
- документальне забезпечення процедури ліцензування;
- порядок та умови призупинення ліцензійної діяльності суб'єктів інфраструктури.

Завдання №2. Вимоги ДКЦПФР (ДКРРФП) щодо надання інформації установами-суб'єктами інфраструктури:

- склад звітності інститутів інфраструктури;
- порядок складання звітності суб'єктів інфраструктури;
- механізм оприлюднення звітних даних та форм.

Завдання №3. Державний контроль та нагляд за діяльністю суб'єктів інфраструктури:

— загальний порядок реалізації контрольних повноважень ДКЦПФР (ДКРРФП);

— документальне оформлення перевірки діяльності суб'єктів інфраструктури;

— порядок накладання санкцій за порушення суб'єктами інфраструктури законодавства.

Завдання для проходження практики у професійних учасників фінансового ринку.

Завдання №1. Аналіз тарифної політики професійного учасника фінансового ринку:

— охарактеризуйте види послуг суб'єкта інфраструктури в контексті ціноутворення;

— законодавчі обмеження у тарифній політиці суб'єктів інфраструктури;

— проаналізуйте ефективність цінової політики суб'єкта інфраструктури за останні 3 роки

— визначте вплив тарифної політики на контингент споживачів послуг інститутів інфраструктури.

Завдання № 2. Перехід та реалізація права власності на цінні папери:

— функції суб'єкта інфраструктури в системі обігу цінних паперів;

— порядок здійснення операцій інститутами інфраструктури, пов'язаних з обігом цінних паперів.

Завдання №3. Використання інформаційних технологій діяльності інститутів інфраструктури:

— охарактеризуйте програмне забезпечення, що використовується суб'єктом інфраструктури;

— проаналізуйте вплив інформаційного забезпечення на якісні та кількісні характеристики послуг суб'єктів інфраструктури за останні три роки.

Завдання № 4. Взаємодія учасників фінансового ринку з суб'єктами інфраструктури:

— види учасника фінансового ринку операцій, що передбачають взаємодію з інститутами інфраструктури;

— документальне оформлення взаємовідносин учасника фінансового ринку з суб'єктами інфраструктури;

— аналіз впливу діяльності суб'єктів інфраструктури на ефективність операцій фінансового інституту.

5.4. Перелік індивідуальних завдань

№ п.п	Тема	Вид індивідуального практичного завдання, орієнтовна тематика
1	Тема 1. Поняття та складові інфраструктури фінансового ринку	Мозковий штурм за темою
2	Тема 2. Національна депозитарна система, її прями та опосередковані учасники	Дискусія (форум): «Проблемні питання розвитку Національного депозитарію»
3	Тема 3. Реєстратори прав власності на іменні фінансові інструменти	Кейс «Порядок здійснення операцій на особових рахунках»
4	Тема 4. Зберігачі цінних паперів	Практикум «Порядок отримання ліцензії на діяльність зі зберігання цінних паперів»
5	Тема 5. Депозитарії, їх функції та операції	Робота в малих групах щодо розробки умов взаємодії депозитарної установи з торговцями цінних паперів
6	Тема 6. Діяльність торговців цінними паперами	Ділова гра «Обмеження в діяльності торговця цінними паперами»
7	Тема 7. Організатори торгівлі цінними паперами	Робота в малих творчих групах щодо складання правил лістингу та делістингу на фондовій біржі.
8	Тема 8. Саморегулювні організації фінансового ринку	Мозковий штурм за темою

6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Порядок поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів з дисципліни

Для очної форми навчання. Система поточного контролю знань магістрів передбачає оцінювання їх за двома основними напрямками:

- перевірка теоретичних знань;
- перевірка виконання індивідуальних практичних завдань.

Оцінювання рівня засвоєння теоретичних знань з дисципліни «Інфраструктура фінансового ринку» здійснюється за результатами виконання письмової роботи, яка включає в себе 2 проблемних питання та 6 тестових завдань. За цю роботу можна максимально отримати 10 балів (по 2 за кожне проблемне питання та по 1 балові за кожну вірну відповідь на тестове завдання).

Оцінювання рівня набутих практичних навичок здійснюється за результатами виконання та захисту доповіді та індивідуальних робіт, що виконуються студентами за місцем проходження практики. За доповідь можна максимально отримати 10 балів, а за індивідуальну роботу — 20 балів.

Для вечірньої форми навчання. Система поточного контролю знань магістрів передбачає виконання двох видів робіт :

- письмову контрольну роботу;
- підготовку доповідей згідно з запропонованим переліком.

Письмова робота включає одне теоретичне питання, визначення п'ятих понять, категорій тощо та 10 тестових запитань. За цю роботу можна максимально отримати 20 балів (10 балів за відповідь на теоретичне питання, 5 балів за визначення і 5 балів за відповіді на тестові запитання).

Оцінювання підготовлених доповідей здійснюється за 20-ти бальною шкалою. Це максимальна кількість балів, яку можна отримати за підготовку доповіді. Обов'язковою умовою при підготовці доповіді є висвітлення проблемних аспектів питання, що досліджується.

6.2. Порядок підсумкового контролю знань

Оцінювання знань студентів з дисципліни «Інфраструктура фінансового ринку» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю знань (іспиту). Успішне виконання студентом завдань поточного контролю є обов'язковою умовою участі його у складанні іспиту. Об'єктом контролю знань студентів у формі іспиту є результати виконання письмових екзаменаційних завдань. Екзаменаційний білет містить 6 завдань, кожне із яких оцінюється за шкалою 10; 5; 0 балів. Результати іспиту оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається із суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит (за умови, що студент набрав 30 балів і вище).

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну здійснюється у такому порядку:

85—100 балів — «відмінно»

65—80 балів — «добре»

50—60 балів — «задовільно»

45 балів і менше — «незадовільно»

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в шкалу за системою ECTS здійснюється в наступному порядку:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	3 (задовільно)
E	50—55	
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінки знань за теоретичні питання (рівні 0—5—10 балів) такі:

А. Повна відповідь на питання (найвища якість письмового завдання), яка оцінюється в 10 балів, повинна відповідати таким вимогам:

1. Розгорнутий, вичерпний виклад змісту наведеної у питанні проблеми;

2. Повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;

3. Вірне розкриття змісту зазначених економічних категорій та законів, механізму їх взаємозв'язку і взаємодії;

4. Здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки і узагальнення, знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних їх представників;

5. Уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;

6. Демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;

7. Використання актуальних фактичних та статистичних даних, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання;

8. Враховані (для письмових робіт) усі додаткові вимоги, які відносяться до відповідного завдання і мають місце безпосеред-

ньо у тексті завдання або у рекомендованих викладачем методичних посібниках та наукових виданнях.

Б. Відповідь на питання оцінюється в 5 балів, якщо:

1. відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття хоча б одного з пунктів вказаних вище (якщо він явно потрібний для вичерпного розкриття питання), або якщо:

2. при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені помилки.

В. Відповідь на питання оцінюється в 0 балів, якщо:

1. відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття трьох чи більше пунктів, зазначених у вимогах до нього (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання);

2. одночасно присутні типи недоліків, які окремо характеризують критерій оцінки питання в 5 балів;

3. висновки зроблені під час відповіді (у висновках письмової роботи), не відповідають правильним чи загальновизнаним при відсутності доказів супротивного аргументами, зазначеними у відповіді;

4. характер відповіді дає підставу стверджувати, що особа, яка складає іспит (виконала відповідне завдання), неправильно зрозуміла зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповіла на нього по-суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді.

6.3. Особливості організації поточного контролю знань студентів заочної форми навчання

Для заочної форми навчання. Система поточного контролю знань магістрів передбачає виконання модульного завдання, що виконується в аудиторії під контролем викладача. Модульне завдання включає в себе: два теоретичні питання; визначення поняття, категорії тощо; 5 тестових завдань. За цю роботу можна максимально отримати 30 балів (20 балів за відповідь на теоретичні питання, 5 балів за визначення і 10 балів за відповіді на тестові запитання). Інші 10 балів студент отримує за виконання вибірко-вих завдань, наведених у картці самостійної роботи студента.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ОХОПЛЮЮТЬ РОБОЧУ ПРОГРАМУ ДИСЦИПЛІНИ

1. Поняття інфраструктури фінансового ринку та її склад.
2. Професійна діяльність на ринку цінних паперів.
3. Суб'єкти інфраструктури фінансового ринку, їх функції та операції.
4. Система виконання угод з цінними паперами та обліку пра- ва власності на цінні папери.

5. Структура Національної депозитарної системи, її прями та опосередковані учасники, їх взаємодія.
6. Аналітичні рахунки депозитарного обліку.
7. Кліринговий депозитарій та його функції.
8. Діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів.
9. Реєстроутримувач: його основні та додаткові функції.
10. Номінальний утримувач.
11. Ціноутворення на ринку реєстраторських послуг.
12. Державне регулювання та контроль на ринку реєстраторських послуг України.
13. Звітність реєстроутримувача: склад та порядок подання.
14. Система реєстру власників іменних фінансових інструментів та її склад.
15. Документообіг у процесі проведення операцій реєстратора.
16. Порядок здійснення реєстроутримувачем операцій на особових рахунках.
17. Обробка запитів зареєстрованих осіб, емітентів, державних органів та інших осіб.
18. Особливості підготовки реєстру та переліку власників для проведення загальних зборів акціонерів та нарахування доходів.
19. Використання програмних продуктів та Інтернет-технологій у реєстраторській діяльності.
20. Зберігачі цінних паперів та їх функції.
21. Договір про відкриття рахунку у цінних паперах та його зміст.
22. Способи зберігання цінних паперів.
23. Тарифна політика зберігача та її обмеження.
24. Ліцензування депозитарної діяльності зі зберігання цінних паперів.
25. Норми технічного захисту інформації.
26. Депозитарні операції пов'язані з забезпеченням зберігання цінних паперів.
27. Адміністративні операції зберігачів цінних паперів.
28. Інформаційні операції зберігачів.
29. Зведений обліковий реєстр власників цінних паперів.
30. Знерухомлення цінних паперів. Переведення у документальну форму знерухомлених цінних паперів.
31. Принципи побудови депозитарного обліку цінних паперів.
32. Депозитарна діяльність щодо державних цінних паперів.
33. Державний контроль за здійсненням депозитарної діяльності.
34. Функція обслуговування обігу цінних паперів на рахунках.
35. Адміністративні операції депозитарію.
36. Облікові операції депозитарію.

37. Інформаційні операції депозитарію.
38. Обслуговування депозитаріями інституційних інвесторів на ринку цінних паперів.
39. Порядок відкриття рахунків у цінних паперах власникам.
40. Оформлення, обробка та підтвердження розпоряджень депонентів.
41. Інформаційні технології у діяльності депозитаріїв.
42. Торговці як посередники на ринку цінних паперів.
43. Види діяльності торговців цінними паперами.
44. Загальні вимоги до договорів, що укладаються торговцями.
45. Система документообігу торговця цінними паперами.
46. Разове замовлення.
47. Договір андеррайтингу.
48. Ліцензійні умови, яким повинен відповідати заявник при отриманні ліцензії (копії ліцензії) на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів — діяльності з торгівлі цінними паперами.
49. Сертифікація осіб, що здійснюють торгівлю цінними паперами у складі юридичної особи.
50. Державний контроль за дотриманням торговцями цінними паперами ліцензійних умов.
51. Обов'язки торговців при здійсненні операцій з цінними паперами.
52. Нормативи, що обмежують ризики торговця цінними паперами.
53. Облік фінансових інвестицій: визначення та класифікація фінансових інвестицій.
54. Оподаткування операцій з цінними паперами та доходів від цінних паперів.
55. Використання торговцями програмного забезпечення організаторів торгівлі цінними паперами.
56. Використання Інтернет-технологій у діяльності торговців.
57. Діяльність з організації торгівлі цінними паперами.
58. Біржовий та позабіржовий організований ринок.
59. Ціноутворення на ринку цінних паперів.
60. Державне регулювання діяльності з організації торгівлі в Україні.
61. Ліцензування діяльності з організації торгівлі цінними паперами.
62. Звітність організатора торгівлі: склад та порядок надання.
63. Правові засади функціонування фондової біржі.
64. Органи управління фондовою біржею.
65. Види біржових операцій з цінними паперами.
66. Позабіржовий організований ринок цінних паперів: причини появи та поширення.

67. Правила організатора торгівлі.
68. Порядок лістингу та делістингу.
69. Котирування цінних паперів.
70. Санкції за порушення правил організатора торгівлі.
71. Індеси організованого ринку цінних паперів.
72. Програмне забезпечення організаторів торгівлі цінними паперами.
73. Саморегулювання на фінансовому ринку.
74. Установчі документи СРО.
75. Державне регулювання СРО в Україні.
76. Повноваження Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо контролю за діяльністю СРО.
77. Склад документів та порядок їх оформлення при ліцезуванні СРО.
78. Реєстр саморегулювних організацій професійних учасників ринку цінних паперів.
79. Взаємодія СРО з іншими учасниками ринку цінних паперів.

6.3. Зразок екзаменаційного білета

**ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»**

кафедра фінансів

Дисципліна «Інфраструктура фінансового ринку»

БІЛЕТ № ____

1. Поняття «професійна діяльність на ринку цінних паперів» та його зміст.
2. Державний контроль за здійсненням депозитарної діяльності.
3. Організація первинного обліку діяльності торговців цінними паперами.
4. Опишіть графічно схему документообігу торговця цінними паперами.
5. Заповніть форму щоденної звітності організатора торгівлі (додається).
6. Як Ви оцінюєте сучасний стан ринку реєстраторських послуг України? Наведіть основні проблеми та шляхи їх вирішення.

Зав. кафедри _____ В. М. Федосов Викладач _____ Б. С. Стеценко

РОЗДІЛ III

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ:

3.1. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ТА КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНОГО ТРЕНІНГУ

Необхідність комплексного підходу до підготовки студентів за магістерською програмою «Фінансовий ринок» передбачає проведення міжпредметного тренінгу, що охоплює дисципліни «Держава на фінансовому ринку», «Корпорація на фінансовому ринку», «Інфраструктура фінансового ринку», та «Управління фінансовими активами».

Міжпредметний тренінг розрахований на 72 академічні години (36 годин — самостійна робота студентів, 36 годин — аудиторні заняття). Він проводиться під час проходження студентами переддипломної практики в установах професійних учасників ринку цінних паперів, центральному апараті та територіальних органах Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України і Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

Проведення міжпредметного тренінгу надасть можливість студентам закріпити і поглибити теоретичні знання та практичні навички, здобуті ними під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Засвоєння практичних вмінь за допомогою міжпредметного тренінгу дозволить:

- створити у студентів цілісну картину щодо функціонування фінансового ринку;
- інтегрувати одержувані знання з дисципліни із навичками, одержаними під час переддипломної практики;
- сформувати вміння колективного та індивідуального прийняття управлінських рішень, їх обґрунтування.

Ефективним є проведення тренінгу під час переддипломної практики, з урахуванням затверджені теми магістерської дипломної роботи.

Тренінг проводиться в кілька етапів.

На *першому етапі* студенти готують відповідно до затверджених тем дипломних робіт теоретико-методологічні засади об'єкта дослідження.

Визначаються:

- об'єкт і предмет дослідження;
- мета та завдання управління об'єктом дослідження;
- категорії дослідження;
- чинники, що впливають на об'єкт дослідження;
- джерела інформації, користувачів інформації та їх потреби;
- система показників та форм аналізу.

Готуються відповідні матеріали за п'ять років, надається характеристика сучасного стану об'єкта дослідження. Робота виконується студентом під керівництвом наукового керівника.

Результати заслуховуються на заняттях в аудиторії в присутності керівника тренінгу та наукових керівників.

На *другому етапі* студенти готують відповідно до затверджених тем дипломних робіт матеріали щодо порядку випуску цінних паперів на фінансовому ринку України та реєстрації випуску. Результати заслуховуються на заняттях в аудиторії в присутності керівника тренінгу. Доповідають студенти, що проходять практику в учасників фінансового ринку — емітентів цінних паперів, а також виконують дипломні роботи з відповідного напрямку. Всі інші студенти є співдоповідачами.

Визначаються:

- мета випуску цінних паперів;
- обґрунтування виду цінних паперів, що використовується для залучення фінансових ресурсів та їхня характеристика, обсяги емісії;
- порядок випуску, етапи емісії;
- інформація, що є необхідною для реєстрації випуску;
- організація випуску та реєстрації випуску.

На *третьому етапі* студенти готують відповідно до затверджених тем дипломних робіт матеріали щодо державної реєстрації випуску цінних паперів та надання свідоцтв про реєстрацію випуску.

Результати заслуховуються на заняттях в аудиторії в присутності керівника тренінгу. Доповідають студенти, що проходять практику у Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку та її територіальних управліннях, а також виконують дипломні роботи з відповідного напрямку. Всі інші студенти є співдоповідачами.

Визначаються:

- документи, що надаються для реєстрації випуску, вимоги до них;
- порядок перевірки наданих документів;
- порядок реєстрації випуску;
- контрольні функції державних органів при реєстрації випуску цінних паперів;

На *четвертому етапі* студенти готують відповідно до затверджених тем дипломних робіт матеріали щодо участі професійних учасників ринку цінних паперів в процесі випуску цінних паперів.

Результати заслуховуються на заняттях в аудиторії в присутності керівника тренінгу. Доповідають студенти, що проходять практику у професійних учасниках ринку цінних паперів (торговці цінними паперами, реєстратори, зберігачі, компанії з управління активами, організатори торгівлі) та виконують дипломні роботи з відповідного напрямку. Всі інші студенти є співдоповідачами.

Визначаються:

- напрямки участі професійного учасника у випуску цінних паперів конкретного емітента;
- форми та зміст договорів;
- визначення розміру оплати послуг;
- інші питання, що виникають впродовж взаємодії емітента із професійними учасниками фондового ринку.

На *п'ятому етапі* студенти готують відповідно до затверджених тем дипломних робіт матеріали щодо проблем, які виникають у процесі випуску та реєстрації випуску цінних паперів. Студенти презентують результати досліджень, що проведені у дипломних роботах.

Результати заслуховуються на заняттях в аудиторії в присутності керівників тренінгу. Доповідають всі студенти. Доповіді обговорюються.

Завдання керівників етапів міжпредметного тренінгу:

- сформулювати мету і завдання тренінгу;
- здійснити розподіл студентів по групах, конкретизувати завдання кожної групи, методично спрямовувати роботу мінігруп;
- забезпечити студентів робочими місцями та інформацією для проведення тренінгу;
- проводити консультації;
- контролювати достовірність розрахунків і обґрунтованість висновків за результатами тренінгу;
- формувати оціночну інформацію про роботу мінігруп і окремих студентів, дати оцінку новизні і ефективності результатів тренінгу;
- узагальнити результати тренінгу і розробити пропозиції щодо вдосконалення цієї форми навчання.

Завдання студентів-учасників тренінгу

- обрати актуальну тему і визначити своє місце в мінігрупі,
- дотримуватись програми і графіку тренінгу,
- самостійно ознайомитись з матеріалами бази практики та нормативними документами;
- вивчити матеріал, одержаний на лекціях та практичних заняттях;
- використовувати набуті теоретичні знання для формулювання стратегічних і середньострокових цілей, вибору альтернатив;
- виконувати самостійну роботу, передбачену відповідними завданнями кожного з етапів міжпредметного тренінгу;
- брати активну участь у роботі мінігрупи згідно отриманого завдання або виконувати функції своєї ролі під час виконання тренінгу;
- бути уважними та ініціативними, брати участь у дискусіях та мозкових атаках за результатами виконання та презентації;
- бути логічними та послідовними під час відповідей, застосовувати набуті знання та навички під час дискусій;
- підготувати обґрунтовані висновки за результатами тренінгу,
- сформулювати наукову новизну і практичну значимість висновків за результатами тренінгу,
- приймати активну участь у презентації результатів тренінгу,
- приймати участь у розробці пропозицій по вдосконаленню та підвищенню ефективності тренінгу.

Критерії оцінювання діяльності студентів за виконання завдань на кожному з етапів тренінгу

0 балів — студент не виконав поставлене завдання, не брав участі у спільній роботі групи під час тренінгу.

5 балів — студент частково виконав свою частину завдання, не брав участі в обговоренні питань, які виникали у процесі роботи групи, не виступав з доповіддю на презентації.

10 балів — студент правильно і вчасно виконав свою частину завдання, але у процесі роботи допускав помилки, які були виявлені іншими студентами або викладачем, брав участь в обговоренні питань, які виникали у процесі роботи групи, але не виступав з доповіддю на презентації.

15 балів — студент правильно і вчасно виконав свою частину завдання, допомагав виконувати завдання іншим учасникам групи, брав участь в обговоренні питань, які виникали у процесі роботи групи, готував і виступав з доповіддю на презентації результатів виконаного завдання, але допускав помилки або не міг відповісти на питання аудиторії та викладача.

20 балів — студент правильно і вчасно виконав свою частину завдання, допомагав виконувати завдання іншим учасникам гру-

пи, брав активну участь в обговоренні питань, які виникали у процесі роботи групи, готував і виступав з доповіддю на презентації результатів виконаного завдання, правильно відповідав на питання аудиторії і викладача під час презентації

Критерії підсумкового оцінювання знань студентів по міжпредметному тренінгу за магістерською програмою «Фінансовий ринок»

Підсумковий контроль знань проводиться в вигляді диференційованого заліку на останньому підсумковому занятті. Загальна підсумкова оцінка складається з суми балів, отриманих студентами під час вирішення контрольних завдань по кожному з етапів тренінгу. Результати кожного з етапів міжпредметного тренінгу оцінюються в діапазоні від 0 до 20 балів у відповідності з вимогами, що вказані вище. Результати виконання міжпредметного тренінгу оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів (включно).

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну здійснюється в такому порядку:

оцінка «незадовільно»	—	менше 50 балів;
оцінка «задовільно»	—	50; 55; 60 балів;
оцінка «добре»	—	65; 70; 75; 80 балів;
оцінка «відмінно»	—	85; 90; 95; 100 балів.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в шкалу за системою ECTS здійснюється в наступному порядку:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	85—100	5 (відмінно)
B	80	4 (добре)
C	65—75	
D	60	
E	50—55	3 (задовільно)
FX	20—45	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0—15	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3.2. ПРОГРАМА, МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Практика в Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку

Зміст

1. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку — головні завдання, повноваження, структура.
2. Законодавча та нормативна база діяльності Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами.
3. Організація регулювання та розвитку ринку цінних паперів.
4. Організація ліцензування та регулювання діяльності професійних учасників ринку цінних паперів.
5. Організація реєстрації випусків цінних паперів.
6. Організація подання звітності учасників ринку цінних паперів.
7. Організація правозастосування на ринку цінних паперів.
8. Аналіз змін стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

1. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку — головні завдання, повноваження, структура.

Статус Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР). Завдання ДКЦПФР. Повноваження ДКЦПФР. Система ДКЦПФР (Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, центральний апарат, територіальні органи). Розподіл повноважень між ланками структури ДКЦПФР.

2. Законодавча та нормативна база діяльності Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами.

Концепція функціонування і розвитку фондового ринку України. Державне регулювання РЦП. Система законодавчих актів у галузі фондового ринку. Положення про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку. Акти законодавства затверджені ДКЦПФР. Інші державні органи, які здійснюють контроль на ринку цінних паперів. Розвиток законодавчого регулювання ринку цінних паперів в Україні. Порядок розробки і прийняття нормативних документів ДКЦПФР і її участі в розробці нормативних документів інших органів влади в частині, що стосується регулювання ринку цінних паперів.

3. Організація регулювання та розвитку ринку цінних паперів.

Мета державного регулювання ринку цінних паперів. Форми державного регулювання ринку цінних паперів. Органи, що здійснюють державне регулювання ринку цінних паперів. Саморегулювання на фондовому ринку. Саморегулівні організації (СРО) професійних учасників ринку цінних паперів, їх функції та повноваження. Фондова біржа. Статут та правила фондової біржі. Фондова біржа як СРО. Регулювання діяльності фондової біржі. Організація і регулювання позабіржового обігу цінних паперів. Електронні торгівельно-інформаційні мережі. Саморегулівні організації на організованому позабіржовому фондовому ринку. Організація нагляду і контролю у торговельно-інформаційній системі (ТІС).

4. Організація ліцензування та регулювання діяльності професійних учасників ринку цінних паперів.

Поняття професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Регулювання діяльності торговців цінними паперами. Діяльність по випуску і обігу цінних паперів. Комісійна діяльність з цінними паперами. Комерційна діяльність з цінними паперами. Обмеження щодо діяльності з випуску та обігу цінних паперів. Вимоги щодо ліквідності торговців цінними паперами. Вимоги Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку до договорів, що укладаються торговцями цінними паперами. Організація первинного обліку діяльності торговців цінними паперами.

Порядок видачі та анулювання ліцензій на здійснення діяльності по випуску і обігу цінних паперів.

Регулювання діяльності з управління активами. Суб'єкти, що здійснюють діяльність з управління активами. Інвестиційні фонди та інвестиційні компанії. Пайові та корпоративні інвестиційні фонди. Діяльність з управління активами. Обмеження діяльності з управління активами.

Регулювання депозитарної діяльності та її види. Зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів. Особливості електронного обігу цінних паперів.

Державний контроль за здійсненням депозитарної діяльності. Повноваження державних органів щодо контролю за депозитарними установами. Обмеження щодо здійснення депозитарної діяльності. Надання та анулювання ліцензій на здійснення депозитарної діяльності.

Регулювання розрахунково-клірингової діяльності. Державне регулювання та контроль здійснення клірингу та розрахунків у національній депозитарній системі.

Регулювання діяльності з ведення реєстру власників іменних ЦП. Обмеження встановлені до реєстраторських установ. Функції реєстроутримувача. Державний контроль за дотриманням вимог щодо здійснення діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

Вимоги щодо здійснення та суміщення депозитарної діяльності. Обмеження на депозитарну діяльність депозитарних установ.

Обмеження щодо участі у професійній діяльності на ринку цінних паперів прямих учасників національної депозитарної системи та державних органів, які здійснюють контроль за діяльністю національної депозитарної системи.

5. Організація реєстрації випусків цінних паперів.

Види цінних паперів (ЦП) та форма їх випуску. Основні характеристики, види, умови випуску та особливості обігу: акцій, облігацій (підприємств, місцевих позик, державних позик), інвестиційних сертифікатів, ощадних сертифікатів, векселів, похідних цінних паперів.

Рішення про випуск цінних паперів. Інформація про емісію цінних паперів. Реєстрація випуску цінних паперів (акцій, облігацій (підприємств, місцевих позик), інвестиційних сертифікатів).

Причини та порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства. Збільшення (зменшення) номінальної вартості акцій. Порядок додаткового випуску акцій. Особливості створення акціонерних товариств у процесі приватизації та корпоратизації.

6. Організація подання звітності учасників ринку цінних паперів.

Вимоги Комісії щодо подання звітності торговцями цінними паперами. Склад звітності торговців цінними паперами.

Звітність інвестиційних фондів (взаємних фондів інвестиційних компаній).

Обов'язки депозитарних установ щодо надання інформації ДКЦПФР.

Структура та порядок складання та подання реєстроутримувачем звіту щодо здійснення діяльності з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Обов'язки організаторів торгівлі цінними паперами щодо надання інформації ДКЦПФР.

Звітність підприємств-емітентів цінних паперів. Склад та порядок подання регулярної інформації про діяльність емітентів. Склад та порядок подання особливої інформації про діяльність емітентів.

Державний контроль за складанням та поданням звітності.

7. Організація правозастосування на ринку цінних паперів.

Повноваження Комісії щодо перевірок та ревізій діяльності учасників ринку цінних паперів. Порядок проведення перевірок та ревізій. Заходи за наслідками перевірок та ревізій при виявленні порушень законодавства.

Види правопорушень на ринку цінних паперів. Відповідальність за правопорушення на ринку цінних паперів. Порядок накладення штрафів за порушення юридичними особами правил діяльності на ринку цінних паперів. Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з діяльністю на ринку цінних паперів. Кримінальна і майнова відповідальність за порушення законодавства про цінні папери.

Правозастосування на ринку цінних паперів. Розслідування правопорушень, порядок розгляду уповноваженими особами Комісії справ про правопорушення на ринку цінних паперів та застосування санкцій. Оскарження постанов по справах про правопорушення на ринку цінних паперів.

Відносини Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку з правоохоронними органами та іншими державними органами в галузі правозастосування на ринку цінних паперів.

8. Аналіз змін стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

Розвиток емісійної діяльності на ринку цінних паперів України. Стан обігу цінних паперів в Україні. Діяльність організаторів торгівлі цінними паперами. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів. Діяльність інститутів спільного інвестування. Стан розвитку фондового ринку по областях. Діяльність саморегулювних організацій на ринку цінних паперів. Результати контрольно-ревізійної діяльності ДКЦПФР.

Склад додатків

1. Структура Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (схема)

2. Законодавче та нормативне забезпечення прав, виконання завдань та функцій Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (таблиця)

3. Перелік документів, які необхідно подати до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку для отримання ліцензії на здійснення відповідного виду професійної діяльності (на прикладі виду професійної діяльності одного з учасників ринку цінних паперів участь у розгляді ліцензійної справи якого приймав практикант під час проходження практики).

4. Перелік документів, які необхідно подати до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку для реєстрації випуску цінних паперів (на прикладі одного з видів цінних паперів).

5. Форми звітності емітентів цінних паперів і професійних учасників ринку цінних паперів(за одним видом професійної діяльності), які подаються до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку

6. Форми акту перевірки діяльності учасника ринку цінних паперів і розпорядження про усунення правопорушень.

Керівник бази практики

(Назва організації)

«___» _____ 200__ р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН
ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ СТУДЕНТОМ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ
«ФІНАНСОВИЙ РИНОК» ПРИ ДВНЗ «КИЇВСЬКОМІЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

У _____
(назва бази практики)

з «___» _____ 2008 року до «___» _____ 2009 року

Тема дипломної роботи магістра _____

№ п/п	Розділ магістерської практики	Кількість тижнів для виконання	З якого по яке число включно	Керівники практики
1.	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку — головні завдання, функції, права, структура.	1		
2.	Законодавча та нормативна база діяльності Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами.	2		
3.	Організація регулювання та розвитку ринку цінних паперів	1		
4.	Організація ліцензування діяльності професійних учасників ринку цінних паперів.	3		
5.	Організація реєстрації випусків цінних паперів	3		
6.	Організація подання звітності учасників ринку цінних паперів	4		
7.	Організація правозастосування на ринку цінних паперів	1		
8.	Аналіз змін стану ринку цінних паперів за період проходження практики	3		
	Всього:	18		

Керівник практики _____

В результаті проходження практики студент повинен:

- **знати** законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання ринку цінних паперів, головні завдання, функції, права та структуру Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР), посадові обов'язки, права й відповідальність працівників ДКЦПФР; організацію і методи роботи Комісії, ключових управлінь центрального апарату Комісії, а також її територіальних управлінь тощо;

- **мати практичні навички** щодо розробки і прийняття нормативних документів ДКЦПФР; організації участі Комісії в розробці нормативних документів інших органів влади в частині, що стосується регулювання ринку цінних паперів; організації нагляду за діяльністю саморегулювних організації (СРО) професійних учасників ринку цінних паперів, фондових бірж, електронних торговельно-інформаційних систем; організації ліцензування та державного контролю за діяльністю професійних учасників ринку цінних паперів; організації реєстрації випусків цінних паперів; організації державного регулювання складу та контролю за поданням звітності учасників ринку цінних паперів; організації розслідування правопорушень та розгляду уповноваженими особами Комісії справ про правопорушення на ринку цінних паперів та застосування санкцій; самостійного аналізу змін стану ринку цінних паперів.

Підведення підсумків практики

Підсумки результатів виробничої практики студента підводяться у процесі захисту ним звіту про практику перед комісією, що призначається кафедрою фінансів. Захист звіту про практику оцінюється диференційною оцінкою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), яка характеризує успішність студента.

Оцінка захисту звіту про практику студентом заноситься в екзаменаційну відомість та проставляється у заліковій книжці.

Студент, котрий не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при захисті звіту про практику, направляється на практику повторно або відраховується з університету.

Підсумки результатів переддипломної практики підводяться у процесі проведення попереднього захисту дипломних робіт перед комісією, що призначається кафедрою фінансів. На захист студент повинен представити всі три розділи дипломної роботи у повному обсязі із попереднім відзивом керівника.

Зразок

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана»

Кафедра фінансів

З В І Т

про переддипломну практику

(повна назва органу бази практики)

студента 5 курсу _____ групи
фінансово-економічного факультету

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівники практики:

від кафедри _____

від бази практики _____

Київ 2008

Практика в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

Зміст

1. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (Держфінпослуг) — головні завдання, повноваження, структура.
2. Законодавча та нормативна база діяльності Держфінпослуг.
3. Проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг.
4. Розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг.
5. Здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері.
6. Захист прав споживачів фінансових послуг.
7. Запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг.
8. Організація сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

1. Держфінпослуг — головні завдання, повноваження, структура.

Статус Держфінпослуг. Завдання Держфінпослуг. Повноваження Держфінпослуг. Система Держфінпослуг. Розподіл повноважень між ланками структури Держфінпослуг.

2. Законодавча та нормативна база діяльності Державної з регулювання ринків фінансових послуг України. Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами.

Концепція функціонування і розвитку ринку фінансових послуг України. Державне регулювання ринку фінансових послуг. Система законодавчих актів в галузі ринку фінансових послуг. Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України. Акти законодавства затверджені Держфінпослуг. Інші державні органи, які здійснюють контроль на ринку фінансових послуг. Розвиток законодавчого регулювання ринку фінансових послуг в Україні. Порядок розробки і прийняття нормативних документів Держфінпослуг і її участі в розробці нормативних документів інших органів влади в частині, що стосується регулювання ринку фінансових послуг.

3. Проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг.

Участь у розробленні проектів Державної програми економічного та соціального розвитку України, Закону про Державний бюджет

України на відповідний рік. Погодження концепцій та програм розвитку ринків фінансових послуг, проектів законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, що розробляються Комісією.

4. Розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг.

Забезпечення належної операційної та фінансової незалежності Держфінпослуг. Розробка розгорнутого Стратегічного плану діяльності Держфінпослуг. Участь у підготовці довгострокової цілісної Стратегії реформування та розвитку фінансового сектора України.

5. Здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері.

Повноваження Комісії щодо нагляду за діяльністю учасників ринку фінансових послуг. Порядок проведення перевірок та ревізій. Заходи за наслідками перевірок та ревізій при виявленні порушень законодавства.

Проведення перевірки, в тому числі тематичні та зустрічні перевірки, щодо правильності застосування страховиками законодавства України про страхову діяльність і достовірності їх звітності за показниками, що характеризують виконання договорів страхування

Видача приписів страховикам про усунення виявлених порушень законодавства про страхову діяльність, а у разі їх невиконання зупиняти чи обмежувати дію ліцензій цих страховиків до усунення виявлених порушень або приймати рішення про відкликання ліцензій та виключення з державного реєстру страховиків (перестраховиків);

Видача приписів страховим посередникам про усунення виявлених порушень законодавства, а у разі їх невиконання приймати рішення про виключення страхового або перестрахового брокера з державного реєстру страхових та перестрахових брокерів;

Види правопорушень на ринку фінансових послуг. Відповідальність за правопорушення на ринку фінансових послуг. Порядок накладення штрафів за порушення юридичними особами правил діяльності на ринку фінансових послуг. Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з діяльністю ринку фінансових послуг. Кримінальна і майнова відповідальність за порушення законодавства про фінансові послуги. Правозастосування на ринку фінансових послуг.

Відносини Держкомфінпослуг з правоохоронними органами та іншими державними органами в галузі правозастосування на ринку цінних паперів.

6. Захист прав споживачів фінансових послуг.

Застосовування до фінансових установ, які не додержуються законів та інших нормативно-правових актів, щодо захисту прав споживачів: зобов'язати порушника вжити заходів до усунення порушення; накладати штрафи відповідно до закону. Ліцензійні умови провадження діяльності з надання фінансових послуг, порядку здійснення контролю за їх додержанням.

7. Запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг.

Діяльність Комісії щодо протидії легалізації та відмиванню доходів отриманих злочинним шляхом. Впровадження у небанківському фінансовому секторі України міжнародно визнаних стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, аудиту, розкриття інформації та корпоративного управління.

8. Організація сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Надання та одержання інформації з питань нагляду за фінансовими ринками і установами, яка не становить державної таємниці та не призводить до розголошення професійної таємниці.

Надання інформації стосовно діяльності окремих фінансових установ у випадках і у порядку, встановлених у відповідних міжнародних договорах, учасником яких є Україна. Участь у міжнародних конференціях, симпозіумах, семінарах, зустрічах, нарадах з питань, що належать до її компетенції.

Представлення Кабінету Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях та укладати у межах своїх повноважень міжнародні договори.

Склад додатків

1. Структура Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (схема)

2. Законодавче та нормативне забезпечення прав, виконання завдань та функцій

3. Перелік документів, які необхідно подати до Держкомфін-послуг для отримання ліцензії на здійснення відповідного виду професійної діяльності.

4. Форми акту перевірки діяльності учасника ринку фінансових послуг і розпорядження про усунення правопорушень.

Керівник бази практики

(Назва організації)

«___» _____ 200__ р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН
ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ СТУДЕНТОМ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ
«ФІНАНСОВИЙ РИНОК» ПРИ ДВНЗ «КИЇВСЬКОМІЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНО-
МІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

У _____
(назва бази практики)

з «___» _____ 2008 року до «___» _____ 2009 року

Тема дипломної роботи магістра _____

№ п/п	Розділ магістерської практики	Кількість тижнів для виконання	З якого по яке число включно	Керівники практики
1.	Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (Держкомфінпослуг) — головні завдання, повноваження, структура.	1		
2.	Законодавча та нормативна база діяльності Держкомфінпослуг.	3		
3.	Проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг.	2		
4.	Розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг.	2		
5.	Здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері.	2		
6.	Захист прав споживачів фінансових послуг.	2		
7.	Запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг.	3		
8.	Організація сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.	3		
	Всього:	18		

Керівник практики _____

В результаті проходження практики студент повинен:

• **знати** законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання ринку фінансових послуг, головні завдання, функції,

права та структуру Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, посадові обов'язки, права й відповідальність працівників Держкомфінпослуг; організацію і методи роботи Комісії, тощо;

- **мати практичні навички** щодо розробки і прийняття нормативних документів Держкомфінпослуг; організації участі Комісії в розробці нормативних документів інших органів влади в частині, що стосується регулювання ринку фінансових послуг; організації співпраці з Національним банком України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України, іншими міністерствами та відомствами України, громадськими об'єднаннями учасників фінансових ринків, відповідними міжнародними організаціями;

Підведення підсумків практики

Підсумки результатів виробничої практики студента підводяться у процесі захисту ним звіту про практику перед комісією, що призначається кафедрою фінансів. Захист звіту про практику оцінюється диференційною оцінкою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), яка характеризує успішність студента.

Оцінка захисту звіту про практику студентом заноситься в екзаменаційну відомість та проставляється у заліковій книжці.

Студент, котрий не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при захисті звіту про практику, направляється на практику повторно або відраховується з університету.

Підсумки результатів переддипломної практики підводяться у процесі проведення попереднього захисту дипломних робіт перед комісією, що призначається кафедрою фінансів. На захист студент повинен представити всі три розділи дипломної роботи у повному обсязі із попереднім відзивом керівника.

Зразок

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана»

Кафедра фінансів

З В І Т
про переддипломну практику

(повна назва органу бази практики)

студента 5 курсу _____ групи
фінансово-економічного факультету

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівники практики:

від кафедри _____

від бази практики _____

Київ 2008

Практика в установах торгівців цінними паперами

I. Основні розділи програми

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності з торгівлі цінними паперами в Україні.
2. Організаційні основи діяльності торговця цінними паперами.
3. Дилерська та брокерська діяльність торговця цінними паперами.
4. Діяльність з управління цінними паперами та андеррайтинг.
5. Послуги торговця цінними паперами з інвестиційного консультування клієнтів та інші операції.
6. Діяльність торговця як зберігача та реєстратора цінних паперів.
7. Фінансові ризики в діяльності торговця цінними паперами.
8. Взаємодія торговця з іншими професійними учасниками ринку цінних паперів: зберігачем, реєстроутримувачем, фондовою біржею.
9. Організація внутрішнього обліку в торговця цінними паперами.
10. Інформаційні технології в діяльності торговця цінними паперами.
11. Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

II. Зміст розділів програми

1. *Нормативно-правове забезпечення діяльності з торгівлі цінними паперами в Україні.*

Розвиток законодавчого регулювання діяльності з торгівлі цінними паперами в Україні. Основні законодавчі акти в галузі ринку цінних паперів: Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», Закон України «Про господарські товариства».

Нормативно-правові акти ДКЦПФР з питань регулювання діяльності з торгівлі цінними паперами: Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з торгівлі цінними паперами; Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами; Положення про розрахунок показників ліквідності, що обмежують ризики професійної діяльності на фондовому ринку, тощо.

2. *Організаційні основи діяльності торговця цінними паперами.*

Порядок створення, ліцензування, виходу на ринок, реорганізації й ліквідації торговців цінними паперами. Загальні вимоги до

процедури ліцензування діяльності з торгівлі цінними паперами. Підстави та процедура анулювання ліцензії.

Вимоги ДКЦПФР щодо сертифікації осіб, що здійснюють торгівлю цінними паперами у складі юридичної особи — професійного учасника ринку цінних паперів.

Організаційно-правова форма й структура власності торгівця цінними паперами. Мета й види діяльності відповідно до ліцензії торгівця цінними паперами. Організаційна структура й функції основних підрозділів торгівця цінними паперами, його регіональна структура. Статут торговця цінними паперами. Положення про провадження діяльності з торгівлі цінними паперами. Положення про внутрішній контроль. Правила проведення внутрішнього фінансового моніторингу торгівцем цінними паперами.

Державний контроль за дотриманням торговцем цінними паперами Ліцензійних умов. Вимоги ДКЦПФР щодо оприлюднення інформації, складання та подання адміністративних даних торговцем цінними паперами. Склад звітності торговця цінними паперами перед ДКЦПФР.

Загальна характеристика діяльності торговця цінними паперами: масштаби, частка на ринку, конкурентна позиція. Спеціалізація торговця цінними паперами по видах операцій, галузевій приналежності клієнтури, цінних паперах по регіонах і т.п. Операції, здійснювані в рамках кожного напрямку діяльності, надавані послуги.

3. Дилерська та брокерська діяльність торговця цінними паперами.

Обов'язки торговців при здійсненні ними операцій з цінними паперами.

Правила здійснення дилерської діяльності по цінних паперах. Якісна структура власних інвестицій у цінні папери, здійснюваних торговцем. Інвестиції, пов'язані із засновницькою діяльністю торговця. Інші інвестиції в цінні папери за свій рахунок, пов'язані з операціями по обслуговуванню клієнтів торговця цінними паперами (вкладення по брокерським операціям, позички, видані цінними паперами, угоди про зворотний продаж й т.д.). Довгострокові власні інвестиції в цінні папери, орієнтовані на приріст курсової вартості й одержання відсотків і дивідендів. Вкладення в цінні папери, пов'язані з підтримкою резерву ліквідності й запасом. Процедура управління власним портфелем цінних паперів торговця.

Правила здійснення брокерської діяльності щодо цінних паперів. Види та схеми організації брокерських операцій з цінними паперами на фондовій біржі. Договір на брокерське обслугову-

вання. Види й організаційно-правовий режим рахунків клієнта в торговця цінними паперами.

Види загальних і спеціальних наказів торговця. Класифікація наказів по розмірах, типах угод, тимчасовим лімітам. Техніка виконання загальних і спеціальних наказів. Доходи торговця цінними паперами від брокерських операцій на фондовій біржі: порядок визначення, цінова політика, цінові обмеження.

Позабіржовий (телефонний) ринок: схема й практика організації брокерських операцій торговця. Види наказів, схема й практика їхнього виконання. Доходи торговця цінними паперами від брокерських операцій на позабіржовому ринку: порядок визначення, цінова політика, цінові обмеження.

4. Діяльність з управління цінними паперами та андеррайтинг.

Правила здійснення торговцем діяльності з управління цінними паперами. Функції, обов'язки та відповідальність торговця цінними паперами при здійсненні ним діяльності з управління цінними паперами. Нормативні обмеження щодо договору на управління цінними паперами. Обмеження на посвідчення брокерсько-дилерської діяльності з діяльністю по управлінню активами клієнта. Особливості передачі в управління готівкових та безготівкових грошових коштів. Особливості передачі в управління цінних паперів.

Доходи торговця цінними паперами від діяльності з управління цінними паперами клієнтів: порядок визначення, цінова політика, цінові обмеження. Звіт торговця перед клієнтами про використання грошових коштів.

Правила здійснення торговцем діяльності з андеррайтингу. Ліцензійні умови при отриманні ліцензії на здійснення діяльності з випуску та обігу цінних паперів. Обмеження щодо діяльності торговців з випуску та обігу цінних паперів. Права й обов'язки торговця при розміщенні ним цінних паперів клієнта на первинному ринку. Права й обов'язки емітента, що витікають з договору андеррайтингу. Особливі умови виконання торговцем договору андеррайтингу. Порядок оплати послуг андеррайтера.

5. Послуги торговця цінними паперами з інвестиційного консультування клієнтів та інші операції.

Класифікація послуг по інвестиційному консультуванню. Договір про інвестиційне консультування. Консультаційний супровід операцій із цінними паперами (по організації й реєстрації їхнього випуску, по організації й супроводу допуску цінних паперів на біржу).

Розробка й реалізація торговцем окремих стратегій для інвесторів, професійних учасників ринку цінних паперів і емітентів (наприклад, загальної стратегії по виходу на ринок цінних паперів, по дивідендній політиці, програмі швидкого розширення капіталу й ін.). Доходи торговця цінними паперами від інвестиційного консультування: порядок визначення, цінова політика, цінові обмеження.

Класифікація інших операцій торговця цінними паперами. Нормативні обмеження, що діють у цій області. Концепція номінального власника й операції, пов'язані з номінальним утриманням цінних паперів. Технічні схеми реалізації номінального утримання.

Здійснення реорганізацій юридичних осіб і пов'язаних з цим операцій з цінними паперами. Виконання для клієнтів технічних операцій, пов'язаних з цінними паперами. Інші операції торговця, не пов'язані з основною діяльністю.

Структура доходів торговця по іншим операціям, порядок їх визначення, цінова політика.

6. Діяльність торговця як зберігача та реєстратора цінних паперів.

Особливості отримання ліцензії на здійснення торговцем депозитарної діяльності зберігача цінних паперів. Вимоги до власного капіталу, до мінімального розміру та структури статутного фонду торговця цінними паперами. Вимоги щодо заборони суміщення роботи спеціалістів різних спеціалізованих структурних підрозділів торговця. Матеріально-технічне забезпечення діяльності зберігача. Порядок складання та подання адміністративних даних торговцем при здійсненні діяльності зберігача. Доходи торговця цінними паперами від діяльності зберігача цінних паперів: порядок визначення, цінова політика, цінові обмеження.

Особливості отримання ліцензії на здійснення торговцем депозитарної діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Вимоги щодо розміру статутного фонду та організаційної структури реєстратора цінних паперів. Матеріально-технічне забезпечення діяльності реєстратора цінних паперів. Внутрішній порядок ведення торговцем системи реєстру власників іменних цінних паперів. Регламент здійснення діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Доходи торговця цінними паперами від ведення реєстру власників іменних цінних паперів: порядок визначення, цінова політика. Обмеження ДКЦПФР щодо максимального розміру тарифів на послуги реєстратора.

7. Фінансові ризики в діяльності торгівця цінними паперами.

Види фінансових ризиків у діяльності торгівця цінними паперами. Балансові й забалансові ризики. Ризики андеррайтингу. Ризики у брокерських операціях із цінними паперами. Ризики власних інвестицій у цінні папери. Ризики, що виникають в інших операціях торгівця цінними паперами. Ризики фінансової позиції торгівця цінними паперами (прибутковість, ліквідність, капітал і рівень левереджу, процентний ризик і ін.) і системи їх кількісної та якісної оцінки. Правила проведення внутрішнього фінансового моніторингу торговцем цінними паперами.

Основні стратегії управління фінансовими ризиками, що застосовуються торговцем цінними паперами (агресивні, помірні й консервативні). Оцінка рівня управління ризиками торговця цінними паперами.

Капітальна база торговця цінними паперами, вимоги до мінімального капіталу. Структура балансу й іншої фінансової звітності торговця. Управління структурою і якістю активів торговця цінними паперами. Аналіз структури вкладень і джерел коштів, доходів і видатків торговця цінними паперами.

Нормативне обмеження показників діяльності торговців цінними паперами з метою зниження ризиків професійної діяльності на фондовому ринку. Розрахунок і аналіз показників ліквідності, капіталу та інвестування торговця цінними паперами. Аналіз фінансового стану торговця цінними паперами. Прибутковість і дивідендна політика торговця цінними паперами. Результуюча оцінка рівня фінансових ризиків в діяльності торговця цінними паперами.

8. Взаємодія торговця з іншими професійними учасниками ринку цінних паперів: зберігачем, реєстроутримувачем, фондовою біржею.

Порядок відкриття рахунку у цінних паперах у зберігача. Порядок взаємодії торговця із зберігачем. Кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів. Порядок одержання депозитарними установами інформації за угодами щодо цінних паперів. Порядок здійснення звірення і розрахунків за розпорядженнями, взятими до виконання. Організація поставки цінних паперів по укладеним біржовим угодам та позабіржовим угодам.

Порядок взаємодії торговця з реєстроутримувачами. Особливості обліку прав власності у системі реєстру.

Професійні й етичні вимоги фондової біржі до торговця цінними паперами. Реквізити біржових заявок на купівлю/продаж цінних паперів. Вимоги біржі до виставлення котировок. Поряд-

док укладання угоди на біржі. Порядок надання інформації до фондової біржі про укладені угоди з цінними паперами.

9. Організація внутрішнього обліку в торгівця цінними паперами.

Загальна характеристика документообігу торговця цінними паперами. Основні операційні схеми. Загальні вимоги до складання договорів, основні реквізити договорів.

Внутрішній облік грошових коштів та цінних паперів клієнтів, а також зобов'язань щодо цих коштів. Організація ведення журналу обліку реєстрації договорів та реєстру внутрішнього обліку за договорами. Вимоги до мінімального реквізитного складу журналу обліку реєстрації договорів. Особливості ведення реєстру внутрішнього обліку. Ведення внутрішнього обліку діяльності відокремлених підрозділів торговця. Порядок проведення звірки наявності грошових коштів та цінних паперів.

10. Інформаційні технології в діяльності торговця цінними паперами

Використання торговцем програмного забезпечення фондової біржі. Програмне забезпечення процесу прийняття рішення. Сучасні програмно-технічні засоби, що використовуються торговцем для забезпечення виконання операцій з цінними паперами. Практичні особливості роботи торговця з програмними продуктами для торговців цінними паперами.

Технічне та програмне забезпечення бек-офісу торговця цінними паперами. Основні характеристики операційних систем, систем управління базами даних. Використання Інтернет-технологій в діяльності торговця цінними паперами.

11. Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

Розвиток емісійної діяльності на ринку цінних паперів України. Стан обігу цінних паперів в Україні. Діяльність організаторів торгівлі цінними паперами. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів. Діяльність інститутів спільного інвестування. Діяльність саморегулювальних організацій на ринку цінних паперів.

III. Перелік додатків

1. Законодавче та нормативне забезпечення діяльності з торгівлі цінними паперами в Україні (у вигляді таблиці).
2. Схематичне зображення організаційної структури торговця.

3. Перелік документів, які необхідно подати до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку для отримання ліцензії на здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами.

4. Заява про видачу ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з торгівлі цінними паперами.

5. Облікова картка професійного учасника фондового ринку.

6. Заповнені форми квартальної та нерегулярної звітності торговця цінними паперами перед ДКЦПФР.

7. Заповнена форма дилерського договору.

8. Заповнена форма договору андеррайтингу.

9. Заповнена форма договору доручення.

10. Заповнена форма договору комісії.

11. Заповнена форма договору на брокерське обслуговування.

12. Заповнена форма договору на виконання.

13. Заповнена форма договору на придбання цінних паперів при андеррайтингу.

14. Заповнена форма договору про спільну діяльність.

15. Заповнена форма договору про управління цінними паперами та грошовими коштами.

16. Заповнена форма договору на ведення реєстру.

17. Заповнена форма договору про відкриття рахунку в цінних паперах.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ В УСТАНОВАХ ТОРГІВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

№ п/п	Розділ магістерської практики	Кількість тижнів для виконання	З якого по яке число включно	Керівники практики від банку
1.	Нормативно-правове забезпечення діяльності з торгівлі цінними паперами в Україні	3		
2.	Організаційні основи діяльності торговця цінними паперами.	2		
3.	Дилерська та брокерська діяльність торговця цінними паперами.	3		
4.	Діяльність з управління цінними паперами та андеррайтинг.	3		
5.	Послуги торговця цінними паперами з інвестиційного консультування клієнтів та інші операції.	3		
6.	Діяльність торговця як зберігача та реєстратора цінних паперів.	3		
7.	Фінансові ризики в діяльності торговця цінними паперами.	3		

№ п/п	Розділ магістерської практики	Кількість тижнів для виконання	З якого по яке число включно	Керівники практики від банку
8.	Взаємодія торговця з іншими професійними учасниками ринку цінних паперів: зберігачем, реєстроутримувачем, фондовою біржею.	2		
9.	Організація внутрішнього обліку в торгівця цінними паперами.	2		
10.	Інформаційні технології в діяльності торговця цінними паперами.	2		
11.	Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.	2		

Загальний керівник практики _____

Практика в компаніях з управління активами

I. Основні розділи програми

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності з управління активами.
2. Організаційні засади діяльності КУА.
3. Управління активами Інститутів спільного інвестування (ІСІ).
4. Управління активами Недержавних пенсійних фондів (НПФ).
5. Показники діяльності компанії з управління активами.
6. Фінансові ризики в діяльності КУА, основи оцінки й управління фінансовими ризиками.
7. Взаємодія КУА з іншими професійними учасниками ринку цінних паперів та СРО.
8. Організація внутрішнього обліку в КУА.
9. Інформаційні технології в діяльності КУА.
10. Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

II. Зміст розділів програми

1. *Нормативно-правове забезпечення діяльності з управління активами.*

Розвиток законодавчого регулювання діяльності з управління активами інституційних інвесторів в Україні. Основні законодавчі акти в галузі ринку цінних паперів: Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електрон-

ного обігу цінних паперів в Україні», Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)»; Закон України «Про господарські товариства».

Нормативно-правові акти ДКЦПФР з питань регулювання діяльності з управління активами: Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами); Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів; Положення про порядок подання інформації щодо фінансових показників діяльності осіб, які здійснюють діяльність з управління активами інституційних інвесторів; Положення про винагороду за надання послуг з управління активами недержавного пенсійного фонду; Положення про діяльність саморегулювальної організації професійних учасників фондового ринку, яка об'єднує компанії з управління активами тощо.

Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України щодо регулювання діяльності з управління активами недержавних пенсійних фондів.

2. Організаційні засади діяльності КУА.

Організаційно-правова форма, засновники; мета й види діяльності компанії відповідно до ліцензії КУА. Організаційна структура й функції основних підрозділів, регіональна структура КУА. Статут КУА. Контроль діяльності КУА з боку інвесторів: компетенція спостережної ради й загальних зборів акціонерів у корпоративному фонді.

Порядок створення, виходу на ринок, реорганізації й ліквідації КУА. Ліцензійні умови провадження КУА професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з управління активами. Нормативне обмеження мінімального розміру статутного та власного капіталу КУА, вимоги до формування статутного капіталу. Категорії персоналу КУА й етичні принципи його поведінки. Вимоги до сертифікації осіб, що здійснюють діяльність з управління активами у складі КУА

Вимоги ДКЦПФР щодо подання звітності КУА. Склад звітності КУА перед ДКЦПФР та терміни її подання. Форми звітності КУА, що підлягають обов'язковій аудиторській перевірці.

3. Управління активами Інститутів спільного інвестування (ІСІ).

Методи залучення інвесторів до участі у інвестиційному фонді, що використовуються КУА. Цільова орієнтація фондів КУА на певні групи інвесторів.

Обмеження щодо складу та структури активів ІСІ. Особливості створення і функціонування корпоративного інвестиційного фонду та пайового інвестиційного фонду. Основні функції та обов'язки КУА стосовно ІСІ, згідно з законодавством України. Вимоги до договору про управління активами інститутів спільного інвестування.

Нормативи діяльності ІСІ. Процедура розміщення компанією з управління активами інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду та акцій корпоративного інвестиційного фонду. Реєстрація ІСІ в Єдиному державному реєстрі ІСІ. Складання проспекту емісії акцій ІСІ. Звітування перед ДКЦПФР про розміщення акцій ІСІ. Порядок визначення вартості чистих активів інвестиційного фонду. Загальна схема роботи КУА й корпоративного інвестиційного фонду. Схема роботи КУА й пайового інвестиційного фонду. Дивідендна політика інвестиційного фонду.

Процедура створення КУА венчурного фонду. Обмеження на види діяльності КУА при створенні нею венчурного фонду. Практичні особливості роботи КУА з венчурними фондами.

Примусова заміна КУА ІСІ. Відповідальність КУА та особливості відшкодування нею заподіяних ІСІ збитків. Процедура підготовки та основні положення звіту КУА про активи корпоративного інвестиційного фонду відкритого або інтервального типу. Витрати, що відшкодовуються компанії з управління активами за рахунок активів ІСІ. Порядок розрахунку винагороди за надання послуг з управління активами інститутів спільного інвестування та граничні розміри такої винагороди.

4. Управління активами Недержавних пенсійних фондів (НПФ).

Методи управління активами та зобов'язаннями НПФ. Ліцензування КУА щодо здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів. Вимоги до статутного, власного капіталу та персоналу адміністратора НПФ. Порядок подання та розгляду документів для отримання КУА ліцензії на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів.

Організаційні засади діяльності адміністратора НПФ. Основні функції та обов'язки КУА стосовно НПФ, згідно з законодавством України. Вимоги до управління активами пенсійного фонду. Структура та склад активів НПФ. Вимоги до договору про управління активами НПФ. Оцінка чистих активів НПФ. Інвестиційна декларація пенсійного фонду: зміст, процедура підготовки та реєстрації в Держфінпослуг.

Порядок розрахунку винагороди за надання послуг з управління активами недержавного пенсійного фонду та визначення граничних розмірів такої винагороди. Порядок подання КУА ад-

міністративних даних до ДКЦПФР при здійсненні управління активами НПФ. Звітність КУА перед Держфінпослуг.

5. Показники діяльності компанії з управління активами.

Характеристика діяльності КУА. Частка КУА на ринку ІСІ за сукупною вартістю активів та чистих активів ІСІ в управлінні. Приріст активів та чистих активів ІСІ в управлінні КУА.

Капітальна база КУА. Структура балансу й фінансової звітності КУА. Управління структурою і якістю активів інвестиційних фондів КУА. Оцінка фінансової стабільності КУА (співвідношення залучених в управління коштів і власного капіталу, коефіцієнт покриття витрат КУА власним капіталом, рентабельність власного капіталу компанії, диверсифікованість джерел доходів КУА).

Основні характеристики інвестиційних фондів, що перебувають під управлінням КУА. Характеристика портфелів акцій, власниками яких є фонди. Оцінка якості управління активами КУА: визначення прибутковості паїв фондів КУА в короткостроковій і середньостроковій динаміці, її порівняння з необхідною нормою прибутковості на ринку.

Оцінка транспарентності КУА. Оцінка рівня виконання вимог регулятора до розкриття інформації. Наявність щоквартальних звітів про роботу КУА перед інвесторами й щотижневих оглядів по відкритих фондах на сайті КУА.

Формування ресурсів інвестиційних фондів і пайових інвестиційних фондів. Оцінка рівня диверсифікованості каналів продаж КУА. Наявність організованого вторинного ринку акцій корпоративних інвестиційних фондів КУА.

Місце КУА в публічних ренкінгах компаній з управління активами. Рейтингова оцінка КУА.

6. Фінансові ризики в діяльності КУА, основи оцінки й управління фінансовими ризиками.

Види фінансових ризиків у діяльності КУА. Правила проведення внутрішнього фінансового моніторингу КУА. Організація системи управління ризиками в КУА. Основні стратегії управління фінансовими ризиками, що застосовуються КУА. Оцінка рівня управління ризиками КУА. Наявність чітких процесуальних інструкцій з управління процентним, валютним, інфляційним і кредитним ризиком у менеджерів фондів КУА.

7. Взаємодія КУА з іншими професійними учасниками ринку цінних паперів та СРО.

Порядок взаємодії КУА зі зберігачем. Вимоги до договору щодо обслуговування зберігачем активів ІСІ. Порядок відкриття рахунку у цінних паперах у зберігача. Обмеження діяльності зберігача активів ІСІ. Обов'язки та відповідальність зберігача активів ІСІ. Особливості ведення реєстру власників іменних цінних паперів ІСІ.

Порядок взаємодії КУА з депозитарієм. Контроль з боку спеціалізованого депозитарію за дотриманням КУА нормативно-правових актів і регламенту інвестиційного фонду.

Членство КУА в Українській Асоціації Інвестиційного Бізнесу (УАІБ). Права та обов'язки КУА як члена УАІБ. Звітування КУА перед УАІБ: склад, порядок і терміни подання інформації. Склад регулярної та нерегулярної інформації та форми її подання.

8. Організація внутрішнього обліку в КУА.

Організація внутрішнього обліку в компанії з управління активами. Загальна характеристика документообігу. Основні операційні схеми КУА. Основні документи, що визначають порядок обліку операцій КУА (нормативно-правові акти та рекомендації УАІБ). Організація обліку прав власності на цінні папери ІСІ. Обслуговування грошових коштів ІСІ. Ведення реєстру власників іменних цінних паперів ІСІ.

Основні вимоги до складання договору про управління активами корпоративного інвестиційного фонду, пайового інвестиційного фонду. Склад та вимоги до договору про управління активами пенсійного фонду. Загальні вимоги до складання договорів між КУА та зберігачем. Основні реквізити договорів.

Особливості оподаткування КУА.

9. Інформаційні технології в діяльності КУА

Використання програмних продуктів при здійсненні діяльності з управління активами. Ведення реєстру власників іменних цінних паперів ІСІ у вигляді записів в електронних базах даних. Особливості роботи з програмними продуктами. Операційні системи, системи управління базами даних при здійсненні діяльності з управління активами.

Використання Інтернет-технологій в діяльності з управління активами. Міжнародні інформаційні системи.

10. Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

Розвиток емісійної діяльності на ринку цінних паперів України. Стан обігу цінних паперів в Україні. Характеристика стану

вторинного ринку цінних паперів ІСІ в Україні. Діяльність організаторів торгівлі цінними паперами. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів.

ІІІ. Перелік додатків

1. Законодавче та нормативне забезпечення діяльності КУА в Україні (у вигляді таблиці).

2. Схематичне зображення організаційної структури КУА.

3. Перелік документів та типові форми інформаційних довідок, які необхідно подати до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку для отримання ліцензії на здійснення діяльності з управління активами інститутів спільного інвестування та недержавних пенсійних фондів.

4. Облікова картка професійного учасника фондового ринку.

5. Форми звітування КУА перед УАІБ (Відомості про стан виконання Ліцензійних умов, Довідка про перелік фондів, активами яких управляє Компанія).

6. Заповнені форми місячної звітності КУА перед ДКЦПФР (титульний аркуш, довідка про відповідність розміру статутного та власного капіталу вимогам Ліцензійних умов, перелік інституційних інвесторів, активами яких управляє КУА).

7. Заповнені форми річної звітності КУА перед ДКЦПФР (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал).

8. Довідка про склад, структуру та вартість активів НПФ.

9. Форми звітування КУА перед Державною комісією з регулювання ринку фінансових послуг (заповнені форми звітності НПФ-1, НПФ-2, НПФ-3, НПФ-4, НПФ-5, НПФ-6, НПФ-7, НПФ-8, НПФ-9 та НПФ-10).

10. Заповнена форма договору про управління активами пенсійного фонду.

11. Заповнена форма договору про управління активами корпоративного інвестиційного фонду.

12. Заповнена форма договору про управління активами пайового інвестиційного фонду

13. Заповнена форма договору про надання послуг з розміщення та викупу цінних паперів ІСІ.

14. Заповнена форма договору про надання послуг щодо зберігання активів ІСІ.

15. Зразок проспекту емісії цінних паперів інвестиційного фонду.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН
ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ В КОМПАНІЯХ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ**

№ п/п	Розділ магістерської практики	Кількість тижнів для виконання	З якого по яке число включно	Керівники практики від банку
1.	Нормативно-правове забезпечення діяльності з управління активами.	3		
2.	Організаційні засади діяльності КУА.	2		
3.	Управління активами Інститутів спільного інвестування (ICI).	4		
4.	Управління активами Недержавних пенсійних фондів (НПФ).	3		
5.	Показники діяльності компанії з управління активами.	3		
6.	Фінансові ризики в діяльності КУА, основи оцінки й управління фінансовими ризиками.	4		
7.	Взаємодія КУА з іншими професійними учасниками ринку цінних паперів та СРО.	3		
8.	Організація внутрішнього обліку в КУА.	2		
9.	Інформаційні технології в діяльності КУА	2		
10.	Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.	2		

Загальний керівник практики _____

***Практика в установах організаторів торгівлі
на фондовому ринку***

I. Основні розділи програми

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку.
2. Порядок створення й правовий статус організатора торгівлі.
3. Організаційні засади діяльності фондової біржі.
4. Учасники біржових торгів.
5. Допуск цінних паперів до обігу на організаторі торгівлі.
6. Порядок організації та проведення торгів на фондовій біржі.
7. Технічне забезпечення діяльності організатора торгівлі цінними паперами
8. Економічні засади діяльності організатора торгівлі.
9. Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

II. Зміст розділів програми

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку.

Розвиток законодавчого регулювання діяльності організаторів торгівлі в Україні. Основні законодавчі акти в галузі ринку цінних паперів: Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок, Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», Закон України «Про господарські товариства».

Нормативно-правові акти ДКЦПФР з питань регулювання діяльності організаторів торгівлі: Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку; Положення про подання адміністративних даних фондовими біржами та торговельно-інформаційними системами; Положення про функціонування фондових бірж; Про здійснення державного контролю за діяльністю фондових бірж, депозитаріїв та торговельно-інформаційних систем; Про порядок оприлюднення інформації на фондовому ринку України, тощо.

2. Організаційно-правовий статус організатора торгівлі й державний контроль за його діяльністю.

Діяльність організаторів торгівлі в Україні. Загальні й спеціальні вимоги до організаторів торгівлі на різних сегментах біржового ринку. Поняття фондової біржі. Функції фондової біржі.

Структура власності й особливості організаційно-правового статусу організатора торгівлі як юридичної особи. Порядок створення й ліквідації фондової біржі. Умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку — діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку. Порядок ліцензування діяльності фондової біржі. Вимоги ДКЦПФР щодо сертифікації осіб, що здійснюють діяльність з організації торгівлі цінними паперами у складі професійного учасника ринку цінних паперів. Установчі документи, правила й інші документи фондової біржі.

Вимоги до розміру власного капіталу, статутного капіталу, основних фондів, структури активів та кількості членів фондової біржі. Порядок призупинення діяльності фондової біржі.

Державний контроль за діяльністю організатора торгівлі. Функції та повноваження державного представника на фондовій біржі.

Вимоги ДКЦПФР щодо подання адміністративних даних організатором торгівлі. Склад та строки подання інформації та фінансової звітності організатором торгівлі до ДКЦПФР.

3. Організаційні засади діяльності фондової біржі.

Загальна характеристика організатора торгівлі (організаційно-правова форма, засновники, мета й види діяльності відповідно до ліцензії організатора торгівлі). Статут організатора торгівлі.

Внутрішня структура й органи управління організатора торгівлі. Правовий статус засновників і членів організатора торгівлі. Порядок формування й повноваження загальних зборів членів організатора торгівлі, ревізійної комісії й інших органів управління. Спеціалізовані органи організатора торгівлі та їхній правовий статус.

Правила організатора торгівлі. Порядок здійснення контролю за дотриманням членами фондової Біржі та іншими особами, які мають право брати участь у біржових торгах, правил фондової Біржі. Правила внутрішніх організаційних процедур. Кодекс заходів дисциплінарного впливу на учасників торгівлі. Види та порядок накладення санкцій за порушення правил організатора торгівлі його членами та іншими особами.

4. Учасники біржових торгів.

Члени фондової біржі. Права й обов'язки членів фондової біржі. Професійні учасники й види професійної діяльності в сфері біржової торгівлі. Поняття й види посередницької діяльності в біржовій практиці. Особливості надання посередницьких послуг на біржі. Учасники торгів на фондовій біржі та їх загальний правовий статус.

Вимоги до учасників біржових торгів. Вимоги до уповноважених представників учасників біржових торгів, їх права й обов'язки. Договори стосовно надання дилерських, брокерських й інших видів послуг на біржі. Непрофесійні учасники біржових торгів.

Порядок надання інформації членами фондової біржі та учасниками торгів. Організація системи запобігання маніпулюванню цінами на організаторі торгівлі. Заходи дисциплінарного впливу. Розгляд конфліктних ситуацій між учасниками торгів. Запобігання неправомірному використанню службової інформації.

5. Допуск цінних паперів до обігу на організаторі торгівлі.

Мінімальні вимоги організатора торгівлі для внесення і перебування цінних паперів у котирувальному списку першого рівня лістингу. Мінімальні вимоги організатора торгівлі для внесення і перебування цінних паперів у котирувальному списку другого рівня лістингу. Позалістингові цінні папери. Особливості допуску до обігу на біржі облігацій місцевих позик та державних облігацій.

Підстави для відмови у внесенні цінних паперів до біржового реєстру або списку позалістингових цінних паперів. Процедура зміни рівня лістингу цінного паперу. Процедура делістингу цінних паперів на фондовій біржі. Котирування цінних паперів та оприлюднення їх біржового курсу. Прийняття біржею рішення про припинення торгівлі цінними папером.

6. Порядок організації та проведення торгів на фондовій біржі.

Перелік видів послуг, що надаються фондовою біржею. Правила фондової біржі щодо порядку організації та проведення біржових торгів. Порядок організації та проведення біржових торгів на первинному та вторинному ринках.

Режими торгів, що використовуються на біржі. Основні параметри торговельної сесії. Реквізити заявок. Біржовий аукціон. Вимоги біржі до виставлення котировок. Порядок здійснення угоди. Встановлення ринкової ціни. Реєстрація й оформлення угоди. Інформація про торги. Правила торгів державними цінними паперами на біржі. Порядок призупинення торгів у випадку виникнення надзвичайних ситуацій і порядок наступного їх поновлення. Звітвання учасників торгів перед біржею про укладені угоди.

Організація звірення, розрахунків і поставки цінних паперів по укладеним біржовим угодам. Депозитарна й розрахунково-клірингова інфраструктура, що обслуговує фондову біржу. Взаємодія організатора торгівлі і депозитаріїв. Види договорів між організатором торгівлі та кліринговим депозитарієм. Провадження клірингу та розрахунків за угодами з цінними паперами.

7. Технічне забезпечення діяльності організатора торгівлі цінними паперами та розкриття ним інформації про угоди з цінними паперами

Визначення та основні вимоги до електронної торговельної системи фондової біржі. Програмне забезпечення організатора торгівлі. Сучасні програмно-технічні засоби для забезпечення виконання операцій з цінними паперами. Практичні особливості роботи з програмними продуктами організатора торгівлі цінними паперами. Основні характеристики операційних систем, систем управління базами даних. Використання Інтернет-технологій в діяльності біржі. Співробітництво біржі з міжнародними інформаційними системами.

Інформаційна інфраструктура фондової біржі і біржові інформаційні продукти. Порядок розкриття інформації про діяльність фондової Біржі та її оприлюднення. Котирування цінних паперів та оприлюднення їх біржового курсу. Зміст інформації, що підлягає оприлюдненню організатором торгівлі шляхом розміщення на влас-

ному Інтернет сайті. Склад ринкової інформації, що фактично розміщена на сайті організатора торгівлі та є загальнодоступною.

8. Економічні засади діяльності організатора торгівлі.

Характеристика масштабів діяльності організатора торгівлі: визначення його частки на організованому ринку цінних паперів в Україні за показниками обсягів торгів та сукупної ринкової капіталізації цінних паперів, що торгуються на організаторі торгівлі.

Оцінка розвитку організатора торгівлі. Динаміка сукупної ринкової капіталізації цінних паперів, що торгуються на організаторі торгівлі. Торговельна активність по окремих класах цінних паперів. Обсяги торгівлі на первинному та вторинному ринку. Кількість цінних паперів, що входять до кожного з рівнів лістингу на організаторі торгівлі. Фондові індекси організатора торгівлі, їх динаміка.

Склад основних та додаткових послуг організатора торгівлі, його тарифна політика. Склад та структура доходів та видатків організатора торгівлі. Оцінка результатів фінансово-господарської діяльності організатора торгівлі. Особливості розподілу прибутку фондової біржі.

9. Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

Розвиток емісійної діяльності на ринку цінних паперів України. Стан обігу цінних паперів в Україні. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів. Особливості й етапи формування біржового й позабіржового ринків в Україні. Українські фондові біржі й торговельні системи. Біржові індекси. Тенденції в розвитку українських фондових бірж. Діяльність Міжнародної федерації фондових бірж (WFE).

III. Перелік додатків

1. Законодавче та нормативне забезпечення діяльності організаторів торгівлі в Україні (у вигляді таблиці).

2. Схематичне зображення організаційної структури фондової біржі.

3. Перелік документів та форм інформаційних довідок, які необхідно подати до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку для отримання ліцензії на здійснення діяльності з організації торгівлі.

4. Заява про видачу ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку

5. Облікова картка професійного учасника фондового ринку.

6. Заповнені форми щоденної, щомісячної, щорічної та нерегулярної звітності організатора торгівлі перед Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

7. Заповнені форми договорів між фондовою біржею та торгівцем цінними паперами.
8. Заповнені форми договорів між фондовою біржею та депозитарієм.
9. Перелік членів біржі.
10. Перелік документів, що подаються до біржі для включення цінних паперів в лістинг.
11. Заповнена форма заяви про включення цінних паперів до Біржового реєстру.
12. Зразок договору між біржею та заявником про підтримання лістингу.
13. Зразок заповненої анкети цінного паперу.
14. Котирувальний список першого рівня.
15. Котирувальний список другого рівня.
16. Список позалістингових цінних паперів біржі.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН
ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ В УСТАНОВАХ ОРГАНІЗАТОРІВ ТОРГІВЛІ
НА ФОНДОВОМУ РИНКУ**

№ п/п	Розділ магістерської практики	Кількість тижнів для виконання	З якого по яке число включно	Керівники практики від банку
1.	Нормативно-правове забезпечення діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку.	3		
2.	Порядок створення й правовий статус організатора торгівлі.	3		
3.	Організаційні засади діяльності фондової біржі.	4		
4.	Учасники біржових торгів.	3		
5.	Допуск цінних паперів до обігу на організаторі торгівлі.	3		
6.	Порядок організації та проведення торгів на фондовій біржі.	4		
7.	Технічне забезпечення діяльності організатора торгівлі цінними паперами.	3		
8.	Економічні засади діяльності організатора торгівлі.	3		
9.	Аналіз стану ринку цінних паперів за період проходження практики.	2		

Загальний керівник практики _____

Практика в Національному депозитарій України

Зміст

1. Національний депозитарій України — головні завдання, повноваження, структура.
2. Законодавча та нормативна база діяльності Національного депозитарію України. Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами та професійними учасниками ринку.
3. Зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.
4. Стандартизація депозитарного обліку та документообігу щодо операцій з цінними паперами.
5. Нумерація (кодифікація) цінних паперів, випущених в Україні, відповідно до міжнародних норм.
6. Встановлення відносин і налагодження постійної взаємодії з депозитарними установами інших держав, укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про пряме членство або кореспондентські відносини для обслуговування міжнародних операцій з цінними паперами учасників Національної депозитарної системи, контроль за їх кореспондентськими відносинами з депозитарними установами інших держав.
7. Аналіз змін стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

1. Національний депозитарій України — головні завдання, повноваження, структура.

НДУ як центральний інститут Національної депозитарної системи України. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні». Роль Національного депозитарію України (НДУ) у формуванні, розвитку, функціонуванні єдиної системи депозитарного обліку й обслуговування обігу цінних паперів, інтеграції Національної депозитарної системи в міжнародну систему депозитарних установ, що забезпечують функціонування світових ринків капіталів.

Основні види діяльності НДУ щодо: зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів; клірингу та розрахунків за угодами щодо цінних паперів; ведення реєстрів власників іменних цінних паперів. Виключна компетенція НДУ щодо: стандартизації депозитарного обліку та документообігу щодо операцій з цінними паперами; нумерації (кодифікації) цін-

них паперів, випущених в Україні, відповідно до міжнародних норм; встановлення відносин і налагодження постійної взаємодії з депозитарними установами інших держав.

2. Законодавча та нормативна база діяльності Національного депозитарію України. Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами та професійними учасниками ринку:

Нормативно правові акти щодо діяльності Національного депозитарію України: Закон України № 710/97-ВР «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудня 1997 року; Закон № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок»; Указ Президента України № 1648/2005 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 червня 2005 року «Про заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні» та від 28 жовтня 2005 року «Про заходи щодо утвердження гарантій та підвищення ефективності захисту права власності в Україні»; Постанова Кабінету Міністрів України № 31 від 18 січня 2006 року; „Про припинення дії Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України, Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Урядом Сполучених Штатів Америки стосовно створення клірингового депозитарію, що належить галузі цінних паперів»; Постанова Кабінету Міністрів України №1707 від 21.12.04 «Про затвердження Державної програми розвитку Національної депозитарної системи України»; Державна програма розвитку Національної депозитарної системи України; Рішення ДКЦПФР №52 від 06.03.2001 «Про Основні напрями розвитку Національної депозитарної системи України»; Рішення ДКЦПФР № 27 від 11.01.2002 «Про Порядок приймання Національним депозитарієм України первинних документів, на підставі яких здійснювалися зміни в системі реєстру власників іменних цінних паперів, та Порядок приймання Національним депозитарієм України реєстру власників іменних цінних паперів»; Рішення ДКЦПФР №63 від 11.02.2003 «Про внесення змін до деяких нормативних актів Комісії»; Рішення ДКЦПФР №64 від 11.02.2003 «Щодо захисту прав власників цінних паперів при здійсненні депозитарного обліку»; Рішення ДКЦПФР від 30.06.2005 №351 «Про затвердження Порядку приймання уповноваженим на зберігання документів та копій архівів баз даних від зберігача цінних паперів та Порядку взаємодії уповноваженого на зберігання та депозитарію цінних паперів»; Порядок приймання уповноваженим на зберігання документів та копій архівів баз даних від зберігача цінних паперів; Порядок

взаємодії уповноваженого на зберігання та депозитарію цінних паперів; Порядок приймання Національним депозитарієм України зведеного облікового реєстру рахунків власників акцій та копій документів, що є підставами для обтяження акцій зобов'язаннями; Порядок призначення індивідуальних ідентифікаційних кодів власникам цінних паперів — нерезидентам; Порядок приймання Національним депозитарієм України реєстру власників іменних цінних паперів; Порядок приймання та видачі Національним депозитарієм України, як уповноваженим на зберігання, документів системи реєстру власників іменних цінних паперів; Порядок приймання Національним депозитарієм України первинних документів, на підставі яких здійснювалися зміни в системі реєстру власників іменних цінних паперів; Положення про порядок отримання зберігачем, депозитарієм та іноземною депозитарною установою кодів міждепозитарного обліку.

Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами та професійними учасниками ринку:

3. Зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

Здійснення Національним депозитарієм України депозитарної діяльності депозитарію цінних паперів. Послуги НДУ при здійсненні цього виду діяльності. *Послуги емітентам:* відкриття та ведення рахунків у цінних паперах емітентів; зарахування цінних паперів на рахунки емітентів унаслідок депонування глобального/тимчасового глобального сертифікату випуску, зареєстрованого в бездокументарній формі; відкриття рахунку у цінних паперах та проведення облікових операцій для емітентів, що перебувають на стадії створення; відкриття рахунку у цінних паперах емітенту для обліку викуплених знерухомлених цінних паперів власного випуску; обслуговування операцій розміщення цінних паперів на рахунки власників; обслуговування біржового розміщення цінних паперів на організаторі торгівлі; відображення операцій викупу емітентом власних цінних паперів; відображення обігу цінних паперів емітента на вторинному ринку; нарахування та виплати емітентом доходів за випущеними ним цінними паперами; проведення корпоративних операцій з випуском цінних паперів емітента (операції, пов'язані зі зміною розміру статутного фонду, дробленням, консолідацією та операції, пов'язані з реорганізацією, анулюванням випуску або його частини тощо); формування зведеного облікового реєстру власників

цінних паперів (в електронному та паперовому вигляді); надання інформаційних довідок для подання до державних органів; засвідчення звітів емітента по результатах розміщення цінних паперів; надання інформаційно-консультаційних послуг.

Послуги зберігачам: відкриття та ведення рахунків у цінних паперах; проведення облікових операцій, пов'язаних із зарахуванням знерухомлених іменних документарних цінних паперів внаслідок реєстрації депозитарію номінальним утримувачем у реєстрі або зі списанням цінних паперів внаслідок їх матеріалізації; проведення облікових операцій, пов'язаних з розміщенням цінних паперів у бездокументарній формі; проведення облікових операцій, пов'язаних з розрахунками за договорами щодо цінних паперів; обслуговування біржового розміщення цінних паперів на організованих ринках цінних паперів; проведення операцій переміщення цінних паперів з/на рахунки номінальних утримувачів — зберігачів; проведення операцій, пов'язаних зі знерухоомленням цінних паперів на пред'явника; відображення корпоративних операцій емітента на рахунках у цінних паперах зберігачів; забезпечення повідомлення про корпоративні дії емітентів для інформування депонентів зберігача; облік обтяження цінних паперів зобов'язаннями на рахунках зберігачів; формування довідок про операції зберігача по його рахунку у цінних паперах; забезпечення процедури рефінансування Національним банком України банків-зберігачів або банків — клієнтів зберігачів під заставу корпоративних цінних паперів, які обліковуються в Національному депозитарії України; забезпечення надання/отримання зберігачем, який є комерційним банком, кредитів під заставу корпоративних цінних паперів, які обліковуються в Національному депозитарії України (міжбанківське кредитування); проведення виплати доходів на рахунки зберігачів для подальшої виплати власникам цінних паперів; ведення загальносистемних довідників (емітентів, випусків цінних паперів, професійних учасників тощо); забезпечення захищеного документообігу в процесі виконання депозитарних операцій; надання інформаційно-консультаційних послуг.

Послуги реєстраторам: надання зведеного облікового реєстру власників цінних паперів за запитом реєстратора; зберігання контрольних копій реєстрів власників іменних цінних паперів у порядку, встановленому ДКЦПФР. *Ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.* Положення про депозитарну діяльність. Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів. Зобов'язаність реєстроутримувача щодо надання переліку власників, для яких він є номінальним утримувачем. Облікові реєстри власників цінних паперів, що формуються зберігачами на підставі записів на відкритих

у них рахунках у цінних паперах цих власників станом на кінець операційного дня, що передує визначеній даті обліку. Зведений обліковий реєстр власників цінних паперів та його формування депозитарієм на підставі даних облікових реєстрів, наданих зберігачами та/або на підставі облікових реєстрів, наданих іноземними депозитарними установами, з якими депозитарій має кореспондентські відносини.

Послуги фондовим біржам: проведення клірингу та розрахунків за договорами щодо цінних паперів, які укладаються на біржі; обслуговування біржового розміщення цінних паперів.

4. Стандартизація депозитарного обліку та документообігу щодо операцій з цінними паперами

Стандартизація депозитарного обліку як комплекс заходів щодо розробки та впровадження стандартів здійснення обліку цінних паперів на рахунках у цінних паперах та контроль за додержанням встановлених стандартів.

Стандартизація документообігу щодо операцій з цінними паперами як комплекс заходів щодо розробки та впровадження стандартів проведення операцій з цінними паперами, включаючи стандартизацію депозитарної та розрахунково-клірингової діяльності та контроль за додержанням встановлених стандартів.

Стандарти депозитарного обліку та документообігу щодо операцій з цінними паперами.

5. Нумерація (кодифікація) цінних паперів, випущених в Україні, відповідно до міжнародних норм.

Необхідність та існуюча практика кодифікації цінних паперів. Перелік мінімально необхідної інформації для призначення міжнародних ідентифікаційних номерів цінних паперів (кодів ISIN): для призначення міжнародних ідентифікаційних номерів для акцій у випадку здійснення першої емісії; для призначення міжнародних ідентифікаційних номерів для акцій у випадку додаткової емісії; для призначення міжнародних ідентифікаційних номерів для облігацій підприємств та місцевих позик; для інвестиційних сертифікатів у випадку здійснення першої емісії та додаткової емісії; для іпотечних сертифікатів; для сертифікатів фонду операцій з нерухомості; іпотечних облігацій; для ф'ючерсів; для опціонів.

6. Встановлення відносин і налагодження постійної взаємодії з депозитарними установами інших держав.

Укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про пряме членство або кореспондентські відносини для обслуговування

міжнародних операцій з цінними паперами учасників Національної депозитарної системи, контроль за їх кореспондентськими відносинами з депозитарними установами інших держав.

7. Аналіз змін стану ринку цінних паперів за період проходження практики.

Розвиток емісійної діяльності на ринку цінних паперів України. Стан обігу цінних паперів в Україні. Діяльність організаторів торгівлі цінними паперами. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів. Діяльність інститутів спільного інвестування. Розвиток інфраструктури фінансового ринку та можливі напрями її модернізації.

Склад додатків

1. Форма договору про обслуговування емісії цінних паперів.
2. Вимоги до програмного та технічного обладнання клієнтів Депозитарію.
3. Регламент щодо здійснення функцій номінального утримувача

Керівник бази практики

(Назва організації)
« ____ » _____ 200__ р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН
ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ СТУДЕНТОМ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ
«ФІНАНСОВИЙ РИНОК» ПРИ ДВНЗ «КИЇВСЬКОМІЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

У _____
(назва бази практики)

з « ____ » _____ 2008 року до « ____ » _____ 2009 року

Тема дипломної роботи магістра _____

№ п/п	Розділ магістерської практики	Кількість тижнів для виконання	З якого по яке число включно	Керівники практики
1.	Національний депозитарій України — головні завдання, повноваження, структура.	3		
2.	Законодавча та нормативна база діяльності Національного депозитарію України. Організація розвитку законодавства та взаємодії з державними органами та професійними учасниками ринку.	2		

3.	Зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.	2		
4.	Стандартизація депозитарного обліку та документообігу щодо операцій з цінними паперами	2		
5.	Нумерація (кодифікація) цінних паперів, випущених в Україні, відповідно до міжнародних норм.	2		
6.	Встановлення відносин і налагодження постійної взаємодії з депозитарними установами інших держав,	3		
7.	Аналіз змін стану ринку цінних паперів за період проходження практики.	6		
	Всього:	20		

Керівник практики _____

В результаті проходження практики студент повинен:

знати законодавчі та нормативно-правові акти з питань особливостей функціонування Національної депозитарної системи України та діяльності Національного депозитарію України (НДУ); головні завдання, функції, права та структуру НДУ; посадові обов'язки, права й відповідальність працівників НДУ; організацію і методи роботи НДУ, тощо;

мати практичні навички щодо розробки і прийняття нормативних документів НДУ; організації участі НДУ в розробці нормативних документів інших органів влади в частині, що стосується питання функціонування Національної депозитарної системи України; зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів; клірингу та розрахунків за угодами щодо цінних паперів; ведення реєстрів власників іменних цінних паперів; стандартизації депозитарного обліку та документообігу щодо операцій з цінними паперами; нумерації (кодифікації) цінних паперів, випущених в Україні, відповідно до міжнародних норм; встановлення відносин і налагодження постійної взаємодії з депозитарними установами інших держав, укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про пряме членство або кореспондентські відносини для обслуговування міжнародних операцій з цінними паперами учасників Національної депозитарної системи,

контроль за їх кореспондентськими відносинами з депозитарними установами інших держав

Підведення підсумків практики

Підсумки результатів практики студента підводяться у процесі захисту ним звіту про практику перед комісією, що призначається кафедрою фінансів. Захист звіту про практику оцінюється диференційною оцінкою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), яка характеризує успішність студента.

Оцінка захисту звіту про практику студентом заноситься в екзаменаційну відомість та проставляється у заліковій книжці.

Студент, який не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при захисті звіту про практику, направляється на практику повторно або відраховується з університету.

Підсумки результатів практики підводяться у процесі проведення попереднього захисту дипломних робіт перед комісією, що призначається кафедрою фінансів. На захист студент повинен представити всі три розділи дипломної роботи у повному обсязі із попереднім відзивом керівника.

3.3. ТЕМАТИКА МАГІСТЕРСЬКИХ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Засади функціонування та сегментація фінансового ринку

1. Фондовий ринок України та його роль у залученні іноземних інвестицій.
2. Міжнародні фондові ринки на сучасному етапі.
3. Організований ринок цінних паперів в Україні.
4. Операції з цінними паперами на біржовому ринку.
5. Розвиток біржової торгівлі цінними паперами в Україні.
6. Іноземне інвестування на фінансовому ринку України.
7. Портфельні інвестиції на фінансовому ринку України.
8. Ризики на ринку цінних паперів.
9. Аналіз ризиків на фінансовому ринку.
10. Управління ризиками на фінансовому ринку.
11. Ціноутворення на ринку цінних паперів.
12. Розкриття інформації на фінансовому ринку.
13. Іноземні емітенти на ринку цінних паперів України.
14. Фондові індекси та рейтинги на ринку цінних паперів.
15. Рейтингування на фондовому ринку.

16. Технічний аналіз та можливості його застосування на фінансовому ринку України.

17. Фундаментальний аналіз та його значення на фінансовому ринку.

Інструменти фінансового ринку

18. Економічна та правова природа цінних паперів.

19. Цільові державні облігації на фінансовому ринку України.

20. Розвиток ринку облігацій внутрішніх державних позик.

21. Зовнішні державні облігаційні запозичення.

22. Казначейські зобов'язання в Україні.

23. Ринок державних облігацій в Україні.

24. Товаророзпорядчі цінні папери як інструмент фондового ринку.

25. Іпотечні цінні папери як інструменти фінансового ринку.

26. Українські цінні папери на міжнародних фондових ринках.

27. Строкові (похідні) фінансові інструменти як засоби управління ризиком.

28. Ф'ючерси як інструмент хеджування ризиків на фінансовому ринку.

29. Депозитарні розписки як інструмент виходу на міжнародні фондові ринки.

30. Особливості розвитку ринку акцій в Україні.

31. Розвиток ринку іпотечних облігацій в Україні.

32. Ринок корпоративних облігацій в Україні.

33. Інвестиційні сертифікати на фондовому ринку України.

Фінансові посередники

34. Комерційні банки як учасники фінансового ринку.

35. Комерційні банки як інвестори на ринку цінних паперів.

36. Комерційні банки як емітенти цінних паперів.

37. Комерційні банки як професійні учасники фондового ринку.

38. Торговці цінними паперами як суб'єкти фінансового ринку.

39. Брокерська діяльність на ринку цінних паперів.

40. Андеррайтинг та його розвиток в Україні.

41. Інвестиційні фонди та інвестиційні компанії.

42. Інститути спільного інвестування в Україні.

43. Діяльність відкритих ІСІ в Україні.

44. Діяльність закритих ІСІ в Україні.

45. Послуги інститутів спільного інвестування для фізичних осіб.

46. Венчурне інвестування в Україні.

47. Компанії з управління активами як учасники фінансового ринку.
48. Недержавні пенсійні фонди як учасники фінансового ринку.
49. Адміністрування недержавних пенсійних фондів.
50. Місце та роль саморегулювних організацій на ринку цінних паперів.

Держава на фінансовому ринку

51. Державне регулювання фінансового ринку України.
52. Державні цінні папери на фінансовому ринку України.
53. Захист прав інвесторів на фінансовому ринку України.
54. Державна комісія з цінних паперів України та фондового ринку в системі регулювання фінансового ринку.
55. Державна комісія з регулювання фінансових послуг України в системі регулювання фінансового ринку.
56. Державне регулювання діяльності з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів в Україні.
57. Державне регулювання діяльності зберігачів в Україні.
58. Державне регулювання діяльності торговців цінними паперами в Україні.
59. Державні запозичення на фінансовому ринку.
60. Держава як суб'єкт фінансового ринку.
61. Держава як кредитор на фінансовому ринку.
62. Емісійна діяльність держави на ринку цінних паперів.
63. Операції центрального банку на відкритому ринку.
64. Державна регулятивна інфраструктура фінансового ринку.
65. Державні фінансові інституції.
66. Регулятивна інфраструктура фінансового ринку .
67. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.
68. Саморегулювання на фінансовому ринку.

Корпорація на фінансовому ринку

69. Формування капіталу корпорацій в Україні.
70. Оцінка активів корпорації.
71. Дивідендна політика корпорацій в Україні.
72. Корпорація на фондовому ринку України.
73. Емісійна стратегія корпорації на ринку цінних паперів України.
74. Аналіз фінансової звітності акціонерних товариств.
75. Оцінка вартості акцій (облігацій).

- 76. Злиття (поглинання) корпорацій.
- 77. Позиціювання акціонерних товариств на фінансовому ринку.
- 78. Діяльність відкритих акціонерних товариств на фінансовому ринку України.
- 79. Діяльність закритих акціонерних товариств на фінансовому ринку України.
- 80. Діяльність корпорації на фінансовому ринку.
- 81. Регулярна та особлива інформація акціонерних товариств.
- 82. Первинний ринок цінних паперів корпорацій.
- 83. Вторинний ринок корпоративних цінних паперів.
- 84. Публічні розміщення цінних паперів.
- 85. Первинні публічні розміщення (ІРО) на фондових біржах світу.
- 86. Визначення вартості чистих активів корпорації.
- 87. Інвестиційна політика нефінансових корпорацій на фінансовому ринку.

Інфраструктура фінансового ринку

- 88. Розвиток Національної депозитарної системи України.
- 89. Національна депозитарна система в структурі фондового ринку України.
- 90. Кліринговий депозитарій у системі фондового ринку України.
- 91. Організатори торгівлі цінними паперами.
- 92. Зберігачі як учасники Національної депозитарної системи.
- 93. Інфраструктура фінансового ринку України.
- 94. Діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів.
- 95. Депозитарна діяльність зберігача на фінансовому ринку України.
- 96. Депозитарна діяльність на фінансовому ринку.
- 97. Фондова біржа як суб'єкт інфраструктури.
- 98. Саморегулювні організацій реєстраторів та зберігачів.

Управління фінансовими активами

- 99. Управління цінними паперами як вид професійної діяльності на фінансовому ринку.
- 100. Управління активами інституційних інвесторів *(на прикладі ІСІ, НІПФ)*.
- 101. Ризики у процесі управління активами.
- 102. Аналіз та оцінювання вартості цінних паперів інститутів спільного інвестування.

103. Довірче управління фінансовими активами.
104. Склад та структура активів інвестиційного фонду.
105. Оцінювання активів інститутів спільного інвестування.
106. Управління пенсійними активами.
107. Управління активами недержавних корпоративних фондів.
108. Склад та структура активів недержавних пенсійних фондів.
109. Оцінювання активів недержавних пенсійних фондів.
110. Організація діяльності компанії з управління активами.
111. Управління активами пайового інвестиційного фонду.
112. Компанії з управління активами як професійні учасники ринку цінних паперів.
113. Довірче управління активами.
114. Діяльність з управління цінними паперами.
115. Діяльність з управління іпотечним покриттям.
116. Управління іпотечним покриттям на фінансовому ринку України.
117. Управління іпотечним покриттям звичайних іпотечних облігацій.
118. Управління іпотечним покриттям структурованих іпотечних облігацій.
119. Саморегулювання діяльності з управління активами.

3.4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Магістерська дипломна робота (МДР) — це самостійне дослідження, виконане студентом на завершальному етапі навчання в університеті. Вона є кваліфікаційним документом, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом і приймає рішення про присвоєння кваліфікації.

Як теоретико-прикладне дослідження, МДР повинна містити глибоке теоретичне осмислення актуальної організаційно-управлінської або соціально-економічної проблеми, а також обґрунтований проект практичного її розв'язання, виконаний на основі ретельно проведеного аналізу діяльності конкретної організації-замовника (бази практики).

Метою підготовки МДР є поглиблення студентом теоретичних і практичних знань з обраного напрямку спеціалізації, вироблення вмінь застосовувати їх при вирішенні конкретних практич-

них завдань; сприяння розвитку пошуку сучасних наукових досягнень у певній сфері та вміння їх самостійно застосовувати при вирішенні прикладних проблем; визначення ступеня підготовки випускника до самостійної практичної діяльності.

Працюючи над МДР, студент має засвоїти навички правильної постановки проблеми та обґрунтування її актуальності, формулювання мети і завдань дослідження, побудови логічного плану і оптимальної структури, роботи з літературними джерелами та статистичною інформацією, аналізу та оцінки різних аспектів діяльності організації, обґрунтування власних узагальнень, висновків і пропозицій.

Основними завданнями дипломної роботи є:

- вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження;

- проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;

- розробка та оцінка альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;

- обґрунтування запропонованих рішень з використанням ситуаційного аналізу;

- підготовка доповіді та научних матеріалів, що передають основний зміст роботи та пропозиції автора, з подальшим їх публічним захистом.

Повнота й особливості реалізації цих завдань залежать від напрямку дослідження, сфери діяльності підприємства та його специфічних рис.

СТРУКТУРА, ЗМІСТ І ОБСЯГ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Магістерська дипломна робота як оригінальне теоретично-прикладне дослідження повинна мати певну логіку побудови, послідовність і завершеність. **Загальний обсяг** дипломної роботи має бути 90—110 сторінок друкованого тексту, не враховуючи список літератури і додатки.

Робота повинна бути виконана з урахуванням державних та галузевих стандартів (ДСТУ 3008—95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення).

Мова дипломної роботи — державна, стиль — науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок.

Рекомендується така структура МДР:

- зміст (план) роботи;
- вступ;

- бібліографія;
- перший (теоретичний) розділ;
- другий (аналітичний) розділ;
- третій (конструктивний, проектний) розділ;
- висновки (кінцева частина);
- література;
- додатки.

Зміст або план МДР може займати 1—1,5 сторінки. В ньому записуються назви всіх розділів і підрозділів (параграфів) із зазначенням початкових сторінок. План роботи має відображати суть проблеми, її складність та логіку дослідження. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, тісно пов'язаними з назвою роботи, але не повторювати її.

У **вступі** (3—5 с.) дається наукове обґрунтування актуальності і значення обраної теми; формулюються мета, завдання і об'єкт дослідження; наводиться перелік застосованих методів дослідження; повідомляється, чи пройшла робота якусь апробацію у замовника чи в іншій організації.

У **бібліографії** (6—8 с.) дається аналіз використаної при виконанні роботи, літератури (наукової, навчальної) за напрямками дослідження. Перш за все, це стосується висвітлення теоретичних аспектів теми. У цьому розділі необхідно подати підходи до визначення понять, категорій, принципів, ознак, рис, складових частин тощо у різних авторів, зміст яких буде розглянуто у першому розділі роботи. При виконанні тем, які недостатньо висвітлені у сучасній українській економічній літературі, обов'язковим є включення до розділу основних законодавчих і нормативних документів для аналізу.

Перший розділ (25—30 с.) структурно складається з 3—4 підрозділів. У ньому слід розкрити стан теоретичних напрацювань з обраної теми, проаналізувати існуючі різноманітні погляди (в тому числі власні) на ті чи інші аспекти, виявити невирішені проблеми, які потребують розв'язання в теоретичному, методичному та прикладному плані.

Важливе місце в даному розділі посідає викладення методик аналізу визначених проблем, які будуть використовуватись у наступних частинах роботи. Автор має продемонструвати свою обізнаність з методами аналізу і на основі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найпридатнішого для обраного напрямку дослідження.

У **другому розділі** (30—35 с.) студент повинен виконати ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах конкретної організації.

У цьому розділі можна виділити 3—5 відносно самостійних підрозділів, що містять аналіз і оцінку конкретних сфер діяльності об'єкта дослідження. Описувати історію виникнення і розвитку організації недоцільно.

Розділ повинен бути максимально насиченим фактичною інформацією (таблиці, графіки, діаграми, схеми), що відображають відповідні результати діяльності організації за останніх 3—5 років.

Слід чітко розмежувати джерела походження використаної при аналізі інформації: що запозичене з літератури, що одержано з документів організації, а які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, соціологічних опитувань тощо.

Розділ завершується оцінкою одержаних результатів.

Третій розділ (20—25 с.) має містити обґрунтовані пропозиції студента, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі. Структурно вміщує 3—4 підрозділи. Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на аналізі, проведеному в другому розділі МДР. Невід'ємною частиною обґрунтування пропонованих студентом заходів має бути розрахунок економічної ефективності.

За результати розрахунків та зроблені на цій основі висновки відповідальність несе студент — автор магістерської дипломної роботи.

Однією з ознак високої якості магістерської дипломної роботи є застосування економіко-математичних методів та електронно-обчислювальних машин як під час аналізу, так і при обґрунтуванні запропонованих заходів.

Висновки (4—6 с.) є завершальною частиною МДР. Він містить стислий виклад актуальності теми, зроблених оцінок та узагальнень під час аналізу, пропозицій автора та їх економічної ефективності. Ознайомлення з текстом висновків повинно сформувати у читача уявлення про ступінь реалізації автором дипломної роботи поставленої мети і завдань.

Література включає складений за чинними правилами перелік використаних літературних джерел (додаток 5).

У **додатки** виносяться громіздкі таблиці допоміжного характеру, блок-схеми, зразки форм таблиць та анкет соціологічного опитування тощо.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота має бути виконана і оформлена з додержанням усіх технічних вимог до наукових робіт. Текст роботи має бути набраний на комп'ютері на одному боці аркуша білого паперу форма-

ту А4. Шрифт Times New Roman, 14 пт, через 1,5 інтервали. Можна також подати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями: лівим — не менше ніж 20 мм, правим — не менше ніж 10 мм, верхнім — не менше ніж 20 мм, нижнім — не менше ніж 20 мм. Відстань між заголовком і текстом має бути в межах 15—20 мм.

Дипломна робота починається з титульного аркуша, який виконується за формою (додаток 3).

За **титульним аркушем** розміщують послідовно:

індивідуальне завдання,

реферат (0,5—1 сторінка), в якому слід указати загальний обсяг роботи, кількість таблиць, рисунків, ключові поняття і викласти в дуже стислій формі сутність роботи (зразок наведено в додатку 4);

відзив наукового керівника,

зовнішню рецензію,

зміст роботи,

вступ,

бібліографія,

перший, другий, третій розділ,

висновки,

література,

додатки.

У змісті зазначають початкові сторінки кожного розділу і підрозділу. Назви розділів і підрозділів у змісті й тексті мають бути однаковими. Реферат, відзив наукового керівника і зовнішню рецензію не нумерують.

Вступ, кожний розділ, висновки і список літератури починаються з нової сторінки, а наступний підрозділ — одразу після закінчення попереднього.

Розділи, підрозділи, пункти й підпункти слід нумерувати арабськими цифрами та друкувати з абзацним відступом.

Розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах усього тексту за винятком додатків (1, 2, 3 і т. ін.).

Номер підрозділу або пункту включає номер розділу і порядковий номер підрозділу або пункту, відокремлені крапкою (1.1, 1.2 і т. ін.).

Номер підпункту включає номери розділу, підрозділу, пункту і порядковий номер підпункту, відокремлені крапкою (1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.1.3 і т. д.).

Після номеру розділу, підрозділу, пункту і підпункту в тексті роботи крапку не ставлять.

Якщо текст поділяють тільки на пункти, їх слід нумерувати (за винятком додатків) порядковими номерами в межах усього тексту.

ЗАГОЛОВКИ

Розділи, підрозділи повинні мати заголовки, що чітко й коротко відображають їхній зміст.

Заголовки розділів, підрозділів і пунктів слід друкувати з абзацним відступом з великої літери без крапки в кінці та без підкреслень.

Якщо заголовок складається з двох речень, їх відокремлюють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається. За використання набірних друкарських форм заголовки розділів і підрозділів слід виділяти шрифтом.

ПЕРЕЛІКИ

У тексті пунктів або підпунктів можуть бути переліки. Перед кожною позицією переліку слід ставити дефіс або (за необхідності) послатися в тексті на один із переліків) малу літеру, після якої ставлять дужку. Для подальшої деталізації переліку необхідно використовувати арабські цифри, після яких ставлять дужку.

Перелік першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня — з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня.

Приклад

- a) _____
- б) _____
 - 1) _____
 - 2) _____
- в) _____

ТАБЛИЦІ

Таблиці застосовують для уточнення та зручності порівняння показників. Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Назва таблиці має точно і стисло відображати її зміст. Назву слід розміщувати посередині над першою частиною таблиці, над іншими частинами таблиці пишуть «Продовження таблиці ____» із зазначенням номера таблиці.

(назва таблиці)

{						Заголовки стовпців
						Підзаголовки стовпців
	1	2	3	4	5	Нумерація стовпців
{						Рядки
} Стовпці						

Таблиці (за винятком таблиць у додатках) слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу. Номер таблиці складається з номеру розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «Таблиця 2.1» — перша таблиця другого розділу.

Таблиці кожного додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням перед цифрою позначення додатка.

Якщо в тексті роботи є тільки одна таблиця, то її позначають «Таблиця 1» або «Таблиця В.1», якщо таблицю наведено в додатку В.

На всі таблиці мають бути посилання в тексті, які складаються зі слова «таблиця» із зазначенням її номера.

Заголовки стовпців і рядків таблиці слід друкувати з великої літери, підзаголовки стовпців — з малої, якщо вони є продовженням заголовка, або з великої, якщо вони мають самостійне значення. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять, заголовки і підзаголовки стовпців друкують в однині.

Таблиці ліворуч, праворуч і знизу, як правило, обмежують лініями.

Розділяти заголовки і підзаголовки боковика і стовпців діагональними лініями не допускається.

Горизонтальні й вертикальні лінії, що розмежовують рядки таблиці, можна не креслити, якщо брак таких не ускладнює користування таблицею.

Заголовки стовпців, як правило, друкують паралельно рядкам таблиці. За необхідності допускається перпендикулярне розміщення заголовків стовпців.

Головку таблиці треба відокремлювати лінією від тексту таблиці.

Допускається розміщення таблиці вздовж довгого боку аркуша.

Якщо рядки або стовпці таблиці виходять за формат сторінки, то таблицю ділять на частини, які розміщують одна під одною або поряд, при цьому в кожній частині таблиці повторюють її головку й боковик.

У разі поділу таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами стовпців і рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами стовпці і (або) рядки першої частини таблиці.

Якщо в кінці сторінки таблиця переривається і її продовження буде на наступній сторінці, то в першій частині таблиці нижню горизонтальну лінію, що обмежує таблицю, не креслять.

ГРАФІЧНИЙ МАТЕРІАЛ

Графічний матеріал — рисунки (схеми, діаграми і т. ін.) розміщують у МДР для встановлення властивостей або характеристик об'єкта, а також для кращого розуміння тексту МДР. На графічний матеріал мають бути посилання в тексті МДР.

Графічний матеріал треба розмістити безпосередньо після тексту, в якому про нього згадується вперше, або на наступній сторінці, а за необхідності — у додатку.

За наявності у МДР таблиць, що доповнюють графічний матеріал, таблиці слід розмішувати після графічного матеріалу.

Графічний матеріал може мати тематичну назву, яку розміщують під ним.

За необхідності під графічним матеріалом розміщують пояснювальні дані. Слово «рисунок» і назву подають після пояснювальних даних.

Графічний матеріал (за винятком графічного матеріалу додатків) слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу. Якщо рисунок один, його позначають «Рис. 1».

Номер рисунка складається з номерів розділу та порядкового номера рисунка, відокремлених крапкою (Рис. 1.1).

Графічний матеріал кожного додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням перед цифрою позначення додатка (Рис. В.3).

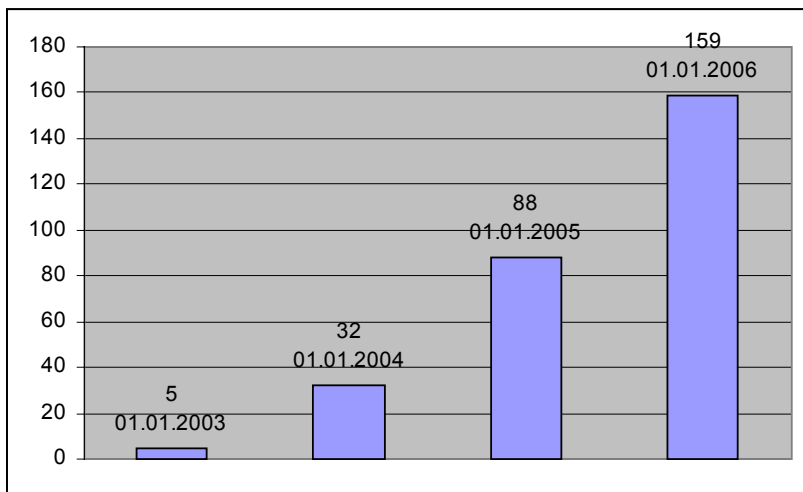

Рис. 1.1. Динаміка ПДВ в Україні

Рисунок (діаграму, схему і т. ін.), як правило, слід виконувати на одній сторінці. Якщо рисунок не вміщується на одній сторінці, дозволяється переносити його на інші сторінки. При цьому тематичну назву розміщують на першій сторінці, пояснювальні дані— на кожній сторінці і під ними друкують «Рис. ..., аркуш ...», якщо є кілька рисунків, і «Рис. 1, аркуш...», якщо є один рисунок.

ФОРМУЛИ

Формули, за винятком тих які є в додатках, мають нумеруватися арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, які друкують на рівні формули праворуч у круглих дужках.

Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою.

Приклад:

(3.1), (3.3).

Посилання в тексті на порядкові номери формули дають у дужках.

Приклад:

...у формулі (1.1).

Формули в додатках нумерують окремо арабськими цифрами в межах кожного додатка з додаванням перед цифрою позначення додатка.

Приклад:

...у формулі (В. 1).

У формулі як символи фізичних величин слід застосовувати позначення, встановлені відповідними стандартами або іншими документами.

Пояснення символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули, якщо вони не пояснювалися в тексті, мають бути наведені безпосередньо під формулою.

Пояснення кожного символу слід давати з нового рядка в тій послідовності, в якій символи наведено у формулі. Перший рядок пояснення має починатися словом «де» без двокрапки.

Формули, що подаються одна за одною і не розділені текстом, відокремлюють комою.

ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

При написанні дипломної роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали з яких наводяться в дипломній роботі або на ідеях і висновках яких розробляються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена дипломна робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тому разі, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в дипломній роботі.

Посилання додаються одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у списку літератури та відповідна сторінка джерела (наприклад [4, с. 35]), або під текстом цієї сторінки у вигляді виноски, в якій указують прізвище та ініціали автора, назву джерела, видавництва, рік видання та сторінку.

Література

Література подається в такій послідовності:

- 1) Закони України;
- 2) Укази Президента України;
- 3) Постанови Кабінету Міністрів України;
- 4) інструкції та нормативні акти міністерств і відомств;
- 5) наукова, навчально-методична, спеціальна література, видана українською або російською мовами в алфавітному порядку;
- 6) наукова, навчально-методична, спеціальна література, видана іноземними мовами;
- 7) статистичні збірники і матеріали конкретних баз практики.

ДОДАТКИ

Матеріал, що доповнює положення МДР, допускається розмішувати в додатках. Додатками можуть бути: графічний матеріал, таблиці великого формату, розрахунки, опис алгоритмів і програм задач, що розв'язуються на ЕОМ, і т. ін.

Додатки можуть бути обов'язковими та інформаційними. Інформаційні додатки можуть бути рекомендованого або довідкового характеру.

Додатки позначають великими літерами української абетки, починаючи з А, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Після слова «Додаток» друкують літеру, що позначає його послідовність.

Допускається позначення додатків літерами латинської абетки, за винятком літер І та О.

У разі повного використання літер української та латинської абеток допускається позначення додатків арабськими цифрами.

Якщо у МДР один додаток, то він позначається «Додаток А».

Кожний додаток слід починати з нової сторінки із зазначенням угорі в середині сторінки слова «Додаток» і його позначенням, а під ним у дужках для обов'язкового додатка друкують слово «обов'язковий», а для інформаційного — «рекомендований» чи «довідковий». Додаток повинен мати заголовок, який друкують симетрично відносно тексту з великої літери окремим рядком.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи, підрозділи, пункти, підпункти.

Запозичена з літературних чи статистичних джерел інформація (формули, таблиці, схеми, графіки, висновки тощо) потребує обов'язкових посилань (у квадратних дужках) на порядковий но-

мер джерела у списку використаної літератури та номери сторінок, з яких узято інформацію.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Виконання дипломної роботи складається з таких основних етапів:

- 1) визначення напрямку дослідження;
- 2) вибір і затвердження теми та плану дипломної роботи;
- 3) проведення досліджень і написання роботи;
- 4) оформлення дипломної роботи;

5) підготовка до публічного захисту і захист роботи. Графік виконання дипломної роботи (додаток 7) затверджується на початку навчального року, контролюється науковим керівником і кафедрою. За порушення графіка студент може бути недопущений до захисту дипломної роботи.

Визначення напрямку дослідження

Визначення напрямку дослідження здійснюється виходячи з наукових інтересів студента, тематики наукових досліджень кафедри, замовлень підприємств тощо.

Вибираючи напрям дослідження, доцільно користуватися запропонованим переліком тем, проте він не є обов'язковим і може уточнюватись або доповнюватись за бажанням студента та його наукового керівника.

Вибір і затвердження теми та плану дипломної роботи

Тема магістерської дипломної роботи повинна бути актуальною, мати теоретичне і прикладне значення, відповідати сучасному стану та перспективам розвитку економічної науки і господарської практики.

Студент може скористатися тематикою МДР, яку розробляє і щорічно переглядає кафедра. Студенту надається право запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням її дослідження.

Тема роботи має бути погоджена як з випускною кафедрою, так і з організацією, на матеріалах якої вона буде виконуватися.

Обираючи тему, слід урахувувати її актуальність для організації, можливість одержання відповідних матеріалів (планових, звітних, статистичних), проведення власних спостережень, розрахунків, експериментів, наявність літературних джерел, власні напрацювання.

Обов'язковою вимогою до магістерської дипломної роботи є її корисність і практична цінність. МДР має бути написана на матеріалах конкретної організації.

Студенти денної форми навчання проходять переддипломну практику за направленнями випускної кафедри; матеріали для аналітичної частини роботи вони одержують за місцем практики.

Студенти вечірньої та заочної форм навчання одержують матеріали для аналітичної частини МДР за місцем основної роботи.

Виконання магістерської дипломної роботи на абстрактну тему без використання й аналізу матеріалів, що характеризують діяльність конкретної організації, не допускається.

Пропозиції щодо вибору теми МДР студент спочатку обговорює з науковим керівником від кафедри. За поданням наукових керівників кафедра розглядає пропозиції студентів і після їх схвалення готує проект відповідного наказу.

Закріплення за студентом теми магістерської дипломної роботи оформлюється наказом ректора КНЕУ не пізніше ніж за півроку до закінчення навчання за магістерською програмою. Цим самим наказом призначаються наукові керівники магістерських дипломних робіт.

Обов'язками наукових керівників є:

- консультування студентів з питань вибору теми роботи, розробки її плану, добору спеціальної літератури, підготовки окремих розділів;

- видача студентові завдання на дипломну роботу із зазначенням термінів виконання кожного розділу;

- контроль за дотриманням студентом регламенту підготовки МДР;

- контроль якості дипломної роботи;

- підготовка відзиву про МДР з ґрунтовною характеристикою її якості відповідно до структури критеріїв оцінки.

План дипломної роботи повинен відповідати темі дослідження, мати чітку логіку поєднання теоретико-методичної, аналітичної та конструктивної частин. При розробці та обговоренні плану дослідження необхідно скласти поетапний календарний план написання дипломної роботи згідно із затвердженим на кафедрі регламентом. Невиконання графіка та систематичне відхилення від регламенту є підставою для недопущення студента до захисту дипломної роботи.

Проведення досліджень і написання роботи

Головним завданням цього етапу є написання тексту дипломної роботи відповідно до затверджених теми та плану. Студент має ґрунтовно ознайомитись з теоретичними засадами обраної проблематики, на підставі аналізу літературних джерел узагальнити існу-

ючі підходи та обґрунтувати методичний фундамент своїх досліджень. За допомогою цього інструментарію та загальновідомих сучасних прийомів і методів аналізу проводиться діагностика об'єкта дослідження під кутом зору обраної теми та визначаються наявні проблеми і причини їх виникнення. Це, у свою чергу, є основою для розробки і обґрунтування альтернативних пропозицій щодо усунення проблем і визначення найбільш доцільного способу їх вирішення в умовах конкретного підприємства.

В ході реалізації цього етапу робота з літературними джерелами ведеться паралельно з дослідженнями на підприємстві, окремі аспекти дипломної роботи можуть уточнюватися або коригуватися.

Підготовка до захисту дипломної роботи

Згідно з регламентом студент зобов'язаний подавати дипломну роботу науковому керівникові на першу перевірку частинами у встановлені строки. У разі недодержання студентом календарного графіка виконання МДР керівник магістерської програми, за поданням наукового керівника дипломної роботи, має право звернутися до ректора з пропозицією відрахувати студента з магістратури як такого, що не виконує навчальний план.

Після завершення написання роботи студент подає дипломну роботу науковому керівникові для одержання від нього письмового відгуку з оцінкою дипломного дослідження. Зразок структури змісту відзиву наукового керівника наведено в додатку 1.

Магістерська дипломна робота, підписана автором, з письмовим відзивом наукового керівника подається керівникові магістерської програми (завідувачу випускаючої кафедри).

Керівник магістерської програми вирішує питання про допуск студента до захисту, роблячи відповідний запис на титульному аркуші дипломної роботи.

У разі невідповідності магістерської дипломної роботи вимогам даних рекомендацій керівник МДР може не допустити студента до захисту дипломної роботи.

Рішення керівника магістерської програми щодо недопущення студента до захисту має бути затверджене на засіданні кафедри.

Якщо студент допущений до захисту магістерської дипломної роботи, кафедра видає йому направлення до рецензента. Зовнішню рецензію на МДР може зробити висококваліфікований фахівець, який спеціалізується на розв'язанні проблем, споріднених з темою роботи. Списки рецензентів затверджуються наказом ректора КНЕУ.

Зовнішня рецензія має містити ґрунтовний аналіз і диференційовану оцінку якості магістерської дипломної роботи. Зразок структури рецензії вміщено в додатку 2.

Порядок захисту дипломної роботи

Порядок захисту магістерської дипломної роботи встановлюється «Положенням про державні екзаменаційні комісії».

Студент готує до захисту реферат та ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, діаграми, рисунки) для всіх членів комісії.

Час виступу не повинен перевищувати 10 хвилин, має бути стислим, конкретним, з використанням ілюстративного матеріалу: плакатів, роздаткового матеріалу (набору таблиць, графіків, діаграм, схем або відповідних слайдів). Головне призначення таких додатків — детально та наочно проілюструвати ті чи інші твердження автора, тому необхідно вчасно посилатися на відповідний матеріал, акцентувати на ньому увагу членів комісії.

У разі використання слайдів треба переконатися у наявності проектора, екрана, можливості затемнення, доступних джерел електричного струму та пам'ятати про специфіку підготовки та застосовування цього методу презентації.

Захист роботи розпочинається з доповіді, в якій студент має розкрити:

- актуальність теми;
- структуру роботи;
- об'єкт дослідження;
- висновки з аналізу, зміст запропонованих заходів та обґрунтування їх ефективності (рекомендується витратити не менше 70 % часу, відведеного для доповіді).

Завершуючи доповідь, випускник має відзначити: які його розробки та висновки впроваджені або намічені до впровадження; де ще слід, на його думку, застосувати результати дослідження; яка фактична чи очікувана соціально-економічна ефективність запропонованих ним заходів.

Під час доповіді слід звертатися до ілюстративного матеріалу, коротко пояснюючи його зміст.

Члени ДЕК, присутні на захисті, можуть ставити випускнику запитання з метою визначення рівня його спеціальної підготовки та ерудиції.

Після відповіді на запитання слово надається рецензенту або зачитується його рецензія. На зауваження рецензента випускник повинен дати аргументовану відповідь. Після цього слово надається науковому керівникові для характеристики й оцінки роботи.

Під час захисту ведеться протокол засідання ДЕК. Окремо відзначається думка членів ДЕК про практичну цінність і рекомендації щодо використання пропозицій автора.

Загальний час захисту МДР не повинен перевищувати 30 хвилин у середньому на одного студента.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні ДЕК виносяться її рішення. У разі незгоди між членами ДЕК думка голови є вирішальною. Рішення комісії оголошується її головою в той самий день.

Випускники, які одержали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету, отримуючи академічну довідку. До повторного захисту магістерська дипломна робота може бути подана протягом трьох років після закінчення навчання в університеті. Після захисту МДР передається на зберігання в архів університету.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою, оцінку магістерської дипломної роботи визначає державна екзаменаційна комісія, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає.

У процесі визначення оцінки враховується низка важливих показників якості МДР:

Змістовні аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки студента;
- володіння культурою презентації.

Основні умови одержання оцінки

Відмінно. Дипломна робота є бездоганною: містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна і коротка, проголошена вільно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ДЕК правильні і стислі.

Добре. Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не подані, недостатньо використані інформаційні матеріали організації-замовника, мають місце окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ДЕК в основному правильні, оформлення роботи в межах вимог.

Задовільно. Тема МДР в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензія і відгуки містять окремі зауваження, доповідь прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання членів ДЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення дипломної роботи.

Незадовільно. Нечітко сформульована мета МДР. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхово, переважає описовість на шкоду системності і глибині. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не випливають, економічне обґрунтування неповне. Оформлення роботи далеке від зразкового. Ілюстрації до захисту відсутні. Відповіді на запитання членів ДЕК неточні або неповні.

Дипломна роботи до захисту не допускається. Подана науковому керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, установлених регламентом. Написана на тему, яка своєчасно не була затверджена наказом по університету. Виконана не самостійно. Структура не відповідає вимогам. Відсутнє економічне обґрунтування пропонованих заходів. Не оправлена у тверду палітурку, недбало оформлена.

Форма відгуку наукового керівника

ВІДЗИВ
на магістерську дипломну роботу

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

на тему: _____
(назва теми)

(Текст відгуку)

Загальна оцінка магістерської дипломної роботи та висновки щодо рекомендації до захисту в ДЕК.

Науковий керівник

(посада, місце роботи)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 200__ р.

РЕЦЕНЗІЯ
на магістерську дипломну роботу

студента КНЕУ _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

(назва теми)

1. Актуальність теми

2. Наукова новизна

3. Якість проведеного аналізу проблеми

4. Практична цінність висновків і рекомендацій

5. Наявність недоліків

6. Загальний висновок магістерської дипломної роботи

Рецензент _____
(посада)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(місце роботи)

Печатка

« ____ » _____ 200__ р.

Зразок форми титульного аркуша дипломної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Кафедра фінансів

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему «_____»

Студента 5 курсу
Фінансово-економічного факультету
Спеціальності «Фінанси»
Магістерська програма 8104/4
«Фінансовий ринок»

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____

(вчений ступінь, посада, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(місце роботи, посада, прізвище та ініціали)

Робота допущена до захисту в ДЕК
протокол №__ від _____

Завідувач кафедри, д.е.н., професор _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Київ 200__

Зразок оформлення реферату

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить ____ сторінок, ____ таблиць, ____ рисунків, список літератури з ____ найменувань, ____ додатків.

НАЗВА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Предметом дослідження є ...
Об'єктом дослідження виступає ...
Мета дипломної роботи полягає в ...
Завданнями роботи є ...
За результатами дослідження сформульовані ...
Одержані результати можуть бути використані ...
Рік виконання дипломної роботи ...
Рік захисту роботи ...

Зразок оформлення списку літератури

1. Закон України «Про господарські товариства» від 19.06.91 // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 49.
2. Народне господарство України в 1992 році: Статистичний щорічник / М-во статистики України. — К.: Техніка, 1993. — 493 с.
3. Юридический справочник предпринимателя / Рук. авт. колл. Ю.С. Шемшученко. — К.: Перлит продакшн ЛТД, 1992. — 636 с.
4. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. — М.: Дело, 1992. — 702 с.
5. Киселев Б.Н., Алешина И.А. Основы стратегического управления: Учеб. пособие для слушателей высш. шк. управления / Гос. акад. упр. им. С. Орджоникидзе. — М., 1993. — 47 с.
6. Васильев Ю.П. Управление развитием производства (Опыт США). — М.: Экономика, 1989. — 239 с.
7. Башнянин Г., Носов О., Хміль Ф. Становлення менеджменту в Україні // Економіка України. — 1994. — № 12. — С. 86—87.
8. Тичи Н., Деванна М.А. Лидеры реорганизации (Из опыта американских корпораций): Сокр. пер. с англ. / Науч. ред. и авт. предисл. Н.А. Климов. — М.: Экономика, 1990. — 204 с.
9. Chase R.B., Aquilano N. Production and Operations Management: a life cycle Approach. — 6 th edition. — Boston, Home Wood, Irwin, 1992. — 234 p.

Форма завдання на дипломну роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
Фінансово-економічний факультет
Кафедра фінансів

Затверджую:

Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)
«_____» _____ 200__ р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
на магістерську дипломну роботу**

на тему: _____

Студента 5 курсу спеціальності _____ 8104/1 «Державний фінансовий менеджмент» _____

Тему магістерської дипломної роботи затверджено наказом ректора від «_____» _____ 200__ р. № _____

Дипломна робота виконується на матеріалах _____

Орієнтовний план дипломної роботи і терміни подання розділів науковому керівникові¹

Розділ I _____

Термін подання (денна форма—до 03.12; вечірня—до 01.02; заочна—до 18.09.)

Розділ II _____

Термін подання (денна форма—до 30.03; вечірня—до 05.06; заочна—до 18.12)

Розділ III _____

Термін подання (денна форма—до 26.05; вечірня—до 04.09; заочна—до 01.02)

¹ Порушення студентом термінів подання заяви на затвердження теми дипломної роботи, погодження з керівником індивідуального завдання, несвоєчасне завершення розділів та роботи в цілому є підставою для його відрахування з університету як такого, що не виконує навчальний план.

Термін подання завершеної роботи науковому керівникові для оформлення відгуку _____

(денна форма—до 05.06; вечірня—до 01.10; заочна—до 01.03)

Предмет дослідження _____

Мета дипломної роботи _____

Конкретні завдання, які студент повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі I _____

У розділі II _____

У розділі III _____

Завдання підготував

науковий керівник _____

(підпис)

(прізвище, ім'я, по-батькові)

« _____ » _____ 200__ р.

Завдання одержав

студент _____

(підпис)

(прізвище, ім'я, по-батькові)

« _____ » _____ 200__ р.

Примітка: Перша сторінка індивідуального завдання на магістерську дипломну роботу заповнюється студентом під керівництвом наукового керівника, друга — науковим керівником

**ВИКОНАННЯ РЕГЛАМЕНТУ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТЕРСЬКИХ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Термін подання на кафедру за регламентом			
I розділу	II розділу	III розділу	Роботи в цілому
3 грудня	30 березня	26 травня	5 червня

**ВИКОНАННЯ РЕГЛАМЕНТУ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТЕРСЬКИХ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ
ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

Термін подання на кафедру за регламентом			
I розділу	II розділу	III розділу	Роботи в цілому
1 лютого	5 червня	4 вересня	1 жовтня

**ВИКОНАННЯ РЕГЛАМЕНТУ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТЕРСЬКИХ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ
ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

Термін подання на кафедру за регламентом			
I розділу	II розділу	III розділу	Роботи в цілому
18 вересня	18 грудня	30 січня	1 лютого

Додаток 8

**Форма графіка підготовки
та захисту магістерських дипломних робіт**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор _____ **ПАВЛЕНКО А.Ф.**

**ОРІЄНТОВНИЙ ГРАФІК ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ
МАГІСТЕРСЬКИХ ДИПЛОМНИХ РОБІТ НА КАФЕДРІ**

НА _____ НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Етапи підготовки та захисту МДР	Терміни виконання за формами навчання (граничні)		
	денна	вечірня	заочна
1. Вибір студентом теми МДР і подання заяви на кафедру; затвердження тем МДР і призначення наукових керівників; складання і затвердження індивідуальних завдань на виконання МДР	Грудень для спец. з 12-ти тижневою сесією, вересень для спец. 8104, 8105	лютий	у період 1 сесії
2. Підготовка вступу і I розділу МДР	До 1 березня	травень	01—15 листопада
3. Підготовка II розділу МДР	До 15 квітня	червень	15—30 листопада
4. Підготовка III розділу МДР, висновків і переліку використаних джерел	До 25 травня	вересень	грудень
5. Подання студентом завершеної МДР науковому керівнику	до 25 травня	до 15 вересня	до 30 грудня
6. Розгляд МДР науковим керівником	25—30 травня	15—20 вересня	01—15 січня
7. Попередній розгляд МДР на комісії від кафедри	01—05 червня	20—30 вересня	січень
8. Доопрацювання роботи, прийняття кафедрою рішення про допуск МДР до захисту в ДЕК, оформлення та зовнішнє рецензування МДР	05—15 червня	01—15 жовтня	15—15 лютого
9. Захист МДР в ДЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	15—25 червня	15—25 жовтня	15—25 лютого

Навчальне видання

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

Видано в авторській редакції

Технічний редактор *О. Бабич*
Коректор *Є. Піцаль*
Верстка *О. Хоменко*

Підписано до друку 18.08.08. Формат 60×84/16. Папір офсет. № 1.
Гарнітура Тип Таймс. Друк офсет. Ум. друк. арк. 26,04
Обл.-вид. арк. 29,63. Наклад 75 пр. Зам. № 08-3534/11.

Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Тел./факс (044) 537–61–41; тел. (044) 537–61–44
E-mail: publish@kneu.kiev.ua

Для нотаток